INVENTARIS VAN HET OUD-ARCHIEF

DER STAD

LEEUWARDEN.

INVENTARIS

VAN HET

OUD-ARCHIEF

DER STAD

LEEUWARDEN,

BEWERKT DOOR

J. C. SINGELS,

Archivaris der gemeente Leeuwarden.

LEEUWARDEN. — A. JONGBLOED.

1893.

INLEIDING.

De uitgave van een Inventaris van het Oud-Archief van Leeuwarden werd reeds vóór eenige jaren door den Archivaris W. EEKHOFF voorbereid. Zij kwam echter niet tot uitvoering, omdat zijn opvolger, MR. A. TELTING, die uitgave om verschillende redenen moest ontraden. Hoevele verdiensten die bewerking toch had en van hoeveel werkzaamheid en ijver zij getuigde, zij had veel meer van een historisch compendium dan van een Inventaris. Zij bevatte allerlei conclusiën, die misschien ook door den geschiedvorscher zullen gemaakt worden, maar die zeer zeker aan dezen en aan dezen alleen moeten worden overgelaten. MR. A. TELTING maakte dan ook een begin met eene nieuwe bewerking van een Inventaris van het Oud-Archief volgens zijn eigen methode, maar hij kon dien arbeid alleen aanvangen en moest hem spoedig staken wegens verandering van betrekking en van woonplaats.

Het was niet meer dan plicht dat ik wilde beproeven om dit werk van MR. A. TELTING voort te zetten en ik mocht van hem de belofte ontvangen van zijne hulp bij de mij gestelde taak. En, nu ik dien arbeid heb voltooid en bij dezen aan belanghebbenden aanbied, gevoel ik behoefte om een woord van waardeering uit te spreken jegens den eersten bewerker, wijlen den

Heer W. EEKHOFF, maar vooral om een woord van dank te richten tot MR. A. TELTING, die mij zijne zeer gewaardeerde hulp nimmer heeft onthouden. Mocht het blijken, dat ik zijn werk in zijn geest heb voortgezet en volbracht, ik twijfel dan niet of deze Inventaris zal zijn nut hebben voor allen, die zich mochten willen wijden aan de geschiedbeschrijving in het algemeen en in het bizonder aan die der stad Leeuwarden.

Enkele opmerkingen voeg ik hieraan toe over het gebruik van dezen Inventaris.

De heer EEKHOFF had op de Charters zelve een nummer geplaatst, overeenkomende met het nummer in zijn Inventaris en voorts den datum en den korten inhoud van het stuk. Ik heb dat alles laten staan om verder geschrijf te voorkomen op stukken, die niet beschreven mogen worden en ik deed nu om elk Charter een omslag, waarop ik het nummer plaatste, dat overeenstemt met het nummer in *dezen* Inventaris. Ik verzoek den onderzoeker daaraan indachtig te zijn.

Men zal verder opmerken dat ik begon om onder de beschrijving der Charters telkens de bijvoeging te plaatsen: „op papier". Later heb ik dit ter voorkoming van gedurige herhaling nagelaten en alleen vermeld als het stuk „op perkament" geschreven was.

Ook herinner ik dat ik niet telkens heb aangegeven in welke taal of in welken tongval de Charters zijn geschreven, omdat dit voldoende blijkt uit de aanwijzing van den datum, dien ik daarom ook steeds letterlijk heb overgenomen.

Ten slotte merk ik nog op, dat ik voor het gemak het achtergeplaatste Register heb verdeeld in een Personen- en Zaken-Register en dat ik in het Register van Personen alleen heb verwezen naar de namen, die in de stukken zelf voorkomen en slechts bij uit-

zondering naar de namen, die in de onderteekening zijn vermeld. Ik deed dat om het Register niet al te uitvoerig te maken.

LEEUWARDEN, Juli 1893.

J. C. SINGELS,
Archivaris.

N.B. Gedurende het afdrukken van dezen Inventaris nam het Dagelijksch Bestuur van Leeuwarden, op verzoek van den Minister van Binnenlandsche Zaken, het besluit dat de stukken, vermeld onder de N°s. 136, 167, 190, 197 en 203*c*, in het Rijksarchief in Friesland zouden worden opgenomen.

INLEIDING.

De uitgave van een Inventaris van het Oud-Archief van Leeuwarden werd reeds vóór eenige jaren door den Archivaris W. EEKHOFF voorbereid. Zij kwam echter niet tot uitvoering, omdat zijn opvolger, MR. A. TELTING, die uitgave om verschillende redenen moest ontraden. Hoevele verdiensten die bewerking toch had en van hoeveel werkzaamheid en ijver zij getuigde, zij had veel meer van een historisch compendium dan van een Inventaris. Zij bevatte allerlei conclusiën, die misschien ook door den geschiedvorscher zullen gemaakt worden, maar die zeer zeker aan dezen en aan dezen alleen moeten worden overgelaten. MR. A. TELTING maakte dan ook een begin met eene nieuwe bewerking van een Inventaris van het Oud-Archief volgens zijn eigen methode, maar hij kon dien arbeid alleen aanvangen en moest hem spoedig staken wegens verandering van betrekking en van woonplaats.

Het was niet meer dan plicht dat ik wilde beproeven om dit werk van MR. A. TELTING voort te zetten en ik mocht van hem de belofte ontvangen van zijne hulp bij de mij gestelde taak. En, nu ik dien arbeid heb voltooid en bij dezen aan belanghebbenden aanbied, gevoel ik behoefte om een woord van waardeering uit te spreken jegens den eersten bewerker, wijlen den

Heer W. EEKHOFF, maar vooral om een woord van dank te richten tot MR. A. TELTING, die mij zijne zeer gewaardeerde hulp nimmer heeft onthouden. Mocht het blijken, dat ik zijn werk in zijn geest heb voortgezet en volbracht, ik twijfel dan niet of deze Inventaris zal zijn nut hebben voor allen, die zich mochten willen wijden aan de geschiedbeschrijving in het algemeen en in het bizonder aan die der stad Leeuwarden.

Enkele opmerkingen voeg ik hieraan toe over het gebruik van dezen Inventaris.

De heer EEKHOFF had op de Charters zelve een nummer geplaatst, overeenkomende met het nummer in zijn Inventaris en voorts den datum en den korten inhoud van het stuk. Ik heb dat alles laten staan om verder geschrijf te voorkomen op stukken, die niet beschreven mogen worden en ik deed nu om elk Charter een omslag, waarop ik het nummer plaatste, dat overeenstemt met het nummer in *dezen* Inventaris. Ik verzoek den onderzoeker daaraan indachtig te zijn.

Men zal verder opmerken dat ik begon om onder de beschrijving der Charters telkens de bijvoeging te plaatsen: „op papier". Later heb ik dit ter voorkoming van gedurige herhaling nagelaten en alleen vermeld als het stuk „op perkament" geschreven was.

Ook herinner ik dat ik niet telkens heb aangegeven in welke taal of in welken tongval de Charters zijn geschreven, omdat dit voldoende blijkt uit de aanwijzijng van den datum, dien ik daarom ook steeds letterlijk heb overgenomen.

Ten slotte merk ik nog op, dat ik voor het gemak het achtergeplaatste Register heb verdeeld in een Personen- en Zaken-Register en dat ik in het Register van Personen alleen heb verwezen naar de namen, die in de stukken zelf voorkomen en slechts bij uit-

zondering naar de namen, die in de onderteekening zijn vermeld. Ik deed dat om het Register niet al te uitvoerig te maken.

LEEUWARDEN, Juli 1893.

J. C. SINGELS,
Archivaris.

N.B. Gedurende het afdrukken van dezen Inventaris nam het Dagelijksch Bestuur van Leeuwarden, op verzoek van den Minister van Binnenlandsche Zaken, het besluit dat de stukken, vermeld onder de Nos. 136, 167, 190, 197 en 203*c*, in het Rijksarchief in Friesland zouden worden opgenomen.

No. 1. Oldermannen en Schepenen met de overige Rechters
1299 van de steden *Liowerth* en *Docken* verzoeken van
8 Maart. *Johannes*, Graaf van Holland, voor hunne inwoners vrijen en veiligen doortocht binnen zijn gebied, met belofte van wederkeerige bescherming.

„Datum anno Domini M°CC° nonagesimo octavo, in dominica quadragesime".

Authentiek Afschrift.

Het perkamenten origineel, waaraan de zegels ontbreken, berust in het Archief der Henegouwsche graven te Bergen.

St. Genois. Monumens Anciens, (Paris 1782) Dl. I p. 411.

Mr. L. Ph. C. van den Bergh, Vrije Fries Dl. IX (1860) p. 21 en Oorkondenboek van Holland en Zeeland (1866—73) Dl. II N°. 1058 p. 490.

Dr. K. Höhlbaum, Hansisches Urkundenbuch (Halle 1876—79) Dl. I N°. 1305 p. 439, vermelden alleen den korten inhoud van het charter.

De datum wordt verschillend opgegeven. Verkeerdelijk stelt St. Genois dien op „le Dimanche de la Quadrigésime 1298", Höhlbaum op 8 Maart 1298, van den Bergh in de Vrije Fries op 19 Febr. 1298, doch later in het Oorkondenboek beter op 8 Maart 1299.

No. 2. *Wibrandus Allardi*, Persona Ecclesie Sancti Viti
1386 *Lyewardensis*, door den Utrechtschen Bisschop *Floren-*
24 April. *cius* tot Kamenaar van *Oestergo*, *Westergo* en *Gersten* (?) benoemd, belooft jaarlijks de waarde van 12 oude

Fransche schilden te zullen geven aan den bisschop in civitate *Trajectensi* of aan diens zaakgelastigde te *Vollenhoe.*

„Acta sunt hec in *Vollenhoe* presentibus *Hermanno* Domino de *Kunre*, Domino *Godefrido* de *Stralen*, presbitero curato in *Vreesch Trajectensi* ac *Gobelino Bruk* clerico *Coloniensis* diocesis, ac aliis quam pluribus fidedignis."

„Datum anno Domini millesimo CCC°LXXX sexto mensis Aprilis die vicesimo quarto."

Afschrift van het origineel in het Rijks archief, afd. Friesland; met afteekening van het uithangend zegel.

No. 3. *Siurd Menningha* van *Swichum*, *Tiebba Ildzisma* van
1392 *Berghum*, *Hera* van *Smelne*, *Grata Ellingha* van *Eeda*
19 Juni. *were*, Grietmannen in de *Leppa*, in *Lyouwerdera*, — in *Thietzerckera*, — in *Smellenghera* — en in *Eedawerderadelem* met hunne Mederechters machtigen de Olderman en Schepenen te *Lyowerth* ten eeuwigen dage om alle misdadigers naar hun stadrecht te berechten gelijk zij dit van ouds hebben gedaan.

„In oorkonde thesser festicheid sa habba wy thith bisighelath mitther Leppa seghele in tha jere uses Herens MCCC twa en tnyogentich thes Wernisdeys efter Sinte Fijt"

Twee zeer oude afschriften op papier, niet geheel gelijk van spelling.

Gedrukt: Charterboek van Vriesland, Dl. I, Leeuw. (1768) p. 252, vertaald in F. Sjoerds: Jaarboeken van Oud- en Nieuw Friesland, Dl. IV (Leeuw. 1771) p 70.

No. 4. Hertog *Aelbrecht* van Beieren schenkt aan Heer *Ger-*
1399 *rit Kamminga* de stad *Leuwerden* en de dorpen *Stensede*,
18 Juli. *Wirdum* en *Ferwert* met onderhoorigheden in leen.

„Gegeven in den Haege in onsen lande van Hollant int jaer ons Heren dusent drie hondert negen ende tnegentich op den achtienden dach in der maen van Iulio".

Behalve door den Hertog werd het stuk bezegeld door Willem van Beijeren, Grave van Oesterwant en Johan van Beijeren, Elect tot Ludick en Grave van Loen.

Zeer oude kopie op papier.

Gedrukt. Ch. I p. 297; F. van Mieris, Groot Charterboek van Holland, Zeeland en Vriesland, Dl. III. (Leiden 1755) p. 698; Winsemius: Chronyck van Vriesland (Franeker 1622) p. 220; S. A. Gabbema: Verhaal van Leeuwaarden (Franeker 1701) p. 25; Verwijs: De Oorlogen van Hertog Albrecht van Beieren met de Friezen, Utrecht 1869 p. 523.

[o. 5. Bul van den Roomsch-Koning *Sigismundus*, die al
1417 de privilegiën, welke vroegere Keizers en Koningen
ɔptembr. aan de Friezen hebben verleend, bevestigt.

„Datum Constantiae anno Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo ultima die Septembris".

Vidimus van 24 Juli 1583 op groot papier, geteekend door de Notarissen D. Nyenhuys en L. Foxius. Het hierbij nader omschreven origineel was op perkament geschreven en van het keizerlijk zegel voorzien.

Gedrukt met vertaling Ch. I, p. 396 naar deze kopie; zie verder Winsemius, p. 235; Ch. Schotanus, Geschiedenissen van Friesland, (Franeker 1658) Tablinum, pag. 22; v. Mieris Dl. IV pag. 423; Eggerik Beninga in Matthaei Analecta, (Hag. Com. 1738) Dl. IV p. 193; Worp van Thabor. Dl. IV. (Leeuw. 1850) p. 41.

]o. 6. *Pyba to da Flete en Doya Abingha*, Grietmannen in
1426 *Woldenzerdele*, *Fecka Tybisma* en *Eeta in der Hum-*
ıgustus. *merze*, Grietmannen in *Waghenbruggerdele* en de ge-

meene Raad der steden *Starem*, *Hyndalepem*, *Waldercom*, *Herlenze*, *Bodelswart*, *Sneke*, *Slaete* en *Dockum* en de gemeene Raad uit *Astergo* en *Westergo*, vergaderd te *Bodelswart*, besluiten dat *Aldahouwe* en al hetgeen binnen de stadsgracht van *Liouwert* ligt en *de Hoek*, die kerkelijk onder *Liouwert* behoort, met deze stad onder één stadrecht zullen staan.

„Int jeer ons Heren dusent fiower hundert XXVI des Snyondes ney Sente Peter Vinculadey."

Origineel op papier met zeven beschadigde opgedrukte zegels.

Gedrukt Ch. I. pag. 469.

No. 7. Rechters en Raden der Landen en Steden in *Oestergo*
1427 en *Westergo*, vergaderd te *Zneeck* maken *Liewert* vrij
24 Maart. als Sneek of andere steden en machtigen de stad tot het berechten van hetgeen „in die stede, alzo veer als die bueren begrepen siin" geschiedt.

„Int iaer ons Heren MCCCC ende seven en twintich op Onser Liever Vrouwenavont Aununciatio".

Origineel op een strook perkament, waarvan nog zes van de acht uithangende zegels in groen was aanwezig zijn.

Gedrukt Ch. I. p. 471.

No. 8. Grietmannen, Burgemeesters, Schepenen, Rechters
1427 en Raad der Landen en Steden van *Westergo* en van
6 Mei. *Oestergo*, vergaderd te *Sneek* doen uitspraak in het verschil tusschen het bestuur van de Noorder- en Zuidertrimdels en *Lewert* met hetgeen daartoe behoort, met bepaling dat de Trimdels de bezegelde overeenkomst van de stad met de beide Parochiën *Oldehove* en *Hoek* zullen goedkeuren.

„In een kennisse der waerheit, so is dit brieft besighelet met Walderkum, Bodelswert ende Slaetmanna secreet, van ons allera wegena."

„Int jaer ons Heren dusent CCCC seven ende twintich op Sinte Iohannesdach ante portam Latinam."

Origineel op papier met de opgedrukte zegels van Bolsward en Workum, benevens een zeer oud afschrift.

Gedrukt Ch. I. pag. 473.

No. 9. Recht en Raad der Landen en Steden uit *Westergo*
1432 en *Oestergo*, *Staveren*, *Hindelopen*, *Wolderkum*, *Har-*
8 Juli. *lingen*, *Boelswert*, *Sneke*, *Dockum* en *Slote* etc., vergaderd te *Boelswert*, verklaren te zijn overeengekomen dat de ingezetenen van *Oudehoue* en *de Hoeck*, welke beide parochiën tot de kerk van *Lewerden* behooren, onder het stadrecht van deze plaats zullen staan.

„Ghegheven int iaer ons Heren MCCCC ende XXXII des Dinsdaghes vor Sunte Margarieten Ioncfrow."

Origineel op een breede strook perkament, waaraan nog zeven van de negen uithangende zegels in groen was zijn bevestigd; verder twee afschriften op papier, het eene zeer oud, het andere van omstreeks 1583.

Gedrukt Ch. I p. 497.

No. 10. De *Oldehoofster parochie* wordt met al haar toebe-
1435 hooren met de stad *Liowert* vereenigd, zoodat zij ten
21 Januari. eeuwigen dage zullen zijn onder één stadrecht, op voorwaarde, dat beide partijen hare loopende zaken zullen afdoen buiten elkanders schade, dat Oldehove geen boete zal behoeven te betalen voor het verzuim, dat het zich niet vroeger onder het stadrecht heeft begeven enz.

„In da jere uses Herens da ma screef thusent CCCC ende XXXV op Sunte Agnetadey".

Origineel op perkament, voorzien van drie beschadigde uithangende zegels in geel was van de stad, van *Jouka*, Persona te *Aldahowe* en van *Johannes*, Deken. Hierbij een zeer oud afschrift op papier benevens eene kopie met Ned. vertaling van 1583, geauthentiseerd namens het Hof.

Gedrukt Ch. I p. 511, minder nauwkeurig bij Winsemius Chr. p. 253; Schotanus Gesch. p. 292 en Gabbema p. 37.

No. 11. „*Peter Kammyngha* mit al dae hofstede toe *Kami-*
1435 *ghabure* ende syne kynden ende synes kyndes kynden,
21 Januari. deer op der foersz. hofstede wenheftich synt, mit dae ynra *Hoer[l].* ende *Aesterpstera*" komen onder het stadrecht van *.yowert.*.

„In da iere, doe me schriow tusend fiouwer hundert ende XXXV op Sinte Agnietadey."

Oude kopie op papier, waarvan het origineel bezegeld was door Pieter Cammingha en door de Personae van Aldahouwa en Nijehouwe.

Gedrukt Ch. I p. 510.

No. 12. Brief, waarbij *Kempa Vnynga* in het geschil van
1446 *Sipka Mennama* met *Ubel Kamminga*, *Sibrant Hiddama*,
6 Augustus. *Jan Hiddama*, *Janka Pelser*, *Sipka Jaykama*, *Doede Siricsma*, *Epa Beenka-soen* en *Jannes Bisscopsma*, met raad van *Symon Wyarda*, Deken te *Leeuwerden*, *Feyka Vnyngha*, *Sipka Jaykama* en *Jannes Bisscopsma*, van stadswege de beslissing geeft dat Sipke voor de schade en schande, hem aangedaan, toen hij uit Leeuwarden was verdreven, vierdehalf snees (70) Rijnsche guldens

zal genieten, dat allen verder goede vriendschap met elkander zullen onderhouden enz.

„Int jair ons Heren dusent vier hondert zes ende viertich des Saterdays voir Sinte Laurensdach.”

Origineel. op papier met zeven (waaronder drie beschadigde) opgedrukte zegels van de stad, de zoenslieden Minnema en Cammingha.

No. 13. Verzameling verbonden en vredesverdragen tusschen
1446-1480 verschillende deelen van Friesland.

a. Vredesverdrag voor den tijd van drie jaren aangegaan
1466 tusschen de Prelaten, Proosten, Dekens, Grietmannen,
December. Hoofdelingen en Rechters, Burgemeesters, Schepenen, Raad en gemeene Meente van het Land en van de Deelen en Steden van *Westergo* (wier namen boven de zegels), uitvoerige bepalingen bevattende tot handhaving der binnenlandsche rust en tot verdediging van beleedigden.

„Int jeer us Heren MCCCCLXVI des Thysdeis ney conceptionem virginis gloriose Marie”.

Nauwkeuriger en vollediger afschrift dan dat, hetwelk gebruikt werd bij Schotanus, Gesch. p. 334 en Ch. I p. 617.

b. Verdrag van Burgemeesters, Schepenen, Raadslieden
1459 en gemeene Meente der steden *Bolswert*, *Snitze* en *Fra-*
16 April. *neker*, en *Bocka Harinxma* met zijne kinderen, verder *Dowa Zyaerdda*, *Goeslick Juwingha* en *Tyarick Walta*, om gedurende zes jaren vrede te houden en elkander te beschermen.

„Int jier us Heren MCCCCLIX des Monnendeys ney Tiburcy Martiris”.

Het origineel was bezegeld door de steden Bolsward en Sneek, door Harinxma, door Sjaerda (ook voor Franeker) en door Jongema (ook voor zijn broeder Tjerk Walta)

c.
1455
1 Augustus. Verdrag van Burgemeesters, Schepenen en Raadslieden der steden *Boelswert* en *Snitze*, om gedurende drie jaren vrede te houden, verder bepalingen bevattende omtrent de vervolging van misdadigers, de voorkoming van geschillen enz.

„Int jier us Heren MCCCC ende LV op Sante Petersdey Vincula".

Het origineel was bezegeld door de contracteerende steden, door Bocke Harinxma en door Goslick Juwingha. (In het origineel de namen boven de zegels.)

d.
1480
22 Maart. Verbond tusschen eenige Hoofdelingen, (waarschijnlijk waren dit edelen uit *Oostergo*, daar aan het slot van den brief wordt bepaald, dat zij jaarlijks te *Rauwerd* op het *Barrahuis* bijeen zouden komen), met hunne bloedverwanten, om gedurende vier jaren vrede te houden en elkander te beschermen.

„Int jier us Heren MCCCCLXXX des Wernsdeis ney Judica".

e.
1446
6 December. Vredesverbond tusschen den gemeenen Raad van *Westergoe* en dien van de *Souenwolden*, voor zes jaren aangegaan, met bepalingen omtrent het vervolgen en berechten van misdadigers, het weerstaan van vreemde heeren en met belofte om jaarlijks tweemaal te *Sloeten* bijeen te komen.

„Int jier us Heren MCCCC ses ende viertich op Sinte Nycolausdach."

Deze kopie is nauwkeuriger dan die, welke in Ch. I

p. 528 naar Worp van Thabor is opgenomen; zie aldaar B. IV p. 87.

Het origineel was bezegeld door Westergo en de Zevenwouden.

f.
1446
5 Mei.

Vredesverbond tusschen Recht en Raad der Landen en Steden van *Westergoe*, vergaderd te *Bolswert*, gesloten voor den tijd van vier jaren, met strafbepalingen op verschillende misdrijven.

„Int jier van XLVI op Sinte Johannesavent ad Portam Latinam."

Het origineel was bevestigd door de Steden en Deelen en Hoofdelingen, wier namen boven de zegels waren vermeld.

g.
1452
7 Januari.

Vredesverbond van Recht en Raad der Landen en Steden van *Westergoe* als boven, te *Boelswert* voor tien jaren gesloten.

„Int jier fan LII des lettera deys neij Epiphania Domini".

Het origineel bevestigd door de Deelen en Steden en door eenige Hoofdelingen, wier namen boven de zegels.

h.
1449
28 Mei.

Vredesverbond van Recht en Raad der Landen en Steden van *Westergoe* als boven, te *Waerckum* voor zes jaren gesloten.

„Int jier fan XLIX des Wernsdeys ney Urbani."

Het origineel bevestigd door Westergo en de Deelen en Steden, welker namen boven de zegels.

i.
1460
Septemb^r^.

Verbond van Recht en Raad van het Land, van de Steden en Deelen van *Westergo*, als voren. De bepalingen uitvoeriger dan in de vorige stukken.

„Int jeer us Heeren MCCCCLX des Thysdeys ney Sinte Michael."

k.
1461
26 Februari.

Verbond van vrede en veiligheid voor drie jaren *oppa dio Ryp* gesloten tusschen de Grietmannen, Hoofdelingen, Rechters, Burgemeesters, Oldermannen, Schepenen, Raad en gemeene Meente van *Oestergoo* en *Westergoe*, *als Lyouwderadeel*, *Thietzerkeradeel*, *Ythaderadeel* en dio sted to *Lyowerd mit wse nyoghende mit Lyowderameinte ende die mena Leppa myt wse omlanden fan Oestergo dae Fyf Deelen*, *Wollenzeradeel*, *Bolswert*, *Snitze*, *Herlinze mit wse omlanden.*

Het bevat uitvoerige bepalingen over de handhaving der rust, de bescherming van persoon en goed en de vervolging van misdadigers.

„Int jeer ws Heren MCCCC ende LXI des Torndeis ney Sinte Mathias in der Festa."

Het origineel bevestigd door de Landen, Deelen, Steden, Grietmannen, Hoofdelingen en Rechters, wier namen bij de opgedrukte zegels stonden.

l.
1461
29 Juli.

Verbond van vrede en veiligheid en onderlinge bescherming tusschen *Oestergoe ende Westergoe ende dae mena Sauwenwoelden* voor vijf jaren te *Boelswert* gesloten, met bepalingen om de wet te bevorderen, om de vijandelijkheden van vreemde Heeren tegen te gaan, om geschillen te beslechten en om jaarlijks tweemaal te *Sloten* de landszaken te regelen.

„Int jeer ws Heren MCCCC ende LXI des to Vernsdeys ney Iacobi."

Het origineel bevestigd door de Steden, Deelen en Landen, welker namen boven de zegels.

Kwarto boekje van 34 bladz.

No. 14. Uitspraak van de zoenslieden *Wyba Oennyngha*,
a. *Tzomma Wyarda*, *Renick Kampstra*, *Jelger Feykisma*,
1451 *Hitta Dekama*, *Syka Mertena*, *Gerleff Wighama* en
1 Augustus. *Sibrant Peterszen* in den twist tusschen *Kempa Oennyngha* en *Wopka Baukazen* ter eener, en *Syka Mennama*, *Sicka Kammyngha*, *Henyka Tadengha* benevens de stad *Lyouwert* aan de andere zijde ter zake van het verdrinken van *Peter Johanszen* en *Jarrich Gerleffszen*, alsmede wegens het geweld en de vervolging, die *Henyka Tadyngha* Wopka Bauka heeft doen ondergaan.

„Int jeer ons Herens M°CCCC° ende enen fifftich des Wensdeys ney Sente Laurencigie Marter."

Origineel op papier met zes opgedrukte zegels van de zoenslieden in groen was.

b. Kwijtbrief der naastbestaanden en erven van *Jaerich*
1452 *Gerlofsen*, die door de Leeuwarders was omgebracht,
21 October. waarin zij verklaren het zoengeld, bij de uitspraak (zie *a.*) bepaald, te hebben ontvangen en beloven de stad daarom niet meer te zullen lastig vallen.

„Int jier ws Herens M°CCCC° twa ende fiiftich op alwa thusena magedadey virginum."

Origineel op een smalle strook perkament met uithangende zegels van Tamme Wiaerda en Wopka Baukazen. Een dezer zegels ontbreekt. Het andere in geel was.

No. 15. Overeenkomst gesloten tusschen de Abten, Prelaten,
a. Grietmannen, Oldermannen, Schepenen, Rechters,
1453 Raadslieden, Hoofdelingen en gemeene Meente der Dee-
24 Juli. len en Landen van *Oestergho*, als *Dongheradeel*, *Dockummadeel*, *Ferwerderadeel*, *Lyouwerderadeel*, *Tyattzekeradeel*, *Ydauwerderadeel*, *Smellingherland* en de steden *Lyouwerd* en *Dockum* voor den tijd van tien jaren, bepalingen

bevattende over het houden van jaarmarkten, het onderhoud van wegen en vaarten en het berechten van misdadigers.

„Int jeer ws Herens M°CCCC° tria ende fiiftich des lettera deys ney Synta Maria Magdalenadei."

Twee origineelen op papier, waarvan een bevestigd was met het landzegel van Oostergo, het andere bovendien met dat van Smallingerland en met nog zes kleinere; verder twee geauthenticeerde kopieën van 1584.

Gedrukt. Ch. I p. 546.

b. Bepalingen omtrent het maken van den weg door Smallingerland, ten gevolge van voorafgaand accoord.

Strook papier.

No. 16. omstreeks **1453?** *Leowerdera merckitferd*, ordonnantie ter beveiliging van de jaarmarkt te *Leeuwarden*, waarbij iederen bezoeker naar het deels- en stadrecht vrij geleide wordt gegeven acht dagen vóór en acht dagen na de markt, met verbodsbepalingen van roof, brand, valsche munten enz.

Het stuk draagt geen datum; zijn ontstaan wordt echter door Schwartzenberg op omstreeks 1453 gesteld.

Origineel op papier.

Naar een zeer foutieve kopie van Gabbema gedrukt: Ch. I p. 547.

No. 17. **1453** 2 Augustus. Kwijtbrief van Meester *Willem fan Boelswert*, waarin deze verklaart dat Olderman, Schepenen en Raad van *Liowerd* hem hebben vergoed hetgeen *Jaerich Joenkienszen* en *Gerloff Broersma* hem schuldig waren aan arbeidsloon en boete voor ondervonden mishandelingen.

„Int jeer ws Herens MCCCC tria ende fiiftich des Donnersdeis ney Sente Peters Vincula."

Origineel met twee opgedrukte zegels van Heer Jella, Persona van Aldahow en Heer Hermen, Persona te Niahow.

No. 18. Vredesverbond tusschen de geestelijke en wereldlijke
1456 hoofden van de Landen en Steden van *Oestogo*, *Westogo*
14 Augustus. *en da mene Sawen Walden.*

„Datum int jeer ws Heeren MCCCC sex ende fyftich op use Liauwe Frouwejond Assumptionis Beate Marie Virginis."

Kopie op papier van 1583, die overeenkomt met No. 20 *d*; zie aldaar.

No. 19. Besluit van Recht en Raad der Landen en Steden
1456 van *Oestergo* en *Westergo*, vergaderd te *Boelswert*, in
17 Novembr. het verschil tusschen *Leeuwarden*, *Leeuwarderadeel* en *Huizum*, waarbij het rechtsgebied der stad aan de zuidzijde nader wordt bepaald, en de Olderman en Schepenen worden bevestigd in hunne bevoegdheid om alle voorkomende zaken af te doen volgens het stadrecht, ook aan hals en hoofd.

„Datum int jeer wsis Herens thusent fiouwer hundert sex en de fiiftich des Wernsdeis ney Sunte Martensdey Episcopus."

Origineel op een lange strook perkament met elf meest nog onbeschadigde uithangende zegels in groen was.

Gedrukt Gabbema p. 63; Ch. I p. 591.

No. 20. Verzameling verbonden en vredesverdragen tusschen
1456-1473. verschillende deelen en steden van Friesland.

a. Verbond van vrede en onderlinge bescherming tus-
1473 schen de Prelaten, Proosten, Dekens, Grietmannen,
10 Augustus. Hoofdelingen, Rechters, Burgemeesters, Oldermannen, Schepenen, Raad en gemeene Meente der Landen en Steden van *Oestergoe* en *Vestergoe* en de vier *Aelde Ferden* voor den tijd van twee jaren aangegaan, met bepalingen omtrent het vervolgen en straffen van verschillende misdrijven, het recht van appel en de zitting in den Raad der gemeene landen enz.

„Int jeer ws Heren MCCCCLXXIII op Sunte Laurenciusdey."

Gedrukt Ch. p. 653 naar eene kopie met de namen boven de zegels in 1583 door het Hof geauthenticeerd. Een soortgelijk afschrift is bij deze verzameling gevoegd.

b. Beëediging van voornoemd verbond te *Lyoerd*, waarbij
1473 de voornaamste bepalingen worden herhaald, met ver-
10 Augustus. melding dat het voornamelijk gericht is tegen den „*Prince van Borgoniën.*"

Als contracteerende partijen worden hier genoemd *Oestergoe*, *Vestergoe*, *Achtzespel* en de *Sauwn Waelden.*

„Int jeer ws Herens MCCCCLXXIII op Sinte Lourenciusdei."

Deze eed heeft een andere redactie dan de origineele, zie No. 28, gedrukt Ch. I p. 655; de inhoud komt er evenwel nagenoeg mee overeen.

c. Vredesverbond voor twee jaren tusschen de Steden,
1460 Deelen, Rechters en gemeene Meente van *Vestergo*
30 Septembr. gesloten tot wering van roof, brand en vervolging, tot bestraffing der misdadigers en tot onderlinge bescherming.

„Int jeer fan sextich op Sinte Jeronimusdei."

Het origineel bevestigd door de Steden, Deelen, Rechters, Hoofdelingen en Meenten, welker namen boven de zegels.

Gedrukt Ch. I p. 599.

d. Vredesverbond tusschen de Prelaten, Proosten, De-
1456 kens, Grietmannen, Hoofdelingen en gemeene Rechters,
Augustus. Burgemeesters, Oldermannen, Schepenen en Raad en gemeene Meente van de landen en steden van *Oestergo ende Vestergo ende dae mena Saun Walden als Schaeterland*, *Stellingwerf*, *Opsterland*, *Smelingeraland*, *Haeskera Vijfgaèn*, *Wthingeradeel*, *Aestersemeraland*, *Merderaland ende Doynghaweerstal*, *Boernferd*, *Achtkerspel*, *Aestbrucksteraland ende Kolmeraland* ter onderlinge bescherming, ter verdediging tegen vreemde Heeren, ter opheffing van partijschappen en ter vervolging van misdadigers.

„Datum int jeer ws Heren MCCCC ende sex ende fyftich op us Lyauwe Frouwajond (In deze kopie staat „Lyauwe Frouwadey") Assumptionis Beate Marie Virginis."

Gedrukt Schotanus Gesch. Tabl. p. 27; Ch. I p. 590, de Ned. vertaling in Schotanus. Beschrijving en Chronyck (1°) p. 162. Worp van Thabor. Dl. IV p. 93, zie verder hierboven No. 18.

Deze verzameling afschriften is even als die vermeld onder No. 13 in zeer ouden tijd geschreven met vele verbeteringen, in een kwarto boekje.

No. 21. Uitspraak van *Keympa Vningha te Lyouwerd* in de
1458 geschillen, gerezen tusschen *Matthys Oeningha* aan de
1 April. eene zijde en *Johan Merser* en *Wikie* zijne vrouw, de dochter van *Gherliff Wigghama*, aan de andere, omtrent de nalatenschap van laatstgenoemden persoon.

„Datum int jeer ws Heren thusent fyouwerhonderth acht ende fyftich op den Thysdey nei heiligha Paschamoern."

Het door water beschadigde origineel op perkament was oorspronkelijk bezegeld door Keimpa Unia, Matthijs Oeningha en Jelle, Persona te Aeldahowe; een dezer uithangende zegels is verloren gegaan, de andere in groen was.

No. 22. Kwytbrief wegens het betalen van een derde deel
a. van het doodgeld van *Ema*, aan de stad *Liowerd* af-
1461 gegeven door zijne zuster *Haekel* en haren zoon *Eecko*
22 Septembr. te Snitze, waarbij deze doodslag aan de stad en aan *Stennert toe Husem* wordt kwijtgescholden.

„Int jeer wsis Herens M°CCCC° een ende sextich op Sente Mauritiusdei."

Origineel op papier met een beschadigd opgedrukt zegel van Bocko Haerinxma.

b. *Garret Kammynga*, weduwnaar van *Wobbe* verklaart,
1467 namens zijne dochter *Haeke*, ontvangen te hebben van
19 Februari. de stad *Liowerd* een derde deel van het doodgeld, hetwelk bij zoensbrief was gesteld op het vermoorden van *Ema*, den broeder zijner vrouw, waarbij hij belooft zie *a.*

„Int jeer wsis Herens M°CCCC° sawn ende sexstich des Donnersdeis ney eestra Wernsdei in der helga Festa."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van Cammingha.

No. 23. Vredesverdrag tusschen de Grietmannen, Hoofdelin-
1461 gen, Rechters, Burgemeesters, Oldermannen, Schepe-
26 Februari. nen en gemeene Meente der deelen en steden van *Aestergo* en *Westergo*, bevattende uitvoerige bepalingen

tot handhaving van rust en veiligheid, de vervolging van misdadigers, de bescherming van persoon en goed en de uitdrijving van vreemde soldaten.

„Int jeer ons Heeren MCCCC ende LXI des Thonresdeies ney Sinte Mathiae in der helger Festa."

Kopie van 1584 op papier, afwijkende van een ander zeer oud afschrift dezer oorkonde, beschreven onder No. 13 k.

Gedrukt Ch. I p. 600.

No. 24. **1463** Briefwisseling van Oldermannen en Raad van Dokkum met Olderman, Schepenen en Raad van Leeuwarden ter bevordering van vrede en veiligheid.

a. April. Brief van *Dockum*, waarbij aan *Liowert* de verzochte vrede tot den volgenden Mei wordt toegezegd, indien brenger dezes een gelijken brief terugbrengt, met aanbod om de afgevaardigden van Leeuwarden op eene veilige plaats te ontmoeten, ten einde de geschillen over de schade door den Olderman *Sipka Mennema* Dokkum aangedaan in der minne bij te leggen.

„Int jeer fan LXIII des Fredes to farra Palme."

Origineel op papier met beschadigd opgedrukt zegel van Dokkum.

b. April. Verzekering van *Dockum* dat het den vrede met *Liowerd* wil houden tot den naastkomenden St. Johannesdag (24 Juni), ingeval Leeuwarden binnen acht dagen dit mede bij bezegelden brief belooft.

„Int jier ws Herens MCCCC ende LXIII des Tyssdeys to farra Mayedey."

Origineel op papier met beschadigd opgedrukt zegel van Dokkum.

c. 28 Juni. *Dockum* verlengt den vrede tot St. Jacob (25 Juli) om intusschen onder zeker vrijgeleide met *Lyowert* eene samenkomst te hebben.

„Int jeer ws Herens MCCCC tria ende tsextich op Sinte Peter ende Pawelsjond."

Origineel op papier met eenigszins beschadigd opgedrukt zegel van Dokkum; verder eene geauthenticeerde kopie van 1583 met Ned. vertaling.

Gedrukt: Winsemius p. 273. Gabbema p. 66. Ch. I p. 605.

d. 28 Juli. *Dockum* antwoordt *Lyouwerd* geen bezwaar te hebben tegen de verlenging van den vrede en stelt voor dien te houden tot veertien dagen na St. Jacob.

„Int jeer ws Herens M°CCCC° ende LXIII des Thonggherdeys nei Sunte Jacobsdey Appostel."

Origineel op papier met eenigszins beschadigd opgedrukt zegel van Dokkum.

e. 10 Augustus. Verklaring van *Liowerd* dat het met *Dockum* een vasten vrede wil houden tot Maria Geboorte (8 Sept.), waarvan echter *Sipke Mennema* met zijne lieden worden uitgesloten; alsmede dat het in zake het geschil wegens *Liuwo Bolto* tot zoenslieden benoemt: Heer *Jelle*, Persona te *Aldahow*, *Garret Kamgha*, Heer *Douwo*, Persona te *Ferwerd* en *Ailkia Doinga;* verder eenige bepalingen over het vervolgen van vredebrekers.

„Datum int jeer ws Herens MCCCC tria ende sexstich op Sente Laurenciusdey."

Origineel op papier met eenigszins beschadigd opgedrukt zegel van Leeuwarden.

f. Vrijgeleide door *Dockum* aan het bestuur van *Liowerd*
17 Augustus. of diens gevolmachtigden gegeven, om den Maandag na dto. veilig ter onderhandeling te kunnen komen.

„Int jeer ws Herens MCCCC ende LXIII des Wernsdeys ney ws Liawer Frowadey Assumptionis."

Origineel op papier met beschadigd opgedrukt zegel van Dokkum; verder eene geauthenticeerde kopie van 1583 me Ned. vertaling.

Gedrukt: Gabbema p. 66. Ch. I p. 605.

g. Brief der regeering van *Dockum* aan die van *Liowerd*,
31 Augustus. in antwoord op de haar voorgestelde vredesvoorwaarden, dat zij weigert *Sipke Mennema* wegens het onrecht, Dokkum aangedaan, te Leeuwarden voor het gerecht aan te spreken enz.

„Des Wernsdeys ney Decollatione Johannis."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van Dokkum.

h. *Dockum* stelt *Liowerd* voor om den vrede tot Kerst-
27 October. mis te verlengen, doch, daar de Raad niet te Leeuwarden wil komen, zoo verzoekt deze om zijne volmachten met honderd mannen te willen halen te *Grevinnedam*, op welk voorstel antwoord wordt verzocht.

„Int jeer fan LXIII op Sunte Symonis ende Judejond."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van den Dokkumer Olderman Hessel Remmertsma.

i. *Liowerd* belooft met *Dockum* en *Liuwe Bolto* met
27 October. zijne manschappen een vasten vrede te zullen houden tot Kersttijd, ten einde intusschen een dagvaart met elkander te houden om de onderlinge geschillen te bespreken.

„Int jeer ws Herens M°CCCC° tria ende sexstich op Sinte Symonis et Jwdejownd."

Origineel op papier met zwaar beschadigd opgedrukt zegel van Leeuwarden , verder eene geauthenticeerde kopie van 1583 met Ned. vertaling.

Gedrukt: Winsemius p. 272. Gabbema p. 68. Ch. I p. 607.

j. *Dockum* geeft wederkeerig de belofte om met *Liowerd*
28 October. en *Sipko Mynnama* met zijne manschappen een vasten vrede te houden tot Kersttijd, ten einde intusschen bij elkaar te komen en te spreken over de wijze van bemiddeling, welke Heer *Jello* onlangs heeft voorgesteld, aangezien deze en *Sicke Scriwer* nu te kennen hebben gegeven, dat de Leeuwarders niet bij machte waren om, zoo als zij beloofd hadden, de Dokkumer volmachten te halen.

„Int jeer ws Herens MCCCC° ende tria ende tsextich op Sunte Symonis ende Judedey."

Origineel op papier met zwaar beschadigd opgedrukt zegel van Dokkum; verder eene geauthenticeerde kopie van 1583 met Ned vertaling.

Gedrukt: Winsemius p. 272. Gabbema p. 68. Ch. I p. 607.

No. 25. Kwijtbrief van *Jelger Feikisma* te *Husem* en zijne
a. vrouw *Tete* aan Olderman, Schepenen en gemeene
1463 Meente van *Liowerd*, wegens doodgeld, ontvangen tot
23 Juni. zoen voor het ombrengen van hun zoon *Hessel*, ingevolge uitspraak in deze zaak door *Kempo Wninga* en *Tsomma Wiaerda.*

„Datum int jeer wsis Herens M°CCCC° tria ende sexstich op Sente Johannesjound Baptista."

b. Nadere verklaring van denzelfden persoon, dat hij
23 Juni. de stad ook wil vrijwaren voor de aanspraken van de leden zijner familie.

„Datum int jeer wsis Herens M°CCCC° tria ende sextich op Sente Johannesjound Baptista."

Twee origineelen op papier met opgedrukt zegel van den gever.

No. 26. Consentbrief van *Philips Hartoge* van *Bourgoendien*
1463 enz., waarbij aan de inwoners van *Oestergo* en *Westergo*
27 Septembr. wordt toegestaan om de markt te *Deventer*, die zij, wegens de vele knevelarijen aldaar, verlaten hadden, voortaan te mogen houden in de eene of andere stad van Holland naar hunne keuze, met vergunning om alsdan in Holland, Zeeland en West-Friesland te mogen reizen, tegen betaling van gelijken tol en opgeld, als zijne eigene watersteden betalen, mits die van *Leuwaerden*, *Sneek*, *Bolswert* en *Woercum* hunne tolbrieven toonen.

„In oerkonde desen brieve ende onsen zegel hyraen doen hanghen."

„Gegeven op ten seuen end twintichsten dach in Septembri int jaer ons Heren duysent vierhondert drie end tzestich."

Geauth. kopie van 1530 op papier.

Gedrukt Ch. I p. 605. Martena Landboek, Ch. II p. 192; niet geheel volledig bij S. H. van Idsinga, Staatsrecht der Vereenigde Nederlanden, Dl. II. (Leeuw. 1765) p. 384.

No. 27. Verklaring van *Hette Hemmama* te *Berlichum*, dat
1466 het geschil van hem en zijne mannen met den vroe-
14 Maart. geren Olderman *Doeda Syrckisma* en de gemeente van Liouwert, ontstaan naar aanleiding van de verwondin-

gen, hem en de zijnen binnen Leeuwarden aangedaan, alsnu is bijgelegd en dat de boete is voldaan.

„In dae jeer ws Heren thusent fyouwer honderth zes ende tsextich des Fredis ney Sente Gregorius in der heyligher Feste."

Origineel op papier met uitgesleten opgedrukt zegel van Hemmama.

No. 28. Eed, door den gemeenen Raad van *Aestergo*, *Westergo*, *Achttzespela* en *Sauwen Walden* afgelegd, ter
1473
10 Augustus. bekrachtiging van het verbond van vrede en onderlinge bescherming, door hen op dezen dag gesloten. (Zie hiervoor No. 20 *a.*)

„Int jeer ws Heren MCCCC ende LXXIII op Sinte Laurensdey."

Origineel op papier met vijf groote opgedrukte zegels van Aengwirden, Haskerland, Workum, Schoterland en Harlingen, alle echter bijna geheel uitgesleten.

Gedrukt: Ch. I p. 655. Eene andere redactie van het stuk is vermeld onder No. 20 *b.*

No. 29. Uitspraak van zoenslieden in het geschil tusschen
1477 *Lyouwirderadeel* en *Lyouwerd* ten aanzien van ieders
13 Septembr. aandeel in de slatting van de *Aulde Eed* en het onderhoud van de *Leppasiil* bij *Dockum*, bepalende dat de Grietenij in dezen twee derde en de stad een derde zal bijdragen.

„Int jeer ws Heren tusent fyouwer hondert sauwen ende tzauwentich in profesto exaltationis sanctae Crucis."

Origineel op papier met de opgedrukte zegels van Sypkia Merthena, Tiebba Wninghe, de Persona Willem voor Tyaerd Lyongha, Wijlla Heenkiama, Syka Mynnama, Haya

Heringha, Heer Sybet, Meester Mamma en Keympa Wningha. (een ontbreekt.)

Gedrukt Ch. I p. 672.

No. 30. Klaarkampster Leppabrief: overeenkomst tusschen
1478 Heer *Johannes Goch*, Abt, Heer *Jacob*, Prior, en Heer
24 Januari. *Johannes*, Keldermeester te *Clercamp*, en Broeder *Wyger*, Hofmeester te Gernauwerth, van wege het Klaarkampster Convent, met *Renick Worpz.*, *Douwa Oenema*, *Syuirdt Wattingha* en *Ryoerd Oenthiaz*, Grietmannen van *Leouwerderaudeel*, *Tziettzerkeradeel*, *Smellingheland* en *Ydaerdeaudeel* met hunne Mederechters, Hoofdelingen en gemeene Meente in deze vier Leppadeelen, benevens Olderman, Schepenen, Raad en gemeene Meente van *Lyoerden* aan de andere zijde, waarbij bepalingen worden gemaakt omtrent de vernieuwing van de Leppazijl, de slatting van de Ee enz.

„Int jeer us Heeren thusent fyouwer hondert acht ende Zaunchtich op den Snyondt ney Senta Agnetadey Virginis."

Geauth. kopie op groot perkament, van 20 Maart 1572, genomen naar een vidimus van 4 Febr. 1525.

Het origineel was bezegeld door het Convent, het Leppaverbond en de stad.

Gedrukt: Schotanus, Gesch. Tabl. p. 38. Ch. I p. 673.

No. 31. *Eedwardus*, Dei Gratia Rex Anglie et Ffrancie et
1478 Dominus Hibernie, vernieuwt, te beginnen met 1 Mei,
5 Maart het verbond van vrijen handel, veilig verkeer en on-
en derlinge bescherming met zijn oudste vrienden en bond-
5 April. genooten, de „Greetmanni, Consules, Proconsules, Judices, Communitates, Societates, Homines, nec non

eorum veri heredes partium terre Frisie videlicet de *Oestergoe* et *Westergo*," welke wederkeerig dit verbond aannemen, de oude vriendschap hernieuwen en de bescherming tegen onheilen, zeegevaren en aanrandingen versterken.

Het eerste verbond „gesta apud Westmunstrum quinto die Marcy;" de reversaal „anno incarnationis Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo octavo quinto die mensis Aprilis."

Vidimus van beide verdragen op groot perkament, met uithangende zegels in groen was van de Priesters van Oldehove: Heer Redardus Redersma, Deken, Heer Sibodus Beenkonis, Pastoor, en Heer Jellardus Juwsma, Geestelijk Commissaris van Oostergo.

De origineelen waren voorzien van de zegels van den Koning, van Oostergo en van Westergo.

Gedrukt Ch. I p. 675; aangehaald: Wagenaar, Vaderlandsche Historie, B XIV. Dl. IV p. 182.

No. 32. Grietman en Rechters van *Leuwerderdeel* en Olderman,
1478 Schepenen en Raad van *Leuwerden* geven *Lubbert*,
14 Septembr. gravetmeester *ten Dam*, te kennen, dat zij met hunne borgen bereid zijn, om, gelijk op de bijeenkomst te *Berlaheem* bepaald is, voor de helft *de Ee* te slatten, terwijl *Ferwerderdeel* en *Holwerder Sess* voor de andere helft zullen zorgen.

„In den jare onss Heeren MCCCCLXXVIII op Heylige Crwsdach exaltationis."

Origineel op papier met vijf opgedrukte zegels, van de stad, van Keympo Wninga, Grietman van Leeuwarderadeel en Olderman van Leeuwarden, en van de Heerschappen Sipka Mennama Walthia Abbazoen en Haya Herynga.

No. 33. *Johan Harmenzoon* verklaart met vrijen wil *Liouwerd*
1479 en *Liouwerderadeel* te zullen ruimen en aan Olderman,
19 October. Schepenen, Raad en inwoners der Stad, alsmede aan *Harka Weelmaker* en zijne vrouw *Swaen* te willen kwijtschelden zijne terechtstelling, ondergaan om de aantijging van kindermoord, welke hij tegen *Swaen* zou hebben gericht.

„Int jeer ws Heren thusend fiouwer hondert niogen ende tzanchtig op den Tysdey ney Sinte Lucasdey Euwangeliste."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van den Hoofdeling Feika Aebingha, Grietman van Leeuwarderadeel.

No. 34. Dagvaarding, door Grietman, Eeheeren en Rechters
1481 van *Liouwarderadeel* met Olderman, Schepenen en
22 Septembr. Raad van *Liouwerd* gezonden aan *Wyba Jarichzen* en *Homma Liuwazen*, diens zwager, wegens het rooven der waren, die de kooplieden naar de Leeuwarder markt brachten.

„Int jeer ws Heren MCCCCLXXX primo op den Snyound ney Sancte Mattheidei Apostoli."

Origineel op papier met de opgedrukte zegels van de stad Leeuwarden, van Haya Heringa, Grietman van Leeuwarderadeel (ook voor Douwa Aebynga, Eeheer) en van Hessel Jelgerszn., Eeheer.

No. 35. Verbond van Olderman, Schepenen, Raad, gemeene
1481 Dertien en Gilden der stad *Liouwerd* met *Sicka* en
14 October. *Tjaerd Zyaerda* benevens de stad *Fraenker* om elkander in rechtvaardige zaken bij te staan met 200 man of minder; met bepaling evenwel dat eerstgenoemde stad niet worde betrokken in de zaak, die tusschen de Sneekers en Bolswarders hangende is.

„Int jar ws Heren MCCCC een ende tachtentich op Sinte Calisti dei Pape."

Origineel op papier met de opgedrukte zegels van Franeker en Sicka Sjaerda (ook voor zijn broeder Tjaerd).

Gedrukt Ch. I p. 701.

No. 36. Verklaring van den edelman *Sipka Mennama* met
1481 *Ymke*, zijne vrouw en *Franciscus*, hun zoon, dat zij
21 October. de stad *Liouwerd* willen helpen bij hare bevestiging met wallen, grachten en poorten, dat zij de stedelijke privilegiën met de regeering en de gilden willen beschermen, dat zij hun huis geven tot een open huis met geschut en krijgstuig en dat zij de stad zullen bijstaan tegen vijandelijk geweld, indien zij wederkeerig bescherming genieten.

„Int jeer wsis Heren thusend fiouwerhondert een ende tachtentich op alwa thusend maegdadey."

Origineel op perkament met vier uithangende zegels, twee in groen en twee in rood was, van Sipka Mennama, Sibit Beenthiama, Persona van Oldehove, Broeder Theodoricus, Prior bij de Jacobijnen en Broeder Franciscus, Gardiaan in het Galileërklooster.
Verder eene kopie met geauth. vertaling van 1583.

Gedrukt: Gabbema p. 95. Ch. I p. 701.

No. 37. Recht en Raad der stad *Liouwerd* geven aan de Hoof-
1481 delingen van *Dongeradeel* en andere grietenijen in haast
27 October. te kennen, dat zij de drie hun voorgelegde punten alsnog niet kunnen bezegelen, daar het geheele bestuur niet bijeen is, doch dat zij met *Tyebba Wnyngha* en *Oena Jowsma* zijn overeengekomen om den Prior der Jacobijnen, den Gardiaan van Galilea, en den Persona

Heer *Sybit* en Meester *Mamma* naar Akkrum te zenden om de stins *Meskenwier* te doen ontzetten en de geschillen aan de uitspraak van zoenslieden te laten onderwerpen.

„Int jeer [ws Heren MCCCC] ende LXXXI op Sinte Simons ende Judajownd Apostolorum."

Minuut van den afgezonden brief, waaraan Heer Sibits zegel was gehecht.

No. 38. Verbond van Olderman, Schepenen, Recht en Raad,
1481 Hoofdelingen, Gilden en gemeene Meente der stad
7 November. *Lyouwerd* met Grietman, Rechters, Hoofdelingen en gemeene Meente van het Zuidertrimdel (*Wirdum*, *Swichum*, *Goltum* en *Hwsmaghae*) tot herstel der goede verstandhouding en bestrijding der gemeenschappelijke vijanden gelijk voorheen.

„Int jeer ws Heren MCCCC een ende tachtich op Sinte Willebrordusdey."

Twee geauth. kopieën van 1583. Het origineel zou worden bezegeld door de stad, door de Hoofdelingen Sipke Mennama en Hayo Heeringha en door de Personae Mamma te Wirdum, Bernardus te Zwichem, Jouka te Goutum, Wilhelmus te Huizum; verder door Tiebba Wnya en Oene Jousma. Volgens de kopieën waren er echter slechts 6 uithangende zegels aan het origineel.

Gedrukt Ch. I p. 703.

No. 39. Uitspraak van de vier zoenslieden *Hermannus*, Abt
1481 te *Foswird*, *Hermannus*, Persona te *Ferwird*, *Sybodus*,
16 Novembr. Persona te *Lyowerd* en *Redardus*, Vicarius aldaar, in de twisten van de stad *Lyouwerd* en hare helpers met de verbonden Hoofdelingen van *Dongheradeel*, *Ferwirderadeel*, *Dantmadeel* en *Lyoedwerderadeel*, benoorden

Lyowerd, en *Wybo Sywrdz the Growa Stenze*, waarbij de misdaden, gepleegd bij de overrompeling der stad door de Schieringers (29 Oct.) wederzijds worden vergeven. Vérder bepalingen omtrent de schadevergoeding en belofte om voortaan vrij en veilig met elkander te verkeeren, om de dijken en wateren, ook de oude Ee, te onderhouden enz. De edelen *Werp* en *Homma Lyuwesn.* en *Wybo Jarichz.* met hunne helpers worden buiten den zoen gesloten.

„Int jeer ons Heren MCCCC een ende tachtig des Freeds ney Briccii Pape."

Origineel met dertien opgedrukte, maar grootendeels afgevallen zegels, benevens eene latere kopie.

Gedrukt. Ch. I p. 705.

No. 40. Gildebrief van de wevers te *Lyowerden*, gegeven door
1482 Olderman, Schepen en Raad der stad, bepalende dat
17 Januari. een gildebroeder burger moet zijn, dat niemand overspel mag bedrijven; vaststellende wat men moet geven om in het gilde te kunnen worden opgenomen en den bagijnen verbiedende om in de stad werk te halen of te brengen.

„Int jeer ons Heren duesent vier hondert twie ende tachtentich op Sinte Anthonius dach."

Geauthent. kopie op perkament op 24 Juni 1499 gemaakt en gecollationeerd door Paulus, scryver; notarius oft een oirken des Heilighen Romerschen Ryxes."

Het stuk is gecopieerd in het boek: Ordonnantiën en Politiën, D. fol. 60, later bevestigd door den Hertog van Saksen in 1504 (aldaar fol. 61) en uitgebreid in 1585 (aldaar fol. 62) en in het Politieboek Dl. II. fol. 495, waar ook de latere gilderol wordt gevonden, die toen tot 32 artt. was aangegroeid.

No. 41. De edelen *Worp* en *Homma Liuwa Hommazn zennen*
1482 sluiten met Olderman, Schepenen, Raad en inwoners
11 Mei. van *Liowerd* een vasten vrede voor twee jaren, gedurende welken zij en al diegenen, waarover zij gebieden, hunne geschillen met de stad niet zullen vervolgen. *Wyba Jarichzn.* en de krijgslieden, welke wegens kwade feiten jegens de stad hun lijf hadden verbeurd, zouden in den zoen niet begrepen zijn.

„Int jeer ws Heren MCCCC twa ende tachtich des Snyounds ferra ws Hera Hymelsfersdey."

Origineel met opgedrukt zegel van Heer Sytya in der Ylst.

No. 42. Verklaring van de Grietmannen in de Leppa, *Ona*
1482 *Jowsma* van *Lyowerderadeel*, *Jowta Scroetsz.* van *Tyet-*
Augustus. *zerkeradeel*, *Gotta Baukis* van *Smallingeraland*, *Tyaerd Ghewytsz.* van *Ydierderadeel*, met hunne Mederechters verklarende dat zij aan de monniken van *Barraconventh* den *Lwedmersdam* in onderhoud afgestaan hebben om daarin eene sluis te leggen van 8 voet opening, tegen genot van het vischrecht en de bijdrage, door de dorpen *Noerdermerra*, *Eesterme*, *Aestmerra* en *Sudesmerra* vroeger verschuldigd aan de *Burnsyl*, welke laatste nu moet worden gesloten.

„Int jeer ws Herens thusent fyauwer hundert ende twa ende tachtich op Sente Peter Vinculadey."

Notarieel afschrift op papier; het origineel was bevestigd met de zegels van de Leppa, van Onna Jowsma, Gossa Sywrdsz. en Heer Tjard, Persona te Gharijp.

Gedrukt. Ch. I p. 715.

No. 43. Heer *Johannes*, Broeder *Wiger*, Broeder *Benna Ringhia*,
1483 Kelleners van *Klirkamp*, *Gernaerd* en *Mariëngaerde*, en
1 Maart. *Haya Heringha* van het *Hasker Convent*, sluiten, wijl

zij door geweld verhinderd worden de renten der kloosterbezittingen onder *Hielsmagae* te innen, met Olderman, Schepenen, Raad en gemeene Dertien van *Liouwerd* een verbond voor den tijd van tien jaren, hoofdzakelijk op de voorwaarden, opgenomen in het verbond van de stad met *Tyetzerkera Fiaerndel* (Ch. I p. 698.)

„Int jeer ws Heren thusend fiouwerhondert trya ende tachtich op den Freed ferra Palma."

Minuut; het origineel met het stedelijk zegel.

Gedrukt Gabbema p. 140; Ch. I p. 717.

No. 44. Uitspraak in de geschillen van *Worp* en *Homma*
1483 *Liuwazn.* met Olderman, Schepenen, Raad en inwoners
9 Augustus. van *Liouwerd*, waarbij de zoenslieden Broeder *Wiger* van *Ghernaerd*, *Jw Syoekazn.* van *Kammynghabuur*, *Remren Jarichzen* en *Jacop Sipkazn. Jaytiama* de stad een zoengeld van honderd postulaat gulden opleggen, te betalen in vee, laken, hout, ijzer of kalk.

„Int jeer ws Heren thusend fiouwerhondert trya ende tachtich op Sinte Lavrenciijownd Martinis."

Origineel op papier met opgedrukte zegels van Hidda Kammyngha, Persona te Nyahow en Peter Sybrenzen, Medeschepen te Liouwerd.

No. 45. *Pieter Renickzen Camstra* belooft, door nood gedwon-
a. gen, aan den Olderman *P. Haya*, de Schepenen en den
1483 Raad van *Hliouwert*, de boeten, hem in rechten op-
15 Septembr. gelegd wegens gepleegde geweldenarijen, te zullen voldoen en wijst daarvoor de renten zijner goederen onder *Bwlgaerd* aan.

Hij laat den brief bezegelen door *Sitze Mertine* en het protest tevens door *Niekolaus*, Persona te *Kornyem* en *Hermannus*, Persona te *Hielsum*.

„Int jier ws Heren tuzen fiower hondert Monnendeys ney Sancte Crucis pro minore numero trya ende tachtich.”

Minuut.

b. Nadere onderhandelingen van de Leeuwarder regeering met *Renick* en *Epa Kampstra* over het bijleggen der twisten, welke de stad met hun vader had.

Eén stuk van 1501, de andere zonder vermelding van jaartal.

Minuten op twee losse stukken papier en in drie kwarto boekjes.

No. 46. Verklaring van *Peter Folkertzoon*, dat hij door den
1484 Olderman en Raad van *Liouwerd* voldaan is wegens
4 Juni. hetgeen hem is aangedaan bij den uitval, waartoe hij was uitgenoodigd door *Wytia Waltiszn*, indertijd Grietman van *Liouwerdera middelste trymdeels riucht*, die met de Mederechters *Worp Kempazn*, *Foppe Matthysz.* en *Remren Jarichz.* was uitgetrokken om zich recht te verschaffen wegens kindermoord in het Noordertrimdel.

„Int jier ws Heren MCCCCLXXXIIII op Sinte Pontianusdey mr.”

Origineel op papier met opgedrukte zegels van Heer Hiddo Kammynga, Persona te Nyahow en Douwa Sybrensz.

Zie verder Worp van Thabor Dl. IV p. 158; Winsemius Chr. p. 303; Gabbema p. 145.

No. 47. Testament van *Tyemck*, *Wibren Boulsme* dochter,
1484 vrouw van *Gherbith* te *Liewert*, waarbij zij een aantal
9 Juni. renten uit hare goederen te *Hyem*, *Ferwert* en *Boels-*

wert, vermaakt aan haar man, aan haar erfgenaam *Wibren*, haar zusters zoon; aan *Kensche*, vrouw van *Sybren Ropperde;* aan *Bauke*, haar broeder; benevens giften aan de kerk en de geestelijkheid van *Aldehow* en *Nijehow*, de twee Gasthuizen en zes kloosters, aan welke tonnen bier, geld, zilveren riemen of Hardegarijpster turf worden toegezegd.

Getuigen waren Broeder *Dirk Symonsz.* van *Herlem*, Prior to Jacopinen to Lyourd, Broeder *Johan Duker van Leyden*, supprior to Jacopinen, Broer *Jarich senior*, Heer *Reedwert*, vicarius te Lyourd to Auldehow en Heer Pieter int Gasthuis.

„Int jeer ons Heren tusen viouwer hondert ende fiower en tachtich des Tysdeys ney Sancte Johannes midsomera."

Origineel op perkament met drie uithangende zegels waarvan een in rood was is afgevallen en de twee andere in groen was beschadigd.

W. Eekhoff. Oorkonden der geschiedenis van het Sint Anthonij-Gasthuis te Leeuwarden. (Leeuw. 1876, Dl. I p. 62 *a*, p. 100.)

No. 48. Brief van de Grietenij *Dantummadeel* aan Olderman,
1485 Schepenen en Raad van *Lyouwert*, met verzoek om
11 Maart. geen der ingezetenen van het Deel wegens diefstal of gewelddadigheden te vervolgen, maar de misdadigers te brengen voor het Deelsrecht.

„Int jeer fan LXXXV op Sente Gregorius hyowent."

Kopie op papier; het origineel was bezegeld door den Grietman Syds Tyarda."

Gedrukt Ch. I p. 727.

No. 49. Brief, waarin *Claes Gerbrantz*, die te *Lewarden* aan
1486 *Henric Wyelmaker* een doodslag had begaan en deswege
Februari. in de gevangenis was gekomen, den Olderman, Schepenen en Raad bedankt voor de jegens hem betoonde goedertierenheid bij het vergelijk met de weduwe en de kinderen van den verslagene en bij de betaling van de stadsbreuken.

„Int jeer ons Heren vier hondert zes ende achtentich 's avonts na Reminiscere in de vasten."

Origineel op papier, bevestigd met het opgedrukt zegel van Tyman Vrederixz.

No. 50. Olderman, Schepenen en Raad van *Lyouwerd* ver-
1486 klaren dat *Henrick fan Zwol*, voor de 60 oude schil-
Februari. den, die zij van hem ontvangen hebben naar den penning 20, een jaarlijksche rente van 3 oude schilden zal beuren uit de opkomsten van de stadswaag.

„Int jeer ws Heren M[C],CCC sex ende tachtich op Sinte Peters jownd ad Cathedram.

Minuut van de afgegeven schuldbekentenis, waarop het stadszegel was gedrukt.

No. 51. Verzameling stukken, betrekking hebbende op de twisten tusschen *Minne Hilles Hillema te Harig*, partij trekkende voor *Aggo*, Abt van *Staveren* en *Hemelum* en *Yge Gales Galama* te *Hemelum*, gesterkt door *Werp Lieuwes Juckama* van *Boxum.*

a. Brief van *Yga Galaz.* aan de steden *Lioerd* en *Boels-*
1486 *werd*, waarin hij verklaart niet van den bestaanden
ugustus. zoen te zullen afgaan, doch tevens de vrees uitdrukt dat men, terwijl hij in gijzeling is, tegenover hem de goede trouw niet in acht zal nemen.

Origineel op papier, geteekend door Galama, zonder dagteekening; dat de brief in Aug. geschreven is, kan men opmaken uit een anderen brief van deze maand, zie Ch. I, p. 733.

Gedrukt Ch. I, p. 733.

b. Recht en Raad der steden *Lyouwerd*, *Znits*, *Bolz-*
1486 *wert*, *Fraenker* met de *Slaetmanninghe*, vergaderd te
4 September. Leeuwarden, waar zij *Yghe Ghalaz.* en *Menna Hillez.* voor zich hadden ontboden om hunne geschillen te beslechten, verklaren dat Yge aan hun bevel gehoorzaam is geweest, doch Minne ongehoorzaam, en dat deze dus in de boete, daarop gesteld, is vervallen.

„Int jeer ws Heren MCCCC sex ende tachtich opten Monendey to farra ws Lyouwe Frouwadey Nativitatis."

Minute op papier; het origineel was bezegeld door Leeuwarden en Bolsward.

Gedrukt Ch. I, pag. 734.

c. Recht en Raad der steden *Lyouwerd*, *Znits*, *Bolz-*
1486 *wert*, *Fraenker* en de *Slaetmannighe*, vergaderd te Ly-
21 Augustus. oerd, machtigen *Sicka Zyarda* om *Menna Hillez.* c.s. vrijgeleide te geven, opdat hij binnen Leeuwarden de beslissing van zijn geschil met *Yge Galaz.* aan zoenslieden zou opdragen.

Minute op papier zonder dagteekening; uit den hier volgenden brief blijkt echter, dat deze, „opten Monendey to farra Bartholomei Apostoli" was verzonden.

Gedrukt Ch. I, p. 735.

d. *Menna Hillez.* en *Werp Lyawaz* worden opnieuw aan-
1486 gemaand om te *Lyowerd* voor Recht en Raad der steden
6 September. te verschijnen, nu op verbeurte van een dubbele boete.

„Scrioun onder ws stedena secreet a° LXXXVI op ten Wernsdey to farra ws Lyauwe Frouwadey Nativitatis."

Minuut op papier.

Gedrukt Ch. I, p. 735.

e.
1. Brief van Recht en Raad der stad *Boelswert* aan
1486 Olderman, Schepenen en Raad der stad *Lyouwerd*,
12 Septembr. waarin zij te kennen geven, dat zij met de anderen de zaak van *Minna Hillaz.* willen vervolgen, en dat *Peter Harinsma* hun verbond ter eerster gelegenheid zal bezegelen.

„Scrioun onder ws sted secreet des Tysdeys voir Exaltatio Sancte Crucis int jeer fan LXXXVIghen.'

Origineel op papier met bewijs van zegelen aan de achterzijde.

Gedrukt Ch. I, p. 736.

2. *Leeuwarden's* antwoord op voorgaanden brief, dat
18 Septembr. men den eerstkomenden Dinsdag den tocht zal beginnen.

„Scrioun onder ws stedis secreet int jeer van LXXXVI opten Monendey to farra Matthei Apostoli et Ewangeliste."

Oude kopie onder voorgaanden brief geschreven.

Gedrukt Ch. I, p. 737

f.
1486 Brief van de Leeuwarders aan *Yghe* met verzoek om
18 Septembr. hen van schepen te voorzien op den tocht, dien zij tegen *Menne* zullen ondernemen.

„Scrioun onder ws steden secreet aᵒ LXXXVI op ten Monnendey to farra Mathei Apostoli."

Gedrukt Ch. I, p. 737.

g. **1486** September. Brief van *Leeuwarden* aan de Sneekers met verklaring, dat men in zake de vervolging van *Menna* zich zal houden aan hetgeen op de dagvaart met hen is besloten.

***f.* en *g.* minuten op de beide zijden van één stuk papier.**

h **1486** 21 Septembr. Olderman, Schepenen en Raad van *Lyouwird* berichten *Sicka Sjaerda*, dat zij, nu er geene verzoening tusschen *Yghe Galaz.* en *Menna Hillez.* is kunnen worden tot stand gebracht, de zaak moeten vervolgen. Zij zullen er voor zorgen dat niemand vreemde Heeren in het land brengt.

„Scrioun onder ws deylicks secreet int jeer van LXXXVI op Sunte Matheydey Apostoli ende Ewangeliste."

Minuut op papier.

Volgens aanteekening aan de bovenzijde werd dit stuk niet verzonden, maar had men eene mondelinge samenkomst met Sicke.

Gedrukt Ch. I p. 737.

i. **1486** 25 Septembr. Brief van *Leeuwarden* aan *Yghe*, waarin men verzoekt, dat, nu de krijgstocht op aandrang van goede mannen niet is ondernomen, hij zijn geschil met ***Minna*** door zoenslieden late beslissen. Men stelt daarom eene samenkomst ook met *Sicka* te *Bolzwert* voor.

„Scrioun dis Monindeis ney Mathei aᵒ LXXXVI."

Minuut op papier.

Gedrukt Ch. I, p. 738.

k. Brief aan die van *Sneek* en *Leeuwarden*, waarin deze
1487 worden verzocht hun best te doen, dat de beslissing
0 Februari. tusschen Heer *Agga* en *Menna Hillaz.* aan de eene, en *Ygha Ghalaz.* aan de andere zijde, aan scheidslieden worde opgedragen.

„Scrioun onder ws steds (Bolsward?) secreet int jeer van LXXXVII op Sunte Scholasticedei Virginis."

Minuut op papier.

Gedrukt Ch. I., pag. 739.

l. Uitspraak van Recht en Raad der steden *Boelswert*
1487 en *Liourd*, vergaderd in eerstgenoemde stad, in de
Mei. twisten tusschen *Minna Hillaz.* die vreemde krijgsknechten had ingehaald en *Ygha Galaz.*, wien daardoor schade was berokkend. Zij bevelen dat de vechtende partijen vrede zullen sluiten, dat Minne niet zal verhinderen, dat de kloosters te *Staerem* en te *Himmelum* worden hersteld, en dat hij 300 gouden Rijnsg. zal geven voor het verbranden van de kerk enz. *in dae Woude* (Noordwolde) en 600 als boete voor zijne ongehoorzaamheid.

Verder dat Ygha de kapel bij St. Michiel weder zal opbouwen.

Minuut op papier.

m Vredesvoorwaarden, waarop *Ygha*, *Douwa* en *Herth-*
1487 *man Galazinnen* met Heer *Agga*, Abt van *Staueren* en
13 Juni. *Hemlem* en *Menna Hillaz.* de uitspraak in hunne geschillen onderwerpen aan *Jw Juwingha* en Heer *Goffa*, Persona te *Abbagae*, ieder met twee daarbij te kiezen personen.

„Int jeer ws Heren MCCCC sauen ende taechtygh op ten Wernsdei to ferra Ponciani Martiris."

Oude kopie op papier. Het origineel was bezegeld door Ige, Douwe en Heer Huberth (voor Hartman.)

No. 52. Verzameling kopieën van brieven, overeenkomsten,
1486 en **1487** handelingen van landdagen, de meeste betrekking hebbende op de twisten van Yge Galama en Minne Hillema.

a. Olderman, Schepenen en Raad van *Lyauwird* ant-
1486 woorden op een brief van *Yghe* (n°. 51*a*) aan dezen en
26 Augustus. aan zijne broeders *Douwa* en *Hertman*, dat ook zij niet van den gesloten zoen willen afgaan en niet zullen toelaten, dat jegens *Yghe* geen woord wordt gehouden.

„Scrioun onder ws stedssecreet int jeer van LXXXVI op ten Snyond ney Bartholomei Apostoli."

Gedrukt Ch. I, p. 733.

b. Brief van Recht en Raad der steden *Lyouwerd*, *Snits*,
1486 *Bolzwert*, *Fraenker* en *Slaet*, te Leeuwarden vergaderd,
6 September. aan *Sicka Zyarda* met verzoek om *Menna Hillez.* en *Werp Lyuwaz.*, indien zij op het tweede opontbod (zie n°. 51*d*) niet mochten verschijnen, in verzekerde bewaring te nemen, opdat men de boete, waarin zij vervallen waren, zoude verkrijgen.

„Scrioun onder Lyouwerdera secreet, der ws op dit pas ghemeenlick oennoghet.

Int jeer van LXXXVI op ten Wernsdey to farra Nativitatis Marie Virginis."

Gedrukt Ch. I, p. 735.

c. Brief van Olderman, Schepenen en Raad der stad
1487 *Leowerd* aan *Ygha Galaz.* waarin zij hem te kennen
Maart. geven, dat zij hem op dit oogenblik nog niet kunnen

helpen, doch hem de verzekering geven van hunne toegenegenheid.

„Scrioun onder ws steds signet. Int jeer van LXXXVII des Snyondeys farra Invocavit."

Gedrukt Ch. I, p. 740.

d. Brief van *Sicka Zyarda* aan Olderman, Schepenen
1486 en Raad der stad *Lyouwerd* over de gewelddadigheden,
ptember. welke door *Douwa* en *Hetman Galazinnen* waren gepleegd, terwijl *Ygha* in gijzeling was.

„Scrioun onder myn Sjaerda sighel des Snyondeys foir Nativitatis Marie int jeer fan LXXXVI."

Gedrukt Ch. I, p. 734.

e. *Oerck Abbaz.* verklaart voor het Gerecht van *Menal-*
1487 *demadeel*, dat hij wil voldoen aan den zoen te *Leowerd*
April. gemaakt over het geschil, dat hij had met *Rioerd Roerda* over het afkoopen van diens stins. Daarentegen verklaart *Roerda*, dat hij genoemden zoen niet behoeft te houden en dat hij ook niet zoenen wil. Deze verklaringen hebben plaats voor *Wythie Laesz.* Grietman, *Hessel Foppinghe*, *Syrck Kempaz*, *Renick Hettaz.*, *Douwa Glins*, *Heerka Renickz.*, *Goffa Douwaz.*, *Feyka Syrdsma* en *Haya Dokaz.*, Mederechters.

„Int jeer ws Heren MCCCC ende LXXXVII op Mayejond.

Gedrukt Ch. I, p. 740.

f. Verbond van vrede en onderlinge bescherming tus-
.486 schen de steden *Lyouwerd*, *Znitz*, *Bolzwert*, *Fraenker*
ugustus. en *Slaet*, gesloten voor den tijd van twee jaren; met bepalingen over de middelen van verkeer, over de rechtspleging, over de landdagen enz.

„Int jeer fan sex ende tachtigh op den Monendey to farra Bartholamei Apostoli."

Het origineel was bezegeld door de vier eerstgenoemde steden (door Sneek ook voor Sloten) en door de drie Hoofdelingen Sicka Zyarda, Peter Harinxma en Jw Junghama.

Gedrukt Ch. I, p. 732.

g. Brief van Recht en Raad der steden *Lyouwerd*,
1486 *Znits*, *Bolzwert* en *Fraenker* met de *Slaetmanninghe*,
21 Augustus. vergaderd te Leeuwarden, waarbij *Yghe Galaz.* wordt bevolen zijne knechten af te danken en te Bolsward in gijzeling te komen.

„Scrioun onder wse steden secreet voors. opten **Mo**nendei to farra Bartholomei Apostoli A° LXXXVI."

Gedrukt Ch. I, p. 733.

h. Verbond van vrede en veiligheid voor den tijd van
1487 vier jaren gesloten tusschen Deelen en Steden van
28 Juni. *Westergo*, als *Snits*, *Fraenker*, *Harns*, *Slaet*, *Warkum*, *Hyndelepen*, *Waynbritzeradeel*, *Wondenzeradeel*, *Fraenkeradeel*, *Barradeel*, *Menaldemadeel*, *Hennaerderadeel*, *Baerderadeel*, en de *Fyf Ghaën*, benevens *Hemsteradeel*, *Ydaerderadeel* en het zuider Trimdel van *Leowerderadeel.*

„Int iaer van LXXXVII[ghen] op Sunte Petersjond."

Het procesverbaal der bezegeling ontbreekt; zoo ook bij Schotanus Tabl. p. 133; vollediger is het verbond afgedrukt in Ch. I, p. 740.

i. *Menna Hillez.* belooft de steden *Lyouwerd* en *Bolz-*
1486 *werd* en de andere Hoofdelingen, Stemmen en Deelen
5 Juli. uit *Oestergo* en *Westergo*, die vergaderd zijn te *Noerd-*

wald, dat hij of zijn zwager *Syttie in der Yls* te Leeuwarden of Bolsward in gijzeling zal komen.

„Int jeer ws Heren MCCCCLXXXVI op den Snyond ney Translatio Martini."

„Erkunde des hab ick Menna vorsz. dit breef besiglit mey myn selvis sighel."

Gedrukt Ch. I, p. 731.

k. Besluiten van de Stemmen van *Aestergo*, met uit-
1487 zondering van *Aestbroeksterland*, *dae Hem* en het *noer-*
16 Februari. *dest Trimdeel* op eene dagvaart, vergaderd te Leowerd.

„Int jeer van LXXXVII op ten Freed farra Peter ad Cathedram."

Gedrukt Ch. I, p. 738.

l. Provisioneele schikkingen omtrent het verdeelen van
1487 den draaglast bij het slatten der *Ee*.
12 Maart. „Int jeer van LXXXVII Gregory Pape."

Gedrukt Ch. I, p. 739.

m. Olderman, Schepenen, Raad, gemeene Meenten en
1486 Gilden van *Lyouwerd* verklaren dat zij op boete van
4 Novembr. 300 oude schilden een vasten vrede zullen houden met *Barthold Sterckenborgh*, *Botta to Heerwey* en *Syds Tyarda*.

„In een orkunde der wird bisiglit mit ws steds secreet. Int jeer ws Heren M°CCCC°LXXXVI° op ten Tysdey ney Sinte Marten."

Gedrukt Ch. I, p. 738.

n. Uitspraak in de zaak van de te Leeuwarden gedag-
1486 vaarde edelen *Yghe Galaz.* en *Menna Hillez.* De eerste
September. blijft, daar hij was gekomen, in zijn recht en kan

naar huis terugkeeren; de tweede, die Heer *Benedix* had gezonden met de verklaring, dat hij zich niet verplicht achtte te verschijnen, wordt, als zijnde ongehoorzaam tegen het bezegelde verbond, verwezen in eene boete van 1400 Rijnsgulden, welke Leeuwarden en Bolsward zullen trachten in te vorderen.

„Acta sunt haec in profesto Nativitatis Marie a° LXXXVI°."

Een kwarto band van 26 foll., waarvan 13 geheel of ten deele beschreven, gebonden in perkament; met register van verzonden brieven. Eekhoff vermoedde dat het een aanteekeningboek van den Leeuwarder Olderman Mr. Pieter Sybrands Auckama is.

No. 53. **1487?** Lijst van verzonden brieven, volgens Eekhoff eveneens van de hand van Olderman Auckama. Zonder jaartal, doch door E. op 1487 gesteld.

No. 54. **1487** 5 Juni. Open brief van Olderman, Schepenen en Raad der stad *Leowerd* aan alle geloovigen in en buiten *Vriesland*, bevattende een verzoek om mildelijk aalmoezen te geven tot den verderen opbouw van de Jacobijnerkerk bij het Klooster der Predikheeren.

„In den jaer ons Heren dusent vier hondert sewen ende tachtich, Dingesdaghes in die Hoechtyd Pinxten."

Kopie van 1583 naar een afschrift door den Griffier van het Hof geteekend en in het Staatsresolutieboek van dat jaar opgenomen. Het origioneel was met het stadszegel bevestigd.

Gedrukt: Eekhoff, Geschiedkundige Beschrijving van Leeuwarden Dl. I (1846) p. 375 als Bijlage G.; zie verder aldaar p. 94 en Vrije Fries Dl. VII, p. 373.

No. 55. Verzameling aanteekeningen van de besluiten der
487-1490 Landdagen van Oostergo en Westergo, te Leeuwarden gehouden.

a. Instructie van *Johan van Bochem*, Deken van *Dus-*
1488 *seldorpe*, gezant van den Keizer bij die van *Oestergo*
Augustus. en *Westergo*, aan de Friesche gevolmachtigden overgebracht te Groningen (*Grens*) „a°LXXXVIII° Tonreideis to farra Laurencie Martiris."

b. Verbond van Oldermannen, Recht, Hoofdelingen en
1487 Zestien van *Dockum* met Grietmannen, Rechters en
November. Hoofdelingen uit *Dongeradeel*, *Dantumadeel* en *Ferwerderadeel*, om onderling vrede te houden, om de middelen van verkeer te beveiligen en om de aanvallen van vreemde Heeren af te slaan.

„Int jeer ws Heren M°CCCC saun ende tachtich op Alre Godis Helgenadey."

Het origineel was bezegeld door Dokkum, Wyt Feltsma voor Hessel Siarda en Renick Suyrts, Sywrd Bolta voor Taka Wnia en Gabba Iarla, Bartold Sterckenborgh, Botta Heerwey, Werp Haynga ook voor Hessel Buwinge, Oentia en door een aantal andere edelen en geestelijken.

Naar eene kopie van Hemmo Oddonis, Notarius publicus.

c. Besluit van de stemmen van *Oestergo*, vergaderd te
1488 *Leowerd*, dat, wanneer uit deze stad een landdag wordt
8 Maart. uitgeschreven, iedere stad en deel een gevolmachtigde zal zenden; dat men over den keizerlijken brief zal onderhandelen; dat men met de Groningers eene samenkomst zal houden om gewelddadigheden tegen te gaan; dat, als *Syds Botinge* zijne zaak op een landdag brengt, Leeuwarden de andere stemmen van *Oestergo* zal aanschrijven enz.

„A° LXXXVIII Tysdeis ney Letare."

d. Besluit op den landdag te *Leowerd*, dat Olderman,
1488 Recht en Raad dezer stad aan hen, die dat begeeren,
11 Juni. vrijgeleide zullen geven op de volgende vergadering (op Lebuini Confessoris), waarbij ook de *Sawn walden* zijn uitgenoodigd; verder zal men de Groningers vragen wat zij naar aanleiding van 's Keizers brief zullen doen.

„A° LXXXVIII Wernsdeis farra Odulphi."

e. Op den landdag van *Oestergo* en *Westergo* te *Leowerd*
1488 wordt aan *Wyttia Onia*, *Werp Kempaz.* en *Peter Kam-*
25 Juni. *mingha* toegestaan de ballingen, die te *Collum* zijn en die den eed niet hebben gezworen, onder vrijgeleide mede te brengen; verder worden er bepalingen getroffen over het leveren van krijgsknechten door verschillende Deelen en worden boeten opgelegd wegens het niet verschijnen op de vergadering.

„A° LXXXVIII Lebuini Confessoris."

f. *Peter Kamstra*, *Syds Tiarda* en *Auka Wnya*, Hoof-
1488 delingen in *Oestergo* beloven den kwartiermeesters *Cor-*
4 Juli. *nelis Gowertzz.* en *Ywen Brwns* twee maanden dienst met 50 of 60 wel toegeruste knechten tegen 2 koopmansgulden iedere maand voor elken knecht, benevens de kost.

„Int jeer ons Heren M°CCCC°LXXXVIII. Vrydach nae Onser Liewer Vrouwendach Visitacio."

Het origineel was bezegeld door Peter, Syds en door Werp Wnya voor Auka.

g. Besluiten op de vergadering van Abten, Prelaten,
1488 Grietmannen, Hoofdelingen en stemmen van *Oestergo*
28 Juli. en *Westergo* te *Leowerd*, om uit elk oud-deel twee

afgevaardigden naar *Grens* te zenden ten einde het verbond van 1478 te vernieuwen en den keizerlijken afgezant te hooren (zie boven sub *a*); om *Onna Jowsma* en *Hobba Dekaz.* onder vrijgeleide met goede mannen naar *Iga* (Galama) enz. te laten gaan ten einde een zoen tot stand te brengen. Verder bepalingen over het zoenen van een doodslag, het straffen van degenen, die niet op den landdag verschenen waren; eindelijk besluiten over de *Barrevoetsmonniken* te Bolsward, over den twist van *Hessel Mertna* met *Lubbrighe* enz.

„A° LXXXVIII Monendey ney Jacobi Apostoli."

h. Recht en Raad der Stemmen, Hoofdelingen en Dee-
1488 len in *Oestergo* en *Westergo* verbinden zich met *Ygha*,
11 Augustus. *Douwa* en *Hartman Galazinnen* en *Ydska Galadochter* om op verbeurte van 1000 oude schilden vrede te houden tot 1 Mei, ten einde voor St. Michil (29 Sept.) tot een compromis te kunneu komen.

„A° LXXXVIII Monnendeys ney Laurencii."

i. Op den aanstaanden landdag te *Leowerd* zal men
1489 handelen over het voorstel, dat de stemmen uit elk
5 Januari. oud-deel één gevolmachtigde zullen zenden tot den Keizer om dezen van landswege een brief te overhandigen; verder zal men nader spreken over de regeling van den geldkoers naar aanleiding van de ordonnantie der steden *Deventer*, *Campen*, *Zwol* en *Grens*.

„Anno LXXXIX Monendeis an den Epiphanie."

k. Besluiten der stemmen van *Oestergo* over het bewa-
1489 ren van het landszegel en het zenden van gevolmachtigden; als zoodanig heeft men gekozen Heer *Sywrd*, Kellener te *Claercamp* en Heer *Bena*, Persona te *Wirdum*.

„Anno LXXXIX Monendeis ney P—sce Virginis."

l. Op den landdag van *Oestergo* en *Westergo* te *Leowerd*
1489 worden verdere bepalingen gemaakt over het bewaren
3 Februari. van het zegel en het besluit genomen om van wege het geheele land drie afgevaardigden te zenden, n.l. Meester *Mamma*, Heer *Agga* en Meester *Kempa*.

Men zal zich verder van Mei af aan de muntordonnantie houden.

„Anno LXXXIX Blasii Episcopi."

m. Besluiten op den landdag van *Oestergo* en *Westergo*
1489 te *Leowerd*, om de onderhandelingen met den Keizer
24 Maart. uit te stellen tot den volgenden landdag te *Bolzwert* en om de muntordonnantie in de Hoofdkerken af te kondigen. *Peter Kampstra* en Meester *Jw* zullen een ontwerp maken van een verbond tusschen Oostergo en Westergo, hetwelk zal worden rondgezonden om te Bolsward nader te worden besproken.

„Tysdeys ney Oculi."

n. Besluit op den landdag van *Oestergo* en *Westergo* te
1489 *Leowerd* om uit elk oud-deel één afgevaardigde naar
31 Augustus. den Keizer te zenden.

„Anno LXXX nono, Monendeis ney Decollacionis Sancti Johannis."

o. Onderling verbond door de Grietmannen, Oldermannen,
1489 Burgemeesters, Schepenen, Recht en Raad van *Oestergo* en *Westergo* voor den tijd van drie jaren gesloten.

„Int jeer van LXXXIX etc."

Het origineel was bevestigd met de landszegels van Oostergo en Westergo.

p. *Oestergo* zal Heer *Jouka* als afgezant naar den Keizer
1489 afvaardigen.
22 Septembr. „Anno LXXX nono Mauricii et sociorum."

q. Besluit van den landdag van *Oestergo* en *Westergo*
1489 te *Leowerd*, dat elk der vier oude-Deèlen één afgezant
22 Septembr. naar den Keizer zal zenden, welke afgevaardigden op den volgenden landdag te *Snits* bijeen zullen komen.

„Op Sinte Mauriciidey."

r. Op een niet voltalligen landdag wordt besloten om
1489 de zaken te bespreken op een volgenden, waarbij dan de stemmen van *Oestergo* en *Westergo* zouden moeten verschijnen op de vroeger bepaalde boete van 6 enkele guldens.

„Anno LXXX nono in vigilia."

s. Besluit van den landdag van *Oestergo* en *Westergo*
1490 te *Leowerd* om *Ygha*, *Douwa*, *Hartman* en *Ydsck* (Ga-
15 Februari. lama) benevens hunne bondgenooten vrede te geven voor den tijd van vijf jaren en intusschen te trachten de geschillen met dezen in der minne bij te leggen.

„Anno XC Monendeis ney Valentini Martirisdey."

t. Recht en Raad der Steden, Stemmen, Hoofdelingen
1490 en Deelen van *Oestergo* en *Westergo* geven aan de Ga-
15 Februari. lama's en hunne bondgenooten den boven bedoelden vrede, op een boete van 1000 gulden voor ieder, die hiertegen doet.

„Int jeer ws Heren MCCCC ende nyogentigh Monendeis ney Valentini Martirisdey."

Al deze stukken zijn gekopieerd op papier in een kwarto boekje van 34 pgg., waarvan 29 geheel of ten deele zijn beschreven.

No. 56. Besluiten van de Stemmen van *Oestergo*, vergaderd
1488 te *Leowerd*.
18 Maart. „Ao. LXXXVIII Tysdeis ney Letare."

Komt overeen met het stuk beschreven onder No. 55 *c*.

Aanteekeningen op papier.

No. 57. *Epa Hesselsz.*, *Seerp Lyuwaz.*, *Hortia Dokaz.*, *Douwa*
1488 *Feddaz.* en Meester *Jw Hotnia*, door het gemeenelands
14 Juni. verbond in *Westerland* gemachtigd om die burgers van *Leowerd*, welke dit verbond gebroken hadden, tot gehoorzaamheid te brengen, verklaren dat *Wyts*, *Peter Muts* (vrouw?) hun met eene som geld voor het misdrevene voldaan had en dat zij weder in de bescherming van het verbond wordt opgenomen.

„Int jeer van acht ende tachtigh Ponciani Martiris."

Origineel met de opgedrukte zegels van de bovengenoemde vijf volmachten.

No. 58. Aanteekeningen van eenige kerkelijke bijeenkomsten,
1488 omtrent de benoeming van Mr. *Pybo* tot Pastoor van *Thummarum*, waartegen Heer *Jacobus*, Abt van *Vallum Sanctae Mariae alias Lidlum*, zich bij monde van zijn volmacht Heer *Benedictus Heris Praebendatus ecclesiae Sancti Martini* in *Franeker* had verzet.

Het geschil wordt behandeld voor twee Priesters der kerk van St. Vitus te Oldehove, Heer *Benno* en Heer *Joucko* als scheidsrechters.

De bedoelde bijeenkomsten hadden plaats op de volgende dagen: altera Aegidii, altera Visitationis Mariae, feria tertia post animarum (?), altera Martini en altera Katherinae.

Zeer oude kopie op twee kwarto bladen papier.

No. 59. Punten, welke behandeld zullen worden op den aan-
1489 staanden landdag te *Leowerd*. Het stuk komt overeen
Januari. met no. 55*i*; op het einde is er nog bijgevoegd, dat men een zoen zal treffen met *Werp Lyuwazin*, en dat Meester *Remmeren* en *Gherliff* daarbij scheidslieden zullen wezen.

Aanteekeningen op papier.

No. 60. De Steden, Hoofdelingen, Deelen en Stemmen van
1489 het verbond in *Westergoe* te *Franeker* vergaderd, ver-
27 Juli. nieuwen de brieven, door hen aan *Werp Lyuwaz.* gegeven; waarbij aan dezen wordt toegestaan om de schade, welke de stad *Leowerd* hem had berokkend, te verhalen op de goederen van Meester *Remmerens* en *Gerleff Folperda*.

„Int jeer van nyoghen ende tachtich Monendeys ney Sinte Jacop."

Origineel op papier met zes opgedrukte zegels, waarvan twee ten deele zijn bewaard.

Gedrukt Ch. I, p. 745.

No. 61. Verzoek der overheden van *Oestergo* aan die van
a. *Westergo* om op „Sinte Laurenciusdey" (10 Aug.) te
1489(?) *Leowerd* eene samenkomst te houden, waarop men zal
1 Augustus. beraadslagen wat te antwoorden op de keizerlijke brieven, waarin ernstig op hulp wordt aangedrongen.

„Petri ad vincula."

b. Verzoek van *Oestergo* aan *Groningen* om af te zien van
Augustus. het verbond, dat de Oestergoërs zoozeer krenkt, met vraag om antwoord vóór den landdag te *Lewarden*, 8 Aug.

Zonder datum.

Twee oude kopieën op papier, op elke zijde een.

No. 62. Uitnoodiging van Recht en Raad der stad *Snits* om
1489 aldaar een landdag van *Westergo*, *Oostergo* en de *Sawn-*
a. *walden* te houden op „Tysdey ney Laurency." De brief
1 Augustus. is gericht aan Olderman, Recht en Raad der stad *Leowerd* met verzoek dien rond te willen zenden bij alle Prelaten en Hoofdelingen van *Oestergo.*

„Scriuwn onder ws steds secreet intjeer van LXXXIX° primo die Petri ad vincula."

b. Brief van Olderman, Schepenen en Raad der stad
3 Augustus. *Leowerd* aan de Prelaten, Grietmannen, Oldermannen, Hoofdelingen, Rechters en gemeene Meente in de Deelen en Steden van *Oestergo*, waarin zij nader aandringen op voldoening aan het verzoek der Sneekers.

„Scriuwn onder ws steds sigel. Anno LXXXIX° Monnendeys ney Petri ad vincula."

c. Voorwaarden door Heer *Benedictus* van *Fraenker* te
11 Augustus. *Franckford* vernomen en den Friezen te *Snits* medegedeeld, waarop deze weder in 's Keizers gunst zullen worden opgenomen. Een gevolmachtigde der Friezen zal te *Mechelen* den Keizer gehoorzaamheid zweren naar inhoud der privilegiën van *Karolus* en *Sigismundus* en beloven, dat men voortaan jaarlijks den keizerlijken gros zal voldoen.

„Anno LXXX nono Tysdeys ney Laurency."

d. Besluit van den landdag van *Oestergo* en *Westergo*
11 Augustus. te *Snits* om de vergadering „den Monendeis ney Decollacio Sancti Johannis" te vervolgen te *Leowerd*, ten einde met elkaar over de voorstellen des Keizers te onderhandelen en een onderling verbond te sluiten.

„Tysdeys ney Laurency."

Deze vier kopieën zijn geschreven op één blad papier.

No. 63. Brief van *Heema Heemstra* aan zijn broeder *Feya*
a. met verzoek om, wijl hij zelf verhinderd is den aan-
1489 staanden landdag bij te wonen, van zijnentwege daar
7 November. tegenwoordig te zijn.

„Int jeer fan nyoghen ende tachtich op Sunte Wilbrord Biscoep."

b. Antwoord van *Feya*, dat ook hij door eene rechtszaak is verhinderd, doch dat hij de vertegenwoordiging op den landdag aan een ander heeft opgedragen.

Zonder datum.

Beide stukken op een klein blaadje papier.

No. 64. Recht en Raad etc. (van Bolsward ?) beloven te *Raerd*
1490 (?) te zullen komen om door middel van scheidsrechters de twisten met de Leeuwarders en de bewoners van Leeuwarderadeel bij te leggen.

Kopie op papier van de hand van Gerryt Dowaz., Secretaris van Boelswert, Keizerlijk Notarius, naar een handschrift van wijlen Heer Goytien.

No. 65. Kwijtbrief van *Doeka Domna* aan Olderman, Schepe-
1490 nen, Raad, gemeente en inwoners van *Leowerd* wegens
5 Februari. voldoening van de boete voor wonden, hem aldaar 29 Aug. 1488 toegebracht.

Scheidslieden in dit geschil waren Heer *Jouka*, Persona te *Goltum*, *Wyttia Onnema* en *Jw Dekama.*

„Int jeer ws Heren MCCCC ende nyogentigh op Sunte Agathedey Joncfrou."

Origineel op papier met de opgedrukte zegels van Heer Rennert en Jw Dekama.

No. 66. Uitspraak van Meester *Mammo*, Persona te *Aulda-*
a. *how*, *Reynerus*, Persona te *Wommels*, *Jw Syoukazn.* en
1490 *Douwa Feddazn.* in het geschil, ontstaan tusschen *Goy-*
5 Maart. *tien*, Vicarius te *Bolswert*, *Werp Unya* en *Simen Janszn.*, als voogden der kinderen van *Simen Doyazn.*, en Olderman, Schepenen, Raad en Dertien van *Leowerd*, wijl een der stedelingen genoemden *Simen* had doodgeslagen. Hierbij wordt bepaald, dat de stad dit zal zoenen met vierdehalf boete, ieder van 27 enkele Rijnsgld.

„Int jeer ws Heren MCCCC ende nyoghentigh, Freeds ney Dominicam Invocavit."

Origineel op papier met zes opgedrukte zegels van de stad, van Mamno, Reynerus, Douwa, Godfredus en Werp bovengenoemd.

b. Kwijtbrief, waarbij *Renck*, *Gherbren Ykisdochter*,
1503 wed. van *Simen Doyaz.*, te *Bolzwert* verklaart van Recht
7 December. en Raad der stad *Leowerd* te hebben ontvangen voor het doodgeld van haren man de som van 34 enkelgulden met andere schulden en renten, terwijl de stad haar en haar kinderen 34 Hoornsche guldens met andere renten schuldig blijft.

„Int jeer ws Heren XV^c ende treye op ws Lyawe Frouwajoun Concepcio."

Origineel met opgedrukt zegel van Douwa Wlbits te Fraenker.

No. 67. *Tzalingus*, Jonger-priester te *Mersum*, *Doeka Teetlem*
1490 en *Sybit Sywrdzn*, verklaren van de bloedverwanten
24 April. van *Wy Joukaz. Wysma* te hebben ontvangen het doodgeld van *Sybet Hilbransz.*, verschuldigd volgens de uitspraak van Heer *Hidda Kamminga* en *Sasker Heringa.*

„Int jeer ws Heren MCCCC ende nyoghentigh op Sunte Marcusjond Ewangeliste."

Origineel op papier met de opgedrukte zegels van Tzalingus en Heer Peter Baerendszn., Priester te Leowerd.

No. 68. *Wyttia Wnya*, *Peter Kammingha*, *Werp Wnya*,
1492 *Ids Eminga* en de stad *Lyouwert* met hunne bondge-
28 Juni. nooten maken in hunne geschillen met *Sneek* en *Fra-*
a. *neker* een bestand voor acht weken, om in dien tijd ter verzoening eene bijeenkomst te houden te *Raerd* of *Boxum*. Verder zullen zij hunne volmachten naar *Snyts* zenden op den eerstvolgenden landdag.

„In den jere ws Heren MCCCC twa ende tnyogentich in profesto Petri et Pauli Apostolorum."

Oude kopie op papier; het origineel was bezegeld door de stad en de bovengenoemde edelen.

b. *Bocka Harinxma* en de stad *Snyts*, *Jw Jarichszn.* en de stad *Fraenker* besluiten tot hetzelfde.

Dezelfde datum als boven.

Oude kopie op papier; het origineel was bezegeld door de beide genoemde steden en hare Hoofdelingen.

c. Brief van *Bocka Harinxma* en Recht en Raad van
na 2 Juli. *Snits* aan den Hoofdeling Meester *Jw Hottinga* te *Fraenker*, over de goederen, welke *Peter Doyes* van de Leeuwarders aangehouden had op den dag, waarop bovengemeld bestand werd aangegaan; met den raad om die terug te geven, nu zij gevorderd worden.

„Anno XCII altera . . . . . ."

Origineel, oorspronkelijk op de achterzijde bezegeld door Bocke Harinxma.

No. 69. Aanschrijving van de afgevaardigden van *Oestergo* en
1492 *Westergo*, vergaderd op het *Barrahws*, aan *Ferwerde-*
10Augustus. *radeel*, *Dongeradeel*, *Dockum*, *Dantumadeel* en *Tietzerc-*
a. *keradeel*, die onder het Groninger gebied waren gegaan, om te *Snits* afgevaardigden te zenden en de belasting te voldoen aan den Keizer, zooals daar bepaald zou worden, alsmede om zich te verantwoorden over hunne intreding in het Groninger verbond.

„Anno XCII Laurencii Martiris."

b. Besluit van de afgevaardigden van *Aestergo*, zijnde van wege Leeuwarden *Docka Mertna*, *Feyka Kamstra*, *Auka Wnya*, *Botta Heerwey*, *Renick Heemstra*, *Taba Obbama*, *Feya Heemstra*, *Wilka Rennia*, *Tzalingh Bolta*, *Onna Jousma*, met die van *Westergo* vergaderd op het *Barrahws*, om een nieuw verbond te sluiten, als van ouds goed recht en vrede met elkaar te houden en bij vreemde aanvallen elkander bij te staan. Verder zullen er jaarlijks twee of drie landdagen plaats hebben, de eerste te *Snits*.

„Anno XCII Laurencii Martiris."

c. Zeven artikelen van dit vredesverdrag, dat twee jaren zal duren, o.a. de bepaling, dat men vrij en veilig zonder accijns of tollen onder elkander zal reizen; dat men jaarlijks tweemalen, te *Hertwert* en op het *Barrahws* bijeen zal komen en dat men den Groningers en hun verbond weerstand zal bieden.

Kopieën van de hand van Secretaris Hemmo Oddazoon op één blad papier.

No. 70. Brief van *Douwa Ytinga*, Persona te *Ytens* en Kei-
1492 zerlijk Kapellaan aan Recht en Raad van *Oestergo* en
23Augustus. *Westergo* vergaderd te *Snitze*, dat hij met veel moeite

van den Keizer voor de Friezen kwijtschelding van de achterstallige schatting en belasting heeft verkregen, benevens bevestiging van de vroegere privilegiën, als zij bereid zijn voortaan gehoorzaam te zijn en jaarlijks de schatting van elk huis te voldoen.

„Int jeer fan XCII° op den Octavo fan Assumptionis Marie."

Oude kopie; het origineel was bezegeld.

Gedrukt Ch. I, p. 753.

No. 71. *Onna Nannazn.* van *Langhe Rijp* betuigt, dat hij
1492 aan Olderman, Schepenen en Raad van *Leowerd* en de
Septembr. dienaren en burgers der stad de ondergane gevangenschap kwijtscheldt en dit omdat zij hem verlost hebben uit de herberg, waarin hij schulden had gemaakt, welke onkosten zij hadden betaald, terwijl zij hem vergunning hadden gegeven tot het houden eener inzameling door de stad.

„Int jeer van XCII Egidii Abbatis."

Origineel met het opgedrukt zegel van Mr. Mammo, Persona van Auldahow.

No. 72. Verdrag tusschen Burgemeesters, Raad en gezworen
1492 Gemeente van *Groningen* en Olderman, Schepenen,
0 October. Raad en Dertien van *Lewarden*, welke laatsten voor den tijd van vier en twintig jaar het verbond aannemen, dat *Groningen* 17 Sept. 1491 met *Dockum*, *Dongherdeel* en *Ferwerderdeel* gesloten had, (Ch. I, p. 748); met nadere bepaling, dat er van alle zaken te Leeuwarden geschied of berecht, beroep zal zijn op den Raad van Groningen, dat die Raad hier een „Castellein" met den rang van Schepen zal benoemen tot handhaving der voorwaarden van het verbond, enz.

„In den jaer ons Heren dusen vierhondert twye ende negentich Gereonis et Victoris Martirum."

Geauth. kopie van het origineel op perkament in het stedelijk archief te Groningen, dat bevestigd is met de zegels der contracteerende partijen.

Mr. H. Feith. Register van het Archief van Groningen. Dl. I. (1853) p. 243, No. 17.

Zie ook Ubbo Emmius: Rerum Frisicarum Historia, (Lugd. Bat. 1616) p. 481. Winsemius Chr. p. 316. Schotanus, Gesch. p. 390. Occo Scharlensis, Chronyck van Friesland (Leeuw. 1742)p. 246. Petrus Taborita, Archief van Visser en Amersfoort, I° stuk (Leeuw. 1824) p. 55. Eggerik Beninga. Historie van Oostfrieslant bij Matthaei Analecta (Hag. Com.) Dl. IV p. 359.

No. 73. *Worp Vnynga* en *Reenyck Boermanniga*, Hoofdelin-
1492 gen te *Lewerden*, nemen het verbond tusschen Burge-
31 October. meesters, Olderman, Schepenen en Raad van *Groningen* en *Lewerden* gesloten aan en stellen hunne huizen ten behoeve van de vrienden des verbonds open, tegen vergoeding van aangebrachte schade.

Verder zal de Leeuwarder regeering vergoeden, wat zij achter Worp's huis van zijne landen zal afgraven.

„In den jaer ons Heren dusent vierhondert ende twe ende tnegentich op Alle Godes Hilligen auent."

Geauth. kopie naar het origineel op perkament dat, bevestigd met het uithangend zegel van Worp in het stedelijk archief te Groningen wordt bewaard.

Vermeld: Feith, Register, Dl. I, p. 243, No. 14.

No, 74. *Peter Kamminga*, Hoofdeling te *Lewerden*, neemt
1492 eveneens het genoemde verbond aan op dezelfde voor-
5 November. waarden.

„In den jaer ons Heren dusent vierhondert ende twe ende tnegentich des Maendages na Alle Godes Hillighendagh."

Geauth. kopie naar het origineel op perkament, hetwelk bevestigd met het uithangend zegel van Mr. Mammo, Kerkheer van Oldenhove, bewaard wordt in het stedelijk archief van Groningen. Vermeld Feith Register Dl. 1, p. 243, No. 13; zie verder Eekhoff. Geschiedk. Beschr. Dl. I, p. 88.

No. 75. Testament van *Allert Claeszn.*, burger van *Leowerd*,
1493 die, na verschillende legaten te hebben besproken aan
.7 Januari. priesters, kerken, gasthuizen en kloosters, bijzonder aan het Jacobijner- en Galileër-, zijne vrouw *Wendelmoet op da Hoerna* het vruchtgebruik van huis en schuur vermaakt en den eigendom van bed, kleinoodiën enz. benevens de helft hunner landen en huizen *Vppa Waerd.* Eindelijk benoemt hij zijne drie te *Snits* gehuwde zusters *Lysbeth*, *Ghertruut* en *Katherina* gelijkelijk tot erfgenamen zijner nalatenschap.

Getuigen waren Meester *Mammo*, Persona te *Auldahow*, Heer *Wibrens*, Persona te *Nyahow*, Heer *Hinrich*, Prebendarius te *Aldahow* en *Jella Smit.*

„Int jeer ws Herens tusen fiouwer hundert ende trya ende tnyoghentich op Sinte Anthoniusdey Confessoris."

Origineel op groot perkament met drie uithangende zegels van de geestelijke getuigen.

Gedrukt: W. Eekhoff, Oorkonden van het St. Anthony Gasthuis, Dl. I, No. 73*a*, p. 125.

No. 76. Brief van Burgemeesters en Raad der stad *Gronyn-*
1493 *gen* aan Olderman, Schepenen en Raad der stad *Le-*
9 Februari. *werden* met verzoek om aan *Hugo Verwer* de kostpenningen te willen uitbetalen, welke Burgemeester *Eppe Allema* met zijne vrienden waren schuldig gebleven,

toen zij, namens den Groninger Raad te Leeuwarden vertoevende, bij Hugo gehuisvest waren.

„Des Saeterdages na Lichtmissen anno etc. XC3°.

Origineel op papier met bewijs van vroegere bezegeling op de achterzijde.

No. 77.
1493
9 Maart.
Brief van *Mammo*, Curatus et Pastor Ecclesiae Sancti Viti opidi *Lewerdensis* aan *David de Burgundia*, Episcopus Trajectensis, meldende dat hij de door den dood van Heer *Diricus* opengevallen prebende van *Arnoldus* (van Surhuizum) en diens vrouw *Hilla* in het St. Jacobs Gasthuis met toestemming van de voogden dier Kapel heeft vergeven en wel aan *Telesforus*, zoon van *Diricus*.

„Anno Domini MCCCC nonagesimo tertio Sabbatho ante Dominicam Oculi."

Origineel op perkament, bevestigd met de uithangende zegels in groen was van Mammo en Petrus Bernardi, Priester in de Kapel van het St. Anthony Gasthuis.

Gedrukt Ch. I, p. 757 en Oork. v. h. St. Anthony Gasth. Dl. I, No. 73*b*, p. 130.

No. 78.
1493
23 Augustus.
Brief van credentie der Oldermannen, Grietmannen, Hoofdelingen, Rechters en Raad van *Oestergoe* in *Vrieslant* voor *Hermen*, Abt van *Forswert*, Meester *Willem Frederichszoen*, doctor in de medicijnen en Meester *Hermen Elderwoelt*, Kerkheeren te *Gronyngen*, hunne afgezanten bij den Keizer.

„Gescreven in den jaer onzen Heren MCCCC vnde XCIII den XXIII dachen in Augusto."

Geauth. kopie naar het origineel op perkament, hetwelk bevestigd met het zegel van Oostergo, in het stedelijk archief te Groningen wordt bewaard.

Vermeld: Feith, Register Dl. I, p. 246, No. 3.

No. 79. Brief van de Prelaten, Hoofdelingen, Steden, Deelen
1494 en Stemmen van *Westergo* met die van *Oestergo* ver-
2 Januari. gaderd te *Snits*, aan de Prelaten, Oldermans, Steden en Deelen, Grietmannen en Rechters van *Aestergo*, vergaderd te *Lyowerd*, waarbij allen, die niet te Sneek zijn geweest, worden uitgenoodigd om op „Poncianus-dey" (14 Jan.) met de *Sawn wolden* op den landdag te *Boelswert* te komen, ten einde de privilegiën te helpen bewaren, den verkozen Potestaat Rechters toe te voegen en gelijk andere vrije Friezen alles te doen om het land in rust en vrede te houden.

„Anno XCIIII deys ney Circumcisionis Domini."

Twee oude kopieën op papier; het origineel was bezegeld door de steden Sneek, Franeker en Bolsward.

Hoofdinhoud: Schotanus. Gesch. p. 402*b*. Chb. 1, p. 765.

No. 80. De afgevaardigden van *Oestergoe*, *Westergoe* en *Sawn*
1494 *Woelden*, vergaderd te *Boelswert*, verklaren, dat zij,
21 Juni. na door Heer *Otto van Langhen van Beueruoerde* de bevestiging hunner privilegiën te hebben verkregen, in diens handen den eed van trouw aan den Roomsch-Koning *Maximilianus* hebben afgelegd. Zij beloven hierbij den keizerlijken gros te *Deventer* te zullen voldoen en een Potestaat te zullen kiezen.

„Int jaer ons Heren MCCCC ende vier ende neghentich des Saterdaghes nae Ponciani Martiris."

„Anno XCIIII des Snionds ney Ponciani."

Oude kopie; het origineel was bevestigd met het landszegel van Westergo.

No. 81. Eed van Olderman, Schepenen, Raad, Hoofdelingen,
1494 Dertien en gemeene Meente der stad *Lewerden*, waarbij
Januari. zij aan den Roomsch-Koning *Maximiliaen* en zijne opvolgers trouw en gehoorzaamheid beloven.

Oude kopie in het Ned.; het origineel droeg het stadszegel.

No. 82. Brief van die stede van *Hairlem* aan Olderman, Ge-
(14)94 recht en Raad van *Leeuwairden* met verzoek om van
17 Februari. het bier, koorn enz., dat hare inwoners aldaar invoeren, geen accijns meer te vorderen, daar ook de Leeuwarders bij haar vrij handel drijven.

„Gescreven opten XVII dach in Februario anno XCIIII na den scryven derzelver stede."

Origineel op groot papier met bewijs van opgedrukt zegel aan de achterzijde.

No. 83. Koop- en kwijtbrief van drie landen op de *Twnen*
1494 door Olderman, Schepenen en Raad, Burgers en ge-
18 Juni. meene Meente der stad *Lyowerd*, gekocht van *Doeka* en *Hessel Martna* ten behoeve van het graven der stadsgracht en het opwerpen van den wal.

De koop wordt gesloten volgens uitspraak van Heer *Wybren* te *Nyehow*, Heer *Scelta* te *Beetgum*, Heer *Sythie* te *Koorniem*, Personae, en *Lambert Fredricxzn.*, Kastelein.

„Int jeer ws Heren tusen fiouwerhondért ende fiouwer ende tnyoghentich des Wernsdeis ney Sinte Vyth Martiris."

Origineel op perkament met de uithangende zegels in groen was van Doeke Martena en Heer Sythie.

Gedrukt: Eekhoff. Geschiedk. Beschr. Dl. I, p. 374, Bijl. F; zie verder aldaar p. 88.

No. 84. Bevel van Burgemeesters, Raad en Hoofdmannen in
1494 *Groningen* aan Olderman en Kastelein te *Lewerden*,
30 Juli. en de Grietmannen van *Lewerderdeelen*, om op boete

van 50 oude schilden, binnen een week de bepaalde belasting op te eischen en die te leveren in handen van de Gedeputeerden, daartoe aangesteld.

„Gescreuen onder onser stad secreet des Wonnesdagh voer Sunte Petersdagh ad Vincula in den jaer van vier ende tnegentich."

Origineel? op papier zonder zegel.

Op de achterzijde van dit stuk twee aanteekeningen; de eene omtrent gehouden maaltijden en gebruikte kannen bier; de andere vermeldende de breuk van een halve mark, verbeurd door vier regeeringsleden, omdat zij een Dinsdag in de markt niet „int Reedhuus" waren geweest.

No. 85.
1494
6 December.

Brief van *Otto van Langhen van Bevervoerde*, Domheer te *Mientz*, *Georgie van Ebensteyn*, Hoofdman te *Zugetzaen*, Raden en Commissarissen en *Nicolaus Zyger*, Secretaris, afgezanten van den Roomsch-Koning *Maximiliaan* in *Vrieslant*, aan de Prelaten, Priesters, Hoofdelingen, Oldermannen, Burgemeesters, Schepenen en Raad en gemeene Meente van *Oestergoe*, *Westergoe* en *Souenwolden* in *Vrieslant*, waarbij zij den wensch van hun Heer te kennen geven, dat dit gewest aan het Roomsche Rijk en niet aan eenige stad of Heer zal toebehooren.

Zij noodigen hen uit om „op Sunte Luciendach" (13 Dec.) te Sneek bijeen te komen, om te voldoen aan den wil des Konings, die hunne privilegiën opnieuw bezegeld heeft.

„Gegeven bynnen der Stadt Sneek in den jaer ons Heren dusent vierhondert und vier ende tnegentich up Sunte Nicolausdach."

Oude kopie op papier.

No. 86. Brief van *Otto van Langen* en *Georghe van Ebbensteyn*
1494 aan de Prelåten, Hoofdelingen, Oldermannen, Recht
13December. en Raad, steden, dorpen en gemeene Meente in *Oestergo*, waarin hun de voldoening der door Burgemeesters en Raad van *Groningen* met bedreigingen gevorderde belasting wordt verboden, maar hun wordt bevolen om de schatting, aan het Heilige Rijk verschuldigd, binnen acht dagen te *Sneek* in hunne handen te leveren.

„Gegeven binnen Sneeck op Sinte Luciendach anno XCIIII."

Twee oude kopieën op papier, ongelijk van spelling.

No. 87. Mandaat van *Otto van Langen van Bevervoerde* aan
1494 de Prelaten, Priesters, Hoofdelingen, Burgemeesters,
24 Januari. Grietmannen, Rechters en gemeene Meente in *dae Hem*, van *Ydaederdeel*, *Leowerderadeel*, *Tyetzercksteradeel*, *Ferwerderdeel*, *Danthmadeel*, *Dongheradeel*, *Kommerland*, *Achttzispel* en *Oestbroeksterland*, waarin aan allen, die met *Gronyngen* in verbond zijn getreden, verboden wordt de bevelen dier stad te volgen, maar hun wordt aanbevolen hunne bezwaren „op Maendach nae onser Lyever Vrouwendach Purificacionem" (4 Eebruari), te *Deventer* aan de koninklijke Raden voor te stellen.

„Ghescreven bynnen Sneeck anno MCCCCLXXXXIIII up Sunte Thymotheusdach Apostoli."

Geauth. kopie van het papieren origineel, hetwelk bevestigd met het opgedrukt zegel van van Langen in het stedelijk archief te Groningen wordt bewaard.

Vermeld: Feith, Register Dl. I, p. 253, No. 33.

No. 88. Brief van vrijgeleide door *Peter Kammynga*, Hoof-
1495 deling te *Lewerden* en *Aemlandt*, met vergunning van
16 April. Jonker *Eeda Wymeken*, Hoofdeling te *Jhouwere* tot

„Manesdagh in Pinxtere Heilige daghen" gegeven aan *Gisbert Rippertzn.*, brouwer van *Haerlem*, die op zijn eiland Ameland met bier af- en aanvaart.

„In den jaren van vyff ende tnegentich op den Witten Donredage voor Paesschen."

Zeer oude kopie, welks origineel door Cammingha bezegeld was.

No. 89. **1495** 21 Augustus. Brief van den Roomsch-Koning *Maximilian* aan Burgemeester en Raad der stad *Leoworden* met bevel om, aangezien er in Italië groote hulp wordt vereischt, met den meesten spoed voorloopig eene som van 100 gulden aan Burgemeester en Raad der stad *Franckfurt* te zenden.

„Geben in vnnser vnd des Hailigen Reichsstatt Worms, an Freytag nach vnnser Lieben Frawentag Assumptionis Anno Domini LXXXXV^{to}."

Origineel op groot papier met bewijs van het Rijks grootzegel op de achterzijde.

No. 90. **1495** 10 October. *Jan Peterszn.*, burger van *Lyowrd* verklaart van Olderman, Schepenen en Raad dier stad ontvangen te hebben de som van 72 enkel gouden Rijnsgulden, die hij voor het Recht met zijn eed had ingewonnen en die de Sneekers, niettegenstaande er bezegelde brieven waren, hem hadden afgenomen.

„Int jeer ws Heren tusen fiouwerhondert fyff ende tnyogentich wp Sinte Gereonis ende Victorisdey Martirum."

Origineel op papier met de opgedrukte zegels van Ghisbert Albertzn., Priester te Auldehow en Worp Wnya, Schepen van Liowerd.

No. 91. Brief van *Maximilian* aan Burgemeester en Raad der
1495 stad *Lewarden* met de kennisgeving, dat op den Rijks-
20 Novembr. dag te *Worms* het heffen van een gemeenen penning is toegestaan en met de aanmaning om deze belasting te voldoen.

„Geben in onser vnd des Heyligen Reichsstat Worms an Frittag nach Sant Othmarsdag anno Domini etc. LXXXXV."

Origineel op groot papier met eenige overblijfselen van het Rijks grootzegel op de achterzijde; verder eene kopie van 1583.

No. 92. Olderman, Kastelein, Schepenen en Raad van *Lewer-*
1495 *den* verzoeken op het bericht van *Bocko Innes* van
a. *Boelswert* e.a. dat er 900 of 1000 vreemde krijgsknechten in *Vrieslant* zijn gekomen, van de Burgemeesters, Raad en Hoofdmannen van *Groningen*, dat deze spoedig eenige hunner vrienden ter beraadslaging zullen zenden. Anno XCV.

b. Brief van Burgemeesters, Raad en Hoofdmannen van
30 October. *Groningen* aan de besturen van *Lewerden*, *Dockum* en eenige grietenijen van Oostergo met de mededeeling dat er volgens berichten uit *Boelswert* een groot aantal krijgsknechten van *Herderwick* voor *Vrieslant* zijn overgescheept, en met verzoek zich gereed te houden aan deze benden weerstand te bieden, zoo noodig met hunne hulp.

„Gescreuen onder ons stat ende lande secreet des Vridages na Sinte Simonis ende Judedages Apostolorum in den jaere van XCV.

c. Brief van Grietman en Rechters van *Leowerderadeel*
31 October. aan *Hessel Mertna* to *Hoerna* (te Beetgum), om de lan-

den van *Binnert Abbinga*, door hem in gebruik genomen, weder terug te geven en zich deswegen te verantwoorden op het trimdelsgerecht, Donderdag eerstkomende te *Barrehues.*

„Scrioun onder Feyka Campstra Grietmans sigel wp Alre Goedis Heilligen jond anno XCV."

Drie zeer oude kopieën op één blad papier.

No. 93. Brief van *Gosslick Juwinga* aan den Raad van *Gru-*
1495 *ningen*, waarin hij zich verontschuldigt over de ge-
December. welddadigheden, welke hij den *Seuenwolden* heeft aangedaan, met de bewering dat deze hem reeds lang groote schade hadden berokkend en hem zelfs uit *Boelswert* hadden verdreven. Ten slotte verklaart hij gaarne met hulp van den Groninger Raad zijne geschillen met zijn neef *Juw Juwingha* over de heerschappij in Bolsward te willen bijleggen.

„Screuen int jaer van XCV op Saterdagh in profesto Tome Apostoli wt Snits."

Geteekend origineel op papier.

Op de achterzijde van het papier een gedeeltelijk afschrift van een brief der Groninger- aan de Leeuwarder regeering met verzoek om die van *Boelswert* mede te deelen dat men in zake de verdediging van Juw Juwinga tegen *Gossialik* hen wil ondersteunen, ofschoon zij aan eene bijlegging van den twist door scheidsrechters de voorkeur geven.

No. 94. Bevel van Burgemeesters, Raad en Hoofdmannen
1496 in *Groningen* aan de edelen *Feyka Campstera*, *Jemme*
7 Maart. *Herjuwsma*, *Tyaerd Mockumma*, *Tako Heemstra*, *Feye Heemstra*, *Bartold op de Gheest*, *Jonge Scelte* en *Tzaling Entens*, om vóór Palmzondag te Groningen in gijzeling te komen, op eene boete van 100 oude schilden.

„Gescreuen onder onser stad secreet op Sunte Gertrudedage Virginis inden jare van sses ende tnegentich.”

Origineel op papier.

No. 95. Compromis tusschen *Groningen*, *Lewerden* en *Dockum*
1496 aan de eene, *Fraenker*, *Sneeck* en *Sloeten* benevens een
12 Novembr. aantal edelen uit *Westergo* aan de andere zijde om een eeuwigen vrede te houden, de beslissing van geschillen aan zoenslieden op te dragen, vreemde krijgsknechten weerstand te bieden en een dagvaart te houden, op eene boete van 1000 gouden Rijnsgulden voor ieder, die deze overeenkomst schendt.

„Datum int jaer ons Heren dusen fyerhondert ses ende tnegentich op den dach Lebuini Confessoris.”

Geauth. kopie van het origineel op perkament in het stedelijk archief te Groningen. dat bekrachtigd is met 14 uithangende zegels, waarvan nog 11, waaronder dat van Leeuwarden, zijn overgebleven.

Vermeld: Feith, Register. Dl. I, p. 265, No. 72.

No. 96. Brief van Oldermans, Recht en Raad der stad *Le-*
1497 *werden* aan Burgemeesters, Recht en Raad van *Groen-*
21 Maart. *ghen* met verzoek om, nu die van *Fraenker* op Vrijdag na Paschen hunne afgevaardigden naar Leeuwarden zullen zenden, daar ook te willen komen; dit voor noodig houdende, daar, toen hun bode te Franeker kwam, aldaar ook een bode van den „*Hartich van Sassen*” was aangekomen.

„Gescrewen onder ons stad secreeth op den Dinghesdach nae Palmdach int jaer seven ende neghentich.”

Minuut op papier.

Op de achterzijde de kopie eener nieuwe aanklacht van

Abbinga over de gewelddadigheden, welke hem *Hessel Mertna* had aangedaan, door hem van huis en hof te *Tyamarum* te berooven. (Zie boven No. 92*c*.)

No. 97.
1497
a.
3 Mei.

Brief van de Hoofdmannen van *Groningen* aan de Grietmannen, Eeheeren en Rechters van *Lewerderdeel* met vermaning om op boete van 20 oude schilden aan Olderman, Recht en Raad van *Lewerden* hunne gerechtigheden niet te ontnemen en verzoek om „op den Maendach to Pynxteren achten" in de gemeenelands werf zich te verantwoorden.

„Geschreuen onder ons stad ende lande secreet des Wonsdages na Meydach in den jaer van souen ende tnegentich."

Bezegeld origineel op papier.

b.
23 Mei.

Brief van denzelfden inhoud als de vorige, waarin echter de boete tot 40 oude schilden is verhoogd en de bijeenkomst aan de werf des „Maendages na onsse Lieve Vrouwendage Visitationis" wordt gesteld.

„Geschreven onder ons stad en lande secreet des Dinxdages vor Sacramenti inden jaer van souen ende tnegentich."

Bezegeld origineel op papier.

No. 98.
1497
3 November.

Brief van den Roomsch-Koning *Maximilian* aan Burgemeesters en Raad der stad *Leverden in Friesland*, met ernstig bevel om de nog onbetaalde 150 gulden binnen 14 dagen aan de Burgemeesters en Raad van *Franckfort* toe te zenden.

„Geben in Innsprugg an Freytag nach Allerheiligentag anno Domini etc. LXXXXVII^{mo}.

Origineel op papier met bewijs van vroeger zegel op de achterzijde.

No. 99. Brief van Olderman, Kastelein, Schepenen en Raad
1498 van *Lyowrd* aan Grietman, Hoofdelingen en Rechters
17 Maart. van het Noordertrimdel (*Steens*, *Finckum*, *Hyom*, *Britsem*, *Koerniem* en *Hielsem*) met verzoek om hulp bij de hernieuwing der stedelijke versterkingen.

„Des snyonds farra Oculi in der Feste anno Domini etc. XCVIII°.

Bezegeld origineel op papier.

Gedrukt Eekhoff: Gesch. Beschr. Dl. I, p. 372, Bijl. A, doch met het jaartal 1398; zoo ook vermeld bij G. Colmjon: Register van Oorkonden, die in het Chb. v. Friesl. ontbreken tot 1400. (Leeuw. 1884), p. 96.

De redenen, waarom ik de oorkonde op het jaar 1498 stel, zijn medegedeeld in het acad. proefschrift van Mr. A. Telting: „Het oud Friesche stadrecht" (den Haag 1882) p. 65 noot.

No. 100. *Syds Sytiama*, Heerschap te *Hallum*, verklaart voor
1498 Olderman, Kastelein, Schepenen en Raad van *Lyowrd*
17 Mei. zijn huis tot een open huis, onder voorwaarde van vergoeding der eventueel aan te brengen schade.

„Int jeer ws Heren M°CCCC° acht ende tnyogentich des Tongersdeis ney Servacy Episcopi."

Origineel op papier met het zegel van Timan Fredricx, Schepen van Leeuwarden.

No. 101. Verklaring van Oldermannen, Recht en Raad van
1498 *Lyowrd* en *Tzyaling Lywezn.* aan de eene en *Gher-*
12 Juni. *byd Mockomme* aan de andere zijde, dat zij aan *Hermannus*, Abt van *Foswert* en Heer *Feddo*, Persona te Leeuwarden, opdragen om uitspraak te doen in de zaak

van Marrum, waar de Leeuwarders met Tjalling e.a. een strooptocht hadden ondernomen.

„Des Tysdeys ney Sacramenti a° XCVIII°."

Origineel op papier met het zegel van Mockama.

No. 102. Brief van Keizer Maximiliaan aan de landen van
1498 *Vrieslant*, *Groeninger gebiedt*, *Ditmerschen* en *Strandt-*
16 Juli. *vriesen* enz., waarbij hij *Albrecht*, hertog van *Sassen*, landgraaf in *Doringen*, markgraaf te *Meyssen* en diens nakomelingen tot *gubernatoren* en *potestaten* over hen aanstelt, en waarbij hij vermaant om, tot op diens komst, aan zijn reeds aangekomen dienaren en Gedeputeerden onderdanig te zijn.

„Gegeven tot Friburg in Brusgow, den XVI^en^ dach des maents July nae Christi geboerte veerthienhondert int acht ende negentich onsers ricx Roomschen in den darthyenden ende des Hungerschen in den negenden jaere aldus ondergeteeckent

ad mandatum domini regis in consilio."

Ongeteekende kopie van 1583.
Gedrukt Chb. I, p. 785.

No. 103. Drie stukken betrekking hebbende op den dood van den Hopman *Peter van Ulms*, als bevelhebber door Graaf *Willebrord van Schaumburg* op *Uniastins* geplaatst en bij den aanval der Leeuwarders vermoord den 5^n^ Augustus 1498.

a. Schuldbrief van 200 ggld., welke som Oldermannen,
1498 Schepenen en Raden van Leeuwarden in drie termijnen
November. beloven te voldoen aan *Lysbet*, weduwe van *Peter van Ulms*.

„In den jaren onses Heeren dusen vierhondert acht en tnegentich opten negenden dach in Novembri."

Origineel op perkament met uithangend zegel in groen was van de stad Leeuwarden.

b.
1499
28 Juli. Kwitantie van den eersten termijn ad 90 ggld. namens *Lysbet*, weduwe van *Peter van Ulms*, afgegeven door *Urbaen Eytinger van Ulms* en voor haar geteekend door *Lourens van Straetsburch*,

„Int jaer onses Heeren XIIII[c] negen end negentich opten XXVIII[n] dach in Julio."

Origineel op papier.

c.
1499
22 Novembr. Volledige kwitantie van de hoofdsom, afgegeven door *Urbaen Eytinger van Ulms* aan de stad *Leeuwarden* in naam van *Lysbet*, die nu zijne echte huisvrouw wordt genoemd.

„Int jaer onses Heeren dusent vierhondert negen end tnegentich den twee end twintichsten dach in Novembri."

Origineel op perkament met opgedrukt zegel van den „Edelen, wijsen ende vroemen Heren *Dyderick*, Canceller ende Ritter."

No. 104.
1498
23 October. Verklaring van twee Groninger officieren *Jan Thedema* en *Lyoeleff Koenders*, die gedurende de belegering van *Leeuwarden* binnen de stad waren, dat de onderhandelingeu en zoen tusschen Heer *Wilbolt* en de stad met hun raad en consent geschied zijn, daar de nood tot de overgave drong.

„Int jaer onses Heren dusen vierhond[t] acht ende tnegentich opten drie ende twintichsten dach in Octobri."

Origineel op papier met twee opgedrukte zegels van Heer Andreas, deken te Leeuwarden.

No. 105. Kwijtbrief van „*Johan van Groninge*, in der tyth
1498 Hoefftman ofte Cappitein binnen Lewerden," dat hij
14 Novembr. met zijne knechten door Oldermannen, Schepenen, Raad en Meente der stad volkomen betaald is voor de diensten, gedurende de belegering bewezen.

„Int jaer onses Heren dusen vierhondert acht ende tnegentich opten XIIIIen dach in Novembri."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van Heer Andreas, deken te Leeuwarden.

No. 106. Zeven stukken betreffende schuldvorderingen van het Saksisch bewind op de stad Leeuwarden.

a. Schuldbrief van Oldermannen, Schepenen en Raad
1498 met de gemeene Meente van *Leeuwarden* aan den „Eer-
21 Decembr. weerdigen ende vroemen *Matheus de Nyecamer*, Drossaet des edelen grave van Oestvrieslant," voor de som van 400 „gouden Rinsche guldens," die hij voor de stad betaald heeft aan Heer *Wilbolt van Scamburch*, onder belofte van terugbetaling op „onser liever Vrouwen lichtmisse naestcomende."

„Int jaer onses Heren dusen vier hondert acht ende'tnegentich op Sinte Tomasdaghe apostoli."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van de stad Leeuwarden.

b. Kwitantie van „*Mathis Nycamer* drossaet tot *Hem-*
1499 *den*," voor een bedrag van 500 ggld. betreffende bo-
28 Juni. vengenoemde leening aan de stad *Leeuwarden*.

„Gegeven den XXVIII^en dach in Junio a° XCIX."

Origineel op papier, onderteekend „Nycamer" en met zijn opgedrukt zegel.

c. Schuldbrief van Oldermannen, Schepenen en Raad
1500 van *Leeuwarden*, aan „Joncker *Hans van Grumbach*,
23 Decembr. nu ter tyth Castellein op den blockhuyse tot Leeuwarden," ten bedrage van 150 ggld., zijnde 100 van Heer *Wilbolt* en 50 van hemzelven, met belofte van terugbetaling met Paschen e.k.

„Int jaer onses Heren duesen vyffhondert des Wonesdages nae sunte Tomas dage apostoli."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van de stad Leeuwarden.

Onderaan: de kwitantie van *Hans van Grumbach* met verklaring dat hij zijn zegel daarop gezet heeft „Sunabent post Judica a° XVcI."

d. *Edzardt*, *Grave to Oestfrieslannt* enz. vraagt aan Bur-
1501 gemeester, Schepenen en Raad van *Leeuwarden* de gelden terug, die de *hertog van Saksen* voor hem gelaten heeft bij „*Johannisse Boekebinder*," welk geld de regeering heeft opgevraagd omdat *Matheiis Nyecamer* het haar schuldig is.

„Datum op het slot Berzun, Donnersdag na latie virginis anno enz.-primo.-"

Origineel op papier.

c. „*Hugo*, *burchgrave tot Leissenick*, *Heere tot Pennig*,
1502 Statholder in Vrieslant," beveelt Oldermannen, Sche-
12 Juli. penen en Raad van *Leeuwarden* om aan den „amptman *Hans van Grombach*" 40 ggld. uit te betalen, welke

som de stad reeds lang aan den graaf van *Oost-Friesland* schuldig is.

„Datum Franeker den XII^en^ dach in Julio a° 2."

Origineel op papier met opgedrukt zegel op den rand.

f. *Edezardt*, *Grave tho Oestfriesslandt* etc." dringt bij
1502 vernieuwing bij Burgemeesteren en Raden van *Leeu-*
Augustus. *warden* aan om hem de gelden niet langer te onthouden, die zij van *Johannsse Bokebinder* hebben ontvangen.

„Datum Aurig am Midweken na assumptionem Marie Virginis anno etc. 2°."

Origineel op papier met bewijs van opgedrukt zegel.

g. Kwitantie van 40 ggld., die „*Hanss von Grönbach*,
1502 *amptman uff Lewartten*" van de stad heeft ontvangen
Decembr. voor zijn Heer, den graaf van Oost-Friesland.

„Datum Lewartten uff Sattertach vor Thame, a° XV^c^ zwey."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van *Hanss von Grönbach*.

o. 107. Brief van Heer *Ot van Haften*, Commandeur te Nij-
1499 megen en ridder van de St. Johannes-orde van Jeru-
2 Juli. salem en *Philips van Haften*, gebroeders, aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, waarbij zij verklaren den zoen en vrede te zullen houden, die de stad Leeuwarden, volgens getuigenis van *Ot van Beest* en *Dyrck van Malborych*, heeft gemaakt met hun gesneuvelden neef en broeder Philips van Haften.

„Int jaer ons Heren XCIX in festo visitationis Marie."

Eigenhandig en geteekend origineel op papier met bewijs van opgedrukt zegel.

No. 108. Drie stukken betreffende de betaling van 2500 ggld., als boete door den Saksischen Raad aan Leeuwarden opgelegd om haar gedrag tijdens de belegering van Franeker.

a.
1500
6 December. Heer *Wylbort van Schamborch*, ritder, Heer *Wyllem Truxsis*, *Casper Sygelar*, „de Gedeputeerden en hogen rade ons Gen. Heren van Saxsen," maken tijdens hun verblijf te *Leeuwarden* bekend dat alle burgers der stad, behalve de „Heerschappen," hun aandeel moeten betalen in bovengenoemde schuld.

„Anno XV hondert den sesten dach Decembri."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van Heer Wylbort.

b.
1501
17 October. Kwitantie van *Hugo*, *Burchgrave tot Leissenick*, *Heer tot Penick*, *Stadholder in Vrieslandt* aan de stad *Leeuwarden* afgegeven voor de afdoening van 2500 ggld., die zij aan den Hertog van Saksen schuldig was wegens haar „rebellicheyt."

„Den XVII^en^ in Octobri anno XV^c^I."

Origineel op papier met opgedrukt zegel, onderteekend door „*Buttand*."

c.
1501
18 Januari. Aanteekening omtrent de betaling van bovengenoemde som bij omslag door Heer *Fedde* en Heer *Johannes* en anderen.

„Anno 1° deis ney Antonii."

Ongeteekend origineel op papier.

No. 109.
1500
7 December. Heer *Willebort van Schouwenburch*, Heer *Willem Droxssis* en *Kasper Sygeler*, gevolmachtigden van wege den *Hertog van Saksen*, bepalen dat de stad *Leeu-*

warden als schatting aan den Hertog zal opbrengen 250 goudgld. en na verloop van drie jaren 500 goudgld., gelijk *Sneek*. Verder zal Leeuwarden tot accijns geven 8 stuivers van de vreemde bieren en 4 stuivers van in de stad gebrouwene; van den wijn de tiende kan; van de Leidsche lakens één goudgld., van mindere soorten de halve gulden.

„Opten sevensten dach Decembris a° XV^c."

Kopie van dien tijd.

. 110. 1501 Juni. *Gerk Aegema van Bergum* meldt aan den burgemeester *Jacob Ademszoon* dat de Stadhouder met zijn gezin in het *Convent* is aangekomen en dat velen daarom het convent hebben verlaten. Hij verzoekt den burgemeester op die personen het oog te houden en hen zoo spoedig mogelijk terug te zenden, opdat geen schande over het convent kome.

„Datum Bergum 's maendaichs voir Viti, a° XV^cI."

Origineel op papier, door Gerk Aegema onderteekend.

. 111. 501 a. Juni. Brief van *Hugo burchgreff van Lissnigk*, *Stedeholder* aan Rechters en Raad van *Leeuwarden* om ten spoedigste het beloofde geld te zenden.

„Datum Kolm XIX° dach Junii anno primo."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

b. Juli. Als boven met verzoek om aan *Hans van Grumbach*, „*castellin zu Lewarden*" 200 ggld. uit te betalen.

„Datum Adwert den derden dach in Julio anno primo."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

c. 24 Juli. Onderricht door zijn kamerheer *Philippus*, dat het geld nog niet betaald is, dringt de Stadhouder hier nader op aan.

„Datum Franeker XXIIIIe July anno primo.”

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

Vermeld bij Winsemius p. 375 en 381.

No. 112. **1501** 30 Juni. Bij afwezigheid van den stadhouder zenden de Raden van den Hertog van Saksen aan *Hans von Grombach* en aan Oldermannen, Rechters en Raden van *Leeuwarden* het verzoek om alle timmerlieden en metselaars terstond naar *Adwert* bij *Groningen* te zenden, waar de stadhouder gelegerd is.

„Datum Franecker den lesten dach in Junyo anno XV^{c} ende een.”

Origineel op papier met opgedrukt zegel van *Wilhelm Truchses*.

No. 113. **1501** 16 October. Ordonnantie van den *Stadhouder en den Raad in Friesland* aan de *Grietmannen*, *Steden* enz., die op den landdag vergaderd zijn, om de renten en goederen der gevluchte rebellen aan de tafel des Hertogen te brengen en de vrouwen en kinderen binnen 14 dagen naar hunne mannen te zenden.

„Actum XVIe Octobris anno XV^{c}I.”

Ongeteekend origineel op papier.

No. 114. **1502** 30 Augustus. Brief van „*die stede van Aemstelredamme*” aan Burgemeesteren, Schepenen ende Raad van *Lyowerden*, waarbij wordt beloofd aan hen, die aldaar ossen of koeien verkoopen, dat die verkoop zal worden „gheregistreert” tegen betaling van den hondersten penning,

waardoor de verkooper verzekerd kan zijn den koopprijs te zullen ontvangen onder verantwoordelijkheid der regeering.

„Gescreven opten XXX dach in Augusto, anno Domini Duysent vyffhondert ende twe."

Origineel op papier, geteekend: „die stede van Aemstelredamme", met overblijfsel van het wapen der stad.

No. 115 *Hugo borchgreff von Lisznigk* enz., *Stedeholder*, be-
1502 veelt aan Burgemeesteren, Rechters en Raad van *Le-*
31 October. *wardenn*, om met de inwoners van *Enckhuiszen* geen handel te drijven noch gemeenschap te houden, daar zij de onderdanen des Hertogs van Saksen moedwillig hebben benadeeld.

„Datum Harlingen den lasten dach Octobris anno 2°."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

No. 116. Brief van *Hessel Martena* aan *Frans Minnema*, „Griet-
1502 man ende Olderman ower dee stad *Lewerde* ende *Le-*
1 November. *werderdeel ende Tzersterdeel*" over het aannemen van een borg voor de huur van landerijen onder *Jelsum.*

„Gescreven in Franker op allerhelgen dach anno 2°."

Geteekend en gezegeld origineel op papier.

No. 117. „*Hugo*, *burchgrave van Leissenick etc. Statholder*, be-
1502 veelt aan Burgemeisters en Raden der Stat *Leauwerden*,
2 December. dat de poorters der stad den „*amptman Hans van Grombach*" zullen helpen om het huis van wijlen *Auke Kempes* te *Wirdum* in te nemen, omdat van uit dat huis de Rebellen gesterkt worden.

„Datum Harlingen den IIe December a° 2°."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

No. 118. Schuldbekentenis van Oldermannen, Schepenen en
1502 Raden van *Lewerden* aan *Derick Vercken*, burger te
(?) *Rinomunde* (?), waarbij hem 28 gouden Rijns-guldens jaarlijksche rente wordt toegezegd uit de stadsinkomsten voor eene schuld, die de stad heeft aangegaan te *Deventer*, te betalen elken St. Jans dag, omdat de koop is aangegaan op de „Sunte Johans Merckt bij den staenden Cruce bynnen Deventer."

De hoofdsom zal binnen 4 jaren met 400 gld. afgelost worden.

Onderaan eene aanteekening dat „diese voerscreven rente is afgelost bij den Raedt op den Sinte Bartholomeus-merkt anno XV^c^XXXVIII."

Afzonderlijk: twee losse kwitantieën van 1503 en 1506 als bewijzen van rente-betaling.

Datum ontbreekt, daar het stuk onvoltooid is.

Kopie van dien tijd op perkament met groot uithangend zegel der stad in groen was.

No. 119. Ordonnantie, namens de Hertogen *George* en *Hen-*
1503 *drik van Saksen*, „Gebroederen," uitgevaardigd door
2 April. *Hugo*, *Burggraaf van Leissenick*, omtrent het maken van dijken, sluizen en wateringen in *Oostergo*, nadat eerst 12 personen zijn gekozen uit de prelaten, hoofdlingen, steden en stemmen van de landen uit *Oostergoo*, *Westergoo* en *Zevenwouden* op den landdag, gehouden te *Leeuwarden* den 12^e^ Maart l.l., welke personen al de Friesche dijken, sluizen etc. hadden gezien en de schaden daaraan hadden opgemaakt.

„Datum Hairlingen den IIe dach April, anno XVe ende drie."

Origineel op groot papier met beschadigde opgedrukte

zegels van Graaf Hugo, Petrus, abt van Oldeklooster en Johannes, abt van het klooster te Dokkum en geteekend door P. Gorter. - Gedrukt Chb. II, p. 225.

Daarnevens eene authentieke kopie uit het Privilegieboek van den Hove van Friesland van 1699, onderteekend door M. Vitringa, Subst Griffier.

No. 120. Saksische ordonnantie als voren omtrent het maken
1503 en onderhouden der Zeedijken in *Zevenwouden* en *Wes-*
2 April. *tergo*, van *Veenhuizen* tot *de Zwette* met dezelfde bepalingen als voor *Oostergo.*

„Datum Harlingen den tweeden dach Aprilis anno CCCCC 3°."

Ongeteekende Kopie van dien tijd op groot papier.

Gedrukt: Chb. II, p. 227.

No. 121. Brief van *Hugo*, *Grave van Leissenick*, waarin hij ver-
1503 klaart dat hij op bevel van den Hertog naar Saksen moet
6 Mei. reizen en dat hij intusschen aan *Wilhelm Truchses to Walburch*, *Ritter*, *ons Gew. Heren Raet ende amptman tot Franncker* te zamen met de Raden des Hertogs het gezag heeft opgedragen.

„Datum Hairlingen den VIn dach Mey a° 3°."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

No. 122. „Int jaer onses Heren fijftienhondert ende dre des
1503 Zaterdages nae Inventionis Crucis," hebben *Frans Min-*
6 Mei. *nema*, *Olderman der stadt Lewarden* ende *Schelta Syttbyama*, *Grietman* in *Dantumadeel* en *Achtkarspel* enz., daartoe gemachtigd door de landen van Oostergo, benevens de Eerwaarde Heer *Johannes*, *abt te Dokkum*, van landswege gedeputeerd, een overeenkomst gesloten

met *Otto van Roden*, volgens welke deze een zijl zal maken te *Dokkum* in de kolk, welke zijl vóór *St. Jacob* gereed zal zijn, voor den prijs van vijfhonderd g.gl. benevens enkele andere voordeelen.

„Anno et die ut supra."

Origineel op groot papier met drie opgedrukte zegels.

No. 123. Aanschrijving van „*Wilhem Drochses* to *Walburch*,
1503 *amptman tot Franicker* ende andere Gedeputeerde Ra-
27 Mei. den aan Burgemiesteren, Rechters ende Raden der stad *Leauwerden*," waarbij tot herstelling van dijken enz. een belasting wordt geheven, en wel vier „breden" van elk huis, dat boven de 2 g.gld. huur doet en twee „breden" van elke g.gld. landrente; welke belasting moet betaald worden op Woensdag in de Pinksterweek aan *Mr. Hemmo*, secretaris van *Leeuwarden*.

„Datum Franicker den XXVII[e] dach Meye a[o] 3[o]."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

No. 124. Brief van „*Wilhelm Drochses to Walburch*, *Gunter*
1503 *van Bunau*, Ritteren, sampt anderen ons Gen. Heren
28 Juni. Raden," met verzoek aan Burgemeisteren, Rechten en Raden van *Leauwerden*, om het bestand niet te verbreken, dat de Hertog aan de *Groningers* op St. Johannes heeft toegestaan en dat tot St. Michaëlis zal duren.

„Datum Franicker den XXVIII[n] Juny a[o] 3[o]."

Geteekend origineel op papier met opgedrukt zegel in rood was.

No. 125. „Burgemeisternn uund Rathmanner der stad *Ham-*
a. *burgh*" verzoeken Burgemeisternn unde Rathmanner
1503 to *Leuwerdenn* in Westfrieslandt om aan *Hans Fylter*
7 Juli. zijne rekening ad 22 Rijnsgld. te betalen voor reeds

in 1499 geleverde salpeter, waarop hem nog maar 5 gld. en een ton boter betaald is.

„Screven op den soevenden dagh in Julio anno XV^c^ tercio."

Geteekend origineel op perkament met opgedrukt zegel.

b. Kwitantie van *Hans Arends*, dat hij van „den Heren der Staed Leuwerden XXXIIII horneke ghulden"
1504
19 Novemb^r^. heeft ontvangen als gevolmachtigde van *Hans Vylters* en *Hanz Bolinghe.*

„Gescreven int jaer onses Heren XV^c^ unde vere etc.; gescreven up sinte Lyszebeten dach."

Geteekend origineel op papier.

No. 126. Brief van „*Wilhelm Trugszes to Walpurgh*, amptman
1503 to *Francker*, *Gunther van Bunau*, *Ridderen*, ende an-
8 Juli. dere Deputierde Radenn in Friessland aan Oldermannen, Borgemeesteren, Rechters en Raden der stad *Lewarden*", waarbij op verzoek van Heer *Alexander*, *Borchgraff van Lisznigk*, broeder van den Stadhouder, eenige burgers van Leeuwarden, n.l. *Allert Thiites*, *Wibe Geritzs*, *Janch Goltschmit*, *Thymen Frerickzs*, *Jacob Heddes ende Foppe Matijs* worden geciteerd om op Manendach e.k., 's morgens te 8 uur, voor hen te compareeren en zich te verantwoorden omtrent zaken, waarover zij zullen worden ondervraagd.

„Datum Francker den VIII^en^ dach July anno XV^c^ 3°."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

No. 127. Register van *Politie-overtredingen.*
1503-1504 Het eerste gedeelte behelst straffen en boeten, aan vreemdelingen opgelegd; het tweede en grootste ge-

deelte aan burgers en inwoners van *Leeuwarden*, wegens allerlei misdrijven.

Een boekje in klein Octavo van circa 40 beschreven bladzijden met perkamenten omslag zonder titel.

No. 128. Verzoek van Heer *Bucho*, persona te *Leeuwarden* en
1504 (?) *Frans Mennema*, *Olderman* aldaar, aan *Taeke Obbama*
11 Maart. en anderen uit de gemeente te *Gestiarcka* (Giekerk), om in de vacature, ontstaan door de „resignatie" van Heer *Sijke*, Heer *Gowerd* tot pastoor te kiezen.

„Schrioun thot Lyowerd den XI dey Marcii."

Geteekend origineel zonder jaartal.

No. 129. Ordonnantie van *Georg*, *Hertog van Saksen*, bevat-
1504 tende de *„Statuten en Landrechte van den lande van*
a. *Westvrieslant."*
3 Juli.

Eerste druk in klein Octavo, met het wapen van Friesland voor- en achteraan; cf. Vrije Fries, VII, p. 376.

Op bladz. 55 staat „geschreven int jaer onses Heren MCCCCC ende IIII opten derden dach in Julio."

b. Brief van *George*, *Hertog van Saksen en des Heilige*
9 Juli. *Roomsche Rijks*, erfelijk gubernator in Vriesland, aan Burgemeesteren, Schepenen ende Raden mit de gansche gemeente onser stad *Leauwerden*, ter begeleiding van de „Ordonnantie;" in welken brief hij zich bereid betoont tot overleg met de regeering omtrent het bestuur der stad, den inhoud der Ordonnantie en de op te brengen accijnsen en renten.

„Datum Leeuwerden den neghensten dach Julio a° quarto."

Origineel op groot papier met opgedrukt zegel. cf. Vrije Fries, XII p. 215.

No. 130. *Henrick Henricksz.*, backer ende *Luipck Willadochter*,
a. echtelieden, woonachtig te *Leowerd*, verklaren verkocht
1504 te hebben aan „Riucht ende Reed in Leowerd" een
5 April. vierde deel van een huis c.a., „in de *Haghe Stretha* in *Leowerd*, bruuckt to een reedhws ende flasckhws," voor de som van 52 gouden Rijnsgld.

„Int jear us Heren tusen vyfhondert ende fyouwer opten gueden freed voer Pasce."

Origineel op papier met zeer beschadigd opgedrukt zegel en onderteekening van *Albartus Petri, persona te Leckum en Deeken to Leowerd.*

b. „Heer *Douwa*, Heer *Hilbrant*, Heer *Sipka*, *Gherrit*
1505 *Jacobszn.* ende *Renick*, kynderen ende zwagher van
23 Maart. zillige *Aytse Gowerts* dochter" verklaren dat zij voortijds aan „Riucht ende Reed in Leowerd" hebben ver kocht het vierde deel van het huis c.a., waar „zillige *Bennert* schomaker ende *Remed* syn lyaeff" in plachten te wonen, welk huis staat in de „haghe streta in Leowerd" en dat gebruikt wordt „to en Reedhws en flasckhws," voor 52 gouden Rijnsche gld., met overdracht en kwitantie.

„Screven int jeer ws Heren tusen fyfhondert ende fyff op Pasce Joun."

Origineel op papier met opgedrukte zegels van Heer Douwa en Heer Sipka.

c. „*Foppa Matijsszn.*, *Oenya* en *Katryn* syn wyff,"
1505 verklaren dat zij aan de stad Leeuwarden hebben ver-
14 Mei. kocht voor tien gouden Rijnsgld. „dae steed teffta *Frans Mennama* huijs wr dae streeta, deer *Frans Mennama* nw ter tijt wennit, deer sillige *Allert Claesz.* ende *Wendelmoeds* schuure op pliget to staen in foertijden," welke verklaring tevens strekt voor kwitantie.

„Int jeer ws Heren tuesen fyffhondert ende fyff des Wernsdeis ney den heilligen Pinxter moern."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van Foppa voornoemd.

No. 131. *Syuck Gherritzn. Kammingha* verklaart zijn dank aan
1506 „Riucht ende reed in Leowerd" voor de genade, aan
2 April. zijn zoon *Peter* bewezen en verleent wederkeerig aan de stad vergiffenis voor alle misdrijven, hem en de zijnen aan lijf en goed bedreven.

„Int jeer ws Heren tusen fyff hondert ende sex op te II[en] dey Aprilis."

Origineel op een strook perkament met uithangend zegel in geel was van Kammingha; cf. Vrije Fries, XIII, p. 91.

No. 132. Aanschrijving van „*Regenten van Frieszland* enzv."
1506 aan *Peter Hays* (Cammingha), Grietman van *Leeuwar-*
a. *deradeel* en *Tietjerksteradeel*, inhoudende dat de land-
1 Maart. dag aan Hertog *George van Saksen* heeft toegestaan om eene *Munt* te stichten en dat de hertog aan hen de uitvoering daarvan heeft opgedragen. Waarom zij hem bevelen om bijgevoegde Ordonnantie op de Munt in zijne grietenij te laten afkondigen.

„Datum Lewarden den erste dach Marty anno XV sexto."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van George van Saksen.

b. Ordonnantie van *George van Saksen* op de Munt
1 Maart. bovengenoemd.

Origineel op papier met opgedrukt zegel van den Hertog. Twee exemplaren. In Chb. II, p. 240 verkeerdelijk geplaatst op 1504.

133. Uitspraak van den stadhouder *Henrick*, *Graeff thoe*
06 *Stolberch ende Wernigerode* in de geschillen over de
tembr. slatting der *Ee*, waarbij wordt beslist dat het *klooster Klaarkamp* met de *Holwerder zes dorpen* het gedeelte zullen slatten van de grens van *Ferwerderadeel* tot aan de nieuwe sluis (bij Oudzijl), en waarbij tevens het getal roeden en floreenen wordt vastgesteld, die ieder der deelen van *Oostergo* zal bijdragen.

„Actum Lewarden den XV^en^ dach Septembris anno XV^c^ sexto."

Geauthoriseerde Kopie op papier, onderteekend door Willem Gieliszn. als schrijver. Vermeld Chb. II, p. 253

134. „*Henrick*, *Graeff ende Heer tot Stolberch ende Wer-*
07 *nigerode*," Stadhouder van Friesland, doet alle Griet-
Juli. mannen voor zich komen te *Leeuwarden* op „Woensdach nae Jacobi" van het jaar 1507, om hun de Landsordonnantie te verklaren in onderscheidene artikelen en waarbij hij hen vermaant hun plicht te vervullen jegens hunne onderhoorigen, onmondigen, geestelijken enz., alles volgens de ordonnantie en den wil „des Ghenadighen Forsten ende bescherminge der ondersaeten."

Kopie op papier, in hoofdzaak ook voorkomende Chb. II, p. 70. — Volgens opschrift bestemd „pro Renico Emyngha."

135. Uitspraak van het Saksisch bewind in een gerezen
08 verschil tusschen *Kollum* aan de éene en „die Kerspe-
tembr. lenn *Uptwysel* ende *Butenpost*" aan de andere zijde, over het graven eener vaart in het nieuwe diep te *Kollum* door *Achtkarspelen*.

„Actum Lewarden den XVIIIe Septembris anno XV^c^ octavo."

Origineel op papier, geteekend: „*Schlesswiyk*", Secretaris van den Raad van Friesland.

1508 In dorso van dit stuk eene aanteekening van *Hemma*
22 Septembr. *Oddazn.*, Secretaris van *Leeuwarden*, die als Gedeputeerde van den Raad des Hertogs belast is uitvoering te geven aan bovengenoemd reces en aanwijzing te doen van de aandeelen, die de verschillende dorpen voor hun rekening zouden nemen.

„Actum in Collum in ecclesia. Opte vigilii Mathei apostoli a°. 8°."

No. 136. Verzoek van *Symen* en *Henricus*, *priores de Amstel-*
1508 *redamis ende Oldeneerden*, *visitatores over Vryeslant*,
26 October. aan Heer *Hans Schenk* en andere Regenten van den Hertog van Saksen om den Heer *Johannes van der Elburch*, pastoor te *Bergum*, wien zij uit zijn ambt ontzet hebben, doch die in zijn verzet gesteund wordt door *Take Kennema* en anderen van Bergum, in bewaring te houden, als hij te Leeuwarden mocht komen.

„Datum Berghum anno domini MCCCCC octavo op den XXVI dach in Octobri."

Origineel op papier met twee opgedrukte zegels van de Heeren Priores Symen en Henricus.

No. 137. Brief van *Peter Kammingha*, *wr Leowera- ende Tie-*
1510 *tzenkeradelen Grietman* etc., aan Mr. *Ghowert*, *persona*
3 December. *ende decken te Leeuwarden*, berichtende dat de pastoor van *Auldatzercka* (Oudkerk) zich bij hem beklaagd heeft dat de gemeente weigerde op Allerheiligen te offeren, met de vraag hoe hij hierin handelen moet.

„Op ten Tysdey ney Andree apostoli anno decimo."

Onderteekend en bezegeld origineel op papier, geschreven door Hemma Oddazn.

No. 138. Brief van „*Everwijn*, *graeffe to Benthum ende Steyn-*
a. *foerde*, *Statholder in Westfriesland*", aan „*Peter Cam-*
1510 *minga*, *in Lewarder- ende Tzitzercksterdelen Grietman*",
[illegible] October. waarin hij er op aandringt dat „*Amke Jaerle ende Jeldw*, *Botte Jarle wedue*," zullen worden geprest om de *Oostrummerzijl* te herstellen en om te zorgen dat het dijkgeld worde opgebracht, dat in de Grietenij nog uitstaat.

„Datum Lewarden XXIIIIen dach Octobris anno XVc decimo."

Bezegeld origineel op papier.

b. Brief als voren aan „*Hemma Oddeszn.*, *bewarder der*
1511 *Grietenijen Lewarder- ende Tzietziercksterdelen*", waarbij
Augustus namens *Gedeputeerden der Dyken in Oostergoo* wordt bericht dat er nog veel geld voor de dijken noodig is, en, daar de inwoners der Grietenijen voornoemd nog schuld hebben, worden zij verzocht die te Leeuwarden te betalen.

„Datum Lewarden de XXen dach Augusti anno XVc undecimo."

Ongeteekende kopie op papier.

No. 139. Register van den *aanbreng van Oostergo* van het
a. jaar 1511, voor zoover betreft: 1°. de landen onder
1511. den klokslag van *Leeuwarden*, en 2°. de huizen in de stad.

Kopie, volgens het opschrift door *Matthijs Rommarts* Stads Secretaris vervaardigd „tot des stadts behoeff" omstreeks 1560.

Groot kwarto boekdeel.

b. Verklaring van „den Raede van *Leuwarden*," op
1511. verzoek van Gedeputeerden hun gegeven, omtrent den

aanbreng van de „*landen en fennen in den jare van elff*", door de burgers en inwoners opgegeven.

Groot kwarto boek, bevattende een deel van onder *a* bovengenoemd Floreenkohier.

c. Register van landen en huizen met opgaaf van de
1512. som der huren, strekkende om den *Jaartax* te verzamelen in het *Kammingabuurster-espel.*

Als boven: een deel van het Kohier van 1511, bevattende de latere buitenbuurten. Chb. II, p. 83 en 480.

d. Register van de „aftochten" of vrijdommen der *Heer-*
1514. *schappen* in de *Leeuwarder* „*Uitburen*" (*Nieuwland*, *Bilgaard en Cambuur*), die den jaartax òf geheel òf voor de helft hebben afgekocht.

Origineel op 4 vellen papier; cf. Winsemius p. 415, Schotanus, Gesch. p. 546, Chb. II, p. 83 en 301.

No. 140. Brief van „*Maester Bucho*" (Bernardus Bucho van
omstreeks Aytta van Zwichum) aan *Gerrolt thot Herama*, hem
1512 heimelijk berichtend dat hij in onderhandeling is met
22 Mei. *Fabian van Draechsdorff* om „*dat huus*" (waarschijnlijk het *Sjaerdamahuis* te Franeker) aan *Sicko Lyauckama* in handen te leveren, met consent van *Grumbach*, kastelein van het blokhuis te *Leeuwarden;* hem verzoekende om dit goed te keuren, bizonder omdat *Hessel Martna* „aventuurlick" is en opdat dit huis hem altijd een „open huus" zou zijn.

„Screven tot Lyowerd den XXII dey May" (zonder jaartal).

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

o. 141. *George*, *hertog van Saksen*, vaardigt zijne Raden, de
1515 Heeren *Rudolff Schenck zu Tawtenburg*, *Seyfryd von*
April. *Luttichaw*, *Ridder Symon von Reyschach*, doctor kanselier en *Henrich von Schleynitz* af naar den Hooggeboren Vorst, zijn lieven oom, Heer *Karel*, *aartshertog van Oostenrijk*, *hertog van Bourgondië* etc., met volmacht om met den vorst te onderhandelen over *de overdracht van Friesland*, terwijl hij belooft zich aan de door hen te maken bepalingen te onderwerpen.

„Geben zu Dresden an XXII° tage des monets Aprilis tausent funff hundert und in funffzehenden Jare."

Kopie van den origineelen brief, opgemaakt op „den eersten dach van Julio a° XV° ende XV."

o. 142. *Karel*, *prins van Spanje*, *Graaf van Holland*, *Heer*
1515 *van Friesland* enz. geeft het gansche land van *Fries-*
2 Mei. *land*, hem door den hertog *George van Saksen* overgedragen, aan *Floris van Egmont*, *Heer van IJselstein*, om het als zijn Stedehouder en Kapitein-generaal te bezetten en den eed en de hulde aan te nemen van prelaten, edelen en onderzaten, met volmacht om te handelen zooals hij zelf zou doen, terwijl hij de overheid en ingezetenen beveelt om hem gehoorzaamheid te bewijzen en hulp te verleenen.

„Gegeven in onsen stede van Middelburg den XXII° dach van Meye int jaer onses Heren duysent vijfhondert ende verthiene."

N.B. Daar de overdracht van Friesland geschiedde 22 April 1515 kan deze aanstelling van graaf Floris niet in 1514 hebben plaats gehad. Dat laatste jaartal is dus foutief.

Twee authentieke Kopieën; de eene op papier met opgedrukt zegel van Graaf Floris, de andere op groot perkament, beide opgemaakt 1 Juli 1515.

No. 143. „Articulen van privilegiën ende fryheeden, szo die
1515 „stadt Leuwerden omme hoere gehorsame truwe ende
30 Juni. „willige dienst van onsen aldergenadichsten Heere den
„*prince van Bourgongien*, etc. ende *zijn ff. g. stadhou-*
„*der* ootmoedelicken supplicierende."

Deze artikelen waren 17 in getal en de stad bood ze den stadhouder op den dag vóór de huldiging ter inwilliging aan, terwijl deze belooft brieven van octrooi daarvan te zullen geven, zoodra de eed van huldiging is afgelegd.

„Opten lesten dach van Junio a° XV^c ende XV."

Origineel op papier, door graaf Floryss onderteekend. Chb. II, p. 310.

No. 144. Formulier van den eed, door de *Eedelen*, *Heerscip-*
1515 *pen*, *Regeerders*, *Burgemeesteren*, *Schepenen en Raiden*
a. *van Leeuwarden* en door de verdere gemeente der stad,
1 Juli. steden, landen en heerlijkheden aan den Vorst *Karel* afgelegd in handen van diens stadhouder, graaf *Floris van Egmont*, belovende goede en getrouwe onderdanen te wezen enzv.

„Gedaen opten eersten dach van Julio a° XV^c ende XV."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van graaf Floris. Chb. II, p 89 en 314.

b. Formulier van den eed, door graaf *Floris van Eg-*
1 Juli. *mont* als gemachtigde van den vorst *Karel* gedaan, waarbij hij belooft dat hij als *Erfheer* en *Gubernator van Friesland* het land in „goede justitie en regiment" zal houden, de kerk beschermen, de deugdelijke privilegiën en vrijheden der ingezetenen zal ontzien, zooals de hertog *Jorge van Saxen* gedaan heeft; ook

dat hij weduwen en weezen zal beschermen enzv. „Actum den 1e dach in Julio a° XVc ende XV."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van graaf Floris. Chb. II, p. 89 en 314.

ɔ. 145. 1515 Juli. *Graaf Floris van Egmont* bevestigt bij open brief de privilegiën en vrijheden, die nader in 14 artikelen worden omschreven en die aan de stad *Leeuwarden* den vorigen dag reeds voorloopig waren toegestaan, in afwachting van den eed van huldiging. Zie n°. 143.

„Gegeven tot Leeuwaerden opten ersten dach July int jaer ons Heren duysent vijff hondert ende vijftiene."

Origineel op groot perkament met uithangend groot zegel in rood was. Chb. II, p. 315.

. 146. .516 ıbruari. Giftbrief van de privilegieën en vrijheden, aan de stad *Leeuwarden* door Prins *Karel van Spanje* gegund, als wettelijke bevestiging van de 14 artikelen, 30 Juni en 1 Juli 1515 door den stadhouder voorloopig toegestaan, met bevel aan alle overheden om ze te handhaven en de stad tegen alle aanranding daarvan te verdedigen.

„Gegeven in onser stadt Leuwerden opten VIen dach Februario int jaar onses Heeren duysent vijfhondert ende zesthien."

Origineel op groot perkament met uithangend groot zegel in rood was van prins Karel. Chb. II, p. 329.

). 147. 1516. Juni. Burghemaesteren, Schepenen ende Reed der Sted Leewrd verklaren schuldig te zijn aan *Anna*, het jongste weeskind van wijlen *Jan* en *Barbera*, eene jaarlijksche rente van één gouden kroon, dio zij ontvangen zal uit de „*Steds Waege*," zoolang de daarvoor

geleende twintig gulden van stadswege niet zijn afgelost.

„Int jeer ws Herens tusend fijff hundert ende sexthien, op ten XVIII^{en} dey in Junio."

Op de vouw aan de ééne zijde eene aanteekening dat deze som is besteed tot onderhoud van het kind en aan de andere zijde dat deze schuldbrief in 1522 is verkocht aan de vijf kamers, die „*Arent ende Teed*" hadden laten bouwen, en dat in 1526 de schuld is afgelost.

Origineel op perkament met uithangend zegel van Leeuwarden in groen was.

No. 148. Giftbrief van *Kaerl*, *Coninck van Castilliën* enz.,
1517 waarbij, uit erkentelijkheid voor de trouw der stad
12 Februari. *Leeuwarden*, eerst aan het Saksisch bewind en nu ook bij het beleg der Gelderschen bewezen, haar worden afgestaan de volgende goederen, renten, stinzen en huizen, als van *Jow Joussma* te *Wirdum*, *Ede Jongema* te *Rauwerd*, *Offko Hesselszn.* te *Boxum*, *Fedda Dottinga* te *Marsum*, *Kempe Syrckszn.* te *Beetgum*, *Jancka Unama* en *Bennert A binga*, als ook het huis van *Pyer Epes* „tot een Raadhuis" en van *Epa Douwez.* te *Irnsum.* Alle deze goederen worden wegens wederspannigheid der eigenaars verbeurd verklaard en aan de stad *Leeuwarden* toegewezen ter slooping of tot versterking van de stad enz.

„Gegeven onder onsen zeghel, die wij in onsen lande van Vrieslandt gebruycken hier onder aan desen doen hangen. Tot Leuweerden opten XII^{en} dach van Februario int Jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende zeventhien."

Origineel op groot perkament met uithangend groot zegel in rood was. Chb. II, p. 344.

No. 149. Octrooi van *Kaerle*, *Coninck van Castille* etc., *Heer*
1518 *van Vrieslandt* aan de burgers en inwoners van *Leeu-*
21 Februari. *warden*, waarbij zij de grondpachten, op hunne huizen liggende, ten allen tijde met den 20en penning mogen afkoopen om daardoor de willekenr te keer te gaan, waarmede sommige Heerschappen de pacht verhoogden, zoodra de burgers in welvaart toenamen en, tengevolge daarvan, hunne huizen verbeterden.

„Gegeven te Mechelen den XXIen dach in Februario int jaer ons Heeren duysent vijfhondert ende achtiene."

Origineel op groot perkament met uithangend groot zegel en contra-zegel des konings in rood was. Chb. II, p. 363.

No. 150. Consentbrief van de „*Vrouwe Ertshertoginne van*
1522 *Oistrijck*, *Regente ende Gouvernante*" etc. aan *Jehan*
6 Februari. *Onnema*, *Wijbe Gerrynsz.* ende *Pieter Jansz.*, *burgemeesters van Leeuwarden*, om de Geldersgezinde Friezen „ter obediencie" van den keizer te brengen, mits haar of den stadhouder hunne handelingen meldende.

„Gedaen te Mechelen den VIen Februario a° XVc XXII."

Origineel op perkament. Chb. II, p. 428.

No. 151. Bezwaarschriften van de *Staten* en *Edelen* van *Fries-*
1522 *land* bij het *Hof* en den *Stadhouder* tegen het bevel
27 Mei. van dezen om, tot betaling van de „knechten," van elken gulden rente een „dubbelen stuiver" op te brengen. Zij protesteeren daartegeu, omdat de *Keizer* daarin zijn macht te buiten gaat en omdat geen *landdag* daartoe vergunning heeft gegeven.

„Op ten XXVIIen May anno XXII ingediend bij het Hof van Friesland."

Oude Kopie op papier. Het origineel was onderteekend

door „*Meister Seerp*, procurator van den Hove". Vermeld bij Winsemius, Chron. p. 463.

No. 152. Brief van Burgemeisteren, Schepenen, Rechten en Ra-
1522 den der Stadt *Leuwerden* aan Heer *Floris van Egmond*,
28 Juni. *Graaf van Buren* en *Keizerlijk Kapitein-Generaal*, waarbij, op grond van vroegere belofte, zijne hulp wordt ingeroepen tegen de *Gelderschen*, die met een sterke macht in de landen van Friesland zijn gedrongen en gelegerd zijn „*tot Berlkum an dat Bilt.*"

„Datum Leuwerde opten XXVIII^en^ dach Juny a^o^ XV^c^ XXII."

Origineel op bezegeld papier. Onderteekend door *Wilhelmus Folkeri* oppidi Leuwerdeusis Secretarius et Notarius publicus. Cf. Peter van Thabor in het „Archief voor Vaderlandsche en inzonderheid Vriesche Geschiedenis van Visser en Amersfoort," 3e stuk, p. 321 en 326.

No. 153. Antwoord van de „*Genadichste Vrouwe Gouvernante*"
1523 op de klachten van geestelijke en wereldlijke personen,
8 Mei. welk antwoord door dr. *Kempo van Martena*, die naar Brussel was afgevaardigd, wordt teruggebracht en blijkens het slot door hem aan de Staten van Friesland wordt medegedeeld.

„Den VIII^en^ dach May anno XXIII°."

Origineel op papier. Het antwoord komt zonder het slot voor Chb. II, p. 134.

No. 154. Ontwerp-ordonnantie van wapening, „gheadviseert
1523 bij mine Heeren den *Statholder* ende *Raden van Vries-*
29 Decemb^r^. *lant*" om de vijanden in tijd van nood te wederstaan, waartoe in alle Grietenijen een getal weerbare mannen met geweer en spies of roer en harnas gewapend

zal worden om in geheel Friesland dienst te doen, met andere voorschriften omtrent de onkosten en soldij, welke bij wijze van omslag op ieders bezitting zal worden gevonden.

„Den XXIX Decembris a° XV^c drie ende twintich."

Origineel op papier, onderteekend door J. G. Bullant.

No. 155.
1524
6 Februari.
Koopbrief van het *„steenhuys mit den hoffsteede bij die Broell-brugge"* te *Leeuwarden*, eerst door den Heer *Goslick van Juwinga*, Ridder en Raad van het Hof van Friesland, uit naam van zijne zuster verkocht aan *Harmen Op ten Oert* en *Ffye*, zijn vrouw, maar later, bij niaarkoop, toegewezen aan den *Raad van Leeuwarden* voor eene som van 687 ggld., waarbij deze tot kwitantie dient.

„Actum opten sesten dach February a° etc. vier ende twintich."

Origineel op perkament met uithangend zegel van Hr. Goslick en de stad Bolsward in rood en groen was.

No. 156.
1524
18 Septembr.
Antwoorden van de *Staten van Friesland* op de artikelen, voorgesteld door *Commissarissen van de Vrouwe Regentes Margaretha* omtrent de voorwaarden, waarop deze Provincie aan *Keizer Karel V* als *Heer van Friesland* zou worden overgedragen.

Den XVIII^en van Septembre a° XXIIII°."

Oude kopie op papier; cf. Chb. II, p. 146 en 150.

No. 157.
1524
7 December.
Octrooi van *„Kaerle, gecoren Roomsch Keyser* etc., *Heere van Vrieslandt,"* waarbij de privilegiën, in het jaar 1515 door *Floris van Egmont*, *Graaf van Buren* etc verleend aan de stad *Leeuwarden* en in 1516 ver-

nieuwd, thans door den Keizer worden bevestigd behoudens eenige wijzigingen en nadere bepaling in sommige artikelen, vooral de accijnsen der stad betreffende; onder voorwaarde evenwel dat de stad jaarlijks rekening zal doen van de stads inkomsten aan Gecommitteerden, door den Keizer of den Stadhouder te benoemen.

„Gegeven in onser stadt van Bruessel den VII^en^ dach van Decembri int Jaer ons Heeren duysent vyfhondert ende vierentwintich."

Origineel op groot perkament met uithangend keizerlijk groot zegel in rood was, cf. Chb. II, p. 478.

No. 158. Aanschrijving van „*George Schenk*, *frij Heer tot Tau-*
1525 *tenburgh* etc., *Kon. Keiz. Maj. Statholder in Vrieslandt*"
31 Mei. aan alle Grietsluiden en aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden der stad „*Lewarden*" om een generale monstering te houden over de burgers en hunne geweren en harnassen, om den eed af te nemen van jongens boven de 15 jaar, om rebellen en ballingen en misdadigers te vatten etc.; eindelijk om het onderwijs van een wijs en geleerd man, die te Leeuwarden een „particulaere schole" heeft opgericht, te steunen.

„Datum Leeuwarden den lesten May anno etc. XXV."

Origineel op papier, geteekend door „Tautenburch." Chb. II, p. 499.

No. 159. Gevolmachtigden van de 7 steden *Franeker*, *Boels-*
(15)25 *wert*, *Sneeck*, *Dockum*, *Harligen*, *Workum*, *Ylst*, te
18 Augustus *Sloten* vergaderd, verzoeken *Leeuwarden* om instemming met hunne bepaling dat het gewicht der botervaten overal, zoo als te Dokkum, zal zijn 32 pond op de ton boter.

„A^o^ XXV den XVIII^en^ dach Angusti."

Origineel op papier met handteekeningen van Hero Jansin, Reyner Reynersz., Wlbet Wlbetsz., Inte Joukasz., Jma Tzhalinghsz. en Sybold Jansensz.

No. 160. Request, aan den stadhouder en de Raden des Kei-
1526 zers in Friesland aangeboden door „*Kempo van Mar-*
a. *tena*, dr. *Wyttye van Camminga*, *Sicko Camminga*,
April. *Frans Mynnema*, voor hem ende volmachticht ende caverende de rato van Heer *Tyaerdt van Bourmania*, Heer *Godtschalck van Jongama*, *Sicko Leeuckama* ende zijn moder, *Wyttye* ende *Haye Camminga*, saliger Heer *Hessels Martena* erven, *Epo Martena*, *Juw ende Tyerck Wnnye*, *Pier Epis*, *Lyeuwe Abbinga*, *Joost Ockinga* ende *Graettye Camminga*", waarbij zij klagen in hunne aloude vrijheden verkort te worden door de nu gepubliceerde keizerlijke brieven en protesteeren tegen de ingevoerde accijnsen enzv.

b. Memorie aan den *Stadhouder*, *President* en *Raden* der Keiz. Majesteit in Friesland, waarbij de „*gemeene Elinghen* als inwoeners ende lidmaten bynnen deser stadt van Leeuwarden" bovengenoemde grieven nader toelichten, vooral ten aanzien van de vroegere gewoonte dat één hunner als Olderman in den Raad presideerde, terwijl de Raad sints 1515 geen Olderman begeerd had en den adel in niets gekend had; dat dit toch noodig was wegens vele verkeerde handelingen van het Bestuur, b.v. wat betreft het toezicht op het voedsel, de armen, het Gasthuis, de weezen, de bestrating enz.

Zij verzoeken om verbetering dier misbruiken en beloven hun steun.

Twee oude kopieën zonder onderteekening en zonder datum. Alleen wordt in het eerste stuk gesproken van „ver-

leden Maenendach den XXIIIen dach van Aprilis anno etc. XXVI."

No. 161. *Augustinus Melchiors* ende *Jacob Adamsn* verpachten
1526 als Raetsluijden der stadt *Leuwarden*, ingevolge de
12Septembr. commissie des Stadhouders en ten voordeele der stad aan *Hans Kruyshaer* en *Lenaerdt Hughe* de ledige plaats bij en omtrent het „*Henxte Wad*" tot aan *Kruyshaer's* huis (de plek, waar vroeger het Uniahuis stond); waarvoor zij jaarlijks 5 ggld. pacht zullen geven gedurende 8 jaren, onder enkele nadere bepalingen.

„Actum Leuwarden opten XIIen dach Septembris anno XVc sessentwintich."

Origineel op papier, behalve door alle belanghebbenden ook door den secretaris der stad Wilko Folkertszn. onderteekend.

No. 162. „*Johannes*, Prior, *Cornelius*, Kellner, *Suster Wickke*
1526 *Doumma*, priorinne, *Suster Kunera*, suppriorinne mit
14Septembr. die *Senioerssche* ende ghemene capittellaersche van *Bethleem*," verklaren, met consent van „*Heer Paulus*, bi der genaeden Goeds Abt, onsen Overste," aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leuwerdt* te hebben verkocht voor 40 Philippus-guldens van 25 stuivers elk, eene „ledige stede," waar vroeger het huis van *Ghysbert Speelman* op stond, „op die olde Ewal over *Hans Visschers* huijs ende dat huys wtgecomen van *Johan van Hoerne*, daer nu *Claes Flamyngh* in woont," welke stede zij geërfd hadden van *Johan Sibrants* en zijne dochter *Katrijn*.

„Actum int jaer onses Heren dusent vyff hondert ende ses ende twintich, den veertiendten dach in Septembri, id est in exaltatione crucis."

Origineel op papier met opgedrukt zegel van het Convent en het officiizegel van den abt.

No. 163. *George Schenk*, frijheer tot *Tautenburgh* etc., k. m.
1526 Stadthalder, benevens de Raden in Friesland, bevelen
22 Decemb[r]. aan Burgemeesteren, Schepenen ende Raeden der Stadt *Leeuwaerden* dat de boeken van *Martinus Luther* en zijne „adherenten *Pomeranus*, *Karolostadius*, *Melanthon*, *Oecolampadius*, *Franciscus Lambertus*, *Jonas*" e. a., die door den keizer en de kerk als kettersch zijn veroordeeld, niet mogen gekocht, verkocht en gelezen worden. Die ze bezitten moeten ze binnen drie dagen overleveren, opdat ze „*in der Cancelrye*" te Leeuwarden tot pulver zouden verbrand worden, op poene van „onsen ernstigen straff ende correctie nae qualiteit van der delict."

„Datum Leeuwaerden de XXII[e] dach Decembris an[o]. XV[c] XXVI[o]."

Origineel op bezegeld perkament, onderteekend door Tautenburgh. Chb. II, p. 514.

No. 164. Testament van „*Gregoris Bertolff*, geheeten *van*
1527 *Aken*," president van den Keiz. hoogen Raad in Fries-
13 October. land, waarin hij zijne vier kinderen tot zijne erven benoemt, maar zijn zoon *Jan* in het bezit stelt van zijn *Leen- en Erfgoederen*, terwijl deze rente daarvan aan zijne zusters zal uitkeeren.

Aan zijn bastaarden vermaakt hij 25 Rijnsgld. jaarlijks. Zijn vader en moeder scheldt hij kwijt wat zij hem schuldig zijn. Voorts bespreekt hij verschillende kleinodiën aan onderscheidene personen en benoemt zijn vader met twee anderen tot executeurs.

„Gedaen tot Leeuwaerden in Vrieslant XIII Octobris a[o] XV[c] ende XXVII."

Origineel op papier met bijgevoegd afschrift en verklaring van authenticiteit van het Stedelijk Bestuur van 14 Juni 1766.

No. 165. Uitspraak van den stadhouder *George Schenck*, *vrij-*
1528 *heer tot Tautenburgh* als *Overman* en *Focko Rommerts*,
30 Januari. *pastoor van St. Vitus-parochie* en *Wpko Bourmania*, *Sacrista in derselver Kercken* als arbitrateurs in het hun opgedragen geschil tusschen den *Raadsheer en Ridder Tyaerdt van Bourmania* ter eenre en Burgemeesteren, Schepenen ende Raeden der Stadt *Leeuwaerden* ter andere zijde, waarbij de gerechtigheid van een huis bij *de Waag* aan *Tyaerdt van Bourmania* wordt toegewezen en de Regeering hem voor de ledige plaats daarnaast, welke nu ten nutte der stad is bestraat, zal geven 110 g. gld., mits hij de stad schadeloos houde voor de aanspraken daarop van *Pier Epis* en anderen.

„Opten naestlesten dach January int Jaer ons Heeren duysent vyfhondert acht ende twintich."

Origineel op perkament met 3 opgedrukte zegels en onderteekeningen van den Overman en de twee arbitrateurs bovengenoemd.

No. 166. Register van de *huren* en van den *aanbreng* van de
a. landen, rondom de stad *Leeuwarden* gelegen.
1528
(?) **Geschreven boekdeel in kwarto. Ongedateerd.**

b. Register van de ontvangen *Renten* of contributiën
1529 van de landen „*onder den Klokslag van Leeuwarden*,"
27 en 22 Juli. ten behoeve van de *dijken van Oostergo*.

Als boven, maar nu gedateerd, het eerste en derde gedeelte op 27, het tweede op 22 Juli.

c. Register van de *Landrenten* van de *„Leeuwarder*
1530 *uitburen.*"
(?)

Als boven, ongedateerd.

d. *Register of Kohier van de landen onder den Klokslag*
1531 *van Leeuwarden* ten behoeve van de gift of propijn
10 Februari. van 14000 gld., door de Staten van Friesland den Keizer bij zijne blijde inkomst te *Brussel* door een gezantschap aangeboden.

„A°. XV^c XXXI den X^en February."

Geschreven boekdeel in kwarto.

No. 167. *Reversaalbrief*, door de gevolmachtigden der *Buiten-*
1529 *dijksters van Westergo en de Zevenwolden* gegeven op
23 April. den landdag te *Leeuwarden* aan die van *Oostergo*, waarin zij verklaren dat zij de toegezegde hulp van twee stuivers op den gulden rente der landen, buiten de poorten der steden gelegen, aannemen en beloven dat ze hun dijken met hoofden en palen zullen maken, zooals de Stadhouder en de Gedeputeerden zullen bevelen.

„Op Sinte Georgen dach den drie ende twintichsten April in den Jaere ons Heeren dusent vijfhondert ende negen ende twintich."

Origineel op perkament met uithangend keizerlijk groot zegel in rood was. Chb. II, p. 183.

No. 168. *Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stad Leeu-*
1529 *waerden, Pyter Johanzn., Aesge Aesgezn., Haring Sy-*
28 Mei. *menzn., Adam Alberts ende Abbe Beuwes* ende KerkMeesteren van *Olda Hoff* met consent van de Heeren pastoren *Mr. Focko Rommerts*, *Heer Fedde*, *Mr. Pier en Mr.*

Upcke Burmania contracteeren met *Mr. Jacob van Aken* om een nieuwen toren en kerk te bouwen tot *Olda Hoff* „ad *Sanctum Vitum patronum*," met bepalingen daaromtrent.

„Actum Leeuwarden den 28 May a°. 1529."

Oude kopie op papier. Cf. Gabbema p. 363.

No. 169. Brief van *Kempo Martna* aan de *Regeering van Leeu-*
1529 *warden*, om. ingevolge het bevel van het hof van
23 Juni. Friesland, op het Raadhuis bijeen te roepen allen, die voor hunne hooiwegen belang hebben bij het aanleggen van *den Nieuwen Weg* (de Zwarte Weg), welke bijeenkomst hij zelf ook zal bijwonen.

„Den XXIIIen Juny a°. XXIX."

Origineel op papier, gezegeld en onderteekend.

No. 170. Sententie van het *Hof van Friesland*, waarbij de eisch
a. van *Frans Mynnema* en van zijne schoonbroeders *Wyt-*
1528 *tye Kamminga* en *Joost Ockinga* wordt afgewezen dat
18 Februari. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwaerden* ten hunnen behoeve afstand zouden doen van het recht tot benoeming van een priester op een prebende in de kerk van *Oldenhove*.

„Actum te Leeuwarden inder cancelrijen den XVIIIen February an°. XVc XXVIII°."

Origineel op papier, geteekend door Bauwetten, griffier van het Hof.

b. Sententie als boven, waarbij dezelfde eisch, nu door
1529 *Wyttye Kammingha* namens de erfgenamen van „za-
14 Juli. lige" *Frans Mynnema* gedaan, evenzoo wordt afgewezen.

„Actum Leeuwaerden inder cancelrijen den XIIII[en] July ando vyftienhondert negen ende twintich."

Origineel op perkament met opgedrukt zegel van het Hof.

c. Gedeelte van het proces in bovengenoemde zaak,
1527 en **1528** waarin *Frans Mynnema* beweert dat zijn grootvader *Sipke* het recht tot vervulling van *Minnema-leen* in de kerk van *Oldenhove* bezat; dat na diens dood de *stad Leeuwarden* ten onrechte dat leen aan *Heer Johannes* gegeven heeft, benevens verklaringen van een aantal getuigen, voor de Raadsheeren *Frans Wouterszn van Alphen* en *Everaert Nicolai* als Commissarissen van den Hove afgelegd.

Kopie van dien tijd.

No. 171. „*George Schenck*, frijheer tot *Tautenburgh*, Stadhal-
1529 der-generaal benevens de *Raede in Vriesland*," zenden
31 October. aan Burgemeesteren, Schepenen ende Raden der Stede *Leeuwarden* kopie van de keizerlijke plakkaten tegen de *Lutheranen* en hun *adherenten*, met bevel om die plakkaten te publiceeren en aan de priesters en predikanten te verbieden *Luther* en zijn adherenten en hun dwalingen op den predikstoel te noemen.

„Datum Leeuwarden den lesten dach Octobris a[o] XV[c] XXIX."

Origineel op papier, onderteekend door Tautenburgh. Chb. II, p. 563. (cf. N[o]. 163).

No. 172. Bevel van den stadhouder *George Schenck*, *fryheer*
1531 *to Tautenburch*, aan de steden *Leuwarden*, *Sneeck*,
9 Juni. *Boelswart*, ende *Franycker*, om, met den Maarschalk en alle Drosten en Grietslieden, den vierden man uit

ieder rechtsgebied en het beschikbaar veldgeschut ter beschikking te stellen van Heer *Tyaert Buurmania*, ter verdrijving van een hoop knechten uit Holland, die, volgens bericht van den Drost uit *Dokkum*, den armen huisman op het land zeer verontrusten.

„Datum mitter haest to Vollenho den IX^en^ Juny a° XXXI."

Kopie uit dien tijd.

No. 173. Credentiebrief van de Besturen der steden *Leeuwarden* en *Dokkum* voor *Godschalck van Jungema*, ritter, olderman van *Bolsward*, *Iwo Fritzma*, olderman van *Sneek*, *Wybe Gherrits* en *Meester Augustinus*, burgemeesteren van *Leeuwarden*, die namens de Friesche Steden als gezanten gevolmachtigd worden om naar den keizer te reizen en hare belangen te behartigen.

1531
a.
14 Juli.

„Leuwarden opten XIIII^en^ dach July a° etc. XXXI."

Origineel op papier met opgedrukte zegels van Leeuwarden en Dokkum.

b.
18 Juli.

Credentiebrief van Oldermannen, Burgemeesteren, Schepenen en Raden der Stede *Bolszwert* voor bovengenoemd doel, waartoe worden gecommitteerd *Frans Andlezn.* ende *Adam Dirkzn.*

„Datum Bolswert XVIII^en^ July a° etc. XXXI."

Origineel op papier met opgedrukt zegel.

No. 174. Edict des Keizers tegen de *Luthersche en andere ghereprobeerde sekten*, omtrent de *Munt*, het verschil der *Kostumen in de rechtspleging*, de *Notarissen*, de *Monopoliën*, de *Bankroeten*, de *lediggangers*, *bedelaars*,

a.
1531
7 October.

armen, *zieken*, *dronkaards*, *verkwisters*, *bruiloften*, *kleeding* enz.

„Ghegheven in onse stadt van Bruessele, den sevensten dach van October, int Jaere ons Heeren duyst vijfhondert ende enendertich."

Druk van het origineele plakkaat, met schriftelijke annotaties, onderteekend door den Griffier van het Hof *Bauwetten*, Chb. II, p. 594; Winsemius, Chronyck van Vrieslandt p. 491; Schotanus, Gesch. p. 648.

b. Edict des Keizers, inhoudende een plakkaat op de
1531 *Munt.*
7 October. „Gegeven in onse stadt van Bruessel den sevensten dach van October int jare MCCCCCXXXI."

Druk van het origineel als boven. Chb. II, p. 588; Winsemius en Schotanus l. c.

c. Edict des Keizers, inhoudende een plakkaat tegen
1531 *Luther en zijne ketterij.*
7 October. „Gegeven in onse stad van Bruessele als boven."

Druk van het origineele. Niet onderteekend. Chb. II, p. 604. Winsemius en Schotanus l. c.

d. Missive van *George Schenck*, vrijheer to *Tautenburgh*,
1531 Stadh. generael, aan de Regeering van *Leeuwarden* ter
7 December. begeleiding van de Keizerlijke plakkaten en het bevel om ze den 14e December a.s. te doen afkondigen, ze te onderhouden en te doen onderhouden en ze zelf binnen 14 dagen na de publicatie te doen beëedigen bij den stadhouder; voorts om één dag te stellen, waarop alle feesten, kermissen en omgangen zullen plaats hebben, en eindelijk om na Lichtmis geen andere dan de „*rechte armen*" binnen de stad te dulden.

„Datum Leeuwarden den VII^en Decembris a° XV^c XXXI."

Origineel op papier met bewijs van opgedrukt zegel en geteekend door den Griffier van het Hof *Bauwetten*.

No. 175. „Burgemeisteren, Schepenen en Raad der stad *Cam-*
a. *pen*" verleenen brieven van Octrooi aan de steden
1532 „*Franiker*, *Schneeck*, *Bolsweert* ende *Harlingen* in *Wes-*
12 Augustus. *terlant*" en de steden „*Lewarden* ende *Dockum* in *Oesterlant*, in den lande van *Westfrieslant* gelegen," waarbij zij, tot vereffening van de bestaande verschillen over de tolheffing, aannemen de schikking en taux, vastgesteld door den stadhouder *George Schenk*, aan wiens uitspraak zij dit geschil op een dagvaart van al de volmachten der voornoemde steden te *Vollenhove* hadden opgedragen.

„Gegeven op den XII^en dach van Augusto int jaer ons Heren dusent vijffhondert Tweendartich."

Origineel op groot perkament met uithangende zegels van den stadhouder in rood- en van de stad Kampen in groen was. Chb. II, p. 615 en Register van het Archief van Kampen, III, p. 12, No. 1846.

b. „Burgemeister, Schepen ende Raet der Stat *Deven-*
1532 *ter*" verleenen brieven van Octrooi aan bovengenoemde
Augustus. Steden tot vaststelling van den „*Cathentoll*" op *de IJssel*, ingevolge de uitspraak des stadhouders als arbiter in het geschil.

Voorts een lijst van koopwaren, die de *Friezen* te *Deventer* ter markt brengen of van daar uitvoeren, met opgave van den daarop verschuldigden tol en van de wijze van invordering.

„Gegevenn op den . . . . . . dach van Augusto Int Jaer ons Heren dusent vyffhondert tweendartich."

Origineel op groot perkament met uithangende zegels van den stadhouder in rood- en van de stad Deventer in groen was. Chb. II, p. 617 en Inventaris van het Deventer-archief, p. 171 n°. 845.

c. Bundel stukken, 66 in getal, allen betrekking hebbende op de twisten, waaraan bovengenoemde brieven van Octrooi een einde moesten maken. Deze stukken zijn tusschen de jaren 1241—1532 geschreven en zijn voor een klein deel origineelen, soms zelfs bezegelde, voor het grootste deel kopieën. Ze bevatten klachten, tollijsten, requesten, resoluties en missives van de *Friesche steden* met de antwoorden daarop; ook procuraties, informaties, verbalen van bijeenkomsten te *Lemmer* en *de Kuinder*, verdragen, credentie-brieven, stadhouderlijke missives enzv.

N.B. Afzonderlijke beschrijving van dezen bundel is niet noodzakelijk wegens den gelijksoortigen inhoud der stukken.

Verg. Chb. I en II passim; Winsemius, p. 484, Schotanus Gesch. p. 632.

No. 176. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leuwaer-*
1533 *den* benoemen *Doctor Wpko van Burmania* tot pastoor der *Kerk van Oldehove* in plaats van den overleden *Mr. Focko.*

„Actum Leuwarden op ten . . . . . dach Anno XV^c^ XXXIII."

Concept, door den Secretaris der stad Wilko Folkertz. onderteekend.

No. 177. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leuwaer-*
a. *den* bekennen van den Burgemeester *Wijbe Gherrytz.*
1533 ontvangen te hebben 200 g. gld., tot herstel van de
30 Juni. vestingwerken der stad en het slatten van de gracht,

waarvoor zij hebben verkocht eene jaarlijksche rente van 12 g. gld. uit de *Stadswaag*.

„Datum opten lesten dach Junij anno XV^{c} drie ende dertich."

Origineel op perkament met uithangend oud stads zegel in groen was en onderteekend door den secretaris Wilko Folkertz.

b. **1534** 21 Mei. Burgemeestercn, Schepenen en Raden van *Leuwaerden* bekennen van de „pastoren tot *Oldehoef*" *Mr. Henrick* en *Mr. Harmen* en van *Sythie Sythiez.*, „Raetsman van de stad", als Executeuren van wijlen *Wybe Gherrytz.*, namens zijne twee weeskinderen ontvangen te hebben 450 g.gld. tot bovengenoemd doel, waarvoor zij verkocht hebben een jaarlijksche rente van 27 g.gld. uit de *Stadswaag*.

„Actum optenn XXI^{en} dach May XV^{c} vier ende dertich."

Origineel op perkament met uithangend nieuw stadszegel in groen was en onderteekend als boven.

In dorso van deze beide stukken een verklaring van *Andries Arents*, door dezen onderteekend en gedateerd 29 October 1551, dat deze schulden zijn afgelost.

No. 178. **1534** *a.* 23 Februarij. Plakkaat van den Stadhouder aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden der stad *Lewarden*, bevelende dat geen vergaderingen of aanslagen ten nadeele van „Fursten oft Heeren" in *Friesland* geduld zullen worden en dat ook geen *Wederdoopers*, zooals *Mechior Pelser* en anderen mogen worden geherbergd, bij verbeurte van lijf en goed, terwijl 25 Car. gld. zal betaald worden voor elken dwaalleeraar, die wordt gevangen genomen.

„Gegeven in onser stadt van Lewarden den XXIII^{en}

dach February int Jaer ons Heeren duysent vyfhondert ende vierendartich."

Origineel op papier met bewijs van opgedrukt zegel en onderteekend door Tautenburgh en S. Bauwetten. Gedr. Chb. II, p. 650.

b. Plakkaat als voren, inhoudende dat allen, die zich
Maart. door de ketters, *Melchiorieten* geheeten, hebben laten herdoopen, gratie kunnen ontvangen, indien zij vóór 1° Mei e.k. hunne dwalingen afzweren, met bedreiging dat na 1° Mei geen *Wederdooper* meer genade zal ontvangen.

„Gegeven in onser stadt van Leeuwaerden den laesten dach van Meerte, Int jaer ons Heeren duysent vyff hondert ende vierendartich."

Origineel op papier met bewijs van opgedrukt zegel en onderteekend door S. Bauwetten. Gedr. Chb. II, p. 652.

c. Plakkaat als voren met bevel dat een ieder op Zon-
1535 dag en andere heilige dagen ter kerk zal gaan om de
'ebruari. mis te hooren. Wie, als behoorende tot de secte der *Wederdoopers*, aan dat bevel ongehoorzaam is, zal worden beboet voor de eerste maal met 2, voor de 2e maal met 4 en voor de 3e maal met 6 Car. gld., terwijl, wie dan nog volhardt, op „het Blokhuis" zal worden gevangen gezet.

„In onser Stadt Leeuwaerden den derden dach February anno XVc XXXV."

Origineel op papier als boven. Gedr Chb. II, p. 662.

d. Plakkaat als voren met bevel dat „omme te extir-
Maart. peren dese vermaledide nyeuwe secte der *Wederdoo-*

pers, die dagelicx wassende is, de Land- ofte Grondheeren, Geestelick ende Wairlick, Edel ende Onedel oft Eygenerffden" geene huizen of landen aan Wederdoopers zullen mogen verhuren bij verbeurte van 100 Car-gld., en, indien deze nu nog op hunne landen mochten wonen, hun terstond de huur op te zeggen en hen te verdrijven.

„Gegeven in onser Stadt Leeuwaerden den IX^en^ Martii anno XV^c^ XXXV."

Origineel op papier als boven. Gedr. Chb. II, p. 666.

e. *George Schenck*, *fryheer tot Tautenburgh* etc. beveelt
13 April. aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwaerden* om met Gedeputeerden bijeen te komen „in de Cancelriën te Lewarden opten 22^en^ dach van deser maent Aprilis, 's morgens t acht uren," om aldaar te delibereeren over maatregelen, tegen de sekte der *Wederdoopers* te nemen.

„Datum Leeuwarden den XIII^en^ Aprilis anno XV^c^ XXXV."

Origineel op papier als boven. Onderteekend: Tautenburgh.

f. Plakkaat van den Stadhouder aan Burgemeesteren,
1 Juni. Schepenen en Raden van *Leeuwaerden*, waarbij wordt bepaald dat de *Anabaptisten* zonder eenige genade zullen worden ter dood gebracht, de mannen „mytten zweerde," de vrouwen „mytten putte", terwijl degeen, die een Anabaptist bij den Raad aanbrengt, het derde deel van de geconfisceerde goederen zal ontvangen.

„Datum Leeuwaerden den eersten Junii anno XV^c^ XXXV."

Origineel op papier als boven, onderteekend: S. Bauwetten. Gedr. Chb. II, p. 678.

g. Plakkaat als voren, inhoudende dat allen, die nog
1536 goederen van *Wederdoopers* onder zich hebben en ge-
3 Juli. bruiken, deze binnen een maand moeten aanbrengen bij den Griffier van het Hof van Friesland, terwijl zij dan een vierde deel daarvan zullen ontvangen.

„Den derden dach Julii anno XV^c XXXVI."

Origineel op papier als boven, onderteekend: S. Bauwetten. Gedr. Chb. II, p. 685.

No. 179. Uitspraak van *Jacob Adamsz.* en *Jacob Jelysz.* als
1535 „baersluyden" in het geschil tusschen *Wermboldt Gher-*
23 Februari. *roltsz.* en Burgemeesteren en Raden van *Leuwarden* over de vergoeding voor zijn huis en kamers, staande bij de stadswal benoorden *de Tuinen*, die waren afgebroken. De vergoeding wordt bepaald op 80 goudgld.

„Actum op ten XXIII^en dach Februarii anno XV^c vyff ende dertich."

Origineel op papier met bijgevoegd concept. Het origineel was geteekend: Jacob Jelysz., Jacob Adamsz., Warmolt Gerroltz. en door Wilke Folkertz., secretaris van de stad.

No. 180. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leuwaer-*
1535 *den* benoemen *Sithie Sythiez.* en *Jacob Adamsz.*, beide
31 Juli. „stadts raetsluyden," om volgens „des Hoofs commissie" de geldmiddelen der stad te besturen van St. Jacob 1535—St. Jacob 1536, met dien verstande dat de eerste de administratie zal voeren tegen een „arbeytssloen" van 18 g. gld. en de laatste de stukken mede zal teekenen voor een „sallarys" van 12 g. gld.

„Actum opten lesten dach July anno XV^c XXXV."

Gelijktijdig afschrift op papier.

No. 181. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leuwaer-*
1535 *den* verklaren de stedelijke rekening van den Raedts-
2 October. mann *Jacob Adamz.* te hebben opgenomen over de jaren 1529 en 1530. Daaruit blijkt dat de ontvangst was *f* 2467, de uitgaaf *f* 3794 en het te kort *f* 9 (?). Hem wordt van wege den Raad dank betuigd voor zijn goede rekenschap.

„Actum optenn tweeden dach Octobris anno XV^c vyff ende dertich."

Origineel op papier met opgedrukt zegel der stad en onderteekend door den Secretaris Wilko Folkertz.

No. 182. Beslissing van *Kempo van Martena* en *Willem Za-*
1536 *garus*, Raden en Gecommitteerden van het Hof van
21 Januari. Friesland in het geschil tusschen Burgemeesteren en Raad van *Leuwarden* en de Volmachten van de *Nyestadt*, waarbij wordt bepaald dat de bewoners der huizen op de Nieuwstad de gracht zullen bewallen en bevaarbaar houden, en de stad aan het einde een pijp of brug zal maken, terwijl de bestrating voor twee derde deelen door de stad en voor één derde deel door de bewoners der huizen zal geschieden.

„Actum in der Cancelrye den XXI^en dach van Januario anno XV^c zess ende dertigh."

Geauth. afschrift, onderteekend: Zagarus.

No. 183. Uitspraak van *Georgien Schenck*, *Stadhouder* enz.,
1536 *Meester Wopko van Bourmania*. *Doctor* en *Serp Beye-*
21 Maart. *ma*, *advocaat in den Hoeve van Vrieslandt*, als scheids-

lieden in het proces tusschen de Weduwe en kinderen van *Witzie van Kamminga* en Burgemeester en Raad van *Leeuwarden* over de vergoeding van de waarde der huizen buiten *Sinte-Katherynen-poorte* ten oosten van de *oulde Ee*, welke huizen tijdens den aanval van de stad door den *Hertog van Saksen* tot verdediging van den *Hoeksterdwinger* waren gebruikt.

„Den XXIen dach in Merte anno duysent vyffhondert ende sess en dertich."

Origineel op perkament, onderteekend door Tautenburgh, Burmania en Beyma en met opgedrukte zegels van de twee eersten.

No. 184. **1536** 12December. Overeenkomst tusschen Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leuwarden* en Heer *Jelto*, *Prebendarius tot Oldehooff*, waarbij, mede op advies van „den weerdighen welgeleerden Heren *Mr. Heindrick Ludolphi*, *pastoer tot Oldehooff* en *Mr. Pyer Syric*, *commissarius Decanatuum van Vrieslandt*", de laatste aan de eersten verkoopt den Hof naast *Sinte Anthonius Gasthuys* tegen eene jaarlijksche rente uit de *Stads botter waeghe* van 12 g.gld., in twee termijnen te betalen, tot welken verkoop de Bischop van Utrecht, *Georghien van Egmondt*, zijne machtiging verleent.

„Actum A° XVc ende XXXVI den XIIen dach Decembris."

Origineel op papier met bewijs van opgedrukte zegels van Mr. Pyer en van de stad en onderteekend door Henricus Ludolphi, Dominicus Pibonis, Petrus Syrici, Joest Willemz. en Jelto Thonis Faber.

No. 185. **1536** 17December. Afkondiging van eenen vasten vrede tusschen den *Keizer* en zijne landen, steden, vazallen en onderzaten ter eenre en *Kaerle*, *Hertoghe van Gelre* en de

zijnen ter andere zijde, waarbij alle vijandschap zal ophouden en de vrije handel wordt hersteld, op voorwaarde dat de oude tollen en rechten betaald worden.

„Gepubliceert vant Raethuys den XVII[en] dach Decembris a[o] XV[c] XXXVI."

Kopie, geteekend door S. Bauwetten en den Stadssecretaris Wilko Folkertz. Gedr. Chb. II, p. 692.

No. 186. **1538** 1 December. Gedeelte van een proces, door de Advocaten bij het Hof van Friesland, Mrs. *Sicke van Dekama* en *Serp Beyema* als volmachten van een groot deel van *Westergo*, aangedaan aan *Heer Godtschalk Jongema*, *Ridder*, wegens geleden schade in den burgeroorlog vóór- en tijdens de komst van den *Hertog van Saksen*.

Het eerste gedeelte van dit processtuk, dat wel onvolledig is, maar toch 81 bladzijden schrifts beslaat, bevat de citatie van wege het Hof, waarbij tot Commissarissen worden benoemd de Heeren *Mr. Caerle van den Nytzem* en *Ludolphi van Hattum*.

Het tweede deel behelst de 29 punten van verdediging van *Goslick Jongema*.

Daarop volgt nog een lijst van Heer Goslicks getuigen en eindelijk 17 informatiën, door Commissarissen van het Hof genomen.

„Den eersten Decembris anno XV[c] acht ende dertich."

Gelijktijdige kopie, eigenhandig door „Caerl van den Nytszum" en „Hattum" onderteekend. Het origineel was bezegeld en geteekend „Bauwetten."

No. 187. **1539** *a.* 30 Augustus. Ordonnantie van „*Kaerle*, bij der gratien Gods Roemsch Keyzer" enz., omtrent den vorm, waarin men bij het Hof van Friesland revisie van processen zal mogen vragen.

„Gegeven in onsen dorpe van den Haege in Hollandt

den XXXen dach van Augusto, int jaer ons Heeren duusent vyfhondert negen ende dertich."

Kopie uit het „Memorieboek" van Sybout van Aysma. Gedr. Chb. II, p. 765.

N.B. Dit Memorieboek, dat hierna nog dikwijls zal genoemd worden, is een handschrift, bevattende eene groote verzameling kopieën van authentieke stukken, waarvan de meesten zijn verloren gegaan. Zij zijn gecollationeerd en geteekend door *Albert Aernsma*, „notarius apostolyck ende Raedt van den Hove van Vrieslandt." Het handschrift is afkomstig van *Martena-State* te *Kornjum* en is in 1857 aan de stad Leeuwarden overgedragen.

b. Ordonnantie van de Keizerlijke Regentes, *Maria van*
30 Augustus. *Hongarije*, inhoudende dat geen Revisie zal gegeven worden van een Sententie beneden 500 g.gld.

„Aldus gedaen in den Haeghe in Hollandt den daige end Jaere als boven."

Kopie enz. als voren. Gedr. Chb. II, p. 767.

c. Interpretatie van enkele artikelen der Ordonnantie
28 October. op de exercitie en het bedienen van de officie van *pluymgraeff*, en wel van de artikelen, handelende over de zwanen.

„Aldus gedaen tot Bruessele den XXVIIIen dach Octobris int Jaer XVc XXXIX.

Kopie als voren. Gedr. Chb. II, p. 768.

d. Plakkaat des Keizers omtrent zijne „officiers en die-
30 October. naars," waarbij het tractaat van 1524 gehandhaafd wordt en alles te niet gedaan, wat later daartegen is geschied. Voorts een Reglement op de verkiezingen in

de *Pastorieën*, *Vicarieën*, *Leenen* en *Benificiën*, alsook op de verkiezing van *Grietslieden*.

„Gegeven in onse Stadt van Bruessele den XXX[en] dach Octobris. Int Jaer ons Heeren XV[c] XXXIX."

Kopie als boven. Gedr. Chb. II, p. 769.

e. Verklaring des Keizers dat de „gratuiteit" van
31 October. 40.000 Car. gld., door de Staten van Friesland hem toegestaan, zal zijn zonder prejudice van hunne privilegiën.

„Gegeven in onser Stadt van Bruessele den laesten dach Octobris. Int Jaer ons Heeren XV[c] XXXIX."

Kopie als voren. Gedr. Chb. II, p. 773.

f. Uitlegging, door de Regentes gegeven aan art. 3 van
2 November. het Tractaat van 1524, omtrent het verbod dat iemand twee *Benificiën* kan bedienen.

„Gedaen te Bruessele den II[en] Novembris XV[c] XXXIX."

Kopie als voren. Gedr. Chb. II, p. 776.

g. Ordonnantie van de Regentes om te niet te doen d
4 November. *Collatiën*, die verleend zijn geworden in strijd met eenig wettig *Jus patronatus*.

„Gescreven tot Bruessele den IIII[en] dach Novembris a[o] XV[c] XXXIX."

Kopie als voren. Gedr. Chb. II, p. 776.

No. 188. *Dominicus Pybesz.*, *Hendrik Pietersz.* en *Hendrick*
1540 *Heynesz.*, Kerkvoogden van *Oldehove*, verklaren dat
20 Novemb[r]. zij een klok hebben doen gieten te *Campen*, welke zij niet kunnen betalen.

Zij ontvangen daartoe van den Raad van *Lewerden* honderd gld. om daarmee in te lossen eene rente van 17 gld. 10 en een halve stuiver, welke aan de kerk toekwam uit de *Stads-Waeg*.

„Gedaen op den XXen dach Novembris anno XVc XL."

Origineel op papier, geteekend: Dominicus Pibesz. en J. Rommarts, stads secretaris.

No. 189. **1540.** Rekening van de *Stads-Schutters-Doele*, bevattende de uitgaven voor arbeidsloon en materialen bij het bouwen daarvan in het jaar 1540.

Volgens deze rekening is „*Anthonius de meester*" de bouwmeester en (waarschijnlijk) *Frans Buygers* de Rentmeester geweest.

Origineel op 12 vellen papier.

No. 190. *a.* **1541** 13 Juli. Verbaal van *Pieter van Dekema*, Keizerlijke Raad in het Hof van Friesland, en *Maximiliaen de Wijs*, substituut van den Procureur-generaal, omtrent het onderhoud van een weg, genaamd „die Drachten," strekkende van den molen te *Terband* tot *Schoterburen*, hebbende *Aengwirden* en *Nijehaske* den weg voor ditmaal te herstellen.

„Actum den XIIIen July anno XLI."

Origineel op papier, geteekend: P. van Dekema.

b. **1542** 3 Juni. Verbaal van *Guerardt Nicolay*, president en *Karel van der Nitsen*, Raad en procureur-generaal van het Hof van Friesland omtrent de verplichting van onderhoud van het „Oude Diep," genaamd *de Drachten*, strekkende van *Hasker Convent* tot het hoog van *Schoterland*, alsmede omtrent de reparatie van den *Gra-*

vinnenweg tusschen *Akkrum* en *de Tjonger* en verder naar *Stellingwerf*.

„Den derden Junii anno XV^c XLII."

Origineel op papier, onderteekend: G. Nicolay.

c. Uitspraak van het Hof van Friesland in het geding
1544 tusschen den Raadsheer *Pieter van Dekema* en de Grie-
12 Novemb^r. tenijen *Schoterland*, *Haskerland* en *Aengwirden* over het onderhoud van den weg, genaamd *de Drachten*, waarbij aan Haskerland en Aengwirden wordt opgelegd om de *f* 30 gemaakte onkosten en de proceskosten te vergoeden, terwijl het westeinde van Schoterland wordt „geabsolveerd."

„Aldus gepronuntieert binnen Leewuarden den XII Novembris XV^c en XLIIII."

Origineel op papier, geteekend: C. Faber.

d. Sommatie van den Deurwaarder van het Hof van
1546 Friesland, *Anthonis Colibrant*, aan den Grietman van
2 October. *Schoterland* tot voldoening van 8 Car. gld. als kosten in het proces met *Pieter van Dekama* „triomfant," met kwitantie aan den waarnemenden Grietman *Anne Scholtes*.

„Gegeven te Leeuwarden den II^en Octobris XV^c XLVI."

Origineel op papier, geteekend: Colibrant.

No. 191. Artikelen, die door de Commissarissen van het Hof van
1542 Friesland, de Heeren *Seerp Seerpsz. Beyma*, *Julius*
a. *van Geele* en *Johan Rommerts* zijn ontworpen als „Cos-
4 Januari. tumen van deese Landen" betrekkelijk de rechten van geestelijken, van echtelieden, de niaarkoop, het zeedijksonderhoud, de verhuringen enz.

„Den IIII^en January anno XV^c XLII."

Kopie uit het Memorie-boek van Sybout van Aysma (cf. n°. 187). Het origineel was gecoll. en geteekend: Boyemer. Gedr. Chb. II, p. 840.

b. Aanschrijving van het Hof van Friesland aan *Dominicus Pybez.*, Grietman van *Baarderadeel*, om de „Costumen" dier Grietenij bij het Hof in te zenden.
26 April.

„Actum den XXVI^en in April a° XLII."

Kopie als voren. Gedr. Chb. II, p. 849.

c. Antwoord van *Dominicus Pybez.* aan het Hof van Friesland over het herzien van de „Costumen" van de Grieteny *Baarderadeel.*
13 Juni.

„Overgelevert den XIII^en Juny anno XLII."

Kopie als voren. Gedr. Chb. II, p. 862.

No. 192. Groot plakkaat, namens den Keizer uitgevaardigd door den Stadhouder en het Hof van Friesland, bevelende dat de „Benificiën" of „Leenen" niet vervreemd mogen worden en dat daartoe eene specificatie dier goederen moet worden ingeleverd bij de Grietmannen, opdat een Register daarvan worde opgemaakt door de Raden in den Hove.
a.
1542
3 November.

„Den derden Novembris anno duysent vyffhondert twee ende veertich."

Origineel op papier met opgedrukt keizerlijk zegel en onderteekend: Boeymer. Gedr. Chb. II, p. 869.

b. Missive van Mr. *Syds Tziarda* aan Burgemeesteren, Recht en Raden van *Leuwarden*, berichtende dat volmachten van de Grietenijen *Ferwerderadeel*, beide *Don-*
1543
6 Januari.

geradeelen, *Collumerland*, *Achtkarspelen*, *Smallingerland*, *Tietjerksteradeel*, *Dantumadeel* en de stad *Dokkum*, in deze laatste stad vergaderd, hunne bezwaren hebben besproken tegen het Keizerlijk Plakkaat bovengenoemd en dat zij deze bezwaren aan de volmachten van Leeuwarden willen meêdeelen in het *Reventer* te Leeuwarden op Woensdag a.s. met verzoek om hen te steunen in het verzet tegen het Plakkaat.

„Te Dockum den VI[en] Januarij a[o] XLIII."

Origineel op papier met bewijs van opgedrukt zegel en geteekend: Mr. Syds Tziarda.

No. 193. Keizerlijk Plakkaat, toegezonden aan Burgemeeste-
1542 ren, Schepenen en Raden van *Leeuwaerden* tegen
a. „eenen Heer *Minne Symonsz.*, eertijds pastoor te *Wid-*
7 December. „*marsum*, besmet wesende van de sekte der herdoe-
„perie ende andere quade leeringe."

„Gegeven binnen onser stede Leeuwaerden den VII[en] Decembris XV[c] XLII."

Origineel op papier met opgedrukt keizerlijk zegel en geteekend: Boeymer. Gedr. Chb. II, p. 872.

b. *Maximiliaen van Egmondt*, *grave te Bueren ende Leer-*
7 December. *dam*, *Heere tot IJselsteyn*, *Cranendonck*, *Sinte Martensdyck*, *Stathouder-generael*, beveelt de publicatie van bovengenoemd plakkaat. Daarbij herinnert de Keizer de Steden en Grietenijen in Friesland aan het bevel om kennis te geven van het eerst opengevallen „beneficie" volgens de ordonnantie van 1539, welke door sommigen kwalijk onderhouden wordt.

„Gegeven te Leuwarden den VII[en] in Decembri anno XV[c] XLII."

Origineel op papier, geteekend: Boeymer. Gedr. Chb. II, p. 871.

No. 194. Verslag van den „Landtdach, gehouden binnen Leu-
1543 waerden den XI Aprilis anno XV^c ende XLIII" in het
a. *Minnebroeders klooster* aldaar, waarop behandeld is het
11 April. voorstel van *Mr. Eweraerde Nicolay*, president van het Hof en *Gerrit van Loo*, Rentmeester-generael, om den Keizer, tot vergoeding van den oorlog tegen den koning van *Frankrijk* en diens bondgenooten, als voorschot op te brengen de drie eerste termijnen van den verschuldigden jaartax benevens den honderdsten penning op de uitgevoerde goederen.

b. Verslag van de zitting van den Landdag op 12 April,
12 April. waarin wordt behandeld een klacht, bij het Hof van Friesland ingediend door *Kersten Pierszoon*, Grietman van *Lempstervyffgae* en anderen, dat de groote armoede, o.a. veroorzaakt door veesterfte, het moeilijk maakt om aan bovengenoemden eisch te voldoen.

Nog wordt op denzelfden Landdag gehandeld over eene petitie, ingediend door eenige schippers, wier schepen op „*het Wadt* ende daaromtrent" genomen waren door *Christoffel van Dronthen*, die beweerde daartoe „bestellinge" te hebben van den koning van *Denemarken*.

c. Artikelen van doleantie in zake de zeerooverij, na-
13 April. mens volmachten van de Staten bij monde van *Mr. Syts Tziaerda* bij den Landdag ingediend, waarop hun wordt geantwoord dat die doleantiën schriftelijk moeten worden ingediend en dat de Landdag nu daartoe niet beschreven was.

d. Antwoord van de voornoemde Gedeputeerden aan
14 April. den Landdag, gegeven bij monde van *Mr. Syts Tziaerda*, waarbij zij de door den Keizer gevraagde anti-

picatie op den jaartax enz. toestaan, behoudens eenige voorwaarden.

e. Missive van de Regentes ***Maria van Hongarije*** aan
1542 de Staten van Friesland met verzoek om bovenge-
25 Februari. noemden jaartax aan den Keizer op te brengen.

„Geschreven te Bruysele den XXV[en] dach February anno XV[c] XLII."

Het origineel was geteekend: „Marie" en daaronder: „Verreycken."

f. Missive als voren met naderen aandrang tot beta-
11 Maart. ling, ook in Friesland, van den honderdsten penning van de koopmansgoederen, die bniten 's lands worden uitgevoerd.

„Geschreven te Bruysele den XI dach Martii XV[c] XLII."

Het origineel was geteekend als boven.

g. Antwoord van de „gemeene Staten ende Deputeer-
1543 den" van *Oostergo*, *Westergo*, *Zeven Wolden* en *Steden*
13 April. van *Friesland* op het voorstel, van wege den Keizer door *Mr. Evert Nicolay* gedaan, waarbij zij de betaling van den jaartax toestaan, maar die van den honderdsten penning weigeren.

„Den XIII[en] In Apryl XV[c] ende XLIII."

Het origineel was geteekend: Boeymer.

h. Artikelen van Doleantie, dienaangaande door de Sta-
14 April. ten bij het Hof van Friesland ingeleverd en de antwoorden van het Hof.

i Instructie voor *Mr. Kaerl van der Nytzen* omtrent hetgeen hij namens het Hof van Friesland aan de Gouvernante zal te kennen geven.

j. Verklaringen van *Syourdt Sipkes* en *Wouter Gelckes*
12 April. van *Bolzwet*, *Claes Jansz.* van *Sneeck* en *Sipke Aggez.* van *Doccum*, voor het Hof van Friesland afgelegd als getuigen omtrent zeeroof, die zij op eene reis naar *Hamburg* tusschen de „*Elve* ende *Weeser*" geleden hadden.

„Den XII April anno XLIII."

k. Missive van de Regentes aan het Hof van Friesland
28 Mei. nopens eenige klachten en doleantiën, door Gedeputeerden van de Staten van Friesland bij haar ingediend.

„Geschreven te Bruyssele den XXVIII dach van Mey anno XV^c XLIII."

Het origineel geteekend „Marie" en „Verreycken."

l. Artikelen van doleantie bovengenoemd, aan de Ko-
22 Mei. ningin overgegeven door de Gedeputeerden van Friesland *Sybrant Roorde*, *Mr. Syts Tziaerda* en *Aeze Hoxwier* met het antwoord der koningin-regentes in apostille.

„Aldus gedaen tot Bruysele den XXII in Meye a^o XV^c XLIII."

Geteekend als voren.

m. Akte, door den *Graaf van Bueren*, Stadhouder-Ge-
16 Juli. neraal, gepasseerd op het Hof van Friesland om in zijne absentie in alle noodige spoedeischende zaken te voorzien.

„Actum tot Leuwaerden in den Cancelreye den XVI July XV^c ende XLIII."

„My present A. Boeymer."

n. 24 Mei. Overleg, gehouden door het Hof van Friesland met „Gedeputeerden van den lande en van den principalen steeden aangaande de piraten."

„Den XXIIII May anno XLIII."

o. 2 Juni. Handelingen van den Landdag, gehouden den 2en Juni 1543, betreffende de „stilsaete" met de Gelderschen. Door de Staten van Friesland worden naar de „dachvaert" te *Deventer*, die 5 Juni a.s. gehouden wordt en waar over dien wapenstilstand zal gehandeld worden, als Gedeputeerden afgevaardigd: *Mr. Pieter Deeckuma*, Raadsheer in het Hof en *Douwe van Burmania* voor het platte land en *Mr. Jarich van Deeckuma* voor de Steden.

Alle stukken van a—o behooren tot het Memorieboek van Sybout van Aysma (cf. nº. 187 hiervoor.)

No. 195. **1545.** 4 Januari. Plakkaat van den Keizer met verbod om enkele huizen te Leeuwarden te belasten met onlosbare renten.

„Gegeven in onse stadt van Utrecht den IIIIen January XV^c vijf ende veertich."

Origineel op een breede strook perkament met opgedrukt keizerlijk zegel. Geteekend: Verreyken. Daaronder: »gepubliciert van den raedhuyse der stadt Leeuwarden den XXVII February anno XV^c XLVI, M. Romarts."

Gedrukt Chb. III p. 61.

No. 196. **1545** *a.* 7 Januari. Request aan den Keizer van *Sicke* en *Pieter van Deeckema* met *Georghen van Roerda* als gedeputeerden van de „gepriviligeerde heerschappen" van Friesland, tot handhaving van hun recht op vrijstelling van den

Jaartax, accijnzen enz, hun door den *Hertog van Saksen* en door *Graaf Floris* toegezegd. Met appointement, geteekend: Verreycken en gedateerd: „faite à Utrecht VII jour de Janvier XVc XLV."

b. Antwoord van den Keizer, waarbij aan de Edelen
13 Januari. vrijdom van Jaartax wordt toegestaan tot eene som van *f* 2000, voor zoover zij hunne goederen in 1515 bezaten, mits daarvan een Register wordt opgemaakt en zij afstand doen van de vrijstelling van accijnzen.

„Aldus gedaen tot Utrecht den XIIIen dach van Januario XVc XLV."

Was geteekend: Verreycken.

c. Vijftien punten van doleantie, door de Staten van
7 Juni. Friesland overgegeven aan de Regentes, waarop zij „redres" verzoeken, met de antwoorden.

„Aldus gedaan te Leeuwarden den VIIen in Junio anno XVc XLV."

Was geteekend: „Marie" en „voor ordonnantie ende bevel van hare Majesteit: Verreycken."

d. Instructie voor den „*President van Utrecht*" over de
(29 Juli.) Appointementen, aan de Heerschappen van Friesland van 's Keizers wege gegeven, wat betreft den honderdsten penning enz.

Zonder dagteekening. Gedr. Chb. III, p. 83.

e. Missive van *Hector van Hoxwier* aan de Gedepu-
29 Juli. teerden van *Friesland* in antwoord op bovengenoemde Instructie.

„Geschreven tot Utrecht den XXIX^en^ dach July a° XV^c^ XLV."

Gedr. Chb. III, p. 84.

f. Nader verzoek van de Gedeputeerden van *Friesland*
31 October. aan den Keizer tot afschaffing van den honderdsten penning met toestemmend antwoord in margine.

„Actum te Gendt den laitsten dach van October XV^c^ XLV."

Het origineel van het antwoord was geteekend: „Chaerles" en: Verreycken.

De stukken *a—f* behooren tot het Memorieboek van Sybout van Aysma.

No. 197. „Articulen ende Doleanciën mitsgaders eenige be-
1545 geerten ende versoecken," door de Staten van Fries-
7 Juli. land aangeboden aan „de Koninginne," handelende over de vagebonden, de geestelijke jurisdictie, de privilegiën en den 21^en^ penning der heerschappen, den 100^en^ penning op de koopmansgoederen, de Justitie, het stapelrecht van *Groningen* en de Consent-gelden bij verkoopingen. — In margine de antwoorden der Regentes.

„Aldus gedaen te Leeuwaerden den VII^en^ Julio XV^c^ vyff ende veertich."

Kopie van dien tijd, eensluidend met n°. 196^c^, dat echter gedateerd is op 7 Juni.
Gedr. Chb. III, p. 69 s.q.q.

No. 198. Positiën en artikelen, ingediend bij het Hof van
1545 Friesland door de Heeren *Gerardus de Witte*, Kelner
a. van *Bethleem*, *Mr. Syds Tzaerda* en *Feye Eysinga*,
22 Juni. ook als volmachten van den abt van *Claercamp* en

van de ingezetenen van *Rinsmageest*, *Ackerwolde*, *Birdauwert*, *Roedekercke* en *Oldekercke* in *Dantumadeell*, en door *Johannes Heemstra*, ook als volmacht van de ingezetenen van *Oentziercke*, *Getziercke* en *Oldekercke* in *Tzietzerckseradeell*, tegen Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Lewerden* over het wegnemen van „tillen off brugghen" over *Medemerdiep* of *de Acke*.

„Ingelevert in handen van den Secretaris Mr. *Jan* den 22en Juny 1545."

b. 23 Juli. Informatie-preparatoer, genomen op verzoek van den Grietman van *Dantumadeel* tegen *Leeuwarden* door *Carell van der Nytzen*, Raadsheer in het Hof van Friesland, bestaande in het hooren van 14 getuigen in bovengenoemde zaak.

„Den 23en July 1545."

_a_ en _b_ zijn authentieke Kopieën in één bundel, gecoll. met het origineel door den Secretaris van Dantumadeel. Het origineel was geteekend: Caerl van der Nytzem.

c. **1550** 12 Juni. Bevel van den Stadhouder *Johan van Ligne* aan de ingezetenen der dorpen *Leckum* en *Medum* om de tilbarten over het *Medumerdiep* en *de Acke* terstond te leggen of te doen leggen.

„Den XIIen Juny a° XVc ende vyftich."

Auth. kopie, gecoll. door den secretaris van Dantumadeel. Het origineel droeg het keizerlijk zegel en was geteekend: Duyvenee.

No. 199. **1547.** 5 Februari. Definitieve Sententie van het Hof van *Friesland* in het proces tusschen *Kempo Oenye* en *Tjerck Oenye*, gebroeders, voor henzelven en als voogden van de weezen van hun broeder *Jouw* ter eenre, en Burge-

meesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* ter andere zijde, in zake de schadevergoeding, door de eersten van de laatsten geeischt wegens de inname van *Unia-stins* in 1498, welke stins met toestemming der Unia's door den toenmaligen stadhouder *Willebrordus Schaumburg* was bezet. Leeuwarden wordt thans van alle rechtsvervolging ontslagen.

„Aldus gepronunthieert ende uuytgesproocken tot Leeuwaerden in den Cancelrye den XV^en^ Februarij anno XV^c^ ende XLVII."

Origineel op perkament met het uithangend keizerlijk zegel van Justitie in rood was. Op de plique geteekend: A. Boeymer cf. n°. 103 hiervoor.

No. 200. **1549** *a.* 23 April. Aanschrijving van den „President en Raden des Keizers" aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* voor den Landdag, die zal gehouden worden op 3 Mei a.s.

„Geschreven te Leeuwaerden den XXIII Aprilis a^o^ XV^c^ XLIX."

Origineel op papier met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: G. Duvenee.

b. 18 Mei. Verslag van de zittingen der Staten van Friesland op den „landach," gehouden te *Leeuwarden* op den 3^en^ en 17^en^ Mei 1549, over het voorstel, hun door het hof van Friesland gedaan om de „confederatie" tusschen *Keizer Karel* en de *Stenden van het Duitsche Rijk* aan te nemen.

„Actum te Leuwaerden in der Cancellier den XVII^en^ May anno XV^c^ ende XLIX."

Uit het Memorieboek van S. van Aysma. Het origineel was geteekend: G. Duvenee.

c. Missive van het Hof van Friesland aan de Regen-
18 Mei. tes, vrouwe *Maria*, met bericht dat de Staten onwillig zijn om tot de „confederatie" toe te treden.

„Geschreven tot Leuwaerden den XVIII^{en} in Mey Anno XV^{c} XLIX."

Uit het Memorie-boek van S. van Aysma.

d. Uitschrijving door het Hof van Friesland van den
30 Septemb^{r}. eerstvolgenden Landdag op 7 October a.s.

„Datum te Leeuwaerden den lesten Septembris a^{o} XV^{c} ende XLIX."

Origineel op papier, met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: S. Nicolay.

e. Handelingen van den Landdag, gehouden te *Leuwar-*
14 October. *den* op 7 en 11 October 1549 in het „Convenient van den predicaren" in tegenwoordigheid van den *Graaf van Aremberg*, aangaande de „confederatie" en den eed aan den „prince van Spangnen."

„Den XIIII Octobris an^{o} XLIX."

Uit het Memorieboek van S. van Aysma. Het Origineel was geteekend: G. Duvenee.

No. 201. Request van de *Steden* aan het Hof van *Friesland*
1549 om voortaan een „afzonderlijke State ende Stemme"
a. op de Landdagen te mogen uitbrengen.
4 Mei. „Actum den IIII^{en} Mey a^{o} 1549."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: S. Nicolai.

b. *Govaert van Duvenee*, griffier van het Hof van Fries-
4 Mei. land, verklaart bovengenoemd request te hebben overgebracht en tot antwoord te hebben ontvangen dat

de Prelaten, Heerschappen en Eigenerfden zich daarop willen beraden.

„Actum den IIII[en] Meye anno XV[c] XLIX."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: G. Duvenee.

c. „Presentatie ende Protestatie," door Gedeputeerden
12 April. der Steden bij geschrifte ingediend over bovengenoemde zaak bij de Staten van Friesland.

„Op den XII[en] Aprilis anno XV[c] XLIX."

Ongeteekende kopie.

d. Antwoord van de Staten op voornoemde „Presen-
13 April. tatie ende Protestatie" der Steden.

„Actum den XIII[en] Aprilis anno XV[c] XLIX."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: Peter Ryuerdts.

e. Herhaling van de „protestatie" van 12 April, door Gedeputeerden der Steden bij de Staten van Friesland ingediend.

Ongedateerde auth. kopie. Het origineel was geteekend door de Gedeputeerden der steden en gecollationeerd en geteekend: G. Duvene.

f. Uitspraak van het Hof van Friesland in het ver-
1550 schil tusschen *Landen* en *Steden*, dat was ontstaan op
24 Januari. den Landdag, gehouden te *Leeuwarden* den 18[en] Januari l.l.

„Actum Leeuwarden den XXIIII[en] January anno XV[c] ende vyftich."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: G. Duvenee·

g. Adres van Gedeputeerden der Steden aan *Johan van*
1549 *Ligne*, *Grave tot Aremberge*, *vrijheer tot Barbancon*,
Heere tot Buyssiere enz., Stadhouder-Generaal, in zake
bovengenoemde kwestie tusschen Steden en Landen.

Ongedateerde auth. kopie, gecoll. en geteekend: Peter Ryuwerdts. Het origineel was geteekend: Mr. Rommarts.

h. Antwoord van Gedeputeerden van *Oostergo*, *Wes-*
1560 *tergo* en *Sevenwolden* op het Request van *de Steden*,
16 Juni. bij den Stadhouder ingediend, waarin de Landen klagen dat de Steden zich „praerogatieven usurpeeren."

„Opten XVI^en^ Juny anno XV^c^ ende tzestich."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend: Peter Ruiwerts. Het origineel was door Gedeputeerden der Landen onderteekend.

De stukken a—h in één bundel.

No. 202. Ordonnantie van taux op de pont in het dorp *Irns-*
a. *sum* (de Oudeschouw), door het Hof van Friesland
1549 toegestaan aan „Burgemeesteren ende Raiden der Stadt
23 Mei. *Leeuwairden*" voor het onderhoud daarvan.

„Actum tot Leuwaerden den XXIII^en^ Meye anno XV^c^ XLIX."

Anth. kopie, gecoll. en geteekend: P. Eemskerk. Het origineel was geteekend: G. Duvenee.

b. Het Hof van Friesland consenteert aan Burgemees-
1550 teren en Raden van *Leeuwarden* dat de pontmeester
1 Mei. boven de gewone tol van ieder, die de pont passeert, nog een zekeren „veerschat" zal ontvangen.

„Actum te Leeuwairden den eersten dach van Mey Anno XV[c] ende vyfftich."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend: P. Eemskerk. Het origineel was geteekend: G. Duvenee.

No. 203. Formulier van den eed, aan den „Heere *Philips*,
1549 prince van Spaengnen", na den dood des Keizers als
a. Heer van Friesland te huldigen.
9 October. „In dato den IX[en] Octobris."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend: G. Duvence.
Gedr. Chb. III, p. 175.

b. Aanschrijving van den „President ende Raiden des
16 Novembr. Keysers" aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* om de volmachten der stad af te vaardigen op 21 November a.s., ten einde met de andere Gedeputeerden van den Lande bovengenoemden eed in handen van den stadhouder af te leggen.

„Datum Leuwarden den XVI[en] Novembris anno XV[c] negenenveertich."

Origineel, geteekend: G. Duvenee.

c. Eed van „*Johan van Ligne*, Grave tot Aremberge,
1550 Vryheere tot Barbanson, Heere tot Buyssiere, Ridder
18 Januari. van der ordene van der gulden vliese ende Keyz. Maj. Stadthouder generael in Vrieslandt," in naam van den Prins aan Friesland gezworen, dat hij dit land zal beschermen en zijne tractaten en vrijheden en rechten zal bewaren.

„Gegeven binnen der Stadt Leeuwarden den achtiensten dach van Januuario anno XV[c] ende vyfftich."

Origineel op groot perkament met uithangend zegel in rood was en onderteekend: „Jan van Ligne."

No. 204. Handelingen van de Staten van Friesland, beschre-
1550 ven tot een landdag, gehouden „tot den predicaren
17 Januari. binnen *Leuwaerden* anno 15 ende vyftich den XVII January", om den eed van huldiging af te leggen aan den Prins van Spanje.

„Aldus gedaen binnen Leuwaerden opten voors. dage."

Kopie uit het Memorieboek van S. v. Aysma. Het origineel was geteekend: G. Duvenee.

No. 205. De Staten van Friesland, vergaderd geweest op den
1550 Landdag te *Leeuwarden* den 16en Januari l.l., verklaren
21 Jannari. aan den Keizer het verdrag van den Rijksdag te *Augsburg* goed te keuren, mits de contributiën en omslagen, die zij volgens vroegere tractaten betalen, niet worden verhoogd.

„Actum te Leeuwaerden den XXIen January ao vyftienhondert vyftich."

Origineel, onderteekend en bezegeld namens de Staten door Everardus de Witte, abt van Foswert, Petrus Pomeranus, prior van Achlum en Hubert Schoeff, „Commandeur tot Nes des Duitsches ordens."

No. 206. *Jacob Reynersz.* en *Anna Sybrensd.*, echtelieden, bur-
1551 gers binnen Leeuwarden, verklaren verkocht te heb-
a. ben aan Mr. *Jan van Arum* en *Bauck Ented.*, zijne
29 Januari. huisvrouw, het huis c.a., hetwelk zij gekocht hebben van *Jan Backer* en *Trijn*, zijne huisvrouw, welk huis is gelegen in de *Hoogstraat* naast het Raadhuis te dier stede voor eene som van 325 g.gld.

Op verzoek onderteekend door *Jan Lammerts*, bur-

gemeester van Leeuwarden en mede geteekend door Jacob Reyners.

„Gescreven den XXIX January anno XV^c ende een ende vyftich, stilo Phrisiae."

Origineel op papier met opgedrukt stadszegel.

Op de keerzijde de latere toewijzing van dit huis aan *Stephen Reyners* bij wijze van „nyaerscoop van bloetshalven," onderteekend door M. Rommarts, secretaris der stad „den XVI dach van Meye anno XV^c ende een ende vijftich."

b. „*Kaerle*, bij de gratie goods roomsch keyzer enz.,"
9 September. gehoord het advies van den Stadhouder, den *graaf van Aremberg* en van den President en Raden van het Hof van Friesland, consenteert in de toewijzing van bovengenoemd huis aan *Stephen Reyers* als „nyaerscoop van bloetshalven."

„Gegeven in onser Stadt Leuwaerden den IX Septembris anno XV^c een ende vyftich."

Origineel op perkament geteekend: „Duvenee" en met uithangend zegel in rood was van het Hof van Friesland.

No. 207. Plakkaat des Keizers tegen den uitvoer van granen
1551 naar het buitenland en tegen den verkoop daarvan
12 Septemb^r. binnenslands dan alleen op zekere voorwaarden. Voorts om niet te verkoopen dan op bepaalde marktdagen.

„Gegeven in onser stadt van Bruessele den XII^en dach van Septembri XV^c een ende vyftich."

Auth. kopie, gecoll. door F. Gualterotty, notaris.

Het origineel was gezegeld en onderteekend door Verreycken.

Gedr. Chb. III, p. 277.

No. 208. Request van Burgemeesteren, Schepenen, Raden en
1551 Gezworen Gemeente van *Leuwaerden* aan de Regentes,
a. om, op grond van vroeger verleende privilegiën aan-
17 Septembr. en latere bewezen diensten door de stad, nog voor eenigen tijd vrijgesteld te worden van den opgelegden jaartax van 250 g gld.

„Presentée le XVIIe de Septembre XVc LI."

Ongeteekend origineel op papier.

In margine van bovengenoemd request de toestemming van de Regentes dat de betaling van den jaartax eerst beginnen zal binnen 6 maanden, zoodat de reeds betaalde gelden teruggegeven zullen worden ten bate van de stad.

„Ghedaen ten burele van den financiën tot Bruessele den XXVIen in Septembri XVc eenenvyftich."

Geteekend : van den Berghe.

No. 209. Proces-verbaal van *Pieter van Dekema*, door hem
1551 opgemaakt als Commissaris van het Hof van Fries-
a. land, aangaande eene bijeenkomst te *Leeuwarden* op den „Ven Decembris anno eenenvyftich" in zake het verzoek van Franeker om een weekmarkt op Vrijdag te mogen houden.

Zonder datum.

Ongeteekend origineel op papier.

Antwoord van de volmachten der steden *Leeuwairden* en *Bolswairt* ter weerlegging van bovengenoemd verzoek van *Franeker*.

Ongedateeerd en ongeteekend origineel op papier.

1552 Oproeping door *Pieter van Dekema*, Ridder en Raad
c. in het Hof van Friesland, gericht tot de steden *Leeu-*
11 Decembr. *warden*, *Sneek*, *Bolsward* en *Harlingen*, om op 17 December a.s. hunne volmachten te Leeuwarden te zenden, ten einde zich te verklaren omtrent bovengenoemd verzoek van *Franeker.*

„Datum Leuwaerden den XIen dach Decembri anno LII."

Auth. kopie op papier, geteekend: P. van Dekema.

d. Verklaring van de steden *Leeuwarden* en *Bolsward*, dat zij het verzoek van *Franeker* tot het houden van een weekmarkt accordeeren, mits deze niet op *Vrijdag*, maar op *Donderdag*, en, op heilige dagen, op *Woensdag* gehouden worde.

Ongedateerde en ongeteekende minuut.

e. Proces-verbaal van de bijeenkomst waarin *Harmen*
17 Decembr. *Casteleyns*, burgemeester en *Bernt Janz.*, Schepen als volmachten van *Leeuwarden*, *Pieter Symenz.* als volmacht van *Bolsward*, Mr. *Sjoerdt Wybez.* als volmacht van *Sneek* en Mr. *Jan van Arum* als volmacht van *Harlingen* het verzoek van *Franeker* tot het houden van een weekmarkt, mits op *Donderdag*, toestaan.

„Opten XVIIen Decembry Anno LII."

Ongeteekende kopie van dien tijd op papier.

No. 210. Verzoek van *Tjaardt Jongema*, „olderman der stede
1553 Boelswart," aan het Hof van Friesland om, wegens
18 Februari. het vertrek van den Commissaris *Caerl van der Nitzum* en de ziekte van *Ludolf van Hattum*, al de stukken van het oude proces, zijnen vader *Goslick* in 1538 door *Westergo* aangedaan, op te vragen, te verzegelen en in de „Stads kiste" van *Leeuwarden* te bewaren.

„Actum den 18 Febry a° 1553."

Origineel op papier, op den rand geteekend: G. Duvenee. (cf. n° 186.)

No. 211. **1553** 16 en 17 November. Ordonnantie op den „Voorcoop," regelende de wijze, den tijd en de plaats, waarop het geoorloofd is te *Leeuwarden* alle eetbare waren ter markt te brengen en op te koopen en vreemde bieren op te slaan, welke ordonnantie door het bestuur der stad voorgesteld en door het Hof uitgevaardigd wordt.

„Aldus gedaen te Leeuwaerden in der Cancelrije den XVIen Novembris anno XVc drye en vyftich. Gepubliceert den XVIIen Novembris anno LIII."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door M. Rommarts. „Accoord bevonden den XVIIIen Augusti anno XVc LXV. D. Wijngie."

No. 212. **1553** *a.* 14 April. Besluit van den Landdag om aan den Keizer op zijn verzoek toe te staan eene som van 29.000 gld., in 4 termijnen te betalen, als contributie tot bescherming van deze landen, op voorwaarde dat de Keizer voldoe aan het verzoek, in nevensgaande „puncten ende artikelen" vervat.

„Overgegeven den XIIIIen Aprilis a° XVc LIII nae Paesschen bij den abt van Hemelum, Johan Heerema, grietman van Wonseradeel, Haring Sythema, grietman van Ferwerderadeel, Jarich van Botnya, mr. Jan Buygers, grietman van Lieuwarderadeel."

b. 14 April. Punten en artikelen bovengenoemd, waarvan de Staten van Friesland verbetering of herstel van den Keizer verzoeken.

c. Benoeming door volmachten van *Oostergo*, *Westergo*
15 April en *Sevenwolden* van 7 gecommitteerden, n.l. den „prelait van *Lidlum*, doctor *Upcke van Byrmania*, *Heeringh Sythema*, *Watze Cammingha*, *Wigle Herema*, *Yncke Saekes* en *Kerste Piersz.*, om, ter voldoening van den „propyn" aan den Keizer een omslag over de floreen-rente te heffen.

Het origineel was namens Gedeputeerden geteekend: Pieter Ruyrdtz.

1554. Besluit van den Landdag om aan den Keizer, op
d. zijn verzoek, wegens den oorlog met den koning van
29 Januari. *Frankrijk* een propijn van *f* 40.000 toe te staan met inbegrip echter van de reeds verleende *f* 29.000 en onder eenige voorwaarden.

Het origineel was geteekend: Theodoricus Leoverdie, abbas Claricampi, Johan Heerema, Kerste Piersz.

e. Nader besluit van den Landdag om, daar de propijn
29 Januari. van *f* 29.000 niet is aangenomen, aan den Keizer de gevraagde som van *f* 60.000 toe te staan, te betalen in zes jaren en onder zekere voorwaarden.

Het origineel was geteekend: Theodoricus, abbas Claricampi, Johan Heerema, Edzairdt Douwema.

f. Procuratie aan de Gedeputeerden der Staten *Hottze*
3 Februari. *Fons*, mr. *Renick van Burmania*, *Frans van Cammingha*, *Haringh Sithema*, *Haringh Glins*, mr. *Wille Hissez.* en *Hessel Aysma*, om bij den Keizer en het Hof aan te dringen op het herstel van alles, wat tegen de tractaten en privilegiën des lands gedaan is.

„Actum den III^en^ February a° XV^c^ vier ende vyftich."

Het origineel was door drie Gedeputeerden geteekend.

g. Nadere bepalingen omtrent bovengenoemde Procu-
4 Februari. ratie aan de Gedeputeerden.

Geteekend als boven.

h. De Regentes neemt namens den Keizer de toege-
6 Juli. stane „gratuïteit" van 60.000 gld. aan en belooft aan de daarbij gestelde voorwaarden te zullen voldoen.

„Gedaen te Bruessele den VIen dach van Julio XVc LIIII."

Het origineel was onderteekend: „Maria" en mede geteekend door d' Overloepe.

De stukken a—h zijn uit het Memorieboek van S. van Aysma.

No. 213. Burgemeesteren, Schepenen en Gezworen Gemeente
a. van *Leeuwarden* besluiten om afwijzend te beschikken
1554 op het verzoek van *Frans van Camminga* en zijn con-
17 Mei. sorten om een „pijp of brug" te maken buiten „Sinte Catharinen poorte an Jan Muleners huyze."

„Den XVIIen May anno XVc LIIII."

Ongeteekende kopie van dien tijd, geëxtraheert uit het Memorieboek der stad Leeuwarden.

b. Advies van den „Raedt der stadt Leeuwarden" bij
1557 het Hof van Friesland omtrent het Request van *Frans*
25 Januari *van Camminga* cum sociis, dat deze in bovengenoemde zaak bij het Hof had ingediend.

„Den XXVen January anno XVc LVII."

Ongeteekende kopie als boven.

c. Libel, door de Requestranten bij het Hof van Fries-
29 Januari. land ingediend, benevens antwoord en repliek.
„Overgelevert den XXIX January 1557."

Ongeteekende kopie als boven.

d. Dupliek van den Raad van Leeuwarden en tripliek
1558 van de Requestranten.
9 Februari. „Gelevert den IX^{en} February 1558."

Ongeteekende kopie als boven. Onder stond: „geinterloqueerd den VIII Martii 1559."

e. „Positiën en Artikelen probatoir" in bovengenoemde
1560 zaak, bij het Hof van Friesland ingediend.
7 en 9 „Op huyden den VII^{en} ende IX^{en} Sept."
September.

Kopie als boven.

f. „Informatie ordinaris," gedaan en genomen binnen
12 Septemb^{r}. *Leeuwarden*, door *Bernardus Meylama*, Raad in den
tot Hove van Friesland, die door het Hof was gecommit-
31 Decemb^{r}. teerd in bovengenoemde zaak.

Kopie als boven.

g. Sententie van het Hof van Friesland, waarbij in
1562 naam van den „Coning van Spaengen en den Grave
12 Mei. van Holland en Heere van Vriesland" de stad *Leeuwarden* wordt veroordeeld te gedoogen dat de brug wordt gelegd door- en ten koste van de eischers, terwijl de stad de kosten van het proces zal moeten dragen.
„Actum den XII^{en} May a^{o} XV^{c} LXII."

Kopie als boven.

h. Taxatie door het Hof van de proces-kosten tot eene
1563 waarde van 35 Carolus gld. 11 stuivers.
4 Februari. „Actum den IIII^en^ February a° XV^c^ LXIII.

Kopie als boven.

No. 214. Akte van den eed, den 25^en^ October door *koning*
1555 *Filips* aan de Friezen gedaan, en van dien, door hem
a. van de Friesche Gedeputeerden ontvangen.
26 October. „Gegeven in onser stadt van Bruessele den XXVI^en^ dach van Octobri int Jaer onses Heeren duysent vyffhondert vyff ende vyfftich."

Auth. kopie. Het origineel, voorzien met groot zegel in rood was, was geteekend „Phls," en gecontrasigneerd: „De Overloepe."

b. Verbaal van de overdracht van *keizer Karel V* aan
26 October. zijn zoon *Filips* en van den eed, van den koning ontvangen en aan hem gedaan, opgemaakt door Gedeputeerden der Landen en Steden van Friesland, benevens de procuratiën der Staten en der groote en kleine Steden.

„Gedaen in der stadt van Bruessele den XXVI^en^ dach van Octobri int Jaer XV^c^ vyff ende vyfftich."

Kopie, gecoll. door De Overloepe. Het origineel was geteekend: Isbrandus Harderwyck, abbas in Lidlum, Sicke van Dekama, Aggeus Albada, Schelte van Lyaukama, Gemme van Burmania, Tzomme Wybesz. Rollema, Jacob Sybrantsz. en Reyner Annasz. en voorzien met het zegel van den abt van Lidlum.

Hierbij nog een kopie van hetzelfde Verbaal uit het Memorieboek van Aysma.

No. 215. Besluit van den „*Landtdach*, begonnen binnen *Leu.*
a. *waerden* opten XXIen Aprilis anno XVc LVIII," om
1558 aan zeven Gedeputeerden op te dragen aan den Ko-
24 April. ning herstel te verzoeken van al de punten van doleantie.

„Actum Leeuwaerden opten XXIIII Aprilis ao XVc acht ende vyfftich."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: Marcus Lollis, in Dronripio Pastor, Gemma van Burmania en Wygle Heerma.

b. Benoeming door den Landdag van twee andere Ge-
1559 deputeerden in bovengenoemde Commissie door vertrek
22 Juli. en overlijden van vroeger benoemden.

„Opten XXII July ao XVc negen ende vyftich."

Auth. kopie, gecoll. met het origineel en geteekend: P. Eemskerck.

c. Benoeming van *Doecke van Martena* tot lid van bo-
1564 vengenoemde Commissie in plaats van wijlen *dr. Rienck*
15 Maart *van Burmania.*

„Leeuwaerden opten XVen dach Martii anno XVc vier ende tzestich."

Origineel, eigenhandig onderteekend door Watze van Camminga, Haringh Glins, Ryoerd Roorda en Hessel Aysma.

N. B. Hierbij is nog gevoegd een gedeelte van het Memorieboek van Aysma, waarin, behalve bovengenoemde stukken, ook voorkomen de benoeming in de Commissie voor de Doleantiën van Schelto van Leauckema in 1564 en en van Bartha Ydzarda in 1565.

No. 216. „*Philips*, bij der gracie gods Coninck van *Castille*,
1558 van *Leon*, van *Arragon*, enz. enz., Heere van *Vries-*
a. *landt*," bevestigt de privilegiën, vroeger door zijn va-
16 Mei. der aan de stad *Leeuwarden* verleend en geeft eenige nadere bepalingen omtrent de behandeling van crimineele zaken.

„Gegeven in onse stadt van Bruessele den zesthienden dach May int Jaer onses Heeren duysent vyfhondert acht ende vyftich."

Origineel op groot perkament met uithangend, geheel gaaf groot zegel des Konings in rood was. Op de plique: „bij den Coninck, geteekend: Bertij." Gedr. Chb. III, p. 433.

b. Verklaring van den deurwaarder van het Hof van
.0 Septembr. Friesland *Gielis Francken* dat de afkondiging van bovengenoemde privilegiën van het Stadhuis van *Leeuwarden* geschied is.

„Den Xen Septembris XVc LVIII."

Origineel op papier, geteekend: G. Francken.

No. 217. *Philips*, koning van *Castilliën* enz., geeft octrooi aan
1559 de stad *Leeuwarden* om, in overleg met het Hof van
4 Juli. Friesland, omslagen te heffen over alle burgers der stad en van hare jurisdictie, ten einde te voorzien in de onkosten van poorten, wallen, grachten enz. voor den tijd van drie jaren.

„Ghegeven in onser stadt van Bruessele den IIIIen dach van Julio int Jaer onses Heeren duusent vyff hondert negen ende vyftich."

Origineel op groot perkament met uithangend groot zegel des Konings in rood was. Op de plique: bij den Coninck, d' Overloepe. Gedr. Chb. III. p. 461.

No. 218. Burgemeesteren, Schepenen, Raden en „de gesworen dartien gemeentsluyden" van *Leeuwarden* en Mr. *Stephen Vos*, advocaat bij het Hof van Friesland, als gemachtigde van den Prelaat van *Mariëngaarde*, benoemen in plaats van wijlen *Jasper Vos* tot pastoor der tweede pastorie in de *St. Vituskerk* Heer *Sytie Abbezoon*, Vicaris te *Boosum* en dat zonder verkorting van het recht van den Prelaat of van het Convent van Mariëngaard op de nominatie en de verdediging der stad Leeuwarden in het voor het Hof van Friesland deswege nog hangende proces.

1560

13 Januari.

„Den dartienden January anno XV^c ende sestich."

Origineel op papier met opgedrukt stads zegel, onderteekend: S. Vos.

No 219. Handelingen van den Landdag, begonnen 8 Juni 1560, waarbij de Staten beslissen om op het verzoek van den koning om een propijn van *f* 70.000 te mogen ontvangen ter tegemoetkoming in de onkosten van den oorlog tegen Frankrijk, *f* 50.000 toe te staan.

a.

1560

8 Juni.

Onderhandelingen over het bouwen van eene *nieuwe Kanselary* te *Leeuwarden*. Verzoek tot herstel van 's lands traktaten en privilegiën enz.

Een bundel kopiën, groot 67 bladzijden, uit het Memorieboek van Aysma.

N. B. In dezen bundel is nog ingevoegd een extract uit het Memorieboek van Leeuwarden van 15 October 1546, waarbij de stad eene bijdrage van *f* 800 toestaat voor den bouw der Kanselarij.

b. Verklaring van Gedeputeerden dat, tot voldoening van den tweeden termijn van bovengenoemde *f* 50.000, een omslag zal worden geheven in Friesland van één stui-

1561

23 October.

ver en één blank floreen-rente, door de Grietmannen in te vorderen en aan den Rentmeester op te brengen.

„Actum Leeuwarden opten XXIII Octobris anno XV^{c} een ende tsestich."

Origineel op papier, geteekend: Watze van Cammingha, Isbrandus Harderwick, Abbas in Lidlum, R. van Burmania, Jemma van Burmania, Hessel Aysma.

No. 220. Fragment van een pleidooi voor het Hof van Fries-
± **1560.** land tusschen de stad *Sneek* en de ingezetenen van *Yderderadeel*, *Rauwerderadeel* enz., over het herstel van eene sluis in den *Hemdijk* bij de kerk te *Rauwerd*, die vroeger tot doorvaart had gediend.

Ongedateerde kopie. Het origineel was geteekend: Stephen Vos.

No. 221. Testament van *Balthasar van Warkusch*, Maarschalk
1561 op het Blokhuis te *Leeuwarden*, waarbij, na uitkee-
13 Septemb^{r}. ring van tal van legaten aan gestichten en bizondere personen, het overschot zijner goederen wordt vermaakt aan de „Rechte Armen" der stad naar believen van de Executeurs.

„Int jaar ons Heren Jesu Christi duysent vyff hondert een ende tzestich opten XIII^{en} Septembris."

Auth. kopie, gecoll. met het origineel en geteekend door den Stadssecretaris Gualterus.

No. 222. Pachtbrief van een stuk land, dat het klooster der
1562 *Jacobijnen* te *Leeuwarden* verhuurt aan dat van de
17 Juni. nonnen der *Dominicaner-orde*, genoemd het klooster der „twaalf Apostelen," met toestemming van *Goevart van Mierle*, Prior Provincialis en visitateur van beide kloosters.

„In den jaar ons Heren duysent vyfhondert twee ende sestich op den zeventienden Junii."

Origineel op perkament met drie uithangende zegels in rood was van van Mierle en de beide kloosters. Geteekend: fr. Godefridus a Mierle.

No. 223. Ordonnantie van het Hof van Friesland op het „ton
1562 en bakengeld" voor schepen, van Oosten en Westen
25 Septembr. komende door „het Gat," genaamd *Scholbalch* en „over *Wadt.*"

„Actum Leeuwaerden inde Cancelrie den XXV Septembris anno XV° LXII."

Auth. kopie, gecoll. met het origineel en geteekend: M. Rommarts. Gedr. Chb. III. p. 578.

No. 224. *Johan van Ligne*, graaf van Aremberg enz., Stad-
1563 houder-generaal, mitsgaders President en Raden des
6 April. konings van Spanje in Friesland bevelen Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwaerden* om „den nieuwen weg" van de stad naar *Tyetzerck* te herstellen.

„Geschreven tot Leeuwaerden in der Cancelrie den VIen Aprilis a° XVc LXIII."

Origineel, geteekend P. Eemskerck. cf. n°. 169.

No. 225. Artikelen, door de Gedeputeerde Staten van Fries-
1564 land ingediend bij den Stadhouder *Johan van Ligne*
25 Juli. en *Caerl van der Nytsen*, Ridder en president-, *Pieter van Deckema*, mede Ridder en Raad- en mr. *Julius van Gele*, mede Raad en procureur-generaal in het Hof van Friesland, bevattende doleantiën over het ton- en bakengeld, de remissiën van doodslagers, de bankroeten, de misbruiken, waaraan de geestelijkheid en de Grietmannen zich schuldig maken enz. — Hierbij de

antwoorden en besluiten van den Stadhouder en het Hof.

„Aldus gedaen opten Blockhuyse Leeuwarden den XXVen July 1564."

Auth. kopie. De artikelen zijn onderteekend door Harinck Glins, Ryoerdt van Roorda, Watze van Cammingha, Doco van Martna en Hessel Aysma. Het geheel gecoll. en geteekend door D. Wijngie.

No. 226. „*Margarita*, van godts genade hertoghinne van *Par-*
1564 *ma*, *Placentz* enz., Regente ende Gubernante", geeft
a. kennis aan de pastoren van „Oldenhooff, Nieuenhoff
27 Juli. ende St. Catherine" te *Leeuwarden* dat de koning binnen deze stad een „bisschoppelijken Stoel" heeft opgericht.

„Geschreven te Bruessele den XXVIIen dach July XVc LXIIII."

Origineel met het koninklijk zegel en onderteekend: „Margarita." — Lager staat: Bertii.

b. Nadere toelichting door den Stadhouder en het Hof van bovengenoemd plan, dat niet tot nadeel, maar tot profijt van *Friesland* zal strekken.

Ongedateerd.

1565 *Fredericus a Tautenburch*, Aartsbisschop van *Utrecht*,
c. beveelt alle prelaten uit *Friesland*, die niet waren
15 October. verschenen op de provinciale Synode, gehouden den 10en October l.l., om alsnog binnen 12 dagen aldaar te verschijnen op straf van wederspannigheid.

„Datum Trajecti sub anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo quinto mensis Octobris die decima quinta."

Naar de auth. kopie, gecoll. en geteekend P. Eemskerck.
Gedr. Batavia Sacra. II, p. 15.

d. Antwoord van de Friesche prelaten, Gedeputeerde
8 November. Staten en Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* aan den aartsbisschop van Utrecht, dat de abten niet op de provinciale Synode verschenen waren, omdat dit in strijd is met de privilegiën der Friezen.

„Uyt Leeuwarden den VIII^en^ Novembris anno XV^c^ LXV."

e. Missive van de prelaten en Gedeputeerden van *Fries-*
9 November. *land* aan den Stadhouder en het Hof, met bericht van de oproeping van den aartsbisschop en van hun antwoord, waarvan kopieën worden aangeboden door *Duco Martena* en *Hessel Aysma* en verzoek om bescherming van hunne privilegiën.

„Geschreven toe Leeuwarden den IX^en^ Novembris anno XV^c^ LXV."

f. Missive van de Prelaten aan den aartsbisschop met
8 November. verontschuldiging waarom zij niet zijn verschenen op de provinciale Synode te Utrecht.

„Leoverdiae octavo Novembri."

De stukken b—f, in één bundel vereenigd, zijn uit het Memorieboek van S. van Aysma. — Daartusschen ook nog kopieën van de stukken, die volgen onder n°. 227.

No. 227. Protest van Gedeputeerden van Friesland en van
1564 Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*
a. aan de Gouvernante tegen het voornemen des konings
10 Augustus. om een bisschoppelijken stoel te Leeuwarden op te richten.

„Gescreven te Lieuwerden opten X^en Augusti anno XV^c LXIIII."

Origineel, geteekend door Seerp Hanya, Watse van Camminga, Doco van Martna, E. Fonck, Harinck Glins, Jacop Sybrants, Hessel Aysma, Ryourd Roorda.

b. Nader protest van Gedeputeerden van Friesland en
12 Augustus. Burgemeesteren enz. van *Leeuwarden* aan den Stadhouder en het Hof, waarbij zij volharden bij hun verzet.

„Leeuwarden opten XII^en Augusti anno XV^c LXIIII."

Origineel, geteekend als boven.

No. 228. Ordonnantie voor de Schutterij te *Leeuwarden*, uit-
a. gevaardigd door den Graaf van *Aremberg*, omtrent
1564 het koning-schieten, den omgang, de wekelijksche oefe-
1 Augustus. ningen, enz.

„Aldus gedaen ende geordonneert tot Leeuwarden den eersten Augusti anno XV^c vier ende tzestich."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: Jan van Ligne en P. Eemskerck. Gedr. Chb. III, p. 631.

b. Request van Burgemeesteren, Schepenen en Raden
1571 van *Leeuwarden* aan *Kaerl van Brimeu*, graaf van *Meghen*, Kapitein-generaal van Friesland enz. om bovengenoemde ordonnantie, die niet was uitgevoerd, thans op nieuw uit te vaardigen.

Ongedateerd origineel, geteekend M. Rommarts. Gedr. Chb. III, p. 853.

c. Kopie van bovengenoemde Ordonnantie, waarop in
1571 margine de beschikking van den stadhouder voorkomt,
22 Mei. die de ordonnantie goedkeurt, mits een artikel daarin

wordt opgenomen dat ieder schutter den eed, door de stedelijke Regeering ontworpen, moet afleggen.

„Actum den XXII may 1571."

De aanteekening in margine geteekend : P. Eemskerck.

No. 229. Burgemeesteren, Schepenen en Raden mitsgaders de
1565 Gezworen Gemeente van *Leeuwarden* verzoeken het
a. Hof von Friesland om goedkeuring op een toegezonden akkoord nopens het onderhoud van de armen der stad.

Ongedateerd origineel, geteekend : D. Wyngie.

b. Besluit van den „Raeth der stede *Leeuwarden*" om
13 Novembr. bij de tegenwoordige duurte der granen aan de armen het brood goedkooper te geven door eene bijdrage te heffen van het Hof, de heerschappen en burgers, waartoe de leden van den Raad ieder *f* 1 zullen betalen, alsmede om eenige verandering te brengen in de plakkaten omtrent den uitvoer van granen.

„Aldus gedaen opte Raedthuysse den XIIIen Novembris anno XVc vyff ende tzestich."

Origineel, geteekend : D. Wijngie.

c. Beschrijving van het aantal huisgezinnen en perso-
22 Novembr. nen, die òf hulpbehoevend òf geheel verarmd zijn, opgemaakt naar de 4 Espels: *Minnema-*, *Keimpema-*, *Oldehoeffster-* en *Hoekster-*Espel.

„Aldus gedaen opte Raedhuysse den XXIIen Novembris anno XVc vyff ende tzestich.

Origineel, geteekend : D. Wijngie.

d. Bedrag van de inschrijvingen ten behoeve der ar-
29 Novembr. men door welvarende burgers in de 4 Espels, be-

halve de Heerschappen, tot een som van 57 gld. 5 stuivers.

„Aldus gedaen bij den Raedt der stede Leeuwarden opten Raedthuysse den XXIX^en Novembris anno XV^c vyff ende tzestich."

Origineel, geteekend: D. Wijngie.

No. 230. *Albert van Huchtenbrouck* en *Frederyck van Egmont*,
1566 afgevaardigden van het Verbond der Edelen, verkla-
a. ren aan Gedeputeerden van Friesland dat zij niet „heymelijck" gekomen zijn om Friesche Edelen in dat verbond te betrekken.

Ongedateerde, auth. kopie. Het origineel was door de afgevaardigden zelf onderteekend.

b. Akte en attestatie van Gedeputeerde Staten van
29 Juni. Friesland, waarbij aan voornoemde afgevaardigden bescherming tegen kwaadwilligen wordt verleend.

„Actum Leuwaerden den XXIX^en Juny anno XV^c ses ende sestich."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: Royerdt Roorda, Haring Glins, Watze van Camminga en Doco van Martna. Gecoll. door Pieter Rieuwerdts, notarius en secretarius.

c. Besluit van de bevelhebbers der schutters en bur-
29 Augustus. gers van *Leeuwarden* om, tot voorkoming van brand en geweld, die in andere steden plaats vinden, de gewapende macht te versterken en de kostbaarheden uit kerken en kloosters weg te nemen en in veiligheid te brengen tot profijt van den koning en tot welvaart van de stad.

„Aldus gedaen opten XXIX Augusti anno XV° ses ende sestich."

Auth. kopie.

d. Besluit van Burgemeesteren, Schepenen, Raden en Ge-
1 September. zworen gemeente, mitsgaders hoplieden, vaandrigs enz. van *Leeuwarden* om te voldoen aan het verzoek van *Anthonius Nicolay* en *Martinus Eliacus*, predikanten te *Emden* om alhier de ware leer te mogen prediken, met verklaring dat zij daarin toestemmen om den nood der tijden en niet om den koning te „contraveniëren."

„Aldus gedaen den 1en Septembris voor de middach anno XV° ses ende sestich."

Auth. kopie, geëxtraheerd uit het Memorieboek van Leeuwarden.

e. Nader besluit van „Regenten ende Overheden" der
1 September. stad *Leeuwarden* tot bescherming van bovengenoemde predikanten, terwijl dit besluit aan Gecommitteerden van het Hof zal worden medegedeeld en hun zal worden verzocht dit ook aan den koning bekend te maken.

„Aldus gedaen den voorschreven 1en Septembris nae den middach anno XV° ses ende tzestich."

Auth. kopie.

f. De President van het Hof, aan Gecommitteerden
1 September. van de Regeering der stad *Leeuwarden* verklaard hebbende dat het besluit omtrent de genoemde predikanten hem zeer mishaagt en hij hen „niet geadmitteerd, maar belet" wil hebben, zoo besluit de stedelijke Regeering om aan het Hof te kennen te geven dat de rust in de gemeente dit gebiedt, waarop de President

verzoekt hen éénе week op te houden met belofte van vrijgeleide.

„Actum den 1en Septembris nae den noen anno XVc ses ende sestich."

Auth. kopie.

Burgemeesteren, Schepenen enz. van *Leeuwarden* besluiten dat den predikanten bepaaldelijk zal worden toegestaan om op Zondag a.s. en volgende dagen twee malen te prediken in de kerk van Oldehove.

„Actum den IIIIen Septembris anno XVc ses ende sestich."

Auth. kopie.

Besluit van „Regenten en Overheden" van Leeuwarden om, ter voorkoming van oproer, uit de drie Parochiekerken te doen wegnemen de „beelden en diergelijke dingen," terwijl ook den Overlieden van de Gilden bevolen zal worden het hunne weg te halen, waarmede Gecommitteerden uit Burgemeesteren, Schepenen, Gezworen gemeente en de Schutterij worden belast.

„Aldus gedaen den VIen Septembris anno XVc ses ende tsestich."

Auth. kopie, geextraheerd uit het stads-Memorieboek.

„Regenten en Overheit" van *Leeuwarden* besluiten om aan den stadhouder kennis te geven dat zij het niet geraden achten om aan zijn verlangen tot afdanking van de Predikanten te voldoen en dat zij vooralsnog ook niet bereid zijn om de Parochiekerken in den vorigen staat te herstellen.

Ongedateerde, authentieke kopie.

N. B. De stukken a—i, in één bundel vereenigd, zijn uit het Memorieboek van S. van Aysma.

No. 231. Missive van den Koning van Spanje aan het Hof
1566 van Friesland, waarin hij zijne blijdschap uitspreekt
a. dat eenigen van den Frieschen Adel geweigerd hebben
31 Juli. aan het Verbond van sommige „quaetwilligen" deel te nemen, hun vergelding belovende bij zijne aanstaande komst.

„Geschreven int bosch van Segovia den lesten July anno XV^c^ LXVI."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door E Nicolay. Het origineel was geteekend: Philips en lager: Coetewijle. Gedr. Chb. III, p. 672.

b. Begeleidende missive bij bovengenoemd koninklijk
31 Augustus. schrijven van den Stadhouder en het Hof aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden.*

„Gescreven tot Leuwaerden den lesten Augusti anno XV^c^ LXVI."

Origineel, geteekend E. Nicolay.

No. 232. Plakkaat des Konings tegen allen, die zich schuldig
1566 maken aan het schenden en berooven van kerken,
a. kloosters enz., op poene van de galg en confiscatie
25 Augustus. hunner goederen, als ook tegen hen, die zoodanige kerkschennis zien en niet verhinderen, met bedreiging van dezelfde straf.

„Gegeven in onser Stadt van Bruessele den XXV^en^ dach van Augusto XV^c^ zessensestich."

Origineel, geteekend: Doeverloepe. Ter ordonnantie van het Hof: P. Eemskerck. Gedr. Chb. III, p. 674.

b. Ordonnantie van den Stadhouder aan Burgemeeste-
2 October. ren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* dat alle Priesters hunne diensten in de kerken zullen waarnemen als van ouds en volgens hunne „keurbrieven" op straf van ontzetting uit hun ambt.

„Gescreven tot Leeuwerden in der Cancelriën den II[en] Octobris anno 1566."

Origineel, geteekend: P. Eemskerck. Gedr. Chb. III, p. 684.

c. Ordonnantie van *Johan van Ligne* aan Burgemeeste-
November. ren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, om aan de pastoors, die onwillig zijn om den alouden kerkdienst in eere te houden, de renten en pachten, aan hun ambt verbonden, te onthouden.

„Gescreven tot Leeuwarden den VI Novembris anno XV[c] LXVI."

Origineel, geteekend E. Nicolay.

No. 233. Akte van Burgemeesteren van *Leeuwarden*, schrifte-
1566 lijk in handen van den Stadhouder gesteld, inhoudende
a. het verzoek om een provisioneel tractaat, waarbij aan
8 Septemb[r]. de gemeente *Leeuwarden* de vrije uitoefening van godsdienst verzekerd wordt; voorts dat geen meerdere bezetting op het „Blokhuis" zal worden gelegd enz. — De Stadhouder wordt verzocht deze wenschen aan de Gouvernante over te brengen.

„Aldus gedaen binnen Leeuwaerden den XVIII Septembris anno XV[c] ses ende sestich."

Geteekend. D. Wijngie.

b. Burgemeesteren, Schepenen, Raden en Gezworen
2 October. Gemeente van *Leeuwarden* bieden aan den Stadhouder een nader adres aan, daar de Gouvernante het herstel der kerken en de verwijdering der predikanten blijft eischen. — Hierbij het antwoord van den stadhouder, die verklaart geen anderen last te hebben dan bovengenoemden eisch der Gouvernante, maar die 8 of 10 dagen uitstel verleent tot beraad.

„Actum den II Octobris XV^{c} ses ende sestich."

Het adres was geteekend: D. Wijngie; het antwoord: P. Eemskerck.

c. Request aan den Stadhouder van *Douwe van Dou-*
3 October. *wama*, *Rytscke Oysingha*, *Syts Donia*, *Syts Eminga*, *Epo van Douwema* te *Hallum*, *Frans Eysingha*, *Hessel Feytsma* te *Huysum*, *Rynck Gerloffz.*, *Hartman Galema*, *Wilke van Holdinga*, *Edo van Heringha*, *Wicher Gelsma*, *Sybe Scheltema*, *Willem Banga* en *Hessel van Oestem*, verzoekende om des vredes wil dat aan het volk vrijheid van religie worde verleend; met antwoord van den Stadhouder dat hij dit request aan de Gouvernante zal opzenden.

„Actum Leuwaerden opten blockhuyse den III^{en} Octobris anno XV^{c} ses ende sestich."

Het antwoord was geteekend: Jan van Lingen.

d. Het Hof deelt aan Gedeputeerden mede dat de *Her-*
18 Novemb^{r}. *togin van Parma* op het Request der Friesche Edelen heeft geantwoord dat zij geen verandering van religie wil toestaan noch ook eenige „onbehoorlijke confederatie" tegen den koning.

„Actum Leeuwarden den XVIII^{en} Novembris anno 15^{c} ses ende sestich."

Was geteekend : P. Eemskerck.

N. B. De stukken a-d uit het Memorieboek van S. van Aysma.

No. 234. Punten van doleantie, door Gecommitteerden uit
1566 Gedeputeerde Staten van Friesland bij den Stadhouder
a. ingediend om vrije uitoefening van godsdienst en af-
5 December. schaffing van de plakkaten daartegen. — Hierbij het weigerend antwoord van den Stadhouder in margine.

„Actum te Lingen den vyften Decembris anno XV^c LXVI."

De punten van doleantie waren onderteekend : Dominicus Hottinga, Duco van Martna, B. Ydzarda; het antwoord : Jan van Ligne.

b. Request van Gedeputeerde Staten van Friesland aan
1566 den Koning, met beroep op het Tractaat van het jaar
? 1524, om vrijheid van religie en van de uitoefening daarvan op ongewijde plaatsen en tevens om verschoond te worden van den overlast van krijgsvolk.

Ongedateerd.

c. Antwoord van de *Hertogin van Parma*, inhoudende
1567. weigering van bovengenoemd verzoek en vermaning
7 Januari. om tot de oude religie terug te keeren met bedreiging van 's konings ongenoegen.

„Gedaen tot Bruessele den VII^en January anno XV^c LXVII stilo curiae."

Het origineel was geteekend: Margrieta en lager: V. Bertij.

d. Het Hof van Friesland zendt aan Burgemeesteren,
17 Januari. Schepenen en Raden van *Leeuwarden* namens den Stad-

houder 12 artikelen van bevrediging toe en beschrijft op 27 Januari a.s. een Landdag ter behandeling dier artikelen.

„Gescreven tot Lieuwerden den XVII^{en} January anno XV^{c} LXVII."

Het origineel was geteekend: P. Eemskerck.

e. „Artikelen van bevrediging" bovengenoemd, door
15 Januari. den Stadhouder voorgesteld tot herstel van „tranquilliteyt" in de landen van Friesland.

„Aldus geconcipieert int Cloester toe Bergum den XV^{en} January XV^{c} LXVII."

Het origineel was geteekend: Jan van Lignen. Gedr. Chb. III, p. 694.

f. Antwoord van de Staten (behalve van *Leeuwarden*)
30 Januari. op bovengenoemde artikelen, met het weder-antwoord van den Stadhouder in margine.

„Geteekend den XXX^{en} January anno XV^{c} zoeven ende tzestich."

Het origineel was, namens de Staten, geteekend door Eepe van Douwema, Rienck Gerloffsz. Hottzema. Gedr. Chb. III, p. 696.

g. Repliek van de Staten van Friesland op het ant-
1 Februari. woord van den Stadhouder, met verzoek om de landen niet te „molesteeren" wegens de verandering van godsdienst en hen eerstdaags te ontslaan van den last van ruiteren en knechten.

„Op den eersten dach February a^{o} XV^{c} LXVII."

Het origineel was geteekend: Ryuidt Roerda, Schelte van Lyauckema, Watze van Cammingha, Edzairdt van

Grovestins, Douwe van Douwema, Doco van Martna, Julius van Bottingha, Julius van Deeckema. Gedr. Chb. III, p. 698.

h.
3 Februari. De artikelen van den Stadhouder opnieuw door de Staten van Friesland wederlegd, benevens diens antwoord.

„Op den III^en dach February XV^c zeven ende tzestich."

Geteekend als boven, benevens door P. Eemskerck. Gedr. Chb. III, p. 699.

i. Drie extracten, 1°. uit den eed van graaf *Floris van Egmont* van 10 Augustus 1515; 2°. uit de privilegiën van keizer *Karel V* van 22 Dec. 1524 en 3°. uit de doleantiën van 2 September 1531 met het antwoord van den keizer daarop, om het ongeoorloofde te bewijzen van de tegenwoordige handelwijze des konings van Spanje.

k.
1567
6 Februari. Antwoord van de Staten van Friesland op de apostille van den Stadhouder, waarbij zij verklaren zich te houden aan zijne belofte dat niemand ter zake van den godsdienst aan lijf of goed zal gestraft worden, met vernieuwden aandrang op het vertrek der „ruiteren en knechten."

„Den VI^en February XV^c LXVII."

Het origineel was geteekend: Ruyrdt Roerda, Watze van Cammingha, Edzaerdt van Grovestins, Douwe van Douwema, Heero van Ockingha toe Franeker, Johan van Aelva. Gedr. Chb. III, p. 702.

l.
6 Februari. Nadere artikelen van den Stadhouder, waarin wordt geeischt het vertrek der predikanten, het herstel van den ouden godsdienst en het opvolgen der keizerlijke

plakkaten, maar waarbij daarentegen de Inquisitie wordt afgeschaft.

Het origineel was geschreven door den Griffier van het Hof van Friesland zonder eenige subscriptie. Gedr. Chb. III, p. 703.

m.
7 Februari. Adres van Gedeputeerden van Friesland aan den Stadhouder, waarin zij, naar aanleiding van de artikelen van 6 Februari, verklaren zich te houden aan hun vroeger gegeven antwoord, terwijl zij den Stadhouder verzoeken dit bij den koning en de regentes te recommandeeren.

„Onderteyckent op den VIIen dach February voirsz."

Het origineel was geteekend: Ryurdt Roerda, Watze van Cammingha, Schelte Lyauckema, Edzardt van Grovestins, Heero van Ockinga, Doco van Martena. Gedr. Chb. III, p. 704.

N.B. De stukken a—m zijn uit het Memorieboek van S. van Aysma.

No. 235.
1567
a.
? Januari. Request van dr. *Serp Hania*, burgemeester, en *Aelbert Jacobsz.*, Raetsman van *Leeuwarden*, dr. *Gysbert Arentsma* en Mr. *Feycke Inthima*, beide advocaten bij het Hof van Friesland, als volmachten van Burgemeesteren, Schepenen en Raden mitsgaders Gezworen Gemeente van *Leeuwarden*, aan den Graaf van *Arenberg*, vrijheer tot *Barbaçon*, *Sevenberghen*, Stadhouder enz., ter verkrijging van vrijheid van godsdienst, met belofte van gehoorzaamheid.

Ongedateerd.

b.
8 Januari. Weigerend antwoord van den Stadhouder op bovengenoemd request met bijgevoegd bevel om de pre-

dikanten te verwijderen en de kerken te herstellen.
„Actum te Bergum den VIII dach January XV^c seven ende sestich."

Het origineel was geteekend: Jan van Ligne.

c. Artikelen, door den Stadhouder aan de stad *Leeuwarden* voorgesteld, waarbij wordt geeischt: onderwerping aan het koninklijk gezag, herstel der kerk, het overgeven van het stadsgeschut en borgstelling van negen aanzienlijke personen, onder wederkeerige belofte van bevrijding van ruiteren en knechten.
1 Januari.
„Geconcipieert te Bergum den XI^en January anno XV^c seven ende sestich."

Het origineel was geteekend: Jan van Linghen.

d. Burgemeesteren, Schepenen en Raden mitsgaders Gezworen Gemeente van *Leeuwarden*, gehoord hebbende de *Schutters* en vele andere burgers der stad, besluiten de voorgestelde artikelen des Stadhouders aan te nemen.
3 Januari.
„Den XIII^en January anno XV^c zeven ende 't sestich."

Het origineel was geteekend: D. Wynghie.

e. *Roerdt van Roerda*, *Watze van Camminghe*, *Douwe van Douwma*, *Goffe van Abingha*, dr. *Seerp Hanye*, *Tyerck Walles*, *Alle Teyez.*, *Wibrant Eelkez.*, en, in plaats van *Sibrant Sibrantz.*, die absent was, *Albert Jacobz.*, stellen zich borg voor de naleving van bovengenoemde artikelen van den Stadhouder.
4 Januari.
"Actum Leuwaerden den XIIII January anno XV^c seven ende sestich."

Het origineel was door de borgen onderteekend.

f. Belofte van den Stadhouder dat hij de inwoners van
15 Januari. *Leeuwarden* niet zal bezwaren door krijgslieden, dat hij alleen met zijn gezin en eene garde binnen de stad zal komen en dat niemand om de religie zal worden gevangen genomen.

„Actum te Bergum int Clooster den XV^{en} dach January XV^{c} seven ende sestich stilo communi."

Het origineel was bezegeld en geteekend door Jan van Ligne.

g. Akte van Burgemeesteren, Schepenen, Raden en
? Februari. Gezworen Gemeente van *Leeuwarden* aan den Stadhouder, met verklaring dat zij de kennisgeving van den wil der Regentes met de toevoegselen en veranderingen hebben ontvangen.

„Actum op C^{o}. Mat. Blochuyse te Leuwaerden de .... February anno XV^{c} seven ende sestich."

Het slot ontbreekt.

h. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwar-*
21 Februari. *den* verzoeken den Stadhouder om 3 à 4 dagen uitstel, omdat het onmogelijk is de bovengenoemde kennisgeving van de Regentes eerder door de burgerij te doen aannemen, met antwoord van den Stadhouder dat één dag uitstel wordt verleend.

„Actum Leuwaerden den XXI February XV^{c} seven ende sestich."

Het origineel was geteekend: P. Eemskerck.

i. Dr. *Seerp Hania*, burgemeester, geassisteerd met
23 en 24 *Doco van Martena* en Mr. *Syuerdt Aesgema*, gecommit-
Februari. teerd door het bestuur van *Leeuwarden*, verklaren aan

den Stadhouder dat zij de approbatie van de veranderde artikelen der Regentes door de ingezetenen van Leeuwarden nog niet kunnen aanbieden, waarop de Stadhouder antwoordt dat het akkoord is geschonden, dat hij de borgen ontslaat en dat hij degenen, die veranderd zijn van religie, nu nog alleen aan de genade van Zijne Majesteit overgeeft.

k.
2 Maart. Akte van de bijeenkomst van den „nieuwen geordineerden Raet" van *Leeuwarden* met den Stadhouder, die verklaart dat het akkoord verbroken is en de borgen ontslagen zijn, dat hij het geschut zal teruggeven, maar het zal terugeischen als Z. M. het behoeft, waartoe de Raad verklaart niet gezind te zijn.

„Aldus ghedaen ende ghebesoingiteert op den tweeden Martii anno 1567."

N.B. De stukken a—k uit het Memorieboek van S. van Aysma.

No. 236.
1567
a.
19 Maart. Missive van Burgemeesteren, Schepenen en Raad van *Leuwerden* aan *Godefridus Sylvius*, prelaat van het convent te *Mariëngaerde*, inhoudende het verzoek om in persoon of bij volmacht tegenwoordig te zijn bij de keuze van een pastoor voor de tweede pastorie van de *St. Vitus-kerk* te *Leeuwarden*, welke plaats vaceert door het vertrek van Heer *Sytie Abbes.*

„Gescreven toe Leeuwarden den XIX Martii anno XV^c^ LXVII."

Minute van dien tijd.

b.
20 Maart. Antwoord van den prelaat van *Mariëngaarde* aan den Raad van *Lewarden* dat hij tot geene nieuwe verkiezing wil medewerken vóór er omtrent de Pas-

torie van *St. Vitus* een goed akkoord is aangegaan.
„Gescreven uit Mariëngaerdt den 20 Marty anno 1567."

Origineel met opgedrukt zegel en onderteekend door Theodoricus Aken.

No. 237. Formulier van een eed, door de burgers van *Leeuwarden* te zweren, tot bewijs van hunne trouw aan den koning van Spanje en aan de „olde Christelicke Catholixsche Religie" en tot wederstand van die men noemt „Geusen."
1567 ?

Ongedateerde en ongeteekende minute van dien tijd.

No. 238. Missive van „*Marguerite*, hertoginne van *Parme* end van *Plaisance*" aan Burgemeesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwaerden*, met bericht dat de Heer van *Billy* aan haar brieven van den Koning had overhandigd, waarin deze zijne spoedige komst in deze landen toezegt, zelfs nog vóor het einde van dezen zomer, ten einde hier op alles „goede orde en remedie" te stellen.
1567
3 Juli.

„Gescreven 't antwerpen den derden dach van Julio 1567."

Origineel op groot papier met opgedrukt zegel en onderteekend: Margarita. Lager staat: d'Overloepe.

No. 239. Opdracht van koning *Filips* aan „Mr. *Leuve Everaerdt*, Raet ende Meester van den Requeste ordinaris in onsen grooten Raede te Mechelen" en „*Jan Chaerles*, onsen Raet ende procureur-generael van onsen Raede in Vrieslant" tot het opsporen van allen, die hebben deelgenomen aan de binnenlandsche beroerten, met volmacht om hen te vatten, hunne goederen aan te tasten en tot straf der schuldigen te procedeeren.
1567
a.
14 Septembr.

„Gegeven in onsen stadt van Bruysel den XIIII dach Septembri int Jaer ons (Heren) dusent vyff hondert seven en sestich."

Auth. kopie uit het Memorieboek van S. van Aysma. Het origineel was bezegeld en onderteekend: Overloepe. Gedr. Chb. III, p. 717.

b.
17 Novembr. Machtiging van bovengenoemde Raadsheeren door den „*Hertog van Alva*, Cappiteyn-generael," om al de roerende en onroerende goederen van de wegens wederspannigheid gevluchte personen op te schrijven en aan te tasten en hen tot verantwoording aan den Hertog te doen dagvaarden.

„Gedaen Tanwerpen den XVII Novembris int Jaer XV° seven ende sestich."

Auth. kopie als boven. Het origineel was geteekend: „duc dalva" en gezegeld met „casset van zijnder Excelentie." Gedr. Chb. III, p. 723.

No. 240.
1568
a.
11 Januari. „*Don Ferdinando Alvares de Toledo*, *Hartoghe van Alva*, Gubernuer Lutenant ende Cappiteyn Generael", beveelt het Hof van Friesland om alle Griffiers, Secretarissen, Notarissen enz. te verbieden „in de zaak der troebelen informatiën te nemen of akten van justitie te doen," alsmede om te verhinderen dat de naar hunne mannen uitgewekene vrouwen in het land terugkeeren.

„Van Bruysel den XI January acht ende sestich."

Het origineel was geteekend: F. A. Duc Dalva. Voor kopie conform: P. Eemskerck.

b.
17 Januari. Lastbrief van *Leuve Everaerdt* en *Jan Chaerles* aan den deurwaarder van het Hof van Friesland om de

goederen der gevluchte personen in beslag te nemen en hen op den 11[en] Februari a.s. voor den Hertog te dagvaarden.

„Gegeven te Leuwaerden den XVII January XV[c] LXVIII stilo Frisiae."

Het origineel was geteekend: Evraerd en Charles en door den deurwaarder B. Franchet. Gedr. Chb. III, p. 726.

c.
26 Juni. Bevel van koning *Filips* aan den *Grave van Meghe* om de „rebellie, seditiën, wederspannicheyt ende beroerte" in deze landen te straffen door de bezittingen der veroordeelden beslist ter confiscatie aan te geven en hun de privilegiën te ontzeggen, die hun vroeger zijn verleend, maar die zij thans verbeurd hebben.

„Gegeven in onsen stadt Bruysel ten XXVI dach van Junio XV[c] LXVIII."

Het origineel was geteekend: Overloop en bezegeld met het koninklijk zegel in rood was. — Gedr. Chb. III, p. 735.

d.
26 Juni. Verbod van den koning om in eenige persoonlijke of schriftelijke verstandhouding te staan tot de rebellen en bevel, op straffe des doods of andere „extraordinaire punitie," om hen aan te brengen, als zij in het land zijn.

„Gegeven in onsen stadt van Bruysel den XXVI dach Junii XV[c] LXVIII."

Het origineel was geteekend: Doverlope. Gedr. Chb. III, p. 728.

e.
9 Augustus. Citatie van wege koning *Filips* van de voornaamste voortvluchtige hoofden der rebellen te *Leeuwarden*, *Sneek* en *Beetgum*, zooals dr. *Tyalingh Eysinga* en *Hylck Haersma*, zijn huisvrouw en 18 anderen, om

te *Antwerpen* voor den hertog van *Alva* ter verantwoording te verschijnen op poene van den eeuwigen ban.

„Gegeven in onsen stadt van Antwerpen den IX[en] dach Augusti int Jaer van gratien duysent vyfhondert acht ende zestich."

Het origineel was geteekend: Vlierden. Gedr. Chb. III, p. 743.

f. Aanbod van gratie door den hertog van *Alva* aan de
24 Augustus. Confederatie der Edelen, indien zij binnen 30 dagen in persoon of bij volmacht voor den hertog verschijnen, schuld belijden en tot de Katholieke kerk terugkeeren.

„Geschreven tot 's Harthogenbosch den XXIIII dach in Augusto 1568."

Het origineel was geteekend: „Votre confrère et bon amy A. Duc Dalva" en „Mesdach." Gdr. Chb. III p. 747.—.

g. Sententie van den hertog van *Alva*, waarbij dr.
22 October. *Tyalingh Eysinga* en anderen uit *Leeuwarden*, *Sneek* en *Beetgum* ten eeuwigen dage uit deze landen worden verbannen op straf van de galg en confiscatie hunner goederen.

„Gedaen Tantwerpen den XXII Octobris 1568."

Het origineel was geteekend J. de la Torre.

N. B. De stukken a—g zijn uit het Memorieboek van S. van Aysma.—

No. 241. *Doco van Martna*, *Fecke Rhaela*, *Hector van Dekema*,
1568 *Swig Doenia*, *Renicus à Kammingha*, *Wytze van Kam-*
1 Mei *mingha*, *H. van Ebbinghe*, *Ch. Aernsma* en *Goffe van*

Aebinga, door den tijdelijken Stadhouder *Seger van Grousbeeck* op de Kanselarij geroepen om een eed te zweren dat zij de stad *Leeuwarden* tegen 's konings vijanden, met name tegen de Geuzen zullen verdedigen, verklaren dat hunne voorvaderen aan den Keizer en daarna aan den koning een eed van gehoorzaamheid hebben gezworen en dat zij dien zullen houden, maar dat zij verder niets knnnen beloven zonder consent van de Staten en Gedeputeerden van de landen van Friesland.

„Den eersten May anno vyfftienhondert ende acht ende sestich."

Origineel met opgedrukt zegel, door bovengenoemde edelen onderteekend.
Gedr. Chb. III, p. 733.

No. 242. Plakkaat van den Stadhouder en het Hof van Fries-
1568 land tegen *Andries Wybrantsz.* en 27 andere met name
a. genoemde personen uit *Leeuwarden*, die als rebellen
18 Mei. uit het land worden gebannen.

„Actum den XVIII^en May anno XV^c acht ende tzestich."

Origineel geteekend van wege het Hof door M. Heymans en den deurwaarder Jan de Brouck. — Gedr. Chb. III, p. 734.

b. Uitvaardiging van een koninklijk plakkaat door den
26 Juni. *Graaf van Megen* dat niemand goederen van verbannenen onder zich mag houden, maar ze moet aangeven aan den Ontvanger-Generaal van de confiscatiën, *Marten van den Berghe.*

„Gegeven in onser stadt van Bruessele den XXVI^en dach van Junio XV^c LXVIII."

Auth. kopie, geteekend Doverlope. Het origineel was

bezegeld met het koninklijk zegel in rood was en geteekend: Rolinck. — Gedr. Chb. III, p. 735.

c. Lijst van 27 gecondemneerde personen, die uit Friesland gebannen zijn krachtens bovengenoemd plakkaat.

Ongedateerd origineel.
Gedr. Chb. III, p. 737.

d. Plakkaat des konings, volgens hetwelk niemand ge-
26 Juni. meenschap mag houden met rebellen en gebannenen noch hun hulp en bijstand mag verleenen, maar hen integendeel moet aanwijzen, op poene van als medeplichtige geacht en met den dood gestraft te worden.

„Gegeven in onser stadt van Bruessele den XXVI dach van Junio XV^c LXVIII."

Auth. kopie. Onder het origineel stond: bij den Coninck in zijnen Raide, get. Doverloepe. — Gedr. Chb. III, p. 738.

e. Missive tot begeleiding van een plakkaat des konings
4 Augustus. met bevel om op 15 Augustus a.s., zijnde „Maria-Hemelvaart," een dankdag te houden voor de overwinning op de Geuzen, bij *Jemmingen* in *Eemderlandt.*

„Geschreven tot Leeuwarden den vierden Augusti anno XV^c acht en tzestich."

Origineel, onderteekend namens het Hof van Friesland door M. Heymans. Gedr. Chb. III, p. 743.

f. *Kaerl van Brimeu*, *Graaf van Meghen*, Stadhouder
25 Augustus. enz., beveelt Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* om te onderzoeken wie nog tot den dienst van *Graef Lodewyck* uit de stad vertrokken zijn en welke priesters huisvrouwen en kinderen hebben.

„Geschreven tot Leeuwarden den XXV[en] Augusti anno XV[c] acht en tzestich."

Origineel, geteekend: M. Heymans. — Gedr. Chb. III, p. 748.

g. Lijst van 38 personen, door Burgemeesteren van
8 September. *Leeuwarden* opgemaakt, die uit het land gebannen zijn wegens Majesteitsschennis.

„Aldus gedaen den VIII[en] Septembris anno XV[c] acht ende tzestich."

Ongeteekend origineel. Gedr. Chb. III, p. 752.

h. Lijst van 258 Friezen, die gecondemneerd en wier
1569 goederen geconfisceerd zijn en wier namen van het
24 Decemb[r]. stadhuis te *Leeuwarden* zijn afgelezen in presentie van den Burgemeester *Barent Jansz.*

„Op huyden den XXIIII[en] Decembris anno XV[c] negen ende tzestich."

Origineel, geteekend „ter ordonnantie van de stadt" door A. Ruys.

i. Lijst van 34 personen uit Friesland, voor wier uit-
? December. levering in handen der Justitie, levend of dood, het Hof 50 Car. gld. uitlooft.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

No. 243. Verzoek van *Joachim*, pannebakker, *Henryck*, potte-
1568 bakker en andere bewoners van de Zuidzijde van *„het*
a. *Vliet"* te *Leeuwarden* aan den stadhouder *Seger van Grousbeek* om aldaar eene bakkerij te mogen hebben, omdat zij anders het brood uit de stad moeten halen.

„Des doende enz. A. Harderwijck, 1568."

Origineel.

b. *Augustinus Oeghesz.*, burger van *Leeuwarden*, sedert 18 jaren bakker aldaar, verzoekt den Stadhouder eene bakkerij op *„het Vliet"* te mogen vestigen, omdat de huizen in de stad zoo hoog in huur zijn.

Origineel, geteekend: A. Harderwyck, 1568.

c. en *d.* Twee adviezen van Burgemeesteren enz. van *Leeuwarden* aan den Stadhouder om afwijzend te beschikken op bovengenoemd verzoek van de bewoners van *„het Vliet*," omdat voldoening daaraan zou strekken tot schade van de stad en hare Gilden.

Minuten.

No. 244. **1569** *a.* 4 Mei. Plakkaat van het Hof van Friesland aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, inhoudende dat alle ingezetenen der stad zullen verklaren bij het Katholieke geloof te blijven en dat zij, ook bij veranderlng van woonplaats, tegenover de nieuwe overheid en den pastoor deze verklaring zullen afleggen, terwijl de ongehoorzamen beboet en, bij volharding, gevangen genomen zullen worden.

„Gegeven in onser stede Leuwaerden den IIII[en] May anno XV[c] LXIX."

Kopie. Het origineel droeg het koninklijk zegel en was namens het Hof geteekend door M. Heymans.

b. 10 Juni. Plakkaat van den Stadhouder en het Hof van Friesland tegen hen, die hunne kinderen ongedoopt laten, conventikelen houden en predikanten herbergen, alsmede tegen „vagebonden."

„Geschreven tot Leuwaerden den Xen Juny anno XVc LXIX."

c. 27 Juni. Plakkaat als boven, bevelende dat de Sacramenten geëerd zullen worden, het H. Oliesel worde toebediend en dat zij, die dit niet genoten hebben, in ongewijde aarde zullen begraven worden; dat de kinderen gedoopt zullen worden, de vroedvrouwen tot dat einde de pastoren van de geboorte der kinderen verwittigen zullen, de boeken bij de boekverkoopers onderzocht en verboden boeken zullen verbrand worden.

„Geschreven te Leuwaerden den XXVIIen Juny anno XVc negen ende tzestich."

d. 28 Mei, 7 en 13 Juni. Drie opdrachten van het „Gherecht der stede *Leuwaerden*" aan den Stadsbode omtrent 60 bij name genoemde personen, onder wie *Atgie Lamberts* en *Dionisius Wyngie*, Burgemeester en Secretaris van Leeuwarden, om te onderzoeken of zij de kerken aldaar bezoeken, waarvan de pastoren binnen 14 dagen bewijs moeten kunnen geven.

„Actum den XXVIIIen May, VII en XIII Juny anno XVc negen ende zestich."

e. 15 Juli. Ordonnantie van het Hof van Friesland aan de Advocaten en Procureurs om aan den Griffier eene lijst over te leggen van de processen, die zij sints het jaar 1566 gevoerd hebben ter zake van personen, die om de religie gevangen genomen en verbannen zijn.

„Actum den XVen July anno 1569."

Het origineel was geteekend: M. Heymans.

f. Nota dat het getal Edelen, burgers en landlieden,

die sints de troebelen van 1566 geëxecuteerd en verbannen zijn, bedraagt 316 personen.

N. B. De stukken a—f zijn uit het Memorieboek van S. van Aysma.

No. 245. 1569 October. Request van Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* aan den Stadhouder en het Hof van Friesland tot goedkeuring van een omslag van twee stuivers op de Floreen der huizen en landen in de stad en tot de stad behoorende, tot bestrijding der kosten, die in dit jaar zijn geschied voor vaarten, wallen, pijpen en bruggen, vooral voor groote en lange steenen wallen. — Hierbij in margine de goedkeuring van het Hof op eenige voorwaarden.

„Actum Leeuwerden den eersten Octobris 1569."

Origineel, geteekend M. Romarts. De goedkeuring was geteekend: P. Eemskerck.

No. 246. 1569 October. Bul van *Paus Pius V*, waarbij, in plaats van *Remigius* (*Driutius*) van *Brugge*, die vroeger was benoemd, maar de bediening niet had aanvaard, tot bisschop van *Leeuwarden* wordt benoemd *Cunerus Petri.*

„Datum Rome apud Sanctum Petrum anno incarnationis dominice Millesimo quingentesimo sexagesimo nono decimo sexto calendas Octobr. Pontificatus nostri anno quarto."

Origineel op groot perkament met zes handteekeningen en uithangend pauselijk zegel in lood, waarop aan de eene zijde de afbeeldingen van Petrus en Paulus en aan de keerzijde: Pius Papa V. Gedr. Chb. III, p. 770.

No. 247. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leuwarden* certificeeren dat de publicatie van het „generaal-pardon" van 16 November 1569 geschied is op den 6en Augustus.

1570

a.

6 Augustus.

„Actum den VI Augusty 1570."

Origineel. Gedr. Chb. III, p. 831.

b.

7 October.

Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* sporen de burgers der stad aan om het „generaal-pardon" aan te nemen, hunne dwalingen te erkennen en weder te keeren tot gehoorzaamheid aan Koning en Kerk met onderwerping aan de geëischte penitentie.

„Den zevenden dach van October anno XVc ende tzeventich."

Origineel met opgedrukt stadszegel en geteekend: M. Rommarts.

No. 248. Handelingen van den Landdag, gehouden te *Leeuwarden* den 15en Juni 1570. — Voorstel van den Stadhouder en het Hof aan de Staten van Friesland om aan den *Hertog van Alva* toe te staan de heffing van den 100en penning van alle roerende en onroerende goederen; verder van den 10en penning op den verkoop van de roerende en van den 20en penning op den verkoop van de onroerende goederen.

1570

a.

15 Juni.

b.

15 Juni.

Antwoord van de Staten der Landen (zonder de Steden), waarin zij verzoeken van die belasting vrij te blijven, zich beroepende op de vele lasten, waarmeê de koning van Spanje hen reeds heeft bezwaard, niettegenstaande de tractaten en privilegiën, eeden en beloften en wijzende op de zware onkosten, die Friesland heeft bij het onderhoud van dijken, sluizen enz. —

Zij bieden daarom den koning aan hem *f* 75,000 in 6 jaren te voldoen, onverkort hunne privilegiën.

c.
15 Juni. Antwoord van den Stadhouder, *graaf van Meghen*, die weigert het aanbod van bovengenoemde som aan den *Hertog van Alva* over te brengen, daar deze bij zijn eisch zal volharden. Hij raadt aan een hooger som te bieden en volstrekt geen voorwaarden te stellen, of anders volmachten naar den Hertog te zenden.

„Aldus bij Zijne Genade gedaan den XVen Juny a° 1570."

d.
16 Juni. Antwoord van de Gedeputeerden, nu ook namens de Steden van Friesland, dat zij, om de belastingen te ontgaan, eene som aanbieden van *f* 100.000, in zes jaren te voldoen.

„Opten XVI Juny anno XVc ende 70."

Op verzoek van Gedeputeerden onderteekend door: Gerardus Doetinchen, abbas in Jerusalem, alias Gerckensclooster, Nicolaus Landensis, abbas Stavrie in Hemelis, G. de Renoy.

e.
16 Juni. De Stadhouder geeft aan de Gedeputeerden den raad om de aangeboden som nog aanmerkelijk te verhoogen en daaraan geene voorwaarden te verbinden, daar anders de *Hertog van Alva* bij de voorgestelde belastingen zal persisteeren.

„Aldus bij zijner Genade gedaen den XVI Juny a° 1570."

f.
17 Juni. Nader antwoord van Gedeputeerden, met herhaald beroep op de tractaten en privilegiën, dat zij reeds

meer doen dan zij kunnen als zij *f* 100.000 in zes jaren betalen.

„Aldus bij Gedeputeerden gedaen opten XVII Junii a° 1570 ende ter bede van denzelven ondergeteyckent: Guerardus Doethinchin, abbas in Jerusalem, alias Gerckensclooster, Paulus Custens, prior in Tabor, A. Boyemer, Andringa."

g. 17 Juni. De Stadhouder herhaalt den raad om de som te verhoogen en de termijnen te verkorten. Hij verlangt dat de Staten heden of morgen bescheid zullen doen, daar hij op den 22en dezer maand naar *Svoll* moet vertrekken, waar dan de Landdag vergaderd is.

h. 18 Juni. De Staten stellen den Stadhouder voor om *f* 100.000 te betalen in vier jaren.

„Opten XVIII Junii anno XVc ende LXX ondergeteyckent door Guerardus Doetchim, abbas etc., A. Boyemer, Andringa."

i. Juni. De Stadhouder brengt aan de Staten den eisch over van *Alva* dat zij boven de *f* 100.000 nog *f* 28.000 zullen betalen en wel in vier jaren.

k. 3 Juli. De Staten antwoorden dat zij de gevraagde *f* 128.000 zullen opbrengen in vijf termijnen.

„Opten IIIen Julii a° 15 ende 70 ondergeteyckent: D. Petrus, abbas in Foswaerdt, Watze van Camminga, Hero van Ockinga, H. Reyner, pastoor in Tzerckwert, G. de Renoy, Andringa, A. Boyemer, K. Wibis."

l. 4 Juli. De Staten, gelet op het rapport van den Stadhouder, besluiten eindelijk om aan den eisch van den

Hertog van Alva te voldoen en *f* 128.000 in vier jaren op te brengen.

„Opten vierden Julij anno XV^{c} ende tzeventich ondergeteyckent: D. Petrus, abbas Foswaert, Mr. Worp van Tzaerda. Hero Ockinga, H. Reyner, pastoor in Tzierckwerdt, Anne Theerckesz., Sytthie Menthiesz., Andringha, K. Wibis."

N. B. De stukken a—l zijn uit het Memorieboek van S. van Aysma.

No. 249. Missive van den Stadhouder en het Hof van Fries-
1571 land aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van
a. *Leeuwerden* ter begeleiding van een koninklijk plak-
12 en 13 kaat, verbiedende alle groote en kleine zilveren munt
April. „nijet weesende van Z. M. slaegh," en bevelende om te waken tegen „Geuzen en vagebonden."

„Gescreven tot Leeuwerden den XII^{en} en XIII^{en} Aprilis a^{o} 1571."

Auth. kopie, namens het Hof geteekend: M. Heymans. — Gedr. Chb. III, p. 842.

b. Plakkaat van den koning, waarbij voorloopig wordt
27 Juni toegelaten de omloop van „duytsche dalers," geslagen
en 10 Juli. sedert 1567—1570 en ook de kleine zilveren munt, totdat Z. M. anders zal hebben beschikt.

„Gegeven in onser stadt van Antwerpen den XXVII^{en} dach van Junio en den thienden July a^{o} XV^{c} eenentzeventich."

Auth. kopie als boven. — Gedr. Chb. III, p. 857.

c. Kaart en instructie voor de wisselaars bij het inkoo-
na 1566. pen van „billioenen" en verboden penningen.

Zonder datum. Origineel op groot perkament, onderteekend door Caspar Coop, Lenaert van Impegen en Melchior van den Perre, „Generaelmeisters" van de Munt te Brussel.

No. 250. „*Wilhelm*, bij de gratien Gods prince van *Oraengien*,
a. Grave van *Nassau*, van *Catzenellenbogen*, van *Vianden*,
1572 van *Dietz*, van *Buren*, van *Leerdamme* enz., Heere
9 Juli. van *Breda* enz., Stadthouder ende Capiteyn-generael over *Hollandt*, *Westvrieslandt* ende *Vuytrecht*," geeft volmacht aan den „edele onse lieve besundere *Doeke Martena*" om de stad *Leeuwaerden* in te nemen, hare oude privilegiën te handhaven en in alles te handelen als een goede en getrouwe Gouverneur der stad, terwijl hij hem beveelt om met hem en met zijn broeder, graaf *Lodewijck van Nassau*, te correspondeeren en het Bestuur en de inwoners der stad verzoekt *Martena* als gouverneur te erkennen.

„Gegheven in onsen veltleger tot Aldekercke opden negensten dach der . . . . van Julio int Jare ons Heeren duysent vyfhonderth twee en tzeventich."

Origineel op groot papier, waaraan onderteekening en zegel ontbreken, afkomstig uit het archief van Martena-State te Kornjum.

b. Prins *Willem van Oranje*, gelet op de tirannie van
1573 den *Hertog van Alva* en „de vreempde Spaengiarden,"
16 Juli. besluit ook in Friesland een „Admiraliteit" op te richten om den vijand te water en te land te bestrijden en benoemt daarom den „edelen ernstfesten Jonckheere *Duco van Marthna*" tot Admiraal en oversten Luitenant in Friesland.

„Gegeven tot Leyden opten zesthienden dach Julij a° XV^c ende tseventich drye."

Origineel op groot perkament met opgedrukt prinselijk zegel, geteekend door den prins en zijn secretaris Brunynck. Op de plique de verklaring van Basius dat Martena den 23en Juli te Delft den eed als admiraal heeft afgelegd.

c. Prins *Willem van Oranje* machtigt den Admiraal
22 Juli. *Duco van Marthna* om alle Friesche kapiteins en schepen in zijn dienst te nemen, ook die vrijbuiters geweest zijn, alsmede die nog in Holland, ook in *den Briel* zijn, zooals *Tyepke Wiggers* en anderen.

„Gegeven tot Delft den XXIIen July anno XVc ende tseventich drye."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel en geteekend: Guille de Nassau.

No. 251. Bevel van den koning van Spanje aan den Stadhou-
1572 der „*Gielis van Berlaymont*, Baenre- en Vrijheer tot
21 Novembr. *Hierges*," alsmede aan het Hof van Friesland om de vroegere plakkaten, waarbij verboden is met de rebellen, voortvluchtigen en andere vijanden te verkeeren, handel te drijven of hun proviand te doen toekomen, gestreng te handhaven, de overtreders te straffen en hun schepen en goederen verbeurd te verklaren.

„Gegeven in onser stadt Nyemeghen den XXIen dach van Novembry int jaer XVc twee ende tzeventich."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door M. Heymans. — Het origineel droeg het koninklijk zegel en was onderteekend: Doverloep. Gedr. Chb. III, p. 913.

No. 252. Bevel van *Casper van Robles*, Ridder, Heer van
a. *Billy*, *la Folliegrardt*, *Grevain*, *Malpart* enz., Stad-
1574 houder en Kapitein-generaal, alsmede van het Hof van
27 Maart. Friesland, aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden

van *Leeuwarden* dat ieder, die hulpbehoevend is, gezonden worde naar „de Vijfdeelen" om voor een redelijk dagloon te werken aan het onderhoud van den zeedijk aldaar.

„Geschreven tot Leeuwarden den XXVII^en^ Martii anno XV^c^ vier ende tzeventich."

Origineel, namens het Hof onderteekend: M. Heymans.

b. Aanschrijving van den Stadhouder en het Hof van
1575 Friesland aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden
21 Juni. van *Leeuwarden* om twee volmachten te zenden op den Landdag, die zal gehouden worden op 29 Juni a.s., om met de volmachten der andere Steden en Landen te beraadslagen over middelen tot onderhoud der soldaten.

„Gescreven tot Leeuwarden, den XXI Junii 1575."

Origineel, namens het Hof onderteekend: M. Heymans.

c. Aanschrijving van den Stadhouder en het Hof van
7 Juli. Friesland aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, om schippers aan te werven ten behoeve van Z. M.'s schepen buiten deze landen.

„Vuyt Leeuwarden den VII^en^ Julii anno 1575."

Origineel, namens het Hof onderteekend: M. Heymans.

No. 253. Consent van vele leden der Staten van Friesland
1574 om, ter voorziening in de leeningen, die aangegaan
a. moeten worden om in het onderhoud der vreemde sol-
15 April. daten te voorzien, een Impost te heffen op allerhande waren en koopmanschappen.

„Den XV^en^ Aprilis 1574."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend door een groot

aantal leden der Staten en gecoll. en onderteekend door Ulysses de Cotereau, secretaris van den Stadhouder. — Gedr. Chb. III, p. 969.

b.
4 Mei. Concept van genoemden Impost, waaruit in het onderhoud van Waalsche en Duitsche soldaten, die garnizoen houden binnen de landen van Friesland, zal worden voorzien.

„Dit Concept is geraempt ende ontworpen opten IIIIen May 1574."

Auth. kopie. Het origineel was gecoll. en onderteekend: Ulysses de Cotereau. — Gedr. Chb. III, p. 972.

c.
11 Mei. Voorstellen van eene vergadering van leden der Staten, gehouden te *Harlingen*, aan den Stadhouder en het Hof, om acht personen uit *Oostergo*, *Westergo*, *Zevenwouden* en de *Steden* te benoemen en hen te machtigen tot de invordering van bovengenoemden Impost, tot het aanstellen van een Ontvanger, als ook om de Duitsche soldaten af te danken. — Daarbij het antwoord op die voorstellen.

„Op huyden den XIen May 1574."

Auth. kopie. Het origineel was gecoll. en geteekend: Ulysses de Cotereau.

No. 254.
1576
a.
21 Novembr. „Gedeputeerden der Bannerheeren, Ritterschappen ende Steden des Furstendommes *Gelre* ende Graefschap *Zutphen*" zenden aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* bericht dat zij hunne Gecommitteerden naar *Brussel* hebben afgevaardigd met volmacht om de „Pacificatie van Gent" te bevorderen.

„Actum tot Arnhem den XXIen dach Novembris ao XVc LXXVI."

Origineel met opgedrukt stadszegel van Arnhem.

b. Besluit van Burgemeesteren, Schepens en Raden
6 December. met de Gezworen Dertien van *Leuwaerden* om voor zich zelf en, zoo noodig, ook voor de andere steden in Friesland *Aesge Harmens*, burgemeester en *Johan Huberts*, gewoon Gemeentsman, met procuratie naar *Brussel* te zenden, ten einde mede opgenomen te worden in de „Pacificatie van Gent."

Op de derde bladzijde komt voor een brief van aanbeveling aan den Heer „*Wigle van Ayta*, Ridder van wegen Con. Maj., Cancelier van den Gulden Vlieze, President van den Rade van State ende Propoest tot Sinte Baven binnen Gendt."

„Den sesten Decemb. anno XV^{c} LXXVI."

Minute. — Gedr. Chb. III, p. 1077 en 1080.

c. en *d.* Twee Instructies, van wege het Bestuur der stad
6 December. *Leeuwarden* gegeven aan zijne Gecommitteerden naar Brussel, *Aesge Harmens* en *Johan Huberts*.

„Aldus gedaen den VI Decemb. anno XV^{c} LXX VI."

Minuten. — *d* gedr. Chb. III, p. 1080.

e. Akte, waarbij de stad *Leeuwarden* de „Pacificatie
1577 van Gent" aanneemt.
20 Augustus. Voorts bepalingen omtrent de familiepenningen, de schatting op de haardsteden en de contributie tot den propijn van *f* 128.000, den 3^{en} Juli 1570 den koning geäccordeerd.

„Actum op huyden den XX Augusti anno XV^{c} LXXVII, ter presentie van de Burgemeesteren, Scepenen, Raiden, Geswooren Gemeente, Hopluyden ende Fendrichs ende alle andere bevelhebbers."

Minute. — Gedr. Chb. III, p. 1149.

No. 255. Missive van „Heere *Jan van Austrice*, Ridder van
1576 't gulden Vlies, Gouverneur ende Capitan-generael"
13 Decembr. aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwaerden*, prijzende hunne naarstigheid in het bewaren van de stad en de obedientie der burgers aan den koning, met verzoek om daarin te willen continueeren.

„Van Bastoingne den XIIIen dach Decenbri XVc zessentzeventich."

Origineel met opgedrukt zegel, onderteekend: „Jehan" en lager „Le Vasseur." — Gedr. Chb. III, p. 1083.

No. 256. „Unie van de Generale Staten in de Nederlanden,
1577 vergadert tot *Brussel*," waarbij wordt beloofd gehoor-
a. zaamheid aan den koning en onderhouding van het
9 Januari. Katholieke geloof, maar waarin ook onderling hulp wordt toegezegd tegen de barbaarsche verdrukking der Spanjaarden en handhaving van de privilegiën des lands.

„Binnen Brussel gemaect op het Stadshuys den IXen dach January XVc LXXVII."

Auth. kopie met een bijgevoegden afdruk der Unie, geteekend: Berti.

b. Artikelen van de Vergadering der Generale Staten
27 Maart. omtrent bovengenoemde „Unie van Brussel."

„Aldus gedaen Dincxdach wesende den XXVIIen dach Martii 1577."

Minute.

c. Instructie van de Steden van Friesland voor den
28 Maart. „Hoochgeleerden discreten *Christoffel Aerntsma*, doctor ende advocaat voor het Hof," als afgevaardigde naar *Brussel.*

„Aldus gedaen binnen Leeuwarden den XXVIII Martii anno XV^c seven ende tseventioh."

Minute. — Gedr. Chb. III, p. 1114.

d.
1 - 5 April. Procuratie van de Steden van Friesland voor *Christoffel Aerntsma*, dat zij zich vereenigen met de „Unie van Brussel."

„Leeuwarden den eersten Aprilis anno voorschreven (1577); get. M. Rommarts.

Sneeck, den 5 Aprilis; Douuo Broersma.
Bolswert, den III Aprilis; M. Ambrosius.
Franicker, den II Aprilis; W. Seerps.
Harlingen, den II Aprilis; Cornelis Coninxs.
Worckum, den IIII Aprilis; Thomans Ens.
Staveren, den IIII Aprilis; Nicola Phokes.
IJlst, den vyften Aprilis; S. Mollis.
Sloten, den IIII Aprilis; S. Potter.
Hindelopen, Reynthye Nannes."

Auth. kopie. Gedr. Chb. III, p. 1119.

e.
? April. Request van de Steden van Friesland aan de Generale Staten, te *Brussel* vergaderd, tot teruggave van de Artillerie, wapens en ammunitie, hun door den Heer *Billy* en anderen ontnomen.

Ongedateerd origineel in het Fransch, geteekend: C. Aerntsma. Gedr. Chb. III, p. 1118.

f.
29 April en 6 Mei. Supplicatie van de Generale Staten, te Brussel vergaderd, aan *Don Jan van Oostenrijk*, in zeven punten met de antwoorden.

„Gedaen tot Bruxel in de vergaderinge van generaele Staten den XXIX^en Aprilis 1577", en het ant-

woord: „alzoe gedaen in de Raedt van State geholden tot Bruxel den VIen dach Mey 1577."

Auth. kopie. Het origineel van de punten was geteekend: Cornelis Willemans; dat der antwoorden: Jehan, en daaronder Bertij.

g. Memorie van de Volmachten der Steden van Fries-
10 Mei. land op de missive van dr. *Ch. Aernsma* in dato den 22en April 1577 l.l.

„Leeuw. den Xen May ao 1577."

Concept.

h. Missive van *M. Rommarts* in antwoord aan dr. *Chrys-*
10 Mei. *tofforus Aernsma* te *Brussel* op zijn brief van 6 Mei l.l.

„Uit Leuwarden den Xen May ao XVc LXXVII."

Origineel, geteekend: Mathias Romarts.

i. Mandaat van de Steden aan *C. Aerntsma* in antwoord
25 Mei. op zijne missive van den 6en Mei l.l., naar aanleiding van de vergadering te *Leeuwarden*, den 22en Mei l.l. gehouden.

„Datum Leeuwaerden den XXVen May anno XVc seven ende tseventich."

Minute.

j. Missive van den President en Raden van den *Ko-*
7 Juni. *ning van Spanje* aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* met bevel tot onderteekening van nevensgaande akte van „Confederatie en Unie" en verzoek om haar te doen teekenen door „pastoren, vicarissen, edelluyden, geswoeren gemeente, Hopluyden, Bevelhebberen van Schutterye, Oversten van de

Gilden en andere treffelycke ende vermaerde personen." Éene akte moet overgezonden en éene bewaard worden benevens een lijst van hen, die weigeren te teekenen.

„Gescreven tot Leeuwarden den VII^en^ Juny 1577."

Origineel, geteekend: P. Heemskerck.

k. **1578.** 29 April. „*Georg van Lalaing*, Grave to Rennenbergh, Vrijende Baenerheer to Ville" Stadhouder en Capiteingeneraal enz. beveelt Burgemeesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwarden* om de „leste Unie" te doen teekenen door alle geestelijke en wereldlijke, edele en gemeene personen en tevens alle onwilligen bij name te noemen.

„Datum Vollenhoe den XXIX^en^ Aprilis 1578."

Origineel met opgedrukt zegel en onderteekening van Georg van Lalaing.

l. 4 Mei. Ordonnantie van Gedeputeerden aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* om, van wege den Stadhouder de „Generale Unie" te doen onderteekenen door alle Steden en Grietenijen. Voorts om, behalve den uitgeschreven halven stuiver ook nog een blank over de floreen-rente te doen betalen aan den Ontvanger-generaal *Burmania*.

„Geschreven tot Leeuwarden den IIII^en^ May 1578."

Origineel, namens Gedeputeerden en Rekenmeesters geteekend door L. Jarges.

No. 257. **1577** *a.* 12 Januari. Voorstel van *Georg van Lalaing* aan Gedeputeerden van Friesland, waarbij hij een som gelds verzoekt tot betaling van de soldaten en waarbij hij hen tevens uitnoodigt om Gecommitteerden naar *Brussel* te zen-

den met volmacht om te beslissen tot executie van den vredehandel met den *Prins van Oranje* en de Staten van Holland, Zeeland en hunne geassociëerden en tot het „vertrek van de Spanguaerden, de gesworen vianden van het vaderlant."

„Aldus gedaen binnen Groeningen den XII January XV^c LXXVII."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: Georg van Lalaing.

b.
16 Januari. *Wilhelm van Doetichum* en *Johan van Mathenes* verzoeken, als gezanten van *Georg van Lalaing*, aan het Hof van Friesland of het dezen als Stadhouder wil aannemen, met toestemmend antwoord van het Hof in apostille.

„Actum den XVI^en January 1577."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: P. Eemskerck.

c.
18 Januari. Toestemmend antwoord van de Gedeputeerden van Friesland op het voorstel van den Stadhouder om *f* 100,000 voor de soldaten bij te dragen, benevens approbatie van de „Gentsche Pacificatie" en belofte om Gecommitteerden naar *Brussel* te zenden.

„Huyden den XVIII^en Jan. a^o XV^c seven ende tseventich."

Origineel, onderteekend door de afgevaardigden der 11 Steden in Friesland.

d.
19 Januari. Aanbod van de Steden in Friesland om van de *f* 100.000 voor de soldaten *f* 10.000 te betalen, wat zij ook in 1571 hebben bijgedragen.

„Actum den XIX^en Jan. a^o XV^c seven ende tseventich."

Origineel, geteekend als boven.

e. 15 Februari. Uitspraak van het Hof van Friesland hoeveel elk der Steden zal bijdragen tot de bovengenoemde som van *f* 10.000.

„Actum Leeuwarden den XV^en February a° XV^c seven ende tzeventich."

Origineel, onderteekend door de Raden van het Hof Pieter Fritema en F. Rommarts.

No. 258. **1577** *a.* 24 Januari. Request van *Jan Hubertsz.*, Burgemeester van *Leeuwarden* en *Cornelis Conincx*, Secretaris van *Harlingen*, in naam van de Steden in Friesland aangeboden aan *George van Lalaing*, wat betreft hun aandeel in de provinciale heffingen, met verzoek om de Sententie van wijlen den *Graaf van Megen* tusschen Landen en Steden van 19 Mei 1571 te handhaven. — In margine het antwoord van den Stadhouder.

„Datum Groeningen den XXIIII January a° 1577."

Origineel. Het request onderteekend: J. Hubertsz. Katzhius en Corn. Conincx; het antwoord: Géorg van Lalaing. Gedr. Chb. III, p. 1090.

b. 1 Februari. Remonstrantie van de Steden aan de afgevaardigden van de „Platte Landen van Wes-friesland" op den Landdag, begonnen den 16^en Januari 1577.

„Den eersten February a° XV^c LXXVII."

Origineel, geteekend door de afgevaardigden der 11 Steden. — Gedr. Chb. III, p. 1094.

c. 3 Februari. De „Landen" verklaren dat de schuld niet bij hen, maar bij de „Steden" ligt, als de gemeene welvaart door de onderlinge geschillen schade lijdt.

„Actum den III^en February XV^c seven ende tseventich."

Origineel, in naam van de volmachten der Landen geteekend door L. Jarges. — Gedr. Chb. III, p. 1096.

d. Request van de Steden aan het Hof van Friesland
Februari. tot vereffening der geschillen met de Landen. —

In margine het antwoord van het Hof aan de Steden om geduld te oefenen.

„Actum den vierden February anno XV^c zeven end tzeventich."

Origineel. Het request geteekend: M. Rommarts; het antwoord: M. Heymans. — Gedr. Chb. III, p. 1097.

e. Procuratie van de Steden op Mr. *Matthys Rommarts*
Februari. om de afdoening van het geschil tusschen Landen en Steden te bevorderen.

„Den V^en February a^o XV^c seven ende tzeventich."

Origineel, geteekend door 10 afgevaardigden der Steden. Gedr. Chb. III, p. 1093.

f. Nader Request van de Steden aan het Hof van
Februari. Friesland over hetzelfde onderwerp. — In margine het antwoord van het Hof, dat verklaart hierin geene beslissing te kunnen nemen en eene schikking in der minne met de Landen aanraadt.

„Actum den V^en February 1577."

Origineel. Het request geteekend: M. Rommarts; het antwoord: P. Eemskerck. — Gdr. Chb. III, p. 1098.

g. Voorstel van de Steden aan de Landen om „goede
Februari. correspondentie" te blijven onderhouden. — In margine het antwoord van de Landen dat de tijd van „vertooch ofte disputatie" voorbij is en dat van de Steden

geëischt wordt om *f* 15.000 ten spoedigste bijeen te brengen.

„Actum den VI^en^ February anno 1577."

Origineel. Het voorstel geteekend: M. Rommarts; het antwoord: L. Jarges. — Gedr. Chb. III, p. 1099.

h. Request van de Steden aan den Stadhouder met aan-
13 en 15 bod om een tiende deel van de belasting voor het
Februari. krijgsvolk op te brengen. — In margine het antwoord van den Stadhouder dat hij in dezen niet te beslissen heeft.

„Het request gedateerd: „den XIII^en^ February anno XV^c^ LXXVII;" het antwoord: „actum Groeningen den XV^en^ February 1577."

Origineel. Het request geteekend door de afgevaardigden der Steden; het antwoord door Georg Lalaing. Gedr. Chb. III, p. 1101.

No. 259. Eeuwig Edict van koning *Filips II* van Spanje ter
1577 bevestiging der overeenkomst van *Don Jan van Oos-*
17 Februari. *tenrijk* met de Generale Staten der Nederlanden, neêrgelegd in 19 artikelen.

„Gegeven in Brussele den XVII^en^ dach van de maendt Februario inden Jaere van gracie XV^c^ seven ende tzeventich."

Kopie, bevattende eene vertaling uit het Fransch, nagenoeg overeenkomende met bijgevoegde in 1577 te Brussel gedrukte uitgave van het Edict.

No. 260. Missive van don *Jehan van Oistenryck* aan Burge-
1577 meesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwerden* met
a. bericht dat- en waarom hij zich heeft teruggetrokken
24 Juli. op het „Casteel te Namen."

„Gescreven int voirsz. casteel van Namen den XXIIII[en] dach van Julio 1577."

Origineel op groot papier met opgedrukt zegel en onderteekening van „Jehan." Lager D' overloepe. — Gedr. Chb. III, p. 1142.

b.
1 Augustus. Tweede Missive van *don Johan* aan Burgemeesteren enz. van *Leeuwerden*, waarin hij nadere verklaring geeft van zijn terugtrekken in het kasteel te *Namen*.

„Gescreven int voirsz. Casteel van Namen den eersten dach van Augusto 1577."

Origineel als boven. Gedr. Chb. III, p. 1143.

c.
26 Juli. Missive van de Generale Staten te *Brussel* aan de Staten van Friesland, meldende dat *don Jan* naar *Namen* is gaan „logieren" tot veiligheid van zijn persoon; dat zij aan dit vertrek en aan de oorzaken daarvan geheel onschuldig zijn en dat zij de Staten verzoeken om getrouw te blijven aan de gemaakte Unie.

„Uit Bruessele den 26 July 1577."

Auth. kopie, geteekend: L. Jarges. Het origineel was geteekend: Cornelius Willemans. Gedr. Chb. III, p. 1143.

d.
14 Augustus. Missive van *Don Jan* aan Burgemeesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwaerden*, waarin hij nogmaals uitvoerig betoogt dat hem duidelijk is geworden hoeveel crediet de *Prins van Oranje* bij de Staten heeft gevonden; dat oorlog in deze landen „crime van Rebellie" zou zijn tegen God en Z. M. en dat de gruwelen van een eventueelen oorlog ten laste komen niet van den koning van Spanje of van hem, maar van de oproerlingen. Hij verzoekt dat deze brief openbaar

zal gemaakt worden tot een getuigenis van zijn goeden wil.

„Gescreven te Namen den XIIII^en dach van Augusto 1577."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: Jehan en lager D' overloepe.

e. Plakkaat des Konings, waarbij aan alle Ambtenaren
7 December. wordt bevolen om een inventaris op te maken van de goederen der aanhangers van *don Jan van Oostenrijk* en dien te bewaren, terwijl zij, die zoodanige goederen onder zich hebben, daarvan terstond kennis moeten geven.

„Gegeven in onser stadt van Bruessele den sevensten dach van Decembri XV^c seven entzeventich."

Auth. kopie, geteekend: M. Heymans. Het origineel was geteekend: Mesdach. Gedr. Chb. III, p. 1167.

f. De Generale Staten te Brussel verklaren dat zij *don*
7 December. *Jan van Oostenrijk* sinds zijn vertrek naar *Namen* niet meer beschouwen als Stadhouder, Gouverneur en Capitein-Generaal van deze landen, maar voor „infracteur ende als gebroecken hebbende de Pacificatie bij hem beswoeren, viandt van onsen vaderland."

„Gedaen tot Bruessele den sevensten dach van Decembri XV^c ende sevenentzeventich."

Auth. kopie, geteekend: P. Eemskerck. Het origineel was geteekend: Cornelius Weellemans.

No. 261. Aanschrijving van *George van Lalaing*, graaf van
1578 *Rennenberg* enz. aan Wethouderen van *Leeuwerden* om
25 Maart. aan alle burgers, die niet onder eede zijn om het geweer te dragen tot bewaking van de stad, de wapens

te ontnemen en deze op het Stadhuis of elders te bewaren.

„Datum opten Blockhuise 't Leuwerden den XXVen Martii ao XVc LXXVIII."

Origineel met opgedrukt zegel en onderteekening van Georg van Lalaing. — Gedr. Chb. III, p. 1188.

No. 262. **1578** *a.* 11 Juli. Gedeputeerden van de Landen bevelen Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leewaerden* om alle geestelijke goederen te „arresteeren" en om allen, die klooster- of conventgoederen of landen huren, (behalve die van *Mariëngaarde*, *Bergum*, *Haskerconvent* en de proosdij te *Bolsward*), te gelasten de huur aan de stedelijke Overheid te betalen.

„Gescreven tot Leeuwarden den XIen July 1578."

Origineel, geteekend: L. Jarges.

b. Augustus. Missive als voren, inhoudende dat de Stadhouder zich met de geestelijkheid heeft verstaan en de arresten heeft afgedaan, zoodat de Kloosters hunne eigene inkomsten gebruiken en daarvan hunne eigene lasten betalen kunnen. — Voorts het bevel dat de „personele impositie opte syden laeckenen enz." naar de instructie moet opgebracht en de penningen betaald moeten worden in handen van *Pouwels Jellis*, Ontvanger-Generaal.

„Gepubliceert den XIIIIen Augusti 1578 van den Raedthuyse der stadt Leeuwarden."

Gezegeld origineel, geteekend: L. Jarges. Gedr. Chb. III, p. 1203.

c. Augustus. Publicatie van Burgemeesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwarden*, dat zij aan bovengenoemde ordonnan-

tie hebben voldaan. — Voorts het bevel dat geen van de ingezetenen iemand mag herbergen zonder hem te hebben aangegeven bij den wachtmeester op eene boete van 30 stuivers.

„Den XIIII^en^ Augusti 1578 gepubliceert van den Raedthuyse."

Origineel. Gedr. Chb. III, p. 1203.

No. 263. **1578** *a.* 12 Juli. „Religions Vrede," ontworpen door den Raad van State en de Generale Staten, vergaderd te *Antwerpen* den 12^en^ Juli 1578, inhoudende dat elk in de uitoefening der Gereformeerde of Katholieke religie „vrije ende vranc" mag blijven, met nadere bepalingen omtrent die godsdienstvrijheid.

Kopie, behelzende de 17 eerste artikelen van den hierbij gevoegden eersten druk van den „Religioens-Vrede", gedrukt te Leeuwarden door Isebrant ter Stege, waarop de schriftelijke aanteekening, dat hij den 3^en^ Augustus 1578 door den Raad is aangenomen.

b. 14 Juli. Missive van „*Matthias*, bij genade Godts erfhertogh van *Oistenrijck*, hertog van *Bourgoigne* ende Gouverneur ende Capt. generaal van deze *Nederlanden*", aan de Staten van Friesland, om zich te verklaren omtrent de punten en artikelen van religie en justitie, door hem voorgesteld.

„Vuyt Antwerpen den XIIII^en^ July anno XV^c^ acht ende tzeventich."

Auth. kopie, geteekend: L. de Veen. Het origineel was geteekend: Matthias en lager: N. Sille. — Gedr. Chb. III, p. 1201.

c. 5 September. Punten en artikelen van Religie en Justitie, door den *Aartshertog Matthias* met den *Prins van Oranje*

uitgevaardigd, en bevel die overal te onderhouden.

„Aldus gedaen binnen der stadt van Antwerpen den V^{en} Septemb. a^{o} 1578."

Auth. kopie.

No. 264. Missive uit *Antwerpen* van de Generale Staten aan
1578 de Staten en Landen van Friesland of de Gedeputeer-
a. den van dien, met verzoek om ten spoedigste gelden
15 Augustus. over te zenden tot betaling van het krijgsvolk en met belofte van herstelling der privilegiën, overgave der „drie Vestigheden" *Leeuwarden*, *Harlingen* en *Staveren* en instelling van een nieuwen Provincialen Raad.

„Vuyt Antwerpen den XV^{en} Augusti 1578."

Auth. kopie, geteekend: L. Jarges. Het origineel was namens de Generale Staten geteekend: A. Blijleven.
Gedr. Chb. III, p. 1204.

b. De aartshertog *Matthias*, gehoord den Raad van State
27 Septembr. en de Generale Staten, beveelt, in antwoord op het Request der Gedeputeerden van Friesland, dat de „trois chateaux de Frise" zullen worden gesteld in handen van de Staten van dat gewest en van de burgers van *Leeuwarden*, *Harlingen* en *Staveren*, om ze te bewaren tot hunne ontmanteling.

„En Anvers le XXVIIe Jour de Septembre XV^{c} soixante dixhuyt."

Origineel, geteekend: Matthias, en lager: J. van Asseliers.

c. Missive van *Matthias*, Aartshertog van *Oostenrijk*
8 October. enz. aan Burgemeesteren en Schepenen van *Leeuwarden*, inhoudende dat hij, om alle achterdocht weg te nemen en „bij advyse van onsen zeer lieven Neve den *prince van Orangien*" en van de Staten-Generaal, toe-

stemt dat de sloten van het land van Friesland, o.a. het „slot oft huys" te Leeuwarden in hunne handen gesteld wordt om ze te bewaren totdat ze worden afgebroken.

„Antwerpen den VIII[en] Octobris 1578."

Auth. kopie, geteekend L. de Veen. Het origineel was geteekend: Matthias, en lager: J. van Assaliers.
Gedr. Chb. III, p. 1214.

No. 265. Ontwerp van een „Naerder Unie" tusschen de Noor-
1578 delijke Provinciën, door de Gedeputeerden van *Holland*,
a. *Zeeland*, *Utrecht* en *Friesland*, die te *Utrecht* verga-
6 December. derd waren, in 24 artikelen opgesteld.

„Aldus gedaen T utrecht den zesten Decembris 1578."

Auth. kopie, geteekend door den Secretaris van Leeuwarden L. de Veen.

b. Procuratie der Friesche Steden voor *Julius van Bottnya*,
23 October. olderman van *Franiker* en *Douwe Sysma*, burgemeester aldaar, als Gecommitteerden naar bovengenoemde vergadering.

„Gedaen op den landsdach int clooster binnen Leeuwarden den XXIII Octobri anno XV[c] acht end tzeventich."

Kopie. Het origineel was geteekend door de volmachten der steden.

c. Procuratie van de Staten van Friesland voor dr.
Maart *Bavo Idzarda*, *Sidtz Scheltema* en dr. *Orrick Doiem*,
1579 (?) om als hunne Gecommitteerden de „Unie van Utrecht," den 23[en] January geaccordeerd, te ratificeeren.

Ongedateerde kopie. Het origineel was geteekend door de Volmachten van Landen en Steden. — Gedr. Chb. III, p. 1186.

1579 Akte van approbatie van de „Unie van Utrecht"
d. door de Steden van Friesland.
2 Juni. „Den IIen Juny XVc negen ende tzeventich."

Auth. kopie, geteekend: L. de Veen. Het origineel was geteekend door de Volmachten der Steden. Gedr. Chb. IV, p 29.

e Procuratie van Burgemeesteren, Schepenen en Ra-
14 Augustus. den der Stad *Harlingen* voor *Gerbrand Gosse* en *Wybe Jansz.*, om namens *Harlingen* de „Naerder Unie" te onderteekenen.
„Den XIIIIen Augusty anno XVc negen ende tzeventich."

Auth. kopie, geteekend L. de Veen. Het origineel was geteekend; M. D. Ens. Gedr. Chb. IV, p. 64.

No. 266. Register der namen van de eigenaars en huurders
1578 van Landen, rondom *Leeuwarden* gelegen, benevens hun aanslag in de floreenschatting.

Ongeteekend origineel. Het opschrift luidt: „De drie Dorpen, 1578."

No. 267. Ampliätie van de Instructie, door de Generale Sta-
1579 ten gegeven aan de Gecommitteerden voor den „Vrede-
a. handel te Keulen."
17 April. „Gedaen t' Antwerpen den XVIIen Aprilis 1579."

Auth. kopie benevens eene Fransche vertaling. Het origineel was geteekend: Blijleven. — Gedr. Chb. IV, p. 20.

b. Antwoord van de „Illustrissimus *Dux Arschotanus*
4 Juli. et reliqui Ordinum Legati" aan de Commissarissen van Zijne Keizerlijke Majesteit.

„Actum Coloniae 4 July 1579."

Kopie in het Latijn.

c. Uitvoeriger antwoord van den *hertog van Aarschot*
12 Juli. en de andere gezanten der Staten te *Keulen* aan de Keizerlijke Commissarissen, waarin zij verklaren de voorgestelde vredes-artikelen niet aan te nemen.

„Actum Coelen 12 July 1579."

Kopie met Latijnsche vertaling. — Gedr. Chb. IV, p 52.

d. Berichten van *Aggeüs Albada*, Gecommitteerde te
13 en 14 Juli. *Keulen*, aan de Gedeputeerden van Friesland over den „Vredehandel" aldaar.

„Coloniae 13 et 14 July 1579."

Origineel in het Latijn, geteekend: Aggaeus Albada, met Hollandsche vertaling. Gedr. Chb. IV, p. 55.

e. Artikelen, bevattende de voorwaarden, waarop de
5 Augustus. Keizerlijke Commissarissen den vrede aanbieden.

„Datum Coloniae quinta Augusti anno etc. LXXIX."

Kopie.

No. 268 Request van de „voorstanders der armen" te *Leeu-*
1579 *warden* aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden al-
a. daar omtrent de bedeeling van de armen op „het Vliet",
12 Decembr. met resolutie van den Raad op dit request in margine.

„Actum den XII Decembris 1579."

Origineel, geteekend door den Secretaris L. de Veen.

b. Request van Burgemeesteren enz. van ***Leeuwarden***
16 Decembr. aan het Hof van Friesland tot „visitatie ende correc-

tie" van het bijgevoegd concept van eene Ordonnantie op de verzorging der armen, met annexe goedkeuring daarvan door het Hof in margine.

N.B. Het bedoelde Concept ontbreekt.

„Actum den XVIen dach Decembris 1579."

Origineel. Het consent in margine is geteekend: de Baudimont.

c.
21 Decembr. Resolutie van Burgemeesteren enz. van *Leeuwarden* tegen de bedelarij met bepaling dat de armen van „het Vliet" zullen worden onderhouden niet door de stad, maar door de „naburen."

Voorts verordeningen tegen verkwisting, dronkenschap en speelzucht der bedeelden en besluit dat niemand aan nieuw-ingekomenen een woning mag verhuren zonder consent van den Raad.

„Actum Leeuwarden den XXIen December 1579."

Origineel, geteekend door den Secretaris L. de Veen.

No. 269.
1580 „Liber Benificiorum", bevattende de inventarisatie en beschrijving van de inkomsten en renten der „Geestelijke Goederen" te *Leeuwarden.*

Boekdeel in folio van 110 bladzijden met perkamenten omslag en register.

a.
25 Februari. Inventaris en beschrijving van „de Opkomsten en Renten" van het *Convent van Jacobinen* te *Leeuwarden*, volgens aangifte van *Broer Tako Folkeri.* Bladzijde 1—8.

„Actum den XXVen February ao XVc tachtig."

Origineel, geteekend: Taco Folkeri en geconstrasigneerd door den Secretaris der stad L. de Veen.

b. Inventaris van de inkomsten van het Klooster der
24 Februari. „*Witte Nonnen* oft *twaeleff apostelen*" te *Leeuwarden*, opgemaakt door *Jelle Sybez.*, burgemeester en *Pieter Aerntsz.* en *Ritscke Janssen*, Schepenen aldaar.
Bladzijde 9—12.
„Opten XXIIIIen February a° XVc tachtich."

Ongeteekend origineel.

c. Inventaris van de goederen van de *Grauwe Bagynen* te *Leeuwarden* benevens de namen der zusters van dit klooster, die haar onderhoud uit de inkomsten daarvan hebben.
Bladz. 13—16.

d. Namen van de *Witte Nonnen*, die haar jaarlijksch onderhoud hebben uit het klooster, naar hen genoemd.
Bladz. 17.

e. Inventaris en beschrijving van de *Patroonsgoederen* der drie Parochiën binnen *Leeuwarden*, n.l. van de kerken van *Oldehove*, *Nyenhooff* en *Hoeck* (de laatste niet ingevuld), volgens de rekening van 1579.
Bladz. 20—32.

f. Landen, Renten en Pachten van het *Choor van Oldehove* met de Restanten van vorige jaren.
Bladz. 33—42.

g. Opkomsten van de „derde Pastorie tot *Oldehove*" binnen *Leeuwarden*. — Bladz. 43.

h. Jaarlijksche inkomsten van de Landen en Renten

van de „pastorie tot *Oldehove*," toekomende aan den pastoor *Yvo Johannis*. Bladz. 45.

Kopie, gecoll. en geteekend door Yvo Joannisz.

i. Inkomsten van het „*Marie-Magdalenen* leen" binnen *Oldehove*, door de Stedelijke Regering van *Leeuwarden* toegestaan aan *Willem*, zoon van *Joannes Vilhelmi Velsius*. — Bladz. 46.

Kopie, door Jannes Vilhelmi Velsius geteekend.

j. Inkomsten van het St. *Jacobsleen* „den naestles-
30 Maart. ten Martii 1580 door den zoon van *Mr. Fonger* gepossideert." — Bladz. 49.

k. Inkomsten van de kerk en pastorie van *Nyenhooff*. —
11 Mei. Bladz. 50.

Het origineel was geteekend: Wypco Douwesz., pastoor van Nienhove en Arent Quyrynsz., kerkvoogd.

l. Inkomsten van de pastorie op *de Hoeck* of van *St.*
19 April. *Catharine* binnen *Liouardt*, aangegeven door *Jan Frercx* als Kerkvoogd, en Register van de jaarlijksche inkomsten en landrenten van de *Vicarie van St. Catharine.* Bl. 51 en 52.

m. Landen en Renten met de jaarlijksche waardeering
1581 van al de *Leenen* binnen *Leeuwarden*, volgens den aanbreng van 1542, maar nu gerevideerd en met aanteekeningen voorzien van 1581.
Bladz. 63—110.

n. Request aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden
1582 van *Leeuwarden* van *Ritske Jans*, om te approbeeren
9 December. de electie van zijn zoon *Jan* tot een Leen, waarvan het „Jus patronatus" toebehoort aan het geslacht van *Bourmania* en *Anna Gerckes.*

Hierbij de gevraagde approbatie.

„Actum den VIIII^{en} Decemb. anno XV^{c} twee ende tachtig."

Auth. kopie. Het origineel was namens den Raad geteekend: V. Hajesz.

o. Besluit van Burgemeesteren, Schepenen en Raden
1585 van Leeuwarden dat de 4 pondematen land van boven-
31 Decemb^{r}. genoemd *Sint-Annaleen bij* en *met* de Stadslanden zullen verhuurd worden, waarin *Ritske Jans* had gewenscht verandering te zien aangebracht.

„Actum den lesten Decemb. 1585."

Kopie als boven. Het origineel was geteekend: L. de Veen.

No. 270. Resolutie van Gedeputeerde Staten en Gecommit-
1580 teerde Volmachten van *Oostergo*, *Westergo*, *Sevenwol-*
31 Maart. *den* en de *Steden* tot regeling van de Geestelijke Goederen, inhoudende dat de uitoefening van de Katholieke religie verboden wordt; dat de pastoren, prebendarissen en kosters hunne akte van aanstelling aan de Grietmannen moeten overgeven; dat de inkomsten van Pastoors- en Leengoederen zullen bestuurd worden door Gecommitteerden, door de gemeente te kiezen en dat deze zullen strekken tot onderhoud van predikanten, schoolmeesters en armen; dat de afgezette priesters tot predikanten kunnen gekozen worden; dat kerken en altaren van Roomsche overblijfse-

len zullen gezuiverd worden; dat zij, die Leenen hebben tot op hun 25e jaar daarvan zullen mogen genieten en dat de Grietmannen overal voor de uitvoering van dit alles zullen zorgen, enz.

„Aldus gedaen binnen Leeuwarden in de vergaderinge van Gedeputeerden enz. den lesten Martii 1580."

Origineel, geteekend: E. Isbrandi. Gedr. Chb. IV, p. 144. — Hierbij is gevoegd een exemplaar van deze Resolutie, gedrukt bij Peter Hendriksz. van Campen te Leeuwarden en een bijgaande missive van Gedeputeerden, geteekend door de Baudimonth, Griffier van het Hof, waarop het zegel der Provincie en een geschreven aanteekening dat deze Resolutie is gepubliceerd van het Stadhuis te Leeuwarden in presentie van den Burgemeester Aedie Lambertsz.

No. 271. **1580** 8 April. Instructie voor de Joncheeren *Seerp van Galema* en *Renick van Kamminga*, door Gedeputeerde Staten van Friesland hun gegeven, om naar het leger in „de Ommelanden" te reizen en aan den Overste *Bartolt Entes* van *Groningen* voorstellen te doen tot bijstand met krijgsvolk.

„Actum den VIIIen Aprilis 1580."

Origineel, namens Gedeputeerden geteekend: E. Isbrandi.

No. 272. **1580** *a.* 11 Juni. *Matthias*, Aartshertog van *Oostenrijk*, stelt zijnen lieven en beminden neef, den *Prins van Oranje*, aan als Stadhouder-Generaal over Friesland, met volmacht om bij zijne afwezigheid een luitenant in zijne plaats te stellen, aan wien men als aan den Stadhouder zelf gehoorzaam zal zijn.

„Gedaen in de stadt van Antwerpen den elleffiten dach Junio XVc tachtentich."

Auth. kopie, namens het Hof geteekend: T. Heres. Het origineel was geteekend: N. Bruyninck. — Gedr. Chb. IV, p. 165.

b.
26 Juni. Missive van den *Prins van Oranje*, *Graaf van Nassau* enz., Heer en baron van *Breda* enz., aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, waarin hij zijn leedwezen betuigt zelf niet in Friesland te kunnen komen en in zijn plaats tot luitenant aanstelt den Heer *Bernard van Merode*, Heer tot *Rummen.*

„Geschreven tot Antwerpen op den XXVI^en dach Juny 1580".

Origineel, aldus onderteekend: „U. l. gode vrint Guille de Nassau."

c.
16 Novemb^r. Missive van den *Prins van Oranje* aan Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, waarin hij na de verovering door den vijand van *Staveren*, de bewoners van Friesland bemoedigt met de belofte dat hij niets zal ontzien om hen te bevrijden van de „tyrrannicque slavernije" en hen verzoekt niet in ijver te verflauwen.

„Gescreven tot Delft den XVI^en dach Novembris 1580."

Origineel, geteekend als boven. — Gedr. Chb. IV, p. 220.

No. 273.
1580
4 Augustus. Octrooi, gegeven door koning *Filips* aan de stad *Leeuwarden*, op verzoek van den *Prins van Oranje* en bij deliberatie van den Aartshertog *Matthias*, waarbij voor zes jaren kwijtschelding wordt verleend van *f* 200 van den Jaartax en het genot van een halven stuiver op den Goudgulden Consentgeld bij verkoop van vaste goederen boven de *f* 200, ten einde dat geld te kunnen gebruiken tot versterking van de stad „teghens de invasie van den vijant."

„Ghegeven in onse stadt van Antwerpen den vierden dach der maent van Augustus int jaer ons Heeren duysent vyffhonderd tachtentich."

Origineel op groot perkament met uithangend koninklijk zegel in rood was, onderteekend door J. van Asseliers e. a. — Gedr. Chb. IV, p. 188.

No. 274. „*François*, zoon van *Franckryck*, eenich broeder van
a. den Coningh, hertog van *Anjou*, *Alençon* etc-", gelet
1580 op de verdrukking van de Nederlanden door de Span-
Septembr. jaarden, sluit een verbond met de Generale Staten, dat in 27 bijgevoegde artikelen wordt opgemaakt en waarbij hij door de Staten wordt aangesteld tot „Prins en Heer der Nederlanden."

„Gedaen tot Plessys bij Tours den XIXen Septembris anno 1580."

Kopie van dien tijd. Het origineel was geteekend: François, en lager: Ph. de Marnix, T. Himbart, And. Hessels, Noël de Caron, de Provins, Jacq. Temart en Caspar de Vosbergen.

b. Particuliere Resolutie van de Volmachten der Steden
1582 van Friesland, die met de Volmachten der Landen op
16 Juli. den Landdag te *Leeuwarden* vergaderd zijn, waarbij de Steden den hertog van *Anjou* aannemen tot Heer der Nederlanden, tot redding van het vaderland en van de vrijheid des Evangelies tegenover de Spanjaarden, tegen welke resolutie de Volmachten der Landen zwarigheid maken.

„Actum int Jacopynen clooster den XVIen July 1582."

Origineel, door de volmachten der elf Steden onderteekend. — Gedr. Chb. IV, p. 301.

No. 275. „Conscriptio Exulum Frisiae", bevattende de namen
1580. van de uitgewekenen uit Friesland, die aan de Katholieke, Apostolische en Roomsche Religie en aan den koning van Spanje getrouw zijn gebleven en die verdreven, verbannen of ook gevlucht zijn; beschreven door Heer *Hotzo Aecxma*, pastoor te *Wolsum* en in 1584 versierd met gekleurde wapens door *Rennert van Solckama*, Grietman van Oost-Stellingwerf.

Kopie, beslaande 168 bladzijden in folio.

No. 276. Formulier van den „eed van afzwering" van den
1582 koning van Spanje, met belofte van getrouwheid aan
a. de Geünieerde Nederlanden, den Landraad en de over-
16 Mei. heid, door de Provinciale Staten ingesteld, inzonderheid van trouw aan de Staten van Friesland.

Daarbij de verklaring van Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, dat zij in handen van de daartoe benoemde Commissarissen den eed hebben afgelegd, met limitatie intusschen dat, in plaats van „de Staten" van Friesland, „de Steden en Landen" zouden genoemd worden en dat de privilegiën van Leeuwarden onverkort zouden blijven, zoodat „de Gedeputeerden geen gebiet noch Recht op de stadt Leeuwarden zullen pretenderen."

„Actum den XVI^en^ May anno XV^c^ twee ende tachtigh."

Origineel. Het formulier was onderteekend: A. Harderwyck, de verklaring door Frans van Eysingha, Douwe Sicxma en Adie Lambertsz.

b. Authentieke kopie van bovengenoemde „eed en ver-
16 Mei. klaring", onderteekend door den Secretaris van *Leeuwarden*, L. de Veen.

c. Eed van afzwering als boven van Gedeputeerden van

de platte Landen en van de Steden van Friesland.

Ongedateerde minute.

No 277. Octrooi van *Frans van Anjou* tot bevestiging van
1582 het besluit van Burgemeesteren, Schepenen en Raden
18 Mei. van Leeuwarden van 9 April l. l., waarbij de vaste goederen en inkomsten der drie kloosters binnen deze stad, dat der *Jacobijnen*, der *Witte Nonnen* en der *Grauwe Bagijnen*, die bij de invoering der Hervorming aan de stad waren vervallen, worden overgedragen aan de voogden van *het St. Anthony-Gasthuis*, *de Huisarmen* en *het Weeshuis*, op voorwaarde o. a. om de Conventualen levenslang te onderhouden. Hierbij is gevoegd eene lijst van de baten en lasten dier drie kloosters.

„Gegeven in onser stadt van Antwerpen den achtiensten dach der maendt van Meye int Jaer ons Heeren duysent vyffhondert twee ende tachtentich."

Origineel op groot folio perkament met uithangend zegel in rood was van den hertog, geteekend: J. van Asseliers. Daarbij nog twee kopieën van dien tijd.

No. 278. Octrooi van den *Hertog van Anjou*, waarbij uit de
1582 inkomsten der Domeinen in Friesland, die *f* 20.232 be-
27 Novembr. dragen en waaruit vroeger de kasteelen werden onderhouden, aan de Steden tot onderhoud van hare fortificatiën wordt toegestaan: aan *Leeuwarden*, *Dokkum* en *Harlingen* elk *f* 3000 en aan *Franeker*, *Bolsward*, *Sneek*, *Staveren* en *Sloten* elk *f* 2000 's jaars gedurende twee achtereenvolgende jaren, als ook het recht om in die jaren den accijns op wijn, bier en laken te genieten.

„Gegeven in onser Stadt van Antwerpen den zeven-

entwintichsten dach van Novembri in den Jaere ons Heeren Duysent vyfhondert tweëntachtich."

Origineel op groot perkament met uithangend groot zegel van den Hertog in rood was, onderteekend door de Raden van Financiën: Guill. de Maulde, Andr. Hessels, J. Reingout, De Rouck en L. Parasis. — Gedr. Chb. IV, p. 321. — Hierbij nog eene auth. kopie van dit Octrooi, geteekend: L. de Veen.

Bijlagen.

a.
1581
6 Maart en 15 Septembr. Extract uit het Resolutieboek van Gedeputeerde Staten van Friesland van de besluiten van 6 Maart en 15 September 1581, waarbij aan bovengenoemde Steden het fortificatiegeld ad *f* 3000 en *f* 2000 voor de blokhuizen wordt toegestaan.

Auth. kopie, gecoll. en geteekend: A. Harderwyck. — Gedr. Chb. IV, p. 240.

b.
1581
5 Juli en 5 Augustus. Request van de Volmachten der Steden van Friesland aan den Stadhouder *Bernard*, *Heer van Merode*, om een derde deel van de particuliere Middelen te mogen aanwenden tot fortificatie hunner steden, met toestemmend antwoord op dit verzoek van den Stadhouder en van Gedeputeerden.

Het request is van 5 Juli, het antwoord van 5 Augustus 1581.

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door A. Harderwyck. Gedr. Chb. IV, p. 268.

c.
1582
27 Novembr. Request van de Steden aan den Hertog *Frans van Anjou* om bovengenoemd besluit omtrent de fortificatiegelden te bekrachtigen, met toestemmend antwoord.

„Gedaen in de stadt van Antwerpen den XXVII^en dach van Novembri XV^c twee en tachtentich."

Origineel, onderteekend: François en lager: And. Hessels en de Meetkercke. — Gedr. Chb. IV, p. 319.

d. 11 Decemb^r. Instructie van de Steden voor *Hobbe Baerdt*, hun gezant bij den *Hertoch van Anjou*, om de uitkeering van de fortificatie-gelden niet voor twee jaren, maar voor goed te verkrijgen.

„Gescreven int Collegie der Steden van Vrieslandt den XI^en Decembris anno XV^c LXXXII."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend door de volmachten der Steden en L. de Veen. — Gedr. Chb. IV, p. 324.

e. 11 Decemb^r. Missive van de Steden aan de Heeren *Oyem* en den *Cancelier van Gelderland*, gezanten van den hertog, betreffende bovengenoemde zaak.

„Gescreven te Leeuwarden den XI^en Decembris anno XV^c twee ende tachtich."

Kopie als boven. — Gedr. Chb. IV, p. 326.

f. 11 Decemb^r. Missive van de Friesche Steden aan den *Hertog van Anjou* over dezelfde zaak.

„Gescreven int Collegie en vergaderinge der vaste Steden van Vriesl. te Leuwarden den XI^en Decembris 1582."

Kopie als boven. Gedr. Chb. IV, p. 327.

g. 11 Decemb^r. Resolutie der steden en Missive aan den Hertog, dat zij persisteeren bij de akte van 16 Juli 1582, volgens welke de uitkeering van de fortificatie-gelden niet tot twee jaren zal gelimiteerd worden.

„Den XI[en] Decembris anno XV[c] twee ende tachtich."

Kopie als boven. Gedr. Chb. IV, p. 328.

h.
1583
13 Januari

Nadere Missive van de Steden aan *Mr. Hobbe Baerdt* over zijne onderhandelingen met den Hertog.
„Gescreven int collegie der volmachten van Vrieslant den XIII[en] January 1583."

Kopie als boven. Gedr. Chb. IV, p. 328.

No. 279.
1583
a.

Getuigenissen van *Frerick Petersz.*, *Tyss Duertsz.* en *Buwe Douwesz.*, afgelegd omstreeks 1583, dat zij in het jaar 1528 te *Leeuwarden* een „Munt" gekend hebben in het huis op den *Eewal*, dat nu aan „den olden Griffier Eemskerck" toebehoort. Deze getuigenissen zijn afgelegd naar aanleiding van eene „informatie ex officio," ingesteld door den presideerenden burgemeester *Adie Lamberts.*

Uit de Processtukken tuschen Landen en Steden van 1583.

b.
1583
19 Augustus.

Afbeelding van vier munten; één van *Leeuwarden* van 1493, twee van *Bolsward* van 1477 en 1478 en één van *Sneek* van 1493, met verklaring van den Griffier van het Hof dat deze munten den 19[en] Augustus 1583 aan het Hof zijn vertoond.
„Actum den XIX[en] Augusti 1583."

Origineel, geteekend: T. Heeres. — Cf. Prof. van der Chijs, de Munten van Friesland, 1855, p. 169.

No. 280.
1583
17 Septembr.

Missive van den *Prince van Oraengien*, *Grave van Nassau*, *Marquis van der Vere* ende *van Vlissinghen* aan Jonker *Stein van Maltissen*, Luitenant-Kolonel van *Leeuwarden*, waarbij, uit aanmerking vooral van zijne

menigvuldige afwezigheid uit de stad, voortaan aan den Magistraat dier stad het recht wordt toegekend van „het Woort ofte die lose van der Wacht."

„Ghescreven tot Middelburch den XVII^{en} dach Septembris 1583."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, door den Prins zelf onderteekend.

No. 281. Remonstrantie van Burgemeesteren, Schepenen en
1583 Raden van *Leeuwarden* aan het Hof van Friesland,
a. waarbij kracht van bewijs wordt ontzegd aan twee
5 en 11 „onperfecte brieven" die in het proces tusschen Lan-
October. den en Steden ten onrechte vertoond zijn als met het Stadszegel voorzien en waaruit ten onrechte werd afgeleid dat de Steden eerst door het maken van poorten tot steden goworden zijn, met apostille van den Griffier van het Hof.

„Actum in den Raede den 5^{en} Octobris 1583."

Onder de apostille: „actum den XI^{en} Octobris 1583."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door L. de Veen. — Gedr. Chb. IV, p. 396.

b. Procuratie van de Staten der Landen aan zes Ge-
16 Juli. committeerden, onder wie *Doecko van Martena*, om het geschil met de Steden in overleg met Gedeputeerden af te doen.

„Op huyden den XVI^{en} July a^{o} presenti XV^{c} drie ende tachtich."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend door de Volmachten van Oostergo, Westergo en Sevenwolden.

c. Procuratie van de Steden aan *Jacob Jacobsz.*, bur-
23 Decemb^{r}. gemeester van *Bolsward* en Mr. *Anthienis Jansz. Tryst*,

secretaris van *Sneek*, om naar *'s Gravenhage* te gaan en Z.Ex. en zijne Heeren te raadplegen over het verschil met de Landen en te trachten tot een accoord te komen, doch alleen, indien de Steden de helft der stemmen in de Staten verkrijgen.

„Actum Leeuwarden den XXIII[en] Decembris anno XV[c] drie en tachtich."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door T. Heeres. Het origineel was geteekend door de Volmachten der Steden.

No. 282. Verklaring van Gedeputeerde Staten van Friesland
1583 dat de stad *Leeuwarden* ten behoeve van de knechten
15 October. van den Heer van *Nyenoort* eene som van *f* 6000 bij den Ontvanger-generaal heeft gestort, evenwel onder protest en in afwachting van de finale afrekening.

„Actum den XV[en] Octobri 1583."

Origineel, geteekend: E. Isbrandi.

No. 283. Voorloopige beslissing van den *Prins van Oranje*
1584 met door Landen en Steden wederzijds gekozen rech-
a. ters, waarbij tot de provisioneele regeering der pro-
11 Februari. vincie binnen een maand zullen worden gekozen: negen leden als Gedeputeerde Staten, waarvan *Oostergo*, *Westergo* en *Zevenwouden* ieder *twee* (één uit de Edelen en één uit de eigenerfden) en de Steden *drie* zullen kiezen, allen van de Gereformeerde Religie, „wel gequalificeerde personen en getrouwe patriotten" en als zoodanig bekend en geacht. Bij gebreke zal de Prins ze zelf kiezen.

„Actum den XI[en] February 1584."

Twee gelijkluidende kopieën uit dien tijd. De éene, gecoll. met het origineel en geteekend door den Griffier T. Heeres.

b. Bezwaarschrift van Gedeputeerden tegen bovenge-
13 Februari. noemde beslissing, bepaaldelijk tegen het besluit dat *drie* leden uit de Steden in hun College zouden zitting krijgen, wat tot groot nadeel van de platte Landen zou zijn en in strijd met hunne privilegiën. Ook zou de nieuwe verkiezing niet binnen een maand kunnen geschieden, waarom zij uitstel verzoeken.

„Actum den XIII^en February 1584."

Auth. kopie, geteekend: T. Heeres.

c. Protest in bovengenoemde zaak van de volmachten
28 April. der Landen van *Oostergo*, *Westergo* en *Zevenwouden*, te *Franeker* op een Landdag vergaderd, nadat de verkiezing van *drie* Gedeputeerden uit de Steden had plaats gehad.

„Actum binnen Fraencker opten Lantsdach den XXVIII^en Aprilis anno 1584."

Origineel, geteekend voor Oostergo door S. Mockama en R. Sinda; voor Westergo door Ulbe van Aylva en Egge Agges Ockema; voor Zevenwouden door Anske Meynesz. en Symon Attes.

No. 284. Antwoord en weerlegging door Gedeputeerde Staten
1584 van de Remonstrantie der Steden, wier Magistraten,
? „wesende oueral Coopluyden," bezwaar maakten tegen de door de Staten besloten invoering van „Imposten en excysen" en waarvan de Steden een derde deel voor haar aandeel verlangden.

Kopie van dien tijd, ongedateerd en ongeteekend.

No. 285. Request aan de Staten van Friesland van *Taco van*
1584 *Camminga*, voor hem zelven en als voogd over de
24 April. weezen van zijn broeder *Peter van Camminga*, ver-

zoekende vergoeding voor het vergraven land, dat tot fortificatie van de stad *Leeuwarden* van zijne landen afgenomen was en waarvoor de stad weigerde vergoeding te betalen, omdat de versterking der stad tevens moest strekken tot verdediging van het landschap.

„Actum den XXIIII^{en} Aprilis a^{o} XV^{c} vyer ende tachtich."

Origineel, geteekend: Nicolay, pub. notarius.

No. 286. Ordonnantie van Burgemeesteren, Schepenen en Ra-
1584 den van *Leeuwarden*, inhoudende dat iederen avond
29 April. de namen van de van buiten ingekomenen aan „den wachtmeester" moeten worden medegedeeld; dat ieder, die in de stad komt inwonen, zijn naam moet laten opteekenen bij den presideerenden burgemeester, waarvoor ook de verhuurders aansprakelijk zullen zijn. Voorts verbodsbepalingen tegen het beschadigen van de stadswallen, het loopen van vee op straten en kerkhoven, het afhouwen van Meiboomen, het doen van nering op Zondag enz., alles met bijgevoegde boete voor elke overtreding.

„Actum den naestlesten Aprilis anno XV^{c} vierentachtich."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend, bij absentie van den Secretaris, door J. W. Han. — Gedr. Chb. IV, p. 470.

No. 287. Brief van *Wilhelm Lodewyck*, *graaf van Nassau* enz.
1584 en van Gedeputeerde Staten van Friesland aan Bur-
1 Mei. gemeesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwarden*, met verzoek om, nu het geschil tusschen Steden en Platte Landen „gesleten" is, voorloopig iemand aan te stellen tot het aanteekenen van alle inkomsten en

accynsbare goederen en het ontvangen van de penningen daarvoor, totdat door het Landschap daarin zal zijn voorzien.

„Wt Franicker den eersten May 1584."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel en onderteekend: Wilhelm Ludwig, graeff zu Nassau, en namens Gedeputeerden door E. Isbrandi. — Gedr. Chb. IV, p. 490.

No. 288. **1584** 28 April. Akte, gepasseerd tusschen Landen en Steden, waarbij zij wederzijds verklaren „salff rechts nopende hunne gerechtigheid" te zullen blijven.

„Actum Franeker den 28en Aprilis anno vyfftienhondert vier ende tachtich."

Ongeteekend origineel.

No. 289. **1584** Juni (?) Verzoekschrift van volmachten der Staten, bijzonder uit *Oostergo* en *Sevenwolden* en ook van velen uit *Westergo* en van de meeste *Steden* aan Gedeputeerden, om de Landsdagen voortaan niet langer te *Franeker* te honden maar te *Leeuwarden*, zooals van ouds geschiedde.

Ongedateerd origineel. Gedr. Chb. IV, p. 494.

No. 290. **1584** *a.* 5 Juni. Contra-Rescriptie van den Magistraat der Stad *Leeuwarden*, als geauthoriseerd door de gemeene Steden, op de Rescriptie van Gedeputeerden van 3 Juni l.l. omtrent het verschil van het committeeren van drie rekenmeesters van wege de Steden.

„Actum den Ven Juny 1584."

Origineel, geteekend: L. de Veen. — In margine het bericht van prins *Willem Lodewijk*, dat Z. Genade deze rescriptie vertoond had aan Gedeputeerden, maar van de-

zen ten antwoord heeft ontvangen dat zij zich hielden aan het besluit van den laatsten landdag te *Franeker*, gehouden 28 April 1584.

„Actum Dockum den 16 Juny 1584." — Gedr. Chb. IV, p. 492.

b. 19 Juni. Remonstrantie van den Magistraat van *Leeuwarden*, namens de Steden van Friesland bij Z. Ex. den *Prins van Oranje* ingediend, waarbij de nietigheid van het besluit der Staten van 28 April l.l. wordt aangetoond.

„Den XIX Juny 1584."

Origineel, geteekend: Herbaium, Tyara. Gedr. Chb. IV, p. 494.

c. Juni. Instructie in 33 artikelen voor dr. *Rembertus Ulemburch*, burgemeester van *Leeuwarden*, als gezant tot Z. Ex. gezonden van wege de Steden van Friesland, om te handelen over het verschil van twee of drie Rekenmeesters voor de Steden, over het stemmen in het algemeen en voorts over allerlei zaken, Leeuwarden in het bijzonder betreffende, zooals het maken van een „derde Ravelyn voor de Hoeksterpoort," de accynzen, het verleggen van de vergadering van den Landdag buiten Leeuwarden enz.

„Actum Leeuwaerden den .... Juny 1584."

Ongeteekend origineel. Gedr. Chb. IV, p. 495.

No. 291. **1584** 17 October(?) Resolutie van de Staten van Friesland, waarbij wordt bepaald dat de Renten en Inkomsten der vroegere Kloosters zullen worden gesplitst in vier deelen en dat deze respectievelijk zullen worden gebruikt tot oprichting van een *Seminarium* ende *Collegium*, tot vermeerdering van *Gast-* en *Weeshuizen*, tot verbete-

ring van *dijken* en *zeeweringen* en tot het onderhouden van eenige „*Ruyteren in waergelt.*"

Ongedateerd en ongeteekend afschrift van dien tijd. — Het besluit tot de stichting van de Akademie te Franeker is van 14 April 1584, dat tot haar onderhoud van 17 October van dat jaar; cf. Winsemius, Kroniek, pag. 747 en 752.

No. 292. Ordonnantie van Burgemeesteren, Schepenen en Ra-
1585 den van *Leeuwarden* omtrent het trouwen, het pro-
Januari. clameeren van de geboden enz., met strafbepalingen bij overtreding in dezen.

„Den naestlesten January a° XV^c vyffentachtich."

Bezegeld origineel, geteekend: L. de Veen.

No. 293. Octrooi van „Raadsbestelling," door de Staten-Gene-
1586 raal der Geünieerde Nederlanden gegeven aan de stad
a. *Leeuwarden*, waarbij wordt bepaald dat de Magistraat
Novembr. tegen elken Nieuwjaarsdag 12 geschikte personen zal kiezen, uit welke zullen gekozen worden, die te zamen met den ouden Raad den nieuwen Magistraat zullen uitmaken. Daartoe worden door den Magistraat nog 12 personen gekozen, die zelf nog 6 kiezen. Deze 18 zullen dan door het lot tot op de helft verminderd worden en de aangewezen 9 zullen dan als *Electeurs* uit de 12 eerstgekozenen degenen kiezen, die met den ouden Raad den nieuwen Magistraat zullen vormen.

„Gegeven in onze vergaderinge in 's Gravenhage in Hollandt den negenthienden dach der maent van Novembris int Jaer ons Heren duysent vyffhondert ende sessentachtentich."

Origineel op groot perkament met groot uithangend zegel der Generaliteit in rood was, onderteekend: Johan van Ma-

tenesse. Op de plique staat: „ter ordonnantie van de voorschreven Heeren Staten-Generaal: C. Aerssen."

b. Dankbetuiging van den Magistraat van *Leeuwarden*
November(?) aan de Staten-Generaal voor bovengenoemd Octrooi.

Ongedateerde Minuut.

No. 294.
1587
1 Januari.

Twee Instructies voor de Gezanten, die van wege de Steden van Friesland zullen gecommitteerd worden om met Koningin *Elisabeth van Engeland* te onderhandelen over het Gouvernement van „Zijne Excellentie den Doorluchtigen Grave, Heere *Robert van Leycester.*"

„Aldus gedaen ende geslooten in de vergaderinghe der volmachten van de Steden van Vrieslandt bynnen Leewarden opten raethuyse den 1 January anno 1587."

Kopieën van dien tijd.

No. 295.
a.
1594
28 Mei.

Burgemeesteren, Schepenen, Raad en Gezworen Gemeente van *Leeuwaerden* verklaren dat zij het huis van *Anne Isbrantsz.*, „wijnheer" en *Aelcke Reynsdochter*, genaamd „het blaulyenhuijs" benevens eene daarnaast gelegen woning, aankoopen tot een „Raadthuys" voor de som van 5945 g.gld, te betalen in vier jaarlijksche termijnen.

„Op huyden den 28[en] May anno 1594."

Twee gelijkluidende koopbrieven op perkament met opgedrukte stadszegels en onderteekend namens den Magistraat, door Floris Lenartsz., Harmen Harkes, R. Ulenburg en Lyeuwe Pietersz. Voorts door de verkoopers en den Secretaris G. Hillama.

b. Drie koopbrieven, waarbij de stad Leeuwarden aan
1595 *Jan Jansz.*, *Keympe Jeltesz.* en *Mr. Gielis Gerrytsz.*,
5 Februari. chirurgijn, verkoopt de verschillende perceelen van het oude Raadhuis in de „Groote Hoogstraat."

Kopieën uit het Stads Groot-Consentboek.

No. 296. Accoord tusschen Burgemeesteren, Schepenen, Ra-
1596 den en Gezworen Gemeentemannen van *Leeuwarden*
4 Septembr. ter eenre- en *Upco Burmania*, *Tierck Pietersz. Teetlum*, *Hans Lens* en *Herman Harckes*, Weesmeesters en Voorstanders van 't arme Weeshuis aldaar ter andere zijde, waarbij de eersten aan de laatsten overdragen het derde deel van de Kloostergoederen te Leeuwarden, dat reeds in 1582 volgens het octrooi van den *Hertog van Anjou* aan het Weeshuis was ten deel gevallen (cf. n°. 277). Tevens ontvangen Weesmeesters verlof om jaarlijks eene Collecte voor het Weeshuis te houden en beloven zij wederkeerig om *alle* ouderlooze kinderen van *Burgers* en *Inwoners* der stad in het Weeshuis op te nemen. Voorts belooft nog de stad om het Weeshuis te ondersteunen, als de middelen tot onderhoud der Weezen onvoldoende mochten zijn en beloven wederkeerig de Weesmeesters om jaarlijks op het Raadhuis rekening en verantwoording aan den Raad te doen behoudens de rechten en bepalingen der instelling.

„Huyden den vier ende twintichsten Septembris XVᶜ zes ende tnegentich."

Origineel met bewijs van opgedrukt stadszegel, onderteekend van wege de stad door Cornelis Symons, Wybe Orcx, Syouke Claesz. en Claes Wabbes, en van wege het Weeshuis door Weesmeesters bovengenoemd.

No. 297. Procuratie van de Heerschappen en de Geme
a. te *Huysum* op *Epo van Douma* en *Sicke van Di*
1597 om als volmachten namens den Patroon van Huiz
20 Februari. te onderhandelen met den Magistraat van *Leeuwar*
over den verkoop van „de kleyne fenne", toebe
rende aan den Patroon bovengenoemd en gelegen
het zuid van „de Wyrdemepoert."

„Op huyden den XX^{en} February anno 1597."

Origineel met elf handteekeningen.

b. Akte, waarbij Volmachten bovengenoemd aan
1598 stad *Leeuwarden* overdragen voor 157 ggld. de h
11 April. van drie „koegangen lands", gelegen buiten de V
dumerpoort en deels reeds vergraven voor de st
gracht en voor den dwinger aldaar, en waarvan
andere helft gekocht was van de erven van *Pyter*
Camminghа, Heer van *Amelandt.*

„Binnen Leeuwarden den XI Aprilis XV^{c} acht e
negentich."

Origineel met acht handteekeningen.

No. 298. Stukken betreffende den Ontvanger-Generaal v
1598—1601. Friesland *Taco van Dyxstra*, beschuldigd van verd
tering van landsgelden.

1598 Klachten van de schrijvers der Compagnieën van
a. Friesche Regiment aan Gedeputeerden, dat zij op
5 Mei. „Assignatiën" niet op behoorlijken tijd geld ontvan
voor de soldaten, met verzoek om aan den Ontvang
Generaal *Taecko van Dyxtra* en aan andere Ontvang
die uitbetaling te gelasten.

In margine het consent van Gedeputeerden hie
van den 17^{e} Mei 1598.

„Den V^en May 1598."

Auth. kopie, gecoll. door den Stads Secretaris. Het consent was geteekend: E. Isbrandi.

b. 9 Juni. Request van *Taco van Dyxtra* aan Gedeputeerden om uitstel tot het doen van rekening en verantwoording, daar hij thans daartoe niet in staat is.

„Actum Leeuwarden den IX^en Juny 1598."

Kopie van dien tijd.

c. 10 Juni. Volmachten van *Oostergo*, *Westergo* en *de Steden* authoriseeren Gedeputeerden, daar *T. van Dyxtra* op herhaald opontbod niet voor hen verschenen is, om terstond zijne meubelen en goederen te inventariseeren, om verder de borgen aan te spreken tot voldoening van den borgtocht en orde te stellen op de betalingen.

„Int Statenhuys binnen Leeuwarden den X^en Juny acht ende tnegentich."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend voor Oostergo door Taco van Aylva en Feitze Boetes; voor Westergo door Tjaling van Eysinga en F. Jelgers; voor de Steden door S. Mollis en Frans Fransz.

d. 17 Juni. Volmachten van *Oostergo*, *Westergo*, *Sevenwolden* en *de Steden* committeeren dr. *Ade van Eysinga* en *Tjerck Sappes* uit Oostergo, dr. *Tjalingh van Eysinga* en *Rinnert Frans Rollema* uit Westergo, dr. *Marcus Lycklama* en *Joannes Agricola* uit Sevenwolden en *Wybe Orcxz.*, burgemeester van *Leeuwarden* en *Epe Jacobsz. Juckema*, burgemeester van *Franeker* uit de Steden, tot opname van de rekening ten kantore van den Ont-

vanger-Generaal *T. van Dyxtra* en tot onderzoek naar den staat van 's Lands gelden.

„Gegeven binnen Leeuwarden int Statenhuys den 17en Juny XVc acht ende tnegentich."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend voor Oostergo door Taco van Aylva en Dirk Claesz.; voor Westergo door Ulbe van Ailva en Epe. Andriesz.; voor Sevenwolden door F. Tatmans en Martinus Fockens en voor de Steden door Jan Frericxz. en Pieter Gerritz.

e.
23 Juni. Gedeputeerden verleenen tot Maandag over 14 dagen uitstel aan *T. van Dyxtra* tot het in orde brengen van zijne rekening.

„Vrijdach den 23en Juny 1598 na den middach."

Extract uit het Resolutieboek van Gedeputeerden, gecoll. en geteekend door den Stads Secretaris P. Joannis (Runia).

f.
23 Juni. Verklaring van *T. Dyxtra* dat hij binnen den hem gestelden termijn *Leeuwarden* niet zal verlaten en zijne rekening zal inleveren.

„Huyden den XXIIIen Juny XVc acht en tnegentich."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door P. Joannis.

g.
2 Juli. Brief van *T. van Dyxtra* aan zijne vrouw, waarin hij haar verzoekt, dat zij de „twee grote boeken, daar die landschapsdingen in staen en altyt int Cantoor op den tafel leggen" zal afgeven aan den Magistraat der stad *Leeuwarden*.

„2 July 1598."

Origineel, geteekend: Taco van Dyxtra.

h. Notarieele verklaring, inhoudende dat de Magistraat
5 Juli. van *Leeuwarden* aan den op het Raadhuis gedetineerden *Dyxtra* heeft toegelaten alle boeken en personen te ontbieden, die hij tot het opmaken van zijne rekening noodig heeft, waartegenover Dyxtra verklaart, dat hij dit op het Raadhuis niet doen kan.

„Op huyden den V^en^ July anno 1598."

Origineel, onderteekend door de Notarissen D. Nyenhuys en Lollius.

i. Redenen van justificatie, waarom de Magistraat van
Juli (?) *Leeuwarden* den Ontvanger-Generaal *T. van Dyxtra* in verzekerde bewaring houdt.

Minute en drie kopieën.

j. Beantwoording van bovengenoemde „Redenen van
Juli (?) justificatie" door Gedeputeerden, waarin aan den Magistraat van *Leeuwarden* het recht wordt ontzegd om Dyxtra gevangen te houden.

Twee gelijkluidende kopieën van dien tijd.

k. Missive van den Magistraat van *Leeuwarden* aan Ge-
begin Juli. deputeerden met verzoek om de volmachten op den Landdag van 5 Juli te machtigen met hem gemeene zaak te maken wat betreft de inhechtenisneming van *Dyxtra.*

Minute.

l. Protest van den Magistraat van *Leeuwarden* tegen
10 Juli. Gedeputeerden, die met „suspecte practiquen" *Dyxtra*'s defensie maken tot accusatie tegen de stad.

„Actum den X^en^ July 1598."

Origineel met de insinuatie, die geteekend is d notarissen D. Nyenhuys, Simon Baernsz. de Fry Lollius.

m. Resolutie der Staten, waarbij wordt goedgekeurd
20 Juli. dat de Magistraat van *Leeuwarden T. van Dyxtra* op het Raadhuis heeft gevangen gezet en wordt bepaald dat hij binnen 10 dagen zijne rekening moet doen. Daarbij eene verklaring van Dyxtra volgens bijgevoegde insinuatie van notarissen dat hij dit aanneemt.

„Aldus gedaen opten Landthuyse binnen Leeuwarden opten XX^en July 1598."

Auth. kopie, geteekend door de notarissen D. Nyenhuys en S. B. de Friees. Het origineel was geteekend door Feycke van Herbranda en Doecke Aysma als Volmachten van Oostergo; door Pyeter Kingma en Eepe Andrijesz. van Gel voor Westergo, en door Jarich Willemsz. en Paule Fransz. Ens voor de Steden.

n. Extract uit den „Staat van Oorlog van 1598", waarin
21 Juli. onder de Contributiën van Friesland voorkomt de huishuur van den Stadhouder en van den „Gewaldige."

„Leeuwarden den 21^en July 1598."

Origineel, geteekend: E. Guyter, gezworen klerk der Secretarie.

o. Volmachten van *Oostergo*, *Westergo*, *Sevenwolden* en
22 Juli. *de Steden*, vergaderd te *Leeuwarden* in het Landschapshuis, benoemen eene nieuwe commissie tot het opnemen van de rekening van *Dyxtra*, en wel de Heeren: *David van Oorle* en *Sybolt Aysma* voor Oostergo, dr. *Tjalling Eyssinga* en *Rinnert Fransz. Rollema* voor Westergo, dr. *Marcus Lyclama* en *Johannes Agricola*

voor Sevenwolden en dr. *Henricus Gualteri* en *Frans Fransz.* voor de Steden.

„Gegeven binnen Leuwarden opten XXIIen July 1598."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door de notarissen Nyenhuys en de Fryes.

p.
22 Juli. Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* verklaren dat zij *Dyxtra* gevangen hebben genomen, niet om „authoriteit" te toonen tegenover de provincie, maar in het belang van het gemeenebest, en dat zij hem daarom ook ter beschikking van het Hof als het opperste Gerecht gesteld hebben.

„Gescreven huyden den 22en July anno XVc acht ent negentich."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend: P. Joannis en Reyner Jelmersz.

q.
22 Juli. Resolutie van de Staten van Friesland, waarbij wordt bepaald dat, daar *Dijkstra* in gebreke blijft zijne rekening op te maken, Gecommitteerden dit zullen doen, en dat, tot dekking van het te kort, zijne goederen en die van zijne borgen zullen verkocht worden. Het Hof zal zijne zaak onderzoeken en daarin uitspraak doen, terwijl hij zelf intusschen in hechtenis blijft.

„Aldus geresolveert int Landthuys binnen Leuwarden opten XXIIen July 1598."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend als boven.

r.
3 December. Protest van *Dyxtra* tegen den verkoop van zijne goederen en tegen de rekening omtrent zijn beheer, die door partij is opgemaakt en gesloten zonder hem

daarin wettelijk te hooren en zonder dat hij wettig is gecondemneerd.

„Actum den 6en Decembris 1598."

Auth. kopie, geteekend door den Stadssecretaris P. Joannis. Het origineel was geteekend: Taco van Dyxtra.

s. Reces van het Hof van Friesland, waarbij, op voor-
22 Decembr. stel van zijne Commissarissen *Grovenstens*, *Wyaerda* en *Harinxma* aan *Dyxtra* na herhaalde „torture" nogmaals een uitstel van een maand wordt verleend om de fouten in zijne rekening aan te wijzen.

„Den XXIIen Decembris 1598."

Auth. kopie, geteekend: F. Epaeüs. Het origineel was geteekend: B. Jeltingha.

t. Relaas van hetgeen *Sybrant van Osinga*, Grietman
1599 van *Wonseradeel*, onder eede getuigd heeft omtrent
7 Februari. onwettige handelingen van de Volmachten en van de stad *Leeuwarden* in deze zaak.

„Op huyden den 7en February a° 1599."

Kopie van dien tijd.

u. Missive van den Magistraat van *Bolsward* aan dien
15 Februari. van *Leeuwarden*, waarin hij zich evenals *Dokkum* verklaart tegen de Resolutie der Landen omtrent de keuze van een Ontvanger-Generaal in plaats van *Dyxtra*.

„Vuyt Bolsward haestich dezen 15 February ano 1599."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend namens den Magistraat van Bolsward door S. T. Siccama.

v. Missive van den Magistraat van *Sneek* aan dien van
15 Februari. *Leeuwarden*, waarin *Upco van Burmania* wordt aan-

bevolen bij de keuze van een Ontvanger-Generaal in plaats van *Dyxtra.*

„Vuyt Sneeck den 15 February 1599."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend namens den Magistraat van Sneek door Ant. Joannes Frijs.

w. Februari. Missive van den Magistraat van *Dokkum* aan dien van *Leeuwarden*, waarbij hij protesteert tegen het gedrag van de Volmachten der Landen, die, bij afwezigheid van de Volmachten der Steden, zijn overgegaan tot de keuze van een Ontvanger-Generaal.

„In Doccum den XV^en^ February XV^c^ negen ende tnegentich."

Origineel met opgedrukt stadszegel, namens den Magistraat van Dokkum geteekend: M. Scheltes.

x. Februari. Missive van den Magistraat van *Leeuwarden* aan de Steden om ten spoedigste Gecommitteerden te zenden met procuratie tot het kiezen van *Upco van Burmania* tot Ontvanger-Generaal, waartoe *Westergo* bereid is, terwijl *Oostergo* en *Sevenwolden Obbe Assesz. Ayssema* hebben verkozen, met toestemmend antwoord van *IJlst.*

„Ut Leuwarden den 24^en^ Febr. 1599."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend door den Secretaris van Leeuwarden P. Joannis.

ij. 1 Maart. Resolutie van het Kwartier der Steden, waarbij *Upco van Burmania* wordt benoemd tot Ontvanger-Generaal van Friesland.

„Aldus gedaen in de vergaderinge der volmachten van de Steden int Landschappehuys binnen Leeuwarden den 1^en^ Martii XV^c^ negen ende tnegentich."

Origineel, geteekend voor Leeuwarden door Watze Eel-

ckes, voor Dokkum door F. Fransz., voor Franeker door Ady Wybes, voor Harlingen door Fedde Claesz., voor Sneek door Dirck Thysz. en voor Bolsward door Jarych Heyn.

z.
1600
18 Maart.
Request van *Dyxtra* aan de Volmachten van de Staten om hem te doen toekomen zijne boeken en papieren, opdat hij aan de Heeren de liquidatie zal kunnen presenteeren en de Restanten, die nog zouden kunnen worden ingevorderd, zal kunnen aanwijzen.

„Dit doende den XVIIIen a° XVIc."

Origineel, geteekend: Taco van Dyxtra.

aa.
1601
4 Februari.
Herhaald Request van *Dyxtra*, die zich nu noemt „seer ellendich en buijten de provincie van Vrieslandt levende," om zijne boeken te mogen hebben, opdat hij de nog in te vorderen gelden aanwijze.

„Dit doende den 4 February 1601."

Geteekend origineel.

No. 299.
1599
16 Februari.
Akte van verhuring van het „Aandeel der Huisarmen" te *Leeuwarden* (cf. n°. 277), waaruit blijkt welke bezittingen van de vroegere Kloostergoederen aan de stad waren toebedeeld.

N.B. Deze goederen werden sinds door de stad beheerd onder den naam van „Kwotisatie-goederen."

„Actum den XVIen February 1599."

Origineel, geteekend door den burgemeester Watze Eelckes, de Schepenen Reyner Jelmers en Lieuwe Pieters, Hotze Algers, Schepen en ontvanger der kloostergoederen en P. Joannis, secretaris der stad.

No. 300.
1599
26 Mei.
Akte, waarbij de Volmachten der Grietenijen *Leeuwarderadeel*, *Thietzerckstederadeel*, *Smallingerlandt*, *Idaerderadeel*, te zamen met de stad *Leeuwarden* goed-

keuring schenken aan het bestek, door Gedeputeerden opgemaakt van de reparatie van den *Ludsumerdam* of *Bergumerdam*, die vroeger door de bezitters van het Convent van *Bergum* werd onderhouden volgens accoord met het Lepparecht van 1 Augustus 1482, dat ook nu bekrachtigd wordt, behoudens een enkele nieuwe bepaling.

„Binnen Leeuwarden den XXVI^en^ May XV^c^ negen ende tnegentich."

Origineel, geteekend door Gedeputeerden en Volmachten voornoemd: Kempo S.z. Wiarda, H. Gualtery, Epo van Douma, Matheus Lyuckema, W. van Lezaen, Coop Laurensz., Gerrit Henricz., K. van Donia, Frans Focco Unia, Melle Jochums, H.. Bootsma en Harmen Harkes. — Gedr. Chb. IV, p. 1045.

No. 301. De Stadhouder *Willem Lodewijk* beveelt den Capt. *a.* *Elderen* om met twee Compagnieën naar *Leeuwarden* **1601** te komen en geeft last aan den Magistraat aldaar om 9 Juni. dat garnizoen te onderhouden.

„Actum Leuwarden den 9[en] Juny 1601."

Origineel, met opgedrukt zegel en onderteekening van: „Wilhelm Ludwig, graff zu Nassau".

b. Bevel als boven aan den Kapitein *Jan Sageman.*
1604 „Actum Lewarden den 7[en] Februari 1604."
7 Februari.

Bezegeld en geteekend origineel als voren.

c. Gedeputeerde Staten van Friesland geven hetzelfde
1605 bevel aan den Hopman *Hette van Hettinga.*
11 Decemb[r]. „Den XI[en] Decembris 1605."

Origineel met opgedrukt landszegel en namens Gedeputeerden geteekend door A. Aysma.

d. Bevel als boven van Gedeputeerde Staten aan den
1606 Hopman *Focx Selzama.*
5 Februari. „Gegeven binnen Leeuwarden den 5[en] February 1606."

Origineel als voren, geteekend: A. Aysma.

e. Bevel van den Stadhouder aan den Hopman *Hans*
1608 *van Oldensloo* om zich uit *Coevorden* naar *Leeuwarden*
19/9 April. in garnizoen te begeven volgens aanwijzing van den kwartiermeester *Friesma.*

„Actum 's Gravenhage den 19/9 Aprilis 1608."

Origineel met zegel en onderteekening van den Stadhouder.

No. 302. Artikelen, waarop de Magistraat van *Leeuwarden*,
a. gehoord het advies van Schepenen dier stad, octrooi
1601 verleent aan *Jaques Balbian* tot het houden van eene
4 November. „Tafel van Leninge" gedurende 16 jaren, waarvoor hij belooft uit de opbrengst der renten, gesteld op één duit van de Gulden per week, aan de stad te zullen betalen jaarlijks *f* 1800 en *f* 4200 in eens.

„Den vyerden Novembris ano XVI[c] ende Een."

Origineel, geteekend: Jan Arnts, Burgemeester, E. Boner, Schepen, Gercke Wybes en Jan Kempes, Gemeensmannen, Mr. Balbian en de Secretaris P. Joannis.

b. Octrooi als voren, waarbij Burgemeesteren, Schepe-
1602 nen en Raden met Gezworen Gemeente van *Leeuwar-*
19 Maart. *den* vergunning verleenen aan *Jaacques Balbian* tot het houden van eene „Bank van Leening."

„Deezen negentienden dach Martii int Jaer sestienhondert ende twee olde styl."

Origineel op groot perkament met groot uithangend stads-

zegel in groen was, geteekend: Jan Airnts, E. Boner, Arent Ariens, Fetge Simens en op de vouw: P. Joannis.

c. Verklaring van *J. Balbian* dat de Magistraat van
1602 *Leeuwarden* niet gehouden is hem eenige schade te
20 Maart. vergoeden, die hij lijden mocht door „gestolen panden", of als hem op eenige Obligatiën minder profijt mocht worden toegekend.

„Binnen Leuwarden deezen twintichsten dach Martii int Jaer sesteynhondert ende twye, olde style."

Origineel, geteekend: Mr. Balbian.

d. Koopbrief van een huis in „de Bagynestraat" te
1602 *Leeuwarden*, verkocht door *Helena van Siccama*, wed.
20 Maart. van *Duco Wyarda*, Raadsheer in het Hof van Friesland, voor 2060 g.gld. aan *Jacques Balbian* van Delft, tot het houden van eene bank van leening, met aangehechten Consentbrief.

„Deesen 20en Martii ano sestyenhondert twye stilo veteri."

Origineel op groot perkament met twee uithangende stadszegels in groen was, geteekend: Helene Syckema, Jan Airnts, Ens, D. Blocq, Joachimi, A. Aerns, Gerrit Dircks en P. Joannis.

No. 303. Stukken betreffende de onderhandelingen van den Magistraat van *Leeuwarden* met de onderhoudsplichtigen der Bruggen in de *Harlingervaart* te *Ritzumazyl*, *Dronryp* en *Kingmatille*.

1602 *Pieter Kingma*, Gedeputeerde van Friesland, bekent
a. van de stad *Leeuwarden* te hebben ontvangen: „140
25 Augustus. Carol. gld., een olde Rosenobel in specie, een zilveren

beker, wegende 25 lood en nog 4 Eeken balken", omdat hij *Kingmatille*, dat hij moet onderhouden, heeft vernieuwd op eene wijdte van 14½ voet, met belofte van voortdurend onderhoud.

„Actum desen 25 Augusti 1602."

Origineel, geteekend: Pieter Kingma.

b. 28 Augustus. *Willem Petersz.* te *Dronryp*, meier van *Barbera Decama*, bekent van de stad *Leeuwarden* ontvangen te hebben 60 Carol. gld., omdat hij de brug te Dronryp gemaakt heeft op eene wijdte van 15 voet met belofte van voortdurend onderhoud.

„Actum den 28 Augusti 1602."

Origineel, geteekend door den Secretaris Gualteri en den Notaris Richaeüs.

c. **1606.** Drie Extracten uit het Akteboek van *Leeuwarden* betreffende het onderhoud van *Ritzumazijl.*

1. 23 Juni. Akte, waarbij de Volmachten der dorpen *Blessum*, *Deinum* en *Marssum*, waaraan de stad *Leeuwarden* een gift in eens van *f* 220 had geschonken voor de vernieuwing van de *Ritzumazijl* tot eene breedte van 14 voet en 10 duim, beloven die zijl ten allen tijde op diezelfde breedte te zullen onderhouden.

„Op huyden den 23en Juny 1606."

2. 26 Juni. Procuratie van de „gemeene Gemeente van *Marssum*" voor *Nanne Pibes Abbema* en *Intie Jansen* als volmachten, om van de stad *Leeuwarden* de gelden te ontvangen, die zij voor de vernieuwing van de *Ritzumazijl* had toegezegd.

„Op huyden den 26en Junius anno 1606."

3 Procuratie als voren van Gemeensluiden van *Dei-*
:7 Juni. *num*, waarbij tot volmachten worden benoemd *Wilcke Johannis* en *Jan Meynerts*.

„Op den 27en Juny anno 1606."

Deze drie kopieën gecoll. en geteekend: Gualtery.

d. Drie Extracten als boven betreffende het onderhoud
1611 van de *Hoornbrug* te *Dronryp*.

1. Verklaring van de ingezetenen van *Dronryp*, dat zij
›ptember. *Waetze van Ockinga* machtigen om met Burgemeesteren van *Leeuwarden* te onderhandelen over het vermaken van de *Hoornbrug*.

„Actum in den kercke Dronryp den 7en Septembris 1611."

2. Verklaring van de Meiers van *Jaersma-Zathe* en
October. *Gaweister-Zathe* te *Dronryp*, dat zij procuratie geven aan Jhr. *Sino Lewe*, om de 100 Daalders te ontvangen, die de stad *Leeuwarden* heeft toegezegd voor het repareeren van de *Hoornbrug*.

„Actum Dronryp den XXXen Octobris 1611."

3. Verklaring van Jhr. *Seine Lewe* als gemachtigde van
Yovember. *Dronryp* dat hij de 100 Daalders van de stad *Leeuwarden* ontvangen heeft.

„Actum den 4en Novembris 1611."

Alle drie kopieën, gecoll. en geteekend Gualtery.

e. Gedeputeerde Staten van Friesland bevelen *Sakle*
1618 *Intes Kingma* om *Kingmatille* te herstellen ter wijdte
.6 Juni. van 14 1/2 voet en op de vroegere hoogte.

„Diensdach XVI Juny 1618 voer noen."

Extract uit het Resolutieboek van Gedeputeerden, gecoll. en geteekend: A. Aysma.

f. Drie verklaringen van opmeting der hoogte van
17 Juni *Kingmatille* en de *Hoornbrug*, van wege den Magis-
en 23 Juli. traat van *Leeuwarden* geschied door den Stadstimmerman.

Origineelen op één blad papier, geteekend door den Secretaris I. Lamberti, het eerste van 17 Juni — en de twee laatste van 23 Juli 1618.

g. Remonstrantie van de stad *Leeuwarden* bij Gedepu-
22 Juli. teerde Staten van Friesland, vervat in 46 artikelen en inhoudende klachten over het onderhoud van *Kingmatille* door *Sakle Kingma*, met rapport van Gedeputeerden aan S. Kingma om de brug te herstellen volgens vroeger gemaakt contract.

Origineel. De Remonstrantie is geteekend I. Lamberti en het Rapport van 22 Juli door A. Aysma.

h. Inventaris van de stukken, overgelegd door den Magistraat van *Leeuwarden* aan Commissarissen van Gedeputeerden van Friesland in zake *Kingmatille*, de *Hoornbrug* en *Ritzumazijl.*

Ongedateerd en ongeteekend.

i. *Ruerd van Juckema* belooft de brug te *Dronryp* te
1620 laten maken en te onderhouden op eene wijdte van
29 April. 14½ voet, waarvoor de Magistraat van *Leeuwarden* hem, boven het vroeger aan zijn meier gegevene, nog *f* 140 zal schenken.

„Den 29 Aprilis 1620."

Origineel, geteekend: Riuerdt van Juckema en I. Lamberti.

j. *Sakle Kingma* verklaart van de stad *Leeuwarden*
1633 ontvangen te hebben *f* 85, hem door Commissarissen
16 Februari. van Gedeputeerden toegewezen voor de herstelling van de *Juckema-* of *Rypstertille*, met belofte zijnerzijds van onderhoud daarvan.

„Den 16 Feb. 1633."

Origineel, geteekend: Sakle Kingma en I. Lamberti.

No. 304. Aanschrijving van Gedeputeerden van Friesland aan
1606 den Magistraat van *Leeuwarden* om terstond een aan-
a. vang te maken met de beschrijving der Schoorsteenen
3 Juli. in de stad en de „Quoyeren" daarvan ten spoedigste in te zenden.

„Den 3en July 1606."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: Wyarda en namens Gedeputeerden: A. Aysma.

b. Nadere ordonnantie van Gedeputeerden in deze zaak,
16 Juli. daar de Cohieren tot hiertoe nog niet waren ingezonden.

„In Leuwarden desen 16en July ano 1606."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, namens Gedeputeerden geteekend door Jarich Knyff.

No. 305. Koopbrief van een huis op den hoek bij de *Doecke*
a. *Martena pijp* te *Leeuwarden*, door *Dirck Reinersz.*
1608 „sweertveger," aan de stad verkocht voor 1240 g. gld.,
26 Septembr. met extract uit het Proclamatieboek van Leeuwarden.

„Den XXVIen Septembris 1608."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend o. a. door Dyrck Reynersz. en Gualtery.

b. Koopbrief van een achterhuis in de *Burmaniastraat*,
1612 door *Rixt Feickesdr.*, wed. *Dominicus Oetzma*, aan de
15 October. stad verkocht voor 1075 g. gld.

„Desen 15 Octobris ano 1612."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend: Ryxt Feykes, Gualtery en Vincent Ipckes.

c. Koopbrief van een huis met grond „op de smalle
1616 zijde van de *Nyeuwe Stadt* tusschen *Doecke van Mar-*
3 Juli. *tena Pype* en de *kleine Kerkstraat*," door de Wed. *D. Oedtsma* aan de stad verkocht voor 1500 g. gld.

„Desen darden dach July anno XVI^c^ ende sesthien."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen geteekend.

No. 306. Verdediging van den Raad en de Gezworen Gemeente
1608 van *Leeuwarden* tegen den Procureur-Generaal van het
30 Septembr. Hof van Friesland, waarbij de stad haar recht handhaaft, haar door den *Hertog van Saksen* en later bij privilege van *Keizer Karel* toegekend om een „Werckhuys" op te richten en „recht ende justititie te administreeren over alle diegene, die binnen de stadt Leeuwarden en de jurisdictie van dien schulden opleggen ofte breukachtig werden, zij zijn dan Edel ofte onedel, uitgescheyden alleen crimineele saecken, die leven ofte lidt aangaen."

„Den laesten Septembris anno XVI^c^ ende acht."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend door Watze Eelkez., Simon Cornelis, T. Marssum, Jurien Hendricx, Simon Jansz., Tyerck Abbez. en den secretaris Gualtery.

No. 307. Testament van *Pieter Hendricxz. Hesop*, die, nevens
1609 verschillende andere legaten, aan „het Weeshuis" te
a. *Leeuwarden* (Old-Burger) legateert zijne „Sate Landts
9 Maart. gelegen te *Aenjum* in *Dongeradeel*, genaamd *Luetemazate*," onder verplichting om zes schamele weezen in het Weeshuis te onderhouden, waartoe die zijner bloedverwanten allereerst gerechtigd zullen zijn.

„Actum int jaer ons Heeren Salichmakers geboerte sesthyenhonderd ende negen, op ten negenden dach des maents Martii."

Origineel, geteekend door Peter Hesop, Lenert Stoffels, Thomas Alles, Meynne Yannys, Claes Andryesz., Suier Steffens, en van wege het Hof door J. Brantzum en door M. Everardi als notaris, met opgedrukte zegels van de beide laatsten.

b. Kwitantie, volgens welke door Burgemeester, Secre-
15 Juli. taris en bode van dr. *Brantzum* is ontvangen: 3 gld. en 19 stuivers, als salaris voor de opening van het Testament van wijlen *Pieter Hesop*.

„Actum den 15 July 1609."

Origineel, geteekend door den eersten klerk ter secretarie Corn. Gellius.

c. Request van *Harmen Alrycx* en *Pieter Alrycx* c.s. aan
1613 Burgemeesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwarden*,
18 Juni. waarbij zij verzoeken dat het Testament van wijlen *Pieter Hesops* van den Secretaris worde opgeëischt en in de „Stadskiste" bewaard en dat daarvan akte worde opgemaakt en hun kopie gegeven, met toestemmend antwoord van den Magistraat.

„Actum den 18 Juny 1613."

Origineel, geteekend: M. Everardi.

No. 308. Missive van Gedeputeerde Staten van **Friesland aan**
1609 den Magistraat van *Leeuwarden*, met toezending van
18 April. de „Akte van Stylstandt" met den konig van *Spanje* en verzoek om deze akte te doen publiceeren. Hierbij de verklaring van den secretaris *Gualteri*, dat zij op 25 April van het Raadhuis te Leeuwarden gepubliceerd is.

„Uyt Lieuwarden desen 18 Aprilis 1609,"

Origineel, namens Gedeputeerden **geteekend door A.** Aysma.

No. 309. Akte, waarbij de Magistraat van *Leuwarden* volgens
1609 Staatsresolutie van 20 Augustus 1608 aan de Staten
a. van Friesland overdraagt de kerk van het vroegere
11 Juli. klooster der *Grauwe Bagijnen* voor eene som van *f* 8300, om voortaan te dienen tot een Lands-Tuchthuis.

„Opten XI^en July 1609."

Origineel met opgedrukte zegels **van de Provincie en** van de stad en geteekend door Renicus **Atsma, A. Aysma** en Gualtery.

b. Eerste Concept van een Reglement voor het Lands-
8 September. Tuchthuis te *Leeuwarden*, gearresteerd ter vergadering van Gedeputeerde Staten van Friesland.

„Op huyden den 8^en Septemb. 1609"

Origineel, geteekend: A. Aisma.

c. Tweede Concept van een Reglement als boven, waarvan de twee eerste gedeelten onveranderd zijn opgenomen in het Reglement van 22 Februari 1610.

Ongedateerd en ongeteekend origineel. Chb. V, p. 166.

[N]o. 310. Resolutie van Gedeputeerde Staten van Friesland,
1609 waarbij drie leden van den Magistraat en drie leden
a. van de Gezworen Gemeente worden uitgenoodigd om
Novembr.voor hun College te verschijnen tot vereffening van hunne onderlinge geschillen.

„Vrijdach 24 Novembris 1609 voer Noen."

Extract uit het Resolutieboek van Gedeputeerden, gecoll. en geteekend door A. Aysma.

b. Resolutie als voren, waarbij, wegens voortduring
[D]ecember.der geschillen, nogmaals drie leden van den Magistraat en drie van de Gezworen Gemeente worden uitgenoodigd om samen te komen met de drie Gecommitteerden van Gedeputeerden, de Heeren *Burmania*, *Swartzenberch* en *Fockens* en drie Heeren van het Hof van Friesland.

„Maandach IIII Decembris 1609, voer Noen."

Extract als boven.

c. Proces-Verbaal van de bijeenkomst van bovenge-
Decembr.noemde Heeren, waarbij de Gecommitteerden van Gedeputeerden, de Heeren *Upco van Burmania*, *Georg Vryheer toe Swartsberch* en *Hepco Fockens*, Grietman van *Upsterlandt*, te zamen met de leden van het Hof, de Heeren *Gellius Hillama*, *Laelius Lycklama* en *Joannis Sandius* voorstellen doen ter beëindiging der geschillen tusschen Magistraat en Gezworen Gemeente van *Leeuwarden*, vooral ten opzichte van het begeven der „rentampten," en waarbij wordt besloten dat de Magistraat voortaan de genoemde ambten zal begeven, terwijl de keuze voor twee dier ambten, n.l. voor het rentmeestersambt van de geestelijke goederen en voor den ontvang van de floreenrente, voortaan buiten het College van den Raad zal geschieden.

„Aldus gedaen ende accordeert int Landtschapshuys den 10en Decembris 1609."

Origineel, door de zes bovengenoemde Heeren geteekend.

No. 311. **1610** 13 Decembr. Koopakte van een huis, staande bij de *Jelgera-poort* te *Leeuwarden*, door Burgemeesteren, Schepenen en Raden aldaar gekocht van *Jacob Wybes*, „Leertouwer" en *Frouck Hessels*, zijne echtgenoote, voor de som van 519 g. gld.

„Desen XIIIen Decembris 1610."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen geteekend.

No. 312. *a.* **1612** 24 Juni. „*Wilhelm Ludwich*, *Graeff thoe Nassauv* enz." Stadhouder en Capitein-Generaal en het Hof van Friesland bevelen den Raadsheer *Petrus Ruynia* om zich te begeven naar het „Zeth ende drayhout over de Colckemeer op Wylaarderabuyren," om partijen over het herstel en onderhoud daarvan zich te doen verstaan.

„Gegeven tot Leeuwarden den XXIIIIen Juny 1612."

Origineel op perkament met groot aanhangend zegel der Provincie in rood was.

b. **1613** 15 Januari. Verbaal van den Raadsheer *Joh. Saeckma*, volgens hetwelk de stad *Leeuwarden* aanneemt om nu voor eens de „Stalten van het Zet" en dr. *Eelco Heymans*, nomine uxoris, om het „draaihout" te maken en dit met „het Zet" eeuwig te onderhouden.

„Aldus gedaen binnen Leeuwarden desen 15en January 1613."

Origineel en auth. kopie, beide geteekend: J. Saeckma.

No. 313. „*Jacob Pietersz.*, Heer Convoy-meester tot Harlin-
1613 gen," verkoopt aan de stad *Leeuwarden* een plaats
a. van 75 voet met het gebouw daarop en de halve ge-
20 April. rechtigheid van de brug op „den Eewal" vóor het huis van den Secretaris der stad *Hendrick Gualteri* gelegen, voor de som van 550 g. gld.

„Desen XXen Aprilis anno XVIc ende darthien."

Origineel met opgedrukt stadszegel en wederzijdsche onderteekening.

b. *Dirck Hendrixz. Bugge* van *Delft* verkoopt aan de
2 Juni. stad *Leeuwarden* een huis „bij de Vischmarkt, alwaer de drie haringen uitsteken," voor eene som van 2025 g. gld.

Hierbij de kwitantie van betaling in drie termijnen.

„Actum Leuwarden desen tweeden Juny anno XVIe ende darthien."

Origineel als boven.

c. Procuratie van *Hendrik Dirks Bugge* en van zijn
1607 zwager *Cornelis Michielsz. van den Rijn*, brouwers te
5 Mei. *Delft*, voor *Dirk Hendriksz. Bugge* om twee huizen te *Leeuwarden* te verkoopen, waarvan het ééne is het huis bovengenoemd en het andere buiten de stad gelegen bij den „*Betecommer-molen.*"

„Gedaen den vyffden Mey XVIc seven."

Auth. kopie.

d. *Gerloff Jans* en *Ariaentje Cornelisd.*, echtelieden,
1613 burgers van *Leeuwarden*, verkoopen aan de stad een
3 Decembr. huis bij de Vischmarkt, waar „de drie hosen" uithangen, staande aan de Korenmarkt tot achter naar den Eewal, voor eene som van 2725 g.gld.

„Desen XXIII[en] Decemb. anno XVI[c] ende darthien.

Origineel met opgedrukt stadszegel en wederzijdsche onderteekening.

e. **1614** 1 Februari. *Arent Ariëns* en *Clara Algersd.*, echtelieden, burgers van *Leeuwarden*, verkoopen aan de stad een huizing, schuur en plaats bij de Vischmarkt, van „het Diep" tot achter aan den Eewal, voor eene som van 4110 g. gld. met kwitantiën van drie betalings-termijnen.

„Desen eersten February anno XVI[c] ende vierthien."

Origineel als boven.

f. **1617** 20 Novemb[r]. *Auckien Polmans*, huisvrouw van *dr. Gerryt d' Blauw*, advocaat voor het Hof van Friesland, verkoopt aan den Magistraat van *Leeuwarden* vier kamers achter elkander, respectievelijk gelegen in de Minnemastraat en de Oldewyffs-steeg, voor 1300 g. gld. met kwitantie in twee termijnen, onderteekend: *Gerardus Q. de Blauw.*

„Actum desen XX[en] Novembris anno XVI[c] ende seventien."

Origineel als boven.

g. **1618** 10 Decemb[r]. Verbaal van den Commissaris van het Hof, *Rommert Ulenburg*, tot onteigening van een huis aan den Eewal, door de stad overgenomen van *Jan Willems d' Ky* voor 200 g. gld.

„Den tienden Decembris 1618."

Origineel, geteekend R. Ulenborg.

h. 1619 9 Januari. Verbaal als voren tot onteigening van eenige kamers met grond, gelegen tusschen de Minnemastraat en de Hoochstraat, voor 1000 g. gld., met kwitantiën van diverse termijnen van betaling.

„Actum den 29en January 1619."

Origineel, geteekend: R. Ulenburg.

i. 7 Mei. De Magistraat van *Leeuwarden* verkoopt aan *Joris Gerrytz. Camp* het voorste gedeelte van het huis, door dr. *Martinus Boelema* in het vorig jaar bewoond en gelegen in de Grote Hoochstraat, voor 1501 g. gld., met bepaling omtrent het maken en onderhouden van wal en straat.

„Desen sevenden May anno XVIc ende negenthien."

Origineel met opgedrukt stadszegel en onderteekening van wederzijdsche partijen.

j. 7 Mei. De Magistraat van *Leeuwarden* verkoopt aan *Jan Reinersz.* „Mr. kistemaecker" en burger der stad, eene erve of plaats met materialen daarop, gelegen in de straat, loopende uit de Hoogstraat in de Minnemastraat, voor 600 g.gld., met bepalingen omtrent den opbouw.

„Desen sevenden dach May anno XVIc ende negentien."

Origineel als boven.

k. 7 Mei. De Magistraat van *Leeuwarden* verkoopt aan *Gerryt Gerrytsz.*, timmerman en burger der stad, het achtergedeelte van het huis, door dr. *Martinus Boelema* in het vorig jaar bewoond, gelegen in de straat, die loopt uit de Hoogstraat tot in de Minnemastraat, voor

1228 g. gld., met bepalingen omtrent den opbouw. „Desen sevenden May anno XVIe ende negenthien."

Origineel als boven.

l. Dr. *Martinus Boelema* en *Evertie Tjaerdts*, echte-
10 Mei. lieden, verkoopen aan de stad hun huis in de Hoogstraat, voor 3500 g. gld., met bijgevoegde kwitantie. „Huyden den 10en May a° XVIc ende negenthien."

Origineel, door de verkoopers onderteekend.

m. Burgemeesteren, Schepenen en Raden met Gezwo-
18 Novembr. ren Gemeente van *Leuwarden* verkoopen aan Heeren „Curateurs" van de nagelaten kinderen van Hopman *Arent van Arentsma* een ledige plaats of erve, gelegen in de straat, loopende van de Hoogstraat naar de Minnemastraat, voor 700 g. gld., met bepalingen omtrent den opbouw.

„Desen XVIIIen Novembris anno XVIe ende negenthien."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen onderteekend.

n. Burgemeesteren, Schepenen en Raden met Gezworen Gemeente van *Leuwarden* verkoopen aan *Arien Erasmi*, „Mr. glaesmaecker," een ledige plaats of erve als boven voor 675 g. gld., met bepalingen omtrent den opbouw.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

o. *Griet Jan Pytersdochter*, echte huisvrouw van *Sytse*
1620 *Hommis*, verklaart schuldig te zijn aan de Stad de
10 Juni. som van *f* 25, haar geleend voor het maken van een

nieuwen steenen wal voor haar huis op den Eewal.

„Huden den 10 Juny 1620."

Origineel, door partijen onderteekend.

p. *Lambert van Dalen* verkoopt als voogd van de on-
.625 mondige kinderen van wijlen Mr. *Arien Puts*, schilder,
ctober. aan de stad *Leeuwarden* een achterhuis, gelegen in de straat, loopende van de St.-Jacobstraat naar de Hoogstraat, voor 425 Car. gld.

„Desen sevenden Octobris 1625."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen onderteekend.

. 314. *Godeward van Steenhuis*, door zijn vrouw *Bartruid*
615 *van Tweenbergen* erfgenaam van *Bartholomeüs van Coe-*
Juni. *len*, in wiens bezit was een rente van *f* 50 op *de Waag* te *Leeuwarden*, verklaart van den stedelijken Rentmeester, dr. *Theodorus Marssum*, ontvangen te hebben de som van 1000 g. gld. als aflossing van die rente.

„Desen XXVII[en] Juny anno XVI[c] ende vyffthien."

Origineel, geteekend: Godevart van Steenhuys, W. v. Haren, stalmeester van den Stadhouder Willem van Nassau, H. Gualtery en twee stadsklerken.

. 315. „Voet ende beraminge aangaende de Raets-bestel-
615 linge van Leuwarden," uitgevaardigd door den Stad-
a. houder *Willem Lodewijk van Nassau* te zamen met
Juli. Gedeputeerde Staten en Raden in het Hof van Friesland, om in werking te treden den 1[e] Januari 1616.

Dit nieuwe Reglement, in 15 artikelen vervat, werd vastgesteld om een einde te maken aan de vele oneenigheden, die tusschen de Regeering en de Burgers waren ontstaan en regelde de verkiezing der leden van

den Magistraat door „Electeurs” op beteren voet dan was geschied in het Reglement van 19 November 1586. (cf. supra n°. 293).

„Aldus gedaen ende gearresteert int Landtschapshuys binnen Leuwarden den 5en July XVI° vyftyen.”

Origineel, door den Stadhouder onderteekend en, namens Gedeputeerden en Raden, door A. Aysma. — Gedr. Chb. V. p. 213.

b. 30 Decembr. Nader besluit van den Stadhouder, Gedeputeerden en Provinciale Raden, door den Magistraat, Gezworen Gemeente en Bevelhebberen van *Leeuwarden* aangenomen, om de „Raadsbestelling” voor het jaar 1616 en voor het vervolg te onderhouden tot wegneming van misbruiken, zonder te kort te doen aan de Stedelijke privilegiën.

„Aldus gedaen ende gearresteert int Landschapshuys binnen Leeuwarden den naestlaesten Decemb. anno 1615.”

Kopie van dien tijd. Het origineel was geteekend door den Stadhouder, door A. Aysma en door den Secretaris der stad.

c. Formulier van den Eed voor de leden van den Magistraat van *Leeuwarden.*

Ongedateerde kopie van dien tijd.

d. Formulier van de Eeden voor de verschillende Electeurs en de Gezworen Gemeente, door den Stadhouder, Gedeputeerden en Raden volgens de „beraming” vastgesteld.

Ongedateerde kopieën van dien tijd. Gedr. Chb. V, p. 215.

No. 316. Instructie voor „*Christoffel Biesman*, oud-burgemees-
1615. ter van *Nijmegen* en Joncker *Johan van de Wael*, Heere
3 Novembr. toe *Moesbergen*", als Gecommitteerden van de Staten-Generaal en voor Mr. *Adriaen van Berckholdt* als lid van den Raad van State, die naar Friesland zijn afgevaardigd om met den Stadhouder, Gedeputeerden en het Hof, naar aanleiding van de Remonstrantie van dr. *Wilhelm Velsius* uit den Raad en dr. *Gerard Hardomans* uit de Gezworen Gemeente van *Leeuwarden*, al het mogelijke te doen tot bijlegging van de geschillen, ontstaan ter zake van de nieuwe Raadsbestelling.

„Aldus gedaen ter vergaderinghe van de Staten-Generael, In 's Gravenhage den XXVIIIen November XVIc ende vyfthien."

Kopie van dien tijd.

No. 317. Afkondiging door den Stadhouder, Gedeputeerde Sta-
a. ten en het Hof van Friesland van eene „Generale
1615 Amnestie" en vergetelheid van alle ongeregeldheden,
) Decembr. sedert 1609 te *Leeuwarden* voorgevallen, tot bevestiging van den vrede onder de burgerij en van het gezag van den Magistraat, met opheffing van alle processen en vonnissen deswege en met last aan den Procureur om voortaan alle rustverstoorders met allen ernst te vervolgen.

Deze amnestie is gepubliceerd van het Stadhuis den 2en Januari 1616 ten overstaan van de Heeren *Bocke van Burmania* en *Dirck Thysz.*, Gecommitteerden uit Gedeputeerden en *Ernst van Haringsma* en *Rombertus Ulenburch*, Raadsheeren in het Hof van Friesland.

„Actum int Landtschapshuys binnen Leuwarden desen naestlesten Decembris XVIc ende vyftyen."

Origineel, geteekend: A. Aysma.

b. Resolutie van den Stadhouder, Gedeputeerden en
1616 Raden-Provinciaal van Friesland, inhoudende bepalin-
30 Decemb^r^. gen omtrent de eerstvolgende en toekomstige verkiezingen van leden van den Magistraat van *Leeuwarden*.

„Maendach XXXe Decembris 1616 voer noen."

Extract uit het Resolutieboek van Gedeputeerden, gecoll. en geteekend door A. Aysma, met bewijs van opgedrukt zegel in rood was.

c. Begeleidende Missive bij bovengenoemde Resolutie
30 Decemb^r^. met vermaning aan den Magistraat van *Leeuwarden* om dienovereenkomstig te handelen en voortaan in eenigheid, rust en vrede te leven.

„Vuyt Leeuwarden desen 30^en^ Decembris 1616."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel in rood was, geteekend: Idzarda, en namens Gedeputeerden: A. Aysma.

No. 318. Nieuw Octrooi (cf. n°. 302), waarbij de Magistraat
a. van *Leeuwarden* het houden van eene Bank van Lee-
1616 ning vergunt aan *Nicolaes Roclaes* en *Isaac Lus* voor
22 Maart. den tijd van 16 jaren tegen een dadelijk geschenk van *f* 5000 aan de stad en *f* 200 aan de armen en tegen een jaarlijksche pachtsom van *f* 2000.

„Deesen tweeentwintichsten dach Martii int jaer sesthienhondert ende sesthien olde styll."

Origineel op groot perkament met uithangend stadszegel in groen was, geteekend: Wybe Orcx, E Boner, Aucke Broers, Cent Ipckes, J. Lamberti, Jacob Barents en Mr. Gerryts, eerste clercq.

b. *Nicolaas Roclaas* en *Isack Lus* nemen aan om vóor
1618 1° Mei a.s. de *f* 3000 te betalen, die zij als pachters
4 November. van de „Bank van Leening" nog aan de stad *Leeuwar-*

den schuldig zijn met interest daarvan tegen 7 ten honderd.

„Den 4 Novembris 1618."

Origineel, geteekend door „Rooclaees" en den Stads-secretaris J. Lamberti.

c.
1622 Memorie van hetgeen aan de stad *Leeuwarden* nog competeert van de pachters van de „Bank van Leening," zoowel aan pacht als aan rente.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

d.
14 Decemb^r^. Crediteuren van „wijlen *Jacob Sandersz Balbiaen*, in leven tafelholder binnen *Leuwarden*" en van zijne echtgenoote *Sara Luis* verzoeken de approbatie van het Hof van Friesland tot verkoop van het huis in „de Baginestraete", waarin eertijds de „Bank van Leening" is gehouden, aan den Grietman *Ernest van Donia*, met consent van het Hof.

Het request ongedateerd, geteekend: J. Campen. Het consent gedateerd van 14 Dec. 1622, geteekend door den Griffier B. Hoppers.

e.
11 Maart en 15 April. Voorwaarden, waarop de Commissarissen van het Hof van Friesland, *Eernst van Harinxma* en dr. *Suffridus Hania* het bovengenoemde huis ten verkoop aanbieden.

„Den XV^en^ Aprilis 1622."

Origineel, geteekend door de Notarissen Govert van Tongeren en J. Wilhelmi.

f.
29 Novemb^r^. Toewijzing door Commissarissen van het Hof van bedoeld huis aan den Grietman van Leeuwardera-

deel, *Eernst van Donia*, voor de som van 2000 g. gld.
„Den XXIX^en November anno 1622."

Origineel, geteekend: Ernst van Harinxma en S. Hania.

g. Overdracht van het voornoemde huis door *Eernst*
7 December. *van Donia*, Grietman van *Leeuwarderadeel*, aan den Magistraat van *Leeuwarden* tegen den inkoopsprijs.
„Actum den soevenden Decembris anno XVI^c twee ende twintich stilo veteri."

Origineel, geteekend: E. H. à Donia en S. v. Pruyssen.

h. Onkosten van den verkoop van de „oude Lomberth"
18 April, aan *E. van Donia*, geteekend door de Notarissen *van*
20 en 24 Mei. *Tongeren* en *Wilhelmi*. — Daarbij een ordonnantie aan den Rentmeester tot uitbetaling van *f* 410 aan *E. v. Donia* voor de overdracht van dat perceel en een kwitantie, geteekend: *E. v. Donia.*

Origineelen op één papier, successivelijk geteekend 18 April, 20 en 24 Mei 1622.

i. Crediteuren van wijlen *Jacob Sandersz. Balbian* ver-
13 Decemb^r. zoeken het Hof van Friesland om een „Decreet ofte andere approbatie" van den verkoop van het bovengenoemde huis aan den Grietman *E. van Donia.*
In margine de verleende approbatie van het Hof.
„Den XIII^en Decembris 1622."

Origineel, geteekend namens Crediteuren door D. L. Scheltinga. De approbatie namens het Hof geteekend: B. Hoppers.

j. Kwitantie van den aankoop van het genoemde huis,
1623 door den Magistraat van *Leeuwarden* gekocht van *Ernst*
15 October. *Donia* voor „336 Spaansche pistoletten, het stuk tot

seven Carol. guldens veertien stuivers", = *f* 2587,20.

„Den 15en October duisend ses hondert drie ende twintich."

Extract uit het Register der geconsigneerde penningen, geteekend door den Raadsheer S. Hania.

o 319. Mr. *Abelus Attama*, Secretaris van *Tietjerxteradeel*,
1617 verklaart aan den Magistraat van *Leeuwarden* verkocht
a. te hebben zijn „huysinge ende Camers, *His Meester*
ptember. *Harmens* huysinge" genaamd, staande over het Weeshuis en tegenwoordig bewoond door dr. *Sebastiaan van Pruyssen*, Secretaris von *Leeuwarderadeel*, voor eene som van 2265 g. gld., met annexe kwitantiën van de betalings-termijnen.

„Desen sesten Septembris anno XVIc ende seventhien."

Origineel en auth. kopie met opgedrukte stadszegels en geteekend door A. Attama en door Gecommitteerden van den Magistraat.

b. Eerste Reversaal ten bedrage van 1000 g. gld., welke
October. som *A. Attama* van zijne vordering van de stad heeft overgedragen aan *Jelmer Jansz.*

„Deesen 12en Octobris 1617."

Origineel, geteekend door A. Attama, dr. A. Monnichuis, advocaat en J. Wopconis, Notaris Publ.

c. Tweede Reversaal ten bedrage van 1265 g. gld. voor
1618 eene overdracht als boven.
Maart. „Binnen Leeuwarden deesen seven ende twintichsten Martii sestien hondert ende achtien."

Origineel als boven.

d. *Jan Wissema* te *Blessum* verkoopt aan den Magis-
1 Mei. traat van *Leeuwarden* op diens verzoek de huizinge, plaats en hofstede, staande te Leeuwarden vóor het *Decama-* of Landtschapshuis of het oude Vleesch- of Turfhuis, naast het huis, toebehoorende aan Mr. *Abelus Attama*, welk huis c. a. hem in erfenis is toebedeeld door wijlen *His Pietersd. Auckama*, zijne moei en *Anna Harmens*, zijne nicht, en dat voor eene som van 4500 g. gld., met bijgevoegde kwitantiën.

„Heeden den eersten May 1618."

Origineel met opgedrukt stadszegel, onderteekend door den verkooper en door Gecommitteerden van den Magistraat.

No. 320. Burgemeesteren, Schepenen en Raden met Gezworen
1618 Gemeente van *Leeuwarden* verkoopen aan *Claes Simonsz.*
a. *Hoeck* „seeckere hoge blauleidecte huysinge, staande"
29 April. „op de smalle zijde van de Nieuwe Stadt omtrent de" „Butterwage, wordende tegenwoordigh tot het Raadt-" „huys gebruyct," voor 2521 g. gld.

„Desen XXIX^en^ Aprilis anno XVI^c^ ende achtien."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend door Gecommitteerden van den Magistraat en door den kooper.

b. Burgemeesteren enz. verkoopen aan *Claes Roeleffsz.*
1 Mei. „seeckere grondt ofte plaatze, gelegen ten zuyden van" „het Blauleydecte Huys, dus langhe tot 't Raedthuys" „gebruyct," lang 28- en breed 20 voet, voor 520 g. gld.

„Desen eersten dach May dusent ses hondert ende achtien."

Origineel met opgedrukt stadszegel en geteekend als voren.

c. 8 Mei. *Aelcke Jans Hoptilla*, wed. *Upco Gerckes*, verkoopt aan de stad *Leeuwarden* „seeckere huysinge ofte loodse," „staende omtrent de butterwaagh op die Noorder zijde" „van 't diept, hebbende de plaets vant tegenwoordige" „Raedthuys ten Westen," voor 937 g.gld. 14 stuvers.

„Heeden den 8 May 1618."

Origineel met opgedrukt stadszegel en geteekend als voren.

No. 321. **1618** *a.* 29 Juli. Missive van *Renicus Atsma*, burgemeester van *Leeuwarden*, afgevaardigde ter Staten-Vergadering te *'s Gravenhage*, aan den Magistraat van Leeuwarden, berichten behelzende omtrent het afdanken der *Waardgelders* door *Prins Maurits* te *Utrecht*, de verkiezing van een nieuwen Magistraat en Vroedschap aldaar en de voorrechten aan de Contra-Remonstranten toegekend.

„'s Gravenhage den 29en July 1618."

Origineel, geteekend: Renicus Atsma.

b.)Augustus. Missive als voren, de gevangenneming meldende van diverse personen, die zich zoo „grovelijk en fraudelijk" „tegen den staat van 't landt hadden misgrepen, onder" „wie de minste niet waren *Johan van Barnevelt*, *Ho-*" „*gerbeets* en *Grotius*."

„'s Gravenhaghe den 19en Augusti 1618."

Origineel als boven.

c. November. Missive als voren, bericht gevende omtrent de verandering in de Stedelijke regeeringen, ook in *den Haag;* omtrent een oproer te *Rotterdam*, veroorzaakt door de „sedicieuse predicatiën" van *Grevinchovius*, predikant aldaar en eenen *Slatius;* omtrent de Synode Nationaal, waarop *Bogermannus* met eenparige stemmen

tot president verkozen is, „'t welck een eer voor onze stadt is" en omtrent de instructie van de zaak van „den *Advocaet* ende de anderen, te weeten *Hogerbeets* en *Grotius*."

„'s Gravenhaghe den 9en Novembris 1618."

Origineel als boven.

d. Missive als voren over de proceduren van de Ge-
7 December. vangenen; over de Synode, waarvoor 14 *Remonstranten* of *Arminianen* geciteerd zijn, wier woordvoerder *Episcopius* is geweest; over *Bogerman*, die groote eer bij een ieder behaalt, zelfs ook bij de vijanden; eindelijk over een koperen plaat, waarop de platte grond van *Leeuwarden* in 1602 is gegraveerd en die hij aan den Magistraat te koop aanbiedt voor „drie ponden."

„In 's Gravenhaghe den 7en Decembris 1618."

Origineel als boven.

e. Missive als voren met bericht van de vlucht van
1619 *Frankrijks Koningin-Moeder* uit *Bloys* naar *Angulesme*
22 Februari. en van allerlei bizonderheden daaromtrent.

Voorts bericht van groote leger toerustingen in *Spanje* en elders enz.

„In 's Gravenhage den 22en February 1619."

Origineel als boven.

f. Missive als voren, waarin *Atsma* verklaart geëligeerd
26 Februari. te zijn onder de 19 Rechters over *Oldenbarnevelt* en waarin hij bericht geeft van de Synode, van de schorsing van alle predikanten te *Utrecht*, welk voorbeeld *Rotterdam* en andere steden waarschijnlijk eerlang zullen volgen en van een brief van *Rodolphus Coclenius.*

„In 's Gravenhaghe den 26en February 1619."

Eigenhandig geschreven, maar niet geteekend.

g. Missive als boven met bericht dat „de zaak" nog
9 Maart. in geen anderhalve maand zal beslist zijn, dat men te vergeefs huiszoeking naar *Utenbogaert* heeft gedaan en dat er nu tegen hem „mandament crimineel gedecerneert is."

Voorts berichten over beroerten te *Alckmaer* en *Hoorn*, over krijgstoerustingen in *Frankrijk* en over den dood van de *Koningin* van *Engeland.*

„'s Gravenhage den 9en Martii 1619."

Geteekend origineel.

h. Missive als voren met bericht van de sententie van
3 Mei. den Advocaat *Barnevelt* en van zijne executie met vele bizonderheden daaromtrent.

„In den Haghe den 3en May 1619."

Origineel als boven.

i. Missive als voren met bericht van de sententie te-
7 Mei. gen *Ledenberch*, die zich echter „seer scantlicken hadde vermoort," en van de behandeling van de zaak van *Grotius* en *Hoogerbeets*, die, naar hij vermoedt, niet ter dood gebracht, maar toch onschadelijk gemaakt zullen worden.

„'s Gravenhaghe den 7e May 1619."

Origineel als boven.

j. Missive als voren met toezending van twee exem-
9 Mei. plaren van de Sententie tegen *Johan van olden-Barnevelt* en met bericht dat *Hoogerbeets* en *Grotius* gisteren

zijn veroordeeld tot „eeuwyghe gefanckenisse met confiscatie van alle haerluyden goeden."

„'s Gravenhaghe den 9en May 1619."

Origineel als boven.

No. 322. Missive van *Junius*, Secretaris van Graaf *Willem*
a. *Lodewyk*, aan Burgemeesteren, Schepenen en Raad van
1618 *Leeuwarden* met bericht van de verandering door „Zijne
30/20 Octobr. Excellentie" gemaakt in de Stedelijke Regeering te *Rotterdam*; van de behandeling der zaak van „den Advocaet *Barnevelt* en syn complicen;" van „'t Synode Nationael tot *Dordrecht*" en van de oorlogszaken in *Bemen* (Boheme).

„Uyt 's Gravenhage den 30/20 Octobris 1618."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel en geteekend: Junius.

b. Missive als voren met bericht over *Printz Henrick*,
1620 die den 27en September bij de Vorsten is aangekomen;
13/3 Octobr. over *Spinola*, die *Creutzenach*, *Alzeij*, *Oppenheijm*, *Bacharach*, *Ens*, *Pfaltz* en *Simmeren* heeft ingenomen; over de zaken in *Beemen* enz.

„Uyt het Leger bij Wesel den 13/3 Octobri 1620."

Origineel als boven.

c. Missive als voren met bericht van een voorgenomen
30/20 Octobr. aanval op *Alzey* door de Geünieerde Vorsten en *Printz Henricken* en van krijgstoorustingen in *Beemen*, *Beyeren* en *Stiermarken*.

„Uyt het Leger bij Wesel den 30/20 Octobris 1620."

Origineel als boven.

d. Bericht dat het leger opgebroken is, dat Zijne Exc.
)ctober. naar *Nimmegen* is gegaan en de „jonge gedesigneerde koning van *Beemen*" met zijn oom, Hertog *Lodewyck*, paltsgraaf, naar *Deventer*, terwijl hij van daar over *Steenwijk* naar *Leeuwarden* zal vertrekken, alwaar de jonge koning zal resideeren, benevens nog andere oorlogsberichten uit *Duitschland*.

„actum Swoll den 28 Octobris 1620."

Ongeteekend origineel.

). 323. Missive van Burgemeesteren en Vroedschappen van
1619 *Utrecht* aan „Burgemeesteren ende Regierders" van
a. *Leeuwarden* met verzoek om de door den Kerkeraad
Juli. gecommitteerde Heeren, die dr. *Joannes Bogermannus* komen beroepen, „goede audientie" te verleenen.

„Geschreven 't Utrecht den VI[en] July 1619."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel en geteekend: „Leerdam."

b. Missive van *Wilhelm Lodewijk*, *Graaf van Nassau*,
Septb[r]. *Catzenelnbogen* enz., Stadhouder van *Friesland*, stad *Groningen* enz. aan Burgemeesteren, Schepenen en Raad van *Leeuwarden*, waarin wordt aangedrongen om het verzoek van *Utrecht* om dr. *J. Bogerman* voor een jaar af te staan, in te willigen, tot herstel van den vervallen kerkelijken toestand aldaar.

„Uyt 's Gravenhagen den 11/1 Septembris 1619."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: Wilhelm Ludwig, graff zu Nassau.

c. Missive van den *Prins van Oranje*, *Graaf van Nas-*
eptemb[r]. *sau*, aan Burgemeesteren en Raad van *Leeuwarden* tot bekrachtiging van bovengenoemd verzoek van *Utrecht*.

„In 's Gravenhaghe den XII^en Septembris 1619."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: Maurice de Nassau.

d. Burgemeesteren, Schepenen en Regeerders van *'s*
22 Novembr. *Gravenhaeghe* verzoeken den Magistraat van *Leeuwarden* om den door den Kerkeraad van 's Gravenhage beroepen ds. *Bogerman* te ontslaan, ook om aan den *Prins van Oranje* daarmede „sonderlinge vruntschap" te bewijzen.

„In 's Gravenhaeghe den XXII^en November XVI^c negenthien."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel.

e. Missive van den *Prins van Oranje*, *Graaf van Nas-*
24 Novembr. *sau* enz., *Marquis van Vere* en van *Vlissingen*, *Heer* en *Baron van Breda*, *Diest* enz. aan den Magistraat van *Leeuwarden*, om den te *'s Gravenhage* beroepen ds. *Bogerman* te willen ontslaan, opdat aan de gemeente „sonderlingho troost" en hemselven „aengename vrundtschap" bewezen worde.

„In 's Gravenhage den XXIIII^en Novembri 1619."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: Maurice de Nassau.

f. Missive van *Willem Lodewijk*, *Stadhouder* van *Fries-*
25 Novembr. / 5 Decembr. *land* enz. aan den Magistraat van *Leeuwarden* tot aandrang van genoemd verzoek.

„Uyt 's Gravenhage den 25 November / 5 December 1619."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: Wilhelm Ludwig, graff zu Nassau.

g. Missive van den President en Raden van den Hoo-
Novembr. gen Raad van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* aan den Magistraat van *Leeuwarden* met hetzelfde verzoek als boven.

„Geschreven in 's Gravenhage den XXVIen Novembris XVIc negentien."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, namens den Hoogen Raad geteekend: Rosa.

h. Missive als voren van „Rechter en Raden" van *Hol-*
Novembr. *land*, *Zeeland* en *Friesland* aan den Magistraat van *Leeuwarden.*

„Geschreven in den Haegen den XXVIen Novembris anno 1619."

Geteekend origineel met bewijs van opgedrukt zegel.

i. Missive als voren van den „President en Raden" over
1620 *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* aan den Magistraat van
3 Mei. *Leeuwarden.*

„Geschreven in den Hage den VIIIen Mey anno 1620."

Origineel als boven.

j. Hernieuwde aandrang van den „President en Raden
9 Mei. van den Hoogen Raad" voornoemd bij gezegden Magistraat.

„Vuyt den Hage desen IXen Mey XVIc twintich."

Origineel als boven.

k. Missive van *Prins Maurits* aan „Burgemeesteren en
0 Mei. Regierders" van *Leeuwarden* tot naderen aandrang van het verzoek tot afstand van ds. *Bogerman* aan *den Haag*, ook om de zaken der Synode.

„In 's Gravenhaghe den 10 May 1620."

Origineel als boven, geteekend: Maurice de Nassau.

l. Missive van den Magistraat van *'s Gravenhage* aan
11 Mei. dien van *Leeuwarden* met hetzelfde verzoek omtrent ds. *Bogerman*, nu deze voor de tweede maal zal worden beroepen.

„In 's Gravenhaghe den XI^en^ Mey a° XVI^c^ twintich."

Origineel als boven, namens Burgemeesteren enz. van 's Gravenhage geteekend: Pauw.

m. De Magistraat van *Amsterdam* verzoekt dien van
1621 *Leeuwarden* om aan den wensch van den Kerkeraad aldaar te voldoen en ds. *Bogerman* over te zenden om de plaats te vervullen van den overleden *Joannes Ursinus.*

„uyt Amstelredamme den sevenden Mey a° 1621."

Origineel als boven, namens den Magistraat van Amsterdam geteekend: J. L. van Doiz.

n. Resolutie van de Staten-Generaal, waarbij aan de
1625 Predikanten, die belast zijn met de Bijbelvertaling,
17 Juli. wordt toegestaan om in een „Universiteyd" samen te komen, terwijl zij dan gedurende twee jaren of langer worden vrijgesteld van den kerkdienst en hunne tractementen toch continueeren.

„Den XVII^en^ July 1625."

Extract uit het Register van de Resolutiën der Staten-Generaal, gecoll. en geteekend door Lamberti.

o. Memorie voor den Heer *Haersolte*, president ter
1633 vergadering van de Hoog Mogende Heeren Staten-Ge-

neraal, omtrent het verzoek van den Magistraat van *Leiden* aan Gedeputeerden van Friesland en aan den Stadhouder *Henric van Nassau* dat *Johannes Bogerman*, beroepen Hoogleeraar te *Franeker*, dezen zomer nog te Leiden zal blijven voor den druk en de correctie der Bijbelvertaling.

Ongedateerde en ongeteekende kopie.

No. 324. Missive van *Wilhelm Ludwig*, Graaf van *Nassau*
a. enz. aan den Magistraat van *Leeuwarden* met verzoek
1619 om rapport omtrent den toestand van de fortificatiën
23/13 Juli. der stad.

„Uyt 's Graven-hage den 23/13 July 1619."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, door den Stadhouder zelf geteekend.

b. Koopbrief van een stuk land, groot ruim 3 ponde-
1620 maten, liggende „onder de Clockslach" van *Leeuwar-*
21 Februari. *den* op „de Graftscant", door de stad voor het graven van de nieuwe gracht en de dwingers bij de „L. Vrouwenpoort" gekocht van *Lieuwe van Mellema* voor 1110 g. gld.

„Huyden desen XXI^en^ February anno XVI^c^ ende twintigh."

Origineel, geteekend: L. v. Mellema, E. Boner en J. Lamberti.

c. Opmeting door den Gezworen Landmeter *Ime Lolles*
1619 *Hannema* van „de fenne" van *Lieuwe van Mellema*,
16 April. gelegen buiten „ons Lieffrouwe poort."

„Op huyden den 16 April 1619."

Auth. kopie, geteekend: I. L. Hannema.

d, Koopbrief van tien pondematen lands, aan de Stad
1623 gracht ten zuiden van de stad gelegen en gebruikt
26 April. tot fortificatie van de stad aan de nieuwe dwinger,
door den Magistraat van *Leeuwarden* gekocht van E
Tjara, huisvrouw van dr. *Horatius Meinsma*, voor 25
g.gld. per pondemaat, met annexe kwitantie van betaling in 3 termijnen.

„Huyden den 26 Aprilis 1623."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen onderteekend.

e. *Rins Tyaerdsdhr.*, wed. van *Tyepke Jansz.*, verklaart
1625 aan de stad *Leeuwarden* verkocht te hebben hare „hui-"
19 Mei. „singe ofte camer, loods, halve hoving ende achter-" „plaetse op het Schaverneck" voor 470 g.gld., met annexe kwitantie van betaling in 2 termijnen.

„Den XIX^{en} May XVI^{c} vyff end twintich."

Origineel, geteekend: Ryns Tyaerds en J. Wibrandi, Not. publ.

f. *Trijn Dirxdhr.*, wed. van *Roeleff Lous*, molenaar,
1625 verklaart aan de stad *Leeuwarden* vorkocht te hebben
1 Juni. hare „halve huisinge, hovinge ende achterplaetse op" „het Schaverneck neffens d' olde molen-wier", voor 470 g. gld. met annexe kwitantie.

„Actum den eersten Juny anno 1625."

Origineel, geteekend: Tryn Dirxdh^{r}. en Corn. Gellius, Not publ.

g. *Cornelis Hettisz.*, linnenwever, verklaart aan de stad
1627 *Leeuwarden* verkocht te hebben een „Camer ende"
22 Mei. „plaetske tegenover de gewesene Molenwyer op 't Scha-" „verneck", voor 75 g. gld.

„Desen 22en May 1627.”

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend door Cornelis Hettesz. en, namens den Magistraat, door Tyerck Abbes, burgemeester en J. Lamberti, secretaris.

h. *Jan Renisz.*, leertouwer, verklaart aan de stad *Leeu-*
22 Juni. *warden* verkocht te hebben „een Camer ende plaetske” „tegenover de gewesene Molenwyer op 't Schaverneck”, voor 75 g. gld.

„Desen 22 Juni 1627.”

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend: Jan Reynsz., Tyerck Abbes en J. Lamberti.

i. *Agge Claesz.*, linnenwever, verklaart aan de stad
3 December. *Leeuwarden* verkocht te hebben „een Camer op 't Scha-” „verneck bij d' Molenstraat”, voor 50 g. gld.

„Desen 3en Decembris 1627.”

Origineel, geteekend: Age Claeses en J. Lamberti.

No. 325. Decreetbrief van het Hof van Friesland, waarbij aan
a. de stad *Leeuwarden* wordt toegewezen het huis in „de
1623 St. Jacobstraat”, thans door *Jan van Leuwen* in huur
22 April. bewoond, gelegen aan „het Diep” ten Noorden, voor eene som van 943 g. gld., welke verkoop plaats vond ten huize van *Agge Wybes*, herbergier in „de twee oude Friezen” bij „de Raadhuispijp”.

„Den XXIIen Aprilis anno XVIc drye ende twintich.”

Auth. kopie op papier met perkamenten omslag en groot uithangend zegel in rood was van het Hof van Friesland, gecoll. en geteekend: B. Hoppers.

[illegible]

1624 [illegible]

[illegible]

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, geteekend [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

1624 [illegible]

[illegible] Mey 1624.

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend [illegible] Hendricxs, [illegible] Bunnia, [illegible] Lamp, Feije Tjaerts, [illegible] Aisma en [illegible] Lamberts.

1624 [illegible] Magistraat van [illegible]

[illegible] warden [illegible] Schelte [illegible]

[illegible] Eernsum [illegible] als re[illegible]

[illegible] aan Bocke Feytes' landen [illegible], voor [illegible]

som van 25 g. gl., met annexe kwitantie van 24

[illegible] 1625.

„[illegible] binnen Leuwaerden den IIIIen [illegible]

[illegible] XVIc XXIIII."

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, geteek[end]

A. Aisma.

No. 328. Missive van de Staten-Generaal aan de Staten van
1625 Friesland omtrent de invoering in Friesland van „Ge-
a. nerale Middelen van Consumptie", ter voorziening in
13 Maart. de kosten van den oorlog tegen Spanje, met bijgevoegden taux op wijn, brandewijn, bier enz.

„Gedaen ter vergaderinghe van de Staten-Generael in 's Gravenhage opten derthienden Martii sestien hondert vijff en twintich."

Auth. kopie. Het origineel was geparagrapheerd: J. Magnns en geteekend J. van Goch.

b. Begeleidende Missive bij de Resolutie der Staten-
13 Maart. Generaal aan de Staten van Friesland of hunne Gedeputeerden tot naderen aandrang van de invoering van bovengenoemde „Middelen van Consumptie."

„Uyt den Hage den XIII Martii 1625."

Auth. kopie als voren.

c. Missive van Gedeputeerden aan den Magistraat van
1 April. *Leeuwarden* om afgevaardigden te zenden op den 11en April a. s., die antwoorden zullen op het project der Staten-Generaal omtrent de „Middelen van Consumptie."

„Vuyt Leuwarden desen 1en Aprilis 1625."

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, geteekend: A. Roorda en A. Aysma.

d. Protest van de Volmachten der Steden bij de Staten-
1626 Generaal tegen de invoering van de nieuwe belastingen.
5 April. „Leuwarden den 5en Aprilis 1626."

Ongeteekend origineel.

e. Volmachten der Staten van *Oostergo*, ***Westergo*** en
26 April. *Sevenwolden*, vergaderd te *Stiens*, besluiten aan Gedeputeerden de invoering van „de Middelen" op te dragen.

„Actum tot Stiens 26 April 1626."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: voor Oostergo door R. v. Burmania en Sye Hayes; voor Westergo door Tjert van Aylva en voor Sevenwolden door Jan Kingma.

f. Bezwaren van de Volmachten der Steden, thans „staadswyse" vergaderd, tegen het project der nieuwe Middelen.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

g. Remonstrantie van de brouwers in Friesland, inge-
1632 diend bij de Friesche afgevaardigden, die naar *'s Graven-*
28 Maart. *hage* worden gecommitteerd, tegen de verhoogde belasting op haver, mout enz.

„28/3 1632."

Origineel, geteekend: Joannes Vincenti. Not. publ.

No 329. Verklaring van Heeren Gecommitteerden der Staten-
1626 Generaal dat bij de aanstaande verpachting der „Midde-
a. len van Consumptie" in Friesland ter voorziening in
20/30 April. de oorlogskosten, de „Corporagelden," die tot dusver door de Steden alleen werden gedragen, gelijkelijk zullen worden geheven over de huizen in de Steden en op het Land.

„Den 20/30 Aprilis XVIc ses ende twintich."

Origineel, geteekend door Gecommitteerden bovengenoemd: H. van Randwijk, F. van Brouchoven, Peter van Linghen.

b. 14 April. Resolutie van de Steden, op een landdag te *Leeuwarden* vergaderd, om de verpachting van „de Landschapsmiddelen" te doen plaats hebben volgens de oude lijsten en op den voet van het vorig jaar.

„Opt Landtschappehuys binnen Leuwarden desen 14 Aprilis 1626."

Origineel, geteekend door de Volmachten der elf steden.

c. 25 April. Informatie, door den Burgemeester van *Leeuwarden* genomen aangaande de beleedigingen, den Grietman van *West-Dongeradeel*, *Douwe Aylva*, en de Bevelhebbers op „de Peperstraatspiep" aangedaan, omdat zij door het volk werden verdacht, de „generale middelen" met geweld te willen invoeren.

„Den 25 Aprilis 1626."

Ongeteekende minute.

d. 15/25 Mei. Bevel van den Stadhouder *Ernst Casimir* aan den Hopman *Jaques van Oenama*, die wegens de onlusten naar *Leeuwarden* was opontboden, om terstond met zijn compagnie naar *Franeker* terug te keeren.

„Leuwarden den 15/25 May 1626."

Origineel, geteekend: Ernst Casimir, graf zu Nassau.

e. 16 Mei. Missive van den Magistraat van *Francker* aan dien van *Leeuwarden* met voorstel om in deze droevige tijden spoedig samen te vergaderen tot handhaving der stedelijke privilegiën, met annexe kopie van bovengenoemd bevel van den Stadhouder aan den Hopman *Jaques von Onnema.*

„Actum Franeker den 16en May 1626."

Origineel, door Burgemeesteren, Gezworenen en Bevelhebberen van Franeker geteekend.

f. Missive van Gecommitteerden der Staten-Generaal aan de Staten van Friesland met verzoek tot voldoening van de achterstallige belastingen, die worden geweigerd door de oproerige Steden, zooals *Leeuwarden*, *Sneek* en *Bolsward*.

Ongedateerde authentieke kopie. Het origineel was geteekend: A. van Rantwyck, P. H. Thert, Olphert Barents, S. Scotte, Willem van Oostrum.

g.
1627
10 Januari. Resolutie van de Staten van Friesland om aan de Grietenijen en Steden hunne voorschotten terug te geven, gedaan tot het fournissement van de *f* 200.000, in 1624 betaald, en de daartoe benoodigde gelden te negotieeren ad 7 pc.

„Opt Landtschapshuys den 10 January 1627 binnen Leeuwarden."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door T. Marssum. Het origineel was geteekend voor Oostergo door J. Sibrant van Burmania en F. Aysma; voor Westergo door Edzard van Burmania en S. Arnoldus Copius; voor Sevenwolden door Martinus Fockens en B. Oosterzee en voor de Steden door L. Cornelis en D. Dirckz.

No. 330.
1626
a.
16 Juni. Aanschrijving van Gedeputeerden van Friesland aan den Magistraat van *Leeuwarden* om, tot stilling der „tumulten", ten spoedigste rekening en verantwoording te doen van de stedelijke finantiën, waartoe de Magistraat Commissarissen mag benoemen uit Gedeputeerden en het Provinciaal Hof.

„Vuyt Leuwarden desen 16en Juny 1626."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, namens Gedeputeerden geteekend door L. Beyma.

b. Request van eenige burgers van *Leeuwarden* aan het
23 Juni. Hof van Friesland, verzoekende dat de Magistraat der stad de rekening en verantwoording der finantiën niet doe tegenover eenige Gecommitteerden uit den Raad, Gezworen Gemeente en Hoplieden, maar ten overstaan van Commissarissen van het Hof, van Suppli-anten of van hunne Gecommitteerden, opdat alle verdenking, sints 1616 gerezen, worde weggenomen.

„Actum den 23en Juny 1626."

Auth. kopie. Het origineel was gecoll. en geteekend door den Griffier van het Hof A. v. Pruyssen.

c. Request en tegenbericht van den Magistraat, Gezworen Gemeente en Bevelhebbers van *Leeuwarden* aan Gedeputeerde Staten van Friesland met verzoek om de rust te bevorderen en de authoriteit te handhaven.

Origineel, geteekend: „Lamberti 1626."
In margine het door L. Beyma geteekende bevel aan partijen om zich in dezen te reguleeren naar de aanschrijving van Gedeputeerden van 29 Juni 1626.

d. Punten ter weerlegging van het bovengenoemd Re-
Juni (?) quest der Burgers van *Leeuwarden.*

Ongedateerde Minute.

e. Instructie tot rescriptie op bovengenoemd Request
Juni (?) van de Burgers van *Leeuwarden.*

Minuut als boven.

f. Tegenbericht op bovengenoemd Request met aanbod
Juni (?) van den Magistraat van *Leeuwarden* om zich te ver-

antwoorden en aan het Hof en Gedeputeerden van Friesland „visie en opening" te geven van de Stedelijke Rekeningen.

Minuut als boven.

g. Klacht van eenige burgers van *Leeuwarden* bij het
1 Juli. Hof van Friesland over de beleediging hun aangedaan, door hunne namen aan den Magistraat op een briefje bekend te maken, omdat zij bovengenoemd Request hadden ingediend.

„Actum den 1en Juli 1626."

Origineel met handteekening van elf supplianten.

h. Verzameling van verklaringen en informatiën, af-
Juni en Juli. gelegd voor- en genomen door den Magistraat van *Leeuwarden* omtrent het stellen, onderteekenen en drukken van bovengenoemd Request door Burgers der stad.

i. Antwoord van den Magistraat van *Leeuwarden* aan het Hof van Friesland ter weerlegging van de beschuldigingen, in genoemd Request uitgesproken.

Ongedateerde Minute.

j. Missive als voren van den Magistraat, Gezworen Gemeente en Bevelhebbers van *Leeuwarden* aan Gedeputeerde Staten van Friesland.

Minute als boven.

k. Uitvoeriger Missive als boven van den Magistraat van *Leeuwarden* aan het Hof van Friesland

met verzoek tot handhaving van zijn authoriteit.

Minute als boven.

l. Antwoord van den Magistraat van *Leeuwarden* aan het Hof van Friesland met aanwijzing dat de inhoud van het Request ongegrond is, in hooge mate beleedigend en voortvloeiend uit eerzucht van de klagers. Voorts dat zij onderteekenaars hebben gezocht onder ambachtslieden en Papisten, waarom de Magistraat ontzegging vraagt van den eisch van Impetranten.

Origineel, geteekend namens den Magistraat door S. Runnia en de Veno; namens Gezworen Gemeente door Matthys Noldusz. Yserman en Willem Andries; namens Bevelhebberen door C. Rinnema en Jan Hendricx; voorts nog door J. Lamberti, secretaris en Corn. Gellius, not. publ.

In margine de afwijzing van het Request, geteekend door den Griffier van het Hof S. van Pruyssen en gedateerd: 1 Juli 1626.

m. Verklaring van eenige Burgers van *Leeuwarden*, die
1627 bovengenoemd Request hadden geteekend, dat de ci-
17 Mei. tatie om tegen den Magistraat te procedeeren buiten hen om en tegen hun lastgeving is geschied.

„Huden den 17 May 1627."

Ongeteekende Minute.

No. 331. Punten van Doleäntie, door den Magistraat, Gezwo-
1626 ren Gemeente en Bevelhebbers van *Leeuwarden* over-
a. geleverd bij Gecommitteerden van de Staten van Friesland tot verbetering van den staat der Regeering.

Ongedateerde en ongeteekende Minute.

b. Memorie over de punten van doleäntie bovengen[illegible] van den Magistraat van *Leeuwarden.*

Ongedateerde en ongeteekende Minute.

c. Instructie tot onderzoek van de misbruiken in [illegible]
13 Decembr. Regeering van Friesland, door de Staten voor He[illegible] Gecommitteerden opgesteld.

„Aldus gedaen op 't Landtschapshuys binnen Le[illegible]warden den 13en December 1626."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend 14 Januari 1627 do[illegible] T. Marssum. Het origineel was geteekend voor Ooster[illegible] door Bocke van Feytzma en E. Fockens; voor Westergo do[illegible] Ducke van Jongema en J. Martens Gravius; voor Seve[illegible]wolden door Hobbe van Baerdt en Sijds van Osinga, e[illegible] voor de Steden door J. E. Camp en Syuerdt Pieters.

d. Punten van reformatie, door de Staten van Frie[illegible]
15 Decembr. land vastgesteld, tot wegruiming van de vele „abu[illegible]„sen ende onlusten" in de Regeering van het landsch[illegible]

„Binnen Leeuwarden op des Landtschaps huys des[illegible] 15 Decembris 1626."

Kopie van dien tijd. Het origineel was geteekend do[illegible] T. van Heerma, B. van Burmania, Watze Menthes Buin[illegible] Arnoldus Copius, Hobbe van Aylva, R. Gravius, Jan Kingm[illegible] Sjurdt van Aylva, Harrent Hendricx Vogel, Sackle Kingm[illegible]

e. Protest van den Magistraat van *Leeuwarden* teg[illegible]
1627 de doleäntiën, door eenige burgers der Stad bij [illegible] Staten van Friesland ingediend, tot handhaving v[illegible] de Stedelijke Raadsbestelling van 1615.

Ongedateerde en ongeteekende Minute.

f. Enkele punten uit het bovengenoemde Protest tegen de doleäntiën der burgers van *Leeuwarden.*

Minute als boven.

g. Rapport en advies van de 8 Gecommitteerden der
9 Januari. Staten van Friesland over de bovengenoemde doleantiën.

„Aldus gedaen op des Landtschaps huys binnen Leeuwarden desen 29en January 1627."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door T Marssum. Het origineel was geteekend: Bauwe van Roorda, Hessel van Sminia, Julius Dominicus van Hottinga, A. Aysma, Martinus Fockens, B. Oosterzee, D. Thyssen, Willem van Vierssen en T. Marssum als Secretaris.

h. Adres van doleerende burgers van *Leeuwarden* aan de Staten van Friesland met verzoek dat de door hen ingezonden artikelen tot herstel van de misbruiken in de Regeering in overweging zullen worden genomen en dat inzonderheid de Magistraat verplicht wordt om de Raadsbestelling van 1615 op te volgen.

Origineel van 1627, namens de burgers geteekend: J. Velsen.

i. Protest van den Magistraat van *Leeuwarden* bij de Staten van Friesland tegen bovengenoemd adres, dat in naam van de burgers der stad door *dr. J. Velsius*, secretaris van *Leeuwarderadeel*, is ingediend, met verzoek om diens oordeel buiten overweging te laten, daar het alleen moet dienen om de bestaande orde omver te werpen.

Minute zonder datum, geteekend: de Magistraat, Gezworen Gemeente en Bevelhebberen.

j. Artikelen, bevattende den hoofdinhoud van de Staatsresolutiën, genomen op de Punten van doleäntie en reformatie, benevens additioneele punten van reformatie, door de Heeren van het Mindergetal op rapport ingesteld.

Ongedateerde en ongeteekende Minute.

k. Volmachten van *de Steden* van Friesland adviseeren
8 December. Gedeputeerde Staten van dat gewest om de „Artikelen ter Reformatie" op te volgen en te herstellen wat daarmede niet in overeenstemming is.

„Aldus gedaen opt Landtschappehuys desen 8en December 1627 binnen Leeuwarden."

Origineel, namens de Steden geteekend door Tyerck Abbes en Jan Dirckx en door de notarissen Everardi en H. H. Joachimi.

l. De Notarissen *Everardi* en *Joachimi* verzoeken aan
10 en 19 December. de Volmachten der Steden betaling voor de door hen bewezen diensten met specificatie daarvan en kwitantie.

„Den 10en en 19en December 1627."

Eigenhandig geteekend origineel.

No. 332. Artikelen van doleäntie, door de burgers van *Leeu-*
1627 *warden* bij de Staten van Friesland ingediend, omtrent
a. ingeslopen misbruiken bij de Raadsbestelling en andere
17 Januari. landszaken.

„Den 17en January 1627."

Ongeteekend origineel.

b. Extracten uit bovengenoemde doleäntiën.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

c. Missive van den Magistraat van *Leeuwarden* aan de Volmachten op den „tegenwoordigen landsdach," ter verdediging tegen de doleäntiën van de burgers, in zonderheid van dr. *Joannes Velsius.*

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

d. De Staten van Friesland besluiten om het verzoek der doleerende burgers van *Leeuwarden* voor ditmaal voorbij te gaan.

Ongedateerde auth. kopie, gecoll. en geteekend door A. E. van Arcken.

e. Adres van de doleerende burgers van *Leeuwarden* aan Gecommitteerden van het Mindergetal en de Volmachten van *Oostergo*, *Westergo*, *Sevenwolden* en *de Steden*, met verzoek om de ingezonden artikelen van doleäntie nader in overweging te nemen en den Magistraat te verplichten tot handhaving van de Raadsbestelling van 1615.

Ongedateerde auth. kopie. Het origineel was geteekend: J. Velsen.

No. 333. *a.* **1630** 27 Novemb^r^. Testament van dr. *Andreäs Epeüs Aesgema*, Advocaat bij het Hof van Friesland, die, na aftrek van eenige legaten, tot erfgenamen benoemt „de gemeene Stadtswesen ofte armen die welcke bij den Burgerye op verscheyden plaetsen besteldt zijn ende woonen."

„Actum den seven ende twintichsten November anno duysent ses hondert ende dartich."

Origineel, geteekend: Andreäs Epeüs, Jacop Classen,

[illegible] [illegible]. [illegible] Jans, Geert Jans, Jan Hendriks, [illegible] [illegible] en [illegible] [illegible].

[illegible] *[illegible]*, [illegible] bij het Hof van [illegible]
1631 [illegible] [illegible] het [illegible] van *Lolck van Agsma*,
[illegible] Augusti [illegible] [illegible] van *Leeuwarden* ten zijnen huize [illegible]
[illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] desen 30sten Augusti 1631.

[illegible] [illegible] [illegible] en geteekend door den bode [illegible] het Hof.

[illegible] [illegible] *[illegible]* (*Piecke Anskes*) [illegible]
[illegible] [illegible] te *Leeuwarden*, aan het Hof met bericht dat [illegible]
[illegible] [illegible] 29 Augustus 1631 door den Magistraat
[illegible] [illegible] en [illegible] begang van zijn [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] verzoekt dat de advocaat Gh[illegible]
[illegible] [illegible] worde toegelaten.
„Actum den 31sten Augs. 1631."

Origineel, geteekend: Gabbema.

a. Missive van den Magistraat van *Leeuwarden* aan het
1 September. Hof van Friesland tegen de aanspraak van *Lolck van Agsma* op de nalatenschap van *Andreās Aesgama*.
„Actum den 1en Septembr 1631."

Origineel, geteekend: Lamberti, met nog een auth. kopie.

c. Tweede Missive van den Magistraat van *Leeuwarden*
2 September. aan het Hof van Friesland over de aanspraken van *Lolk Agsma* en over vervalschingen in het Testament van dr. *Andries Aesgama*, na diens overlijden in margine gepleegd, alsook over de weigering om zijn lijk in het graf zijns vaders te *Beetgum* bij te zetten.

„Actum den 2en Septemb. 1631."

Origineel, geteekend: Lamberti.

f. Citatie van *Lolck van Aysma*, weduwe van *Claas*
8 October. *Epesz. Aesgama*, op 10 October a.s. te 12 uur voor den Commissaris van het Hof van Friesland, dr. *Cornelis Kinnema.*

„Actum den 8en Octob. anno 1631."

Origineel, door den bode van het Hof geteekend.

g. Citatie van dr. *Joannes Nysten* als advocaat van
11 October. *Lolck van Aysma* voor den Commissaris bovengenoemd.

„Actum den XIen October 1631."

Origineel, geteekend als boven.

h. Opmeting door den landmeter *Pitter Jans Suoven* van *Buma-Saete* onder *Beetgum*, bedragende ruim 76 pondematen.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

i. Sententie van het Hof van Friesland, waarbij de
1632 notaris *Piecke Anskes* wegens vervalsching van het
17 Maart. Testament van *dr. Andreäs Aesgama* en van andere stukken wordt veroordeeld om door den scherprechter op het schavot geleid en met de sententie op zijn borst een half uur „ten spectacle" gesteld te worden; voorts om gegeeseld, van zijn ambt ontzet en uit stad en land gebannen te worden.

„Actum den 17en Martii 1632."

Origineel, namens het Hof geteekend: J. Petri.

j. Uitspraak van het Hof van Friesland in de procedure tusschen dr. *Suffridus Nyenhuis* en dr. *Assuerus van Vierssen*, volmachten van den Magistraat van *Leeuwarden* ter eenre-, en dr. *Johannes Nysten* als volmacht van *Lolck van Aysma* ter andere zijde, waarbij haar eisch wordt ontzegd en aan de stad Leeuwarden wordt verwezen de nalatenschap van *dr. Andreäs Aesgama*, bestaande in twee saeten lands te *Engelum*, groot 65 pondematen en één saete te *Dyxterhuizen*, groot 60 pondematen, enkele stukken los land, samen groot 13 pondematen en alle andere goederen, ten sterfhuize van wijlen dr. *Aesgama* berustende.

20 Maart.

„Aldus gedaen ende uytgesprooken binnen Leuwarden in der Cancelrye den 20 Martii 1632."

Origineel, namens het Hof geteekend: J. Petri.

k. Getuigenis van *Thonis Jansz.* en *Wilcke Jansz.*, burgers te *Leeuwarden*, dat *dr. Andreäs Aesgama* omstreeks een half jaar vóor zijn dood aan *Andries Claesz.* heeft verhuurd 13 pondematen land, liggende te *Beetgum*, levenslang en voor 5½ g.gld. de pondemaat in het jaar

7 Juni.

„Den 7en Juny a° 1632".

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, geteekend: Thonis Jansz., W. Jans en Corn. Gellius, not. publ.

l. Drie diverse kwitantiën van uitbetaalde legaten uit den boedel van dr. *Aesgama*.

18 Juli en 7 Augustus.

m. Het Hof van Friesland ontzegt aan den notaris *Piecke Anskes* den eisch op een legaat van dr. *Aesgama*, welke eisch door zijn zwager *Jan Fuckes* was ingesteld.

1639 20 Decembr.

„Uytgesproken in den Canselrie binnen Leeuwarden den 20en Decemb. 1639."

Origineel, namens het Hof geteekend door Glinstra.

n. Adres aan den Magistraat van *Leeuwarden* van *Laes*
1632 en *Feddo Douweszonen*, over wie dr. *Aesgama* voogd
12 October. was, dat hun de ruim 59 g.gld. mogen worden uitgekeerd, die meer waren ontvangen dan uitgegeven.

„Actum den 12 Octobris 1632."

Origineel met opgedrukt zegel van het Hof en geteekend: A. Faber.

o Rekening van dr. *Aesgama* als voogd van *Laes* en
1628 *Feddo Douweszonen*, waaruit blijkt dat er een batig
28 Novembr. slot was van 59 g.gld. 2 stuivers en 8 penningen.

„Op den 28 Novemb. 1628."

Origineel, geteekend: Jacob Thonis, Hans Hansz. Bransum, Laes Douwesz., Ernst v. Harinxma en H. Riemersma, advocaat.

p. Kwitantie van den notaris *P. Anchisiades* van de
6 December. ontvangst van twee rijksdaalders van *dr. Aesgama* voor het schrijven van bovenstaande rekening.

„Actum Leeuwarden den 6en December anno 1628."

Origineel, geteekend: P. Anchisiades.

No. 334. Voorloopige uitspraak van den Commissaris van het
1631 Hof van Friesland *E. Boner*, waarbij de huurder van
14 Mei. *den Irnsumerzijl* wordt gehandhaafd in zijn recht op de vischerij aldaar, hem door den Magistraat van *Leeuwarden* verleend, welk recht was geschonden door *Aygaeüs Nicolai*, Secretaris van *Idaarderadeel*, die zijne netten had stuk gesneden, met bevel aan dezen om de schade te herstellen en met citatie om voor

het Hof te verschijnen ter finale afdoening van deze zaak.

„Actum den 14 May 1631."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door E. Boner.

No. 335. **1632** *a.* 27 en 28 Januari.

Besluit van den Magistraat, Gezworen Gemeente, Bevelhebbers en eenige burgers van *Leeuwarden*, genomen op verzoek van den Stadhouder en van Gedeputeerden, dat eene Commissie van vier leden zal worden afgevaardigd naar Gecommitteerden van de Staten-Generaal met het verzoek om de stad met geen grootere bezetting te bezwaren dan van 2 of 3 compagnieën soldaten; dat de privilegiën der ingezetenen zullen worden gehandhaafd; dat vooraf eene algemeene Amnestie zal worden afgekondigd en dat de soldaten den eed van trouw aan den stedelijken Magistraat zullen moeten afleggen.

Daarbij het antwoord van Gecommitteerden der Staten-Generaal met belofte dat niet meer dan 6 Compagnieën in de stad zullen gelegerd worden; dat zij de privilegiën niet zullen krenken; dat zij de amnestie bij den Stadhouder en Gedeputeerden zullen bevorderen en alles zullen doen om de rust te herstellen.

„27 en 28 Januari anno 1632."

Origineel. De resolutie met opgedrukt stads zegel was geteekend door dr. Johan van Beyma, burgemeester, Simon Hajes, Schepen, Jurjen Hendrix en J. G. Camp, leden van de Gezworen Gemeente, Watse Hendrijks en Sjurdt Clasen, Hoplieden, Taco Amama en M. Everardi van de burgers.

Het antwoord was geteekend door de Gecommitteerden van de Staten-Generaal A. van Randwyk, J. H. Thert, Olfert Barents, S. Scotte en Willem van Oestrum.

b. 27/28 Januari. Bevel van Gecommitteerden der Staten Generaal aan den Luitenant-Colonel *Puchler* om zich met 6 Compagnieën op Maandag 28/29 Januari naar *Leeuwarden* te begeven.

„Actum toe Witgaerd den $2\frac{7}{8}$ January 1632."

Origineel, geteekend door bovengenoemde Gecommitteerden van de Staten-Generaal.

c.) Januari. Verzoek van Gecommitteerden voornoemd aan den Burgemeester van *Leeuwarden Sybe Sybes* om gedekte wagens uit de stad te zenden tot vervoer der troepen.

„Datum toe Witgaerd den 29 January 1632."

Origineel, geteekend: A. van Randwijk.

No. 336. **1632** 9 Januari. Plakkaat van amnestie, uitgevaardigd door den Stadhouder *Ernst Casimir* en Gedeputeerde Staten van Friesland, omtrent de excessen der laatste jaren, door eenige personen te *Leeuwarden* gepleegd, die vergeven en vergeten zullen worden, met waarschuwing echter dat zij in het vervolg bij overtreding naar Keizerlijke rechten zullen worden vervolgd.

„Gegeven binnen Leeuwarden desen 29en Januarij 1632."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel en geteekend, namens den Stadhouder en Gedeputeerden, door L. Beyma.

No. 337. **1633** Augustus. Akte, waarbij Jr. *Tjaerdt van Walta*, Jr. *Douwe van Walta* en hunne mede-erven verklaren dat zij aan de stad *Leeuwarden*, in ruil voor een stuk land te *Bilgaard*, dat deze aldaar van wege de kerk van *Oldehooff* bezat, hebben afgestaan een stuk greidland op „het

Nijland, genaampt het laagland," hebbende ten noorden Jr. *Paffenrode.*

„Den 17en Augusti 1633."

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, geteekend: T. van Walta, Douwe van Walta en Corn. Gellius, not. publ.

No. 338. Contract tot scheiding en afgraving van de „Galge-
1634 fenne" buiten *Leeuwarden*, opgemaakt voor den Com-
20 Februari. missaris van het Hof van Friesland *Johan van den Sande* tusschen de „fennegenooten," waarbij bij loting aan de stad *Leeuwarden* van wege de eerste Pastorie, het Koor en Heer *Hajo Dominici-leen* te *Oldehooff* en de eerste Pastorie-leenen te *Nijehoff* en te *Hoek* worden toebedeeld 13 koegangen en 3 kalfsgrazingen en waarbij *St. Jobs-leen*, *St. Anna-leen* en het *St. Anthony-Gasthuis* 11 koegangen en 1 kalfsgras verkrijgen, terwijl het tweede lot aan de Weduwe en erven van *Vincent Ypckes* c. s. en het derde aan de erven van Jr. *Tiallingh van Camstra* en van Jr. *Ruirdt van Juckama* ten deel vallen.

„Actum den 20 Februarii a° 1634."

Auth. kopie op groot perkament met opgedrukt zegel, gecoll. en geteekend door J. van der Sande.

No. 339. Resolutie van de Staten van Friesland, waarbij wordt
1634 bepaald dat, tot voorziening in de zware lasten en
a. tot beëindiging van de langdurige twisten over de
28 Maart. „Middelen van Consumptie," de verpachting daarvan voortaan zal plaats hebben door Commissarissen van Gedeputeerden naar lijsten, door Gecommitteerden van de Staten-Generaal opgemaakt.

„Aldus gedaen op 't Landtschapshuis binnen Leuwarden, den 28en Martii 1634."

Kopie van dien tijd. Het origineel was geteekend: voor Oostergo door F. v. Eysinga; voor Westergo door Jacob J. Rosema; voor Sevenwolden door H. Baert en voor de Steden door L. Siccama.

b.
Maart. Verklaring van de Volmachten van *Westergo* en *de Steden*, op den tegenwoordigen Landdag vergaderd, dat zij instemmen met bovengenoemde Resolutie behoudens eenige voorwaarden.

„Aldus gedaen op 't Landtschapshuijs binnen Leuwarden den 28en Martii 1634."

Kopie van dien tijd. Het origineel was geteekend: voor Oostergo en Westergo door D. van Aylva en Fonger Laquart en voor de Steden door Fedde Feddes Bonnema en Alle Robijns.

c.
ıart. Verklaring van de Heeren *Douwe van Aylva*, *Jan Onuphrius*, Vrijheer *toe Swartzenborgh*, mede afgelegd namens *Hessel Roorda van Eysinga*, dat zij instemmen met bovengenoemde Resolutie, maar verzoeken dat de resolutiën der verschillende kwartieren tot eenheid worden gebracht.

„Aldus gedaen opt Landtschapshuijs binnen Leeuwarden den 28 Martii 1634."

Kopie van dien tijd. Het origineel was geteekend: D. van Ailva en J. Onuphrius, „vrihere toe Swartzenborch."

d.
April. Resolutie van de Volmachten van *Westergo* en *de Steden*, waarbij de verpachting der middelen toegestaan en de uitvoering daarvan geregeld wordt, met eenige bepalingen tegen de Resolutiën van *Oostergo* en *Sevenwolden*, die omtrent dit punt zich afgezonderd hadden.

„Aldus gedaen opt Landtschapshuys binnen Leuwarden desen 11en April 1634."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door J. Dekemans. Het origineel was geteekend: voor Westergo door Tjallingh van Eysinga en A. Andla en voor de Steden door Jurrien Hendrix en Tymen Fransen.

e.
11 April. Resolutie van de Volmachten van *Oostergo* en *Sevenwolden* omtrent de verpachting der middelen, met eenige bedenkingen tegen bovengenoemde Resolutiën van *Westergo* en *de Steden.*

„Aldus gedaen opt Landschapshuijs binnen Leuwarden desen 11en April 1634."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend: J. Dekemans. Het origineel was geteekend: voor Oostergo door Abbe van Bootsma en S. Saeckma; voor Sevenwolden door Rinco van Lyclama en Riemen Hanckes.

f.
11 April. Verklaring van de Heeren dr. *Joannis van Velsen*, *Rienck van Bourmania*, *Douwe van Aylva*, *Gabbe Wygers Botnia* en *Hessel Roorda van Eysinga* als volmachten van *Leeuwarderadeel*, *Ferwerderadeel*, *West-* en *Oostdongeradeel* en *Rauwerderhem*, dat zij instemmen met bovengenoemde resolutie van *Westergo* en de *Steden* en dus niet meêgaan met de meerderheid van *Oostergo* en *Sevenwolden.*

„Actum opt Landtschapshuijs desen 11en Aprilis 1634."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door J. Dekemans.

g.
1630
16 April. Resolutie van de Staten van Friesland tot regeling van den Impost op het Gemaal, de Gebrande wijnen, zeep, bieren en het bestiaal.

„Aldus gedaen opt Landtschappe-huijs binnen Leeuwarden desen 16 Aprilis 1630."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend L. Beyma. Het origineel was geteekend: voor Oostergo ...., voor Westergo door S. v. Burmania en A. Andela; voor Sevenwolden door H. van Baerdt en Syds van Osinga en voor de Steden door Hanse Moll en Juriaen Scheltes.

h. De Magistraat van *Leeuwarden* gelast de Volmach-
1633 ten om op den Landdag te stemmen tegen de ver-
16 en 17 pachting van de Gemeene Landsmiddelen, behoudens
April. eenige voorwaarden.

„Actum den 16en en 17en Aprilis 1633."

Ongeteekende extracten uit het Stadsresolutieboek.

No. 340. Gedeputeerden van Friesland gelasten den Magistraat
1635 van *Leeuwarden* om in den aanstaanden nacht de poor-
a. ten der stad voor een ieder gesloten te houden, „Zijne
6 November. Genade oock niet uytgesondert."

„Actum opt Collegie binnen Leeuwarden desen 6en Novemb. 1635."

Origineel, geteekend: A Roorda en L. Beyma.

b. Nader bevel van Gedeputeerden aan den Magistraat
6 November. van *Leeuwarden* om geen Compagnieën soldaten in de stad in te kwartieren en des nachts voor niemand de poort te openen.

„Vuyt Leeuwarden desen 6en Novemb. 1635."

Origineel met bewijs van opgedrukt zegel, geteekend: A. Roorda.

c. Bevel van Gedeputeerden aan den Kapitein-luitenant
6 November. *Loo* van de Garde des Stadhouders om met zijne Com-

pagnie terstond naar *Leeuwarden* terug te keeren.
„Gegeven binnen Leeuwarden desen 6en Novemb. 1635."

Origineel met opgedrukt zegel van de Staten van Friesland, geteekend: A. Roorda en L. Beyma.

d. 7 November. Nadere ordonnantie van Gedeputeerden aan den Magistraat van *Leeuwarden* om geene Compagnieën in de stad te laten dan op hun bevel en authorisatie om het thans ingekwartierde Garnizoen te gebruiken tot verzekering van de stad

„Vuyt Leeuwarden desen 7en Novembris 1635."

Origineel met opgedrukt zegel der Staten, geteekend: F. Camminga en L. Beyma.

e. 7 November. Missive van Gedeputeerden aan den Magistraat van *Leeuwarden* met verzoek om, nu zij „het Collegie" bij provisie te *Harlingen* houden, hun telkens te berichten wat er te *Leeuwarden* voorvalt.

„Vuyt Harlingen desen 7en Novembris 1635."

Origineel met opgedrukt zegel der Staten, geteekend: A. Roorda en L. Beyma.

No. 341. **1640** 24 Juli. Octrooi, door Gedeputeerde Staten van Friesland verleend aan de steden *Leuwarden*, *Franeker* en *Harlingen* tot het maken van een „trekpad" langs de vaart tusschen die steden, tot nut van de ingezetenen en reizenden en tot welvaart der steden. Het daarvoor benoodigde land zal worden aangekocht naar de tauxatie van Commissarissen van het Hof en, tot bestrijding der onkosten, zal een tol worden geheven van reizigers, schepen, vee enz. volgens bijgevoegd tarief.

„Aldus gegeven, geconsenteerd ende geöctroyeert binnen Leeuwaerden op 't Collegie desen 24en July XVIc XL."

Origineel op groot perkament met groot uithangend zegel der Provincie in rood was, geparapheerd door L. W. Baerdt en, namens Gedeputeerden, geteekend: L. Beyma.

No. 342. Nader Octrooi, door de Staten van Friesland verleend aan de steden *Leeuwarden* en *Harlingen* tot het maken van bovengenoemd „trekpad" onder soortgelijke bepalingen, maar nu met bevel tot het maken van „tillen, setten, dammen, waterlossingen en bruggen," en met verwijzing voor den tol naar het octrooi van Gedeputeerde Staten van 24 Julij 1640. — Aan dit stuk is toegevoegd een taux van den tol voor een persoon of passagier, die van de vaart gebruik maakt en die voor iedere mijl zal betalen een blank of 12 penningen

1641
16 April.

„Gegeven binnen Leeuwarden den XVIen Aprilis XVIe XLI."

Origineel op groot perkament met groot uithangend zegel der Provincie in rood was, geparapheerd door F. van Eyssingha en, namens de Staten, geteekend: dr. L. Scheltinga.

No 343. Contract tusschen den Magistraat der stad *Doccum* en Jr. *Goffe van Camstra tot Minderscha*, waarbij de laatste aanneemt om, voor het maken van den trekweg tusschen *Leeuwarden* en *Dokkum*, waartoe Gedeputeerde Staten van Friesland den 6en Maart 1646 octrooi hebben verleend, den grond vóor eenige huizen aan *de Ee* bij *Leeuwarden* op te hoogen en te onderhouden onder eenige voorwaarden.

1646
a.
24 Septembr.

„Binnen Leeuwarden den 24en Septembris 1646."

Origineel met opgedrukt notarieel zegel en geteekend, namens Dokkum, door T. Dauma, Sjuerd Sjuerds en Pieter Dionysius. Voorts door Goffe van Camstra, de Advocaten H. Meinsma, J. Hartius, Arent van Bolten en Anthonius Kann en door den notaris J. Homey.

b. Conditiën en artikelen, waarop Jr. *Goffo van Cam-*
vóor Mei. *stra* denkt te verkoopen twaalf huissteden buiten de *Hoeksterpoort* langs *de Ee* te *Leeuwarden*, ieder breed 21 voet en waarop een grondpacht ligt van 30 stuivers, met bezwaar om den trekweg breed te maken 1½ roede, hem op te hoogen, zoodat hij des zomers en des winters begaanbaar is en hem te onderhouden.

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door Oene Gravius, not. publ. den 3en Januarij 1662. Het origineel was geteekend door den notaris S. Rodenhuis.

No. 344. De Staten van Friesland, op den Landdag te *Leeu-*
1646 *warden* vergaderd, bekrachtigen den voet van Raads-
a. bestelling der stad *Leeuwarden* van het jaar 1615 en
14 Maart. committeeren de Heeren Jr. *Dominicus van Hottinga* en dr. *Anchises Andla* uit *Westergo*, Jren. *Syds van Osinga* en *Frederick van Roorda* uit *Sevenwolden* en *Horatius Meinsma* en *Frans Dircks* uit *de Steden* om de klachten over de misbruiken in de regeering der stad te hooren.

„Aldus geresolveert opt Landshuijs den 14en Martii 1646"

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door P. van Donia. Het origineel was geteekend: voor Westergo door Sicco van Grovestins en J. W. Tepma; voor Sevenwolden door Dirck van Baerdt en S. Teijens; voor de steden door J. van Veldtriel en Reinholt van Inthiema. Gedr. Chb. V, p. 498.

b. Advies van de volmachten van *Westergo*, gelijkluidend met bovengenoemde resolutie.

„Aldus geresolveert opt Landshuijs binnen Leeuwarden den 13 Marty 1646."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend „absente secretario" door den klerk P. van Arcken.

No. 345. „Akte van sociëteit" tusschen de Steden *Leeuwar-*
1650 *den* en *Harlingen* omtrent het beheer en het onder-
17 October. houd van den aangelegden Trekweg, waartoe 16 April 1641 Octrooi was verleend, met bepaling o.a. dat *Franeker* wordt buitengesloten; dat zij samen de voordeelen genieten, maar ook de kosten van het onderhoud zullen dragen; dat beurtelings in de beide steden jaarlijks rekening zal gedaan worden, enz.

„Actum op den Tolhuijs aen Kingmatille den 17en Octob. 1650."

Origineel op groot perkament met twee uithangende zegels der steden in groen was, geteekend door 12 Gecommitteerden der Steden.

No. 346. Resolutie van de Staten van Friesland, waarbij een
a. nieuw Reglement van Raadsbestelling wordt gegeven
1657 voor de stad *Leeuwarden* ter vervanging van dat van
9 Mei. 1615. Volgens dit nieuw Reglement wordt een Vroedschap ingesteld van 40 personen, die voor hun leven gekozen worden. Uit deze Vroedschap wordt een Magistraat benoemd van 12 leden, waarvan jaarlijks drie leden aftreden, terwijl door Electeurs drie andere worden gekozen.

„Aldus geresolveert op 't Landtschapshuis den 9 May 1657."

Auth. kopie, geteekend: A. van Arcken. Het origineel

was geteekend: voor Oostergo door S. v. Aylva en E. Meinsma; voor Westergo door T. van Grovestein et Bouricius; voor Sevenwolden door M. Fockens en T. doma; voor de steden door Regnerus Bruinsma en Lok Jansen Suderbaen.

b.
1658
3 April.

Ampliätie op art. 10 van bovengenoemd Reglem omtrent de wijze van verkiezing van den Magistra door de Staten vastgesteld.

„Aldus geresolveert op 't Landtschapshuis de April 1658."

Auth. kopie als boven.

c.
1663
21 Novembr.

Nieuwe ampliätie van de Staten omtrent de w van verkiezing van den Magistraat.

„Aldus geresolveert op 't Lantschapshuis den Novbr. 1663."

Kopie als boven.

d.
30 Decembr.

Extract uit het Resolutieboek der Gedeputeerde Friesland, waarbij wordt bepaald dat dienaren en veranciers der stad niet slechts verkozen kunnen w den tot leden van Magistraat en Vroedschap, n ook tot Electeurs.

„Woensdags den 30 Decemb. 1663 voor Noen."

Voor akkoord met het resolutieboek geteekend: (Vierssen.

e.
1669
23 Decembr.

Extract als boven met bepaling hoe de Magist zal worden verkozen bij versterf.

„Donderdagh den 23 Decemb. 1669."

Voor akkoord als boven, geteekend: J. D. Kutses.

f. Eedformulier van Magistraat, Electeurs en Bevel-
1663 hebbers der stad *Leeuwarden.*

g. De Staten van Friesland bevelen den Magistraat van
1658 *Leeuwarden* geene andere personen tot Hopman en
3 April. Vaandrig aan te stellen dan die de meeste stemmen der Corporaals hebben.

„Aldus geresolveert op 't Lantschapshuis den 3 April 1658."

Auth. kopie. Het origineel was door Gecommitteerden der Staten geteekend.

h. Nadere Resolutie van de Staten van Friesland om-
18 Juni. trent het stemmen door de Corporaals en hunne verkiezing door den Magistraat.

„Aldus geresolveert op 't Lantschapshuis 18 Juny 1658."

Kopie als voren.

i. Sevenwolden verklaart dat de Magistraat van *Leeu-*
18 Juni. *warden* bij de keuze van een Hopman en een Vaandrig moet kiezen uit de drie personen, die de meeste stemmen van de Corporaals hebben.

„Aldus gedaen en geresolveert op 't Lantschapshuis den 18 Juny 1658 in de Camer van Zeevenwouden."

Kopie als voren. Het origineel was geteekend: Fredrik van Roorda, Laelius Swager.

De stukken a—i in één bundel. Daarbij is nog eene groote verzameling bijlagen over dit zelfde onderwerp, bestaande uit kopieën en extracten uit de Resolutieboeken van Gedep. Staten van Friesland.

No. 347. Octrooi van de Staten van Friesland, verleend aan
1664 *Frans van Eyssinga*, Grietman van *Rauwerderahem*,
19 Februari. om bij het dorp *Rauwert*, ter plaatse waar vroeger een sluis was, maar die nu gedempt is, den *Hemdijk* te mogen doorgraven en daar een nieuwe „*Zijltille*" te mogen leggen tot een doorvaart op *Leeuwarden* en naar elders; met vergunning om van alle doorgaande schepen gelijken tol te mogen heffen als te *Irnsumerzijl*.

„Gegeven binnen Leeuwarden opt Landschapshuijs den 21en February 1663, en bij resumptie geärresteert op huyden den 19en February 1664."

Origineel op groot perkament met groot uithangend zegel der provincie in rood was, namens de Staten geteekend: P. van Doma. — Gedr. Chb. V, p. 725.

No. 348. Resolutie van de Staten van Friesland, waarbij, op
1681 request van „de Gemeente van de Ausburghsche Con-
22 Juli. fessie" te *Leeuwarden*, haar wordt toegestaan „de vrije oeffeninge van hun godtsdienst, in stilheyt en sonder het roeren van een klock, in een particulier huys, 't welk zij daer toe sullen mogen appropieren, dogh alles tot revocatie." — Extract van deze resolutie zal worden toegezonden aan den Magistraat van *Leeuwarden*.

„Aldus geresolveert op 't Landschapshuijs den 22en July 1681."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door F. Jorritsma. Het origineel was geteekend voor Oostergo door L. v. Roorda en J. Horatii; voor Westergo door Viglius ab Ayta d' Zwichem en J. Hixenius; voor Sevenwolden door Hessel Vegelin van Claerbergen en J. Mamminga; voor de Steden . . . .

No. 349. De Staten van Friesland staan aan de Fransche Her-
1683 vormden, die om de Religie hierheen zijn gevlucht,
a. toe om de landen te bewonen, die aan desolate boe-
4 Augustus. dels behooren en om eene generale Collecte in de provincie te houden ten behoeve van hunne voorloopige vestiging.

„Aldus geresolveert opt Landschapshuys den 4 Augusty 1683.”

Auth. kopie. Het origineel was geteekend voor Oostergo door W. baron van Aylva en voor de Steden door R. v. Viersen.

b. Aanschrijving van Gedeputeerden van Friesland aan
6 Augustus. den Magistraat van *Leeuwarden* om bovengenoemde Collecte te doen houden op 20 Augustus a.s. met nadere bepalingen daaromtrent.

„Leuwarden den 6 Augusty 1683.”

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, namens Gedeputeerden geteekend door L. C. V. Unia en H. van Wyckel.

c. Aanschrijving van Gedeputeerden van Friesland aan
22 Septembr. den Magistraat van *Leeuwarden* om binnen 8 dagen de gecollecteerde gelden te stellen in handen van den klerk der provinciale Secretarie *Wibrandus Faber.*

„Leuwarden den 22 September 1683.”

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, geteekend: L. C. V. Unia en J. D. Kutsch.

No. 350. „Akte van Separatie” tusschen de steden *Leeuwar-*
1685 *den* en *Harlingen*, waarbij de „Akte van Sociëteit”
17 April. van 17 October 1650 wel van kracht wordt verklaard, maar waarbij nadere bepalingen worden gemaakt, het

onderhoud betreffende, in het bizonder dat *Leeuwarden* den trekweg zal onderhouden van af deze stad tot de scheidpaal bij *Kingmatille* en *Harlingen* van af die stad tot genoemde scheidpaal, terwijl *Harlingen* alleen het tolhuis aldaar zal onderhouden en daarvoor uit de inkomsten jaarlijks vooraf zal genieten eene som van *f* 200.—.

„Actum binnen Leeuwarden den 17 April 1685."

Origineel op groot perkament met bewijs van opgedrukte zegels, geteekend namens Leeuwarden door P. Mellema, T. Taccama, S. T. Westerhuijs, N. Poutsma, D. Thyssen, J. Adius en L. v. Greeven, en, namens Harlingen, door M. Hillebrands, Sibrandus Pouw, Dirk Sjoerds Bierma, J. Quicklenborg, P. P. Oldaans, Simon Jorna, Anske Ipes Zeestra, Jacobus Sprottinga en Theodorus Theodori Posthuma, not. publ. — Gedr. Chb. V, p. 1241.

No. 351. Koop-akte van een „kast ofte houten winkel" in de
1689 *Koningstraat* te *Leeuwarden*, door *Aaltje Joosten* over-
28 Februari. gedragen aan *J. van der Ley*, *Ulricus Huber* en *Judith van der Ley*, echtelieden, *U. Acronius* en *Sjoertje van der Ley*, eveneens echtelieden, en door dezen verkocht aan de stad Leuwarden voor *f* 75.

„Actum den 28en February 1689."

Origineel met opgedrukt zegel van het Hof van Friesland, door partijen onderteekend.

No. 352. De Magistraat van *Leeuwarden* koopt van *Joan van*
1689 *Serenaer*, luitenant van eene Compagnie Infanterie te
a. *Leeuwarden*, ook als gelastigde van zijne zuster *Ma-*
23 April. *ria* en van zijn broeder *Beernt*, en van den luitenant *Johan Oswalt Mauritz van Eck*, als man en voogd van vrouwe *Hester van Sanderen*, 5 pondematen land, gelegen onder den klokslag van *Leeuwarden* bij „de

Swetto," voor eene som van 91 g.gld., 14 stuivers de pondemaat, met annexe kwitantiën in twee termijnen

„Aldus gedaen in de Cancelrye binnen Leuwarden den 23 Aprilis 1689."

Origineel met groot uithangend zegel van het Hof van Friesland in rood was, geteekend: R. Nicolai.

b. *Catharina van Doma*, weduwe van *Petrus van Ro-*
anuari *sema*, wonende op *Fogelsangh* te *Oldwolde*, verkoopt twee pondematen land, gelegen „effen buijten de vrouwen poort" te *Leeuwarden*, die bij niaarkoop stadseigendom worden voor de som van 122 g.gld.

„Binnen Leeuwarden den 12 Januarij 1689."

Origineel met opgedrukt zegel van het Hof, geteekend: Catharina van Doma en voorts door den notaris J. Siccama en den Secretaris van Leeuwarden J. Dotingh.

c. De Heer *Sjuck Gerrolt van Burmania*, Grietman
393 van *Wynbritseradeel*, c.s. verkoopt aan de stad *Leeu-*
Mei. *warden* een halve pondemaat bouwland bij *Bilgaert*, voor de som van 44 g.gld.

„Actum Leeuwarden den 5 May 1693."

Origineel met opgedrukt zegel van het Hof, geteekend: S. G. van Burmania, B. Heringa van Grovestins, W. v. Haren, F. v. Burmania, B. S. Bruynsma, T. v. Burmania, C. v. Burmania, wed. de Welvelde, Sjouck van Douma, wed. van Burmania, J. Bensma.

353. Akte van landruiling, waarbij Burgemeesteren, Sche-
397 penen en Raden van *Leeuwarden* overdragen aan Vrouwe
ecembr. *Elisabeth Weglina van Eminga*, huisvrouw van Jr. *Ruierdt Juckema van Burmania*, 7 pondematen land onder *Goutum* en 6 pondematen op het *Hemrickslnnd*

onder *Huizum*, en daarentegen ontvangen: 7 pondematen land, gelegen te *Goutum* aan den *Hoogedijk.*

„Actum den 31 Decemb. 1697."

Origineel met opgedrukt zegel van het Hof, namens den Magistraat geteekend: C. Strigelius, H. Vitringa en V. Crans en verder door E. W. van Burmania, geb. Eminga, R. J. v. Burmania en den notaris L. v. Greven.

No. 354. **1698** 19 Mei. Nader contract tusschen de stad *Leeuwarden* en Bestuurders van de *St. Jobs-* en *St. Annaleenen* en het *St. Anthony-Gasthuis* (zie nº. 338) tot scheiding van „de Galgefenne, gelegen buiten de Vrouwenpoort voor het Vallaet," waarbij Leeuwarden als aandeel ontvangt het stuk „loopende van de zuidt- tot aan de Noordtcant," groot 12 pondematen, 2 einzen, de leenen den Oostkant, groot 6 pondematen, 8 einzen en het Gasthuis den Westkant groot 5 pondematen en 10 einzen, benevens nadere bepalingen omtrent het graven van sloten enz.

„Actum bij continuatie den 19 May 1698."

Origineel met opgedrukt zegel van het Hof van Friesland en geteekend namens de stad door C. Strigelius, burgemeester, H. Vitringa en V. Crans, Schepenen, Cornelius Harmens Visscher en R. D. Hoogslagh, bouwmeesters; namens het St. Jobsleen door G. van Coehoorn, namens het St. Anna leen door dr. F. Wesselius en namens het St. Anthony-Gasthuis door J. Recalff, H. Fennema en W. Crans; als getuige door I. Bos.

No. 355. **1699** *a.* 29 April. Vrouwe *Aurelia Catharina van Hettinga*, huisvrouw van *Robert Hamilton van Silvertumphil*, Majoor en Kapitein van eene Compagnie Schotten, wonende te *Scharnegoutum*, verkoopt aan de stad *Leeuwarden* 14 pondematen land onder den klokslag der stad voor

1515 g.gld. 14 stuyvers. — Bij de koopacte een reversaal.

„Actum Leeuwarden den 29 April 1699."

Origineel, geteekend: R. Hamilton Silvertounhill, A. Hettinga en A. Siderius, not. publ.

b. Koopbrief als voren, waarbij door de stad *Leeuwarden* van dezelfde nog worden gekocht 5 pondematen
29 April. bouwland onder den klokslag van de stad voor 575 g.gld., met reversaal.

„Actum Leeuwarden den 29 April 1699."

Origineel, geteekend als boven.

c. Procuratie van Sir *R. Hamilton van Silvertounhill*,
1701 wonende te *Gleskoou* in *Scodtlandt*, op zijne vrouw
2 Julij. tot ontvangst der kooppenningen.

„Actum den 2 July 1701."

Origineel, geteekend: R. Hamilton en door „David Graham en William Hamilton, witnesses."

No. 356. Vergunning en Octrooi van Burgemeesteren, Schepe-
1705 nen en Raden, mitsgaders de Vroedschap van *Leeuwar-*
a. *den* aan *Joan van Arssen* tot het houden van een „banck
28 Augustus. van Leningh" voor den tijd van 16 jaren, met bijgevoegde conditiën. — (Zie ook de nos. 302 en 318).

„Actum op den Raadhuijse den 28en augusti Ao. 1705."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend: H. Acronius, S. Siderius, Jan Postumus, S. Hogenheim, S. T. Westerhuys en W. Faber.

b. Akte-obligatoir, waarbij *Joan van Arssen* aanneemt
28 Augustus. om aan de stad te betalen de som van *f* 13000— in

twee termijnen, voor het houden van eene B
leening te *Leeuwarden*, benevens *f* 2000— jaa
nog enkele andere giften aan het Nieuwe Stad
huis en de armen der stad.
„Actum den 28en Augusti 1705."

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door L. v Het origineel was geteekend: Jan van Arssen Greven, not. publ.

c. **1721** 11 October. Vernieuwd Octrooi voor de Bank van leeni derom voor den tijd van 16 jaren verleend d Magistraat van *Leeuwarden* aan *Joan van Arss* akte-obligatoir, waarbij echter de te betalen verminderd op *f* 10.000.—
„actum den 11en October 1721."

Origineelen, met opgedrukt zegel, geteekend: F. nius, P. Banga, C. Jongsma, H. de Blau, W. en H. Frieswijk.

d. **1723** 5 Januari. Octrooi tot het houden van de Bank van le verleend voor 16 jaren door den Magistraat va *warden* aan *Jacob van Swichem* en *Justus van ren*, beide van *Utrecht*, met akte-obligatoir, welke zij aan de stad zullen betalen *f* 5000 als in eens, *f* 1700 jaarlijks en *f* 50 aan de stads
„Actum Leeuwarden den 5 Janrij 1723."

Origineelen. Het octrooi is geteekend: J. van ren en A. v. Greven en de akte-obligatoir: J. v. en de notaris F. Broucker.

No. 357. **1711** 13 Maart. Vernieuwd Octrooi en Ordonnantie op het veer" tusschen de steden *Leeuwarden* en *Boi* goedgekeurd door de Staten van Friesland.

„Gegeven binnen Leeuwarden op 't Landschapshuys desen 13 Martij 1711."

Origineel op groot perkament met uithangend zegel der provincie in rood was: namens de Staten geteekend: B. Heringha van Grovestins en H. Huber.

No. 358. Koopbrief, waarbij vrouwe *Albartina de Schepper*,
1713 wed. *Hans Willem* baron *van Plettenbergh* en vrouwe
19 Decembr. *Aemilia Josina van Nijsten*, wed. *Sibrand de Schepper*, als gelastigde van haar zoon, den kapitein *Abraham de Schepper*, aan den Magistraat van *Leeuwarden* overdragen: drie vierde gedeelten van eene Zathe en Landen, gelegen achter *Cammingaburg* buiten de stad, groot 37 pondematen, voor 100 g.gld. en 7 stuivers de pondemaat.

„Leeuwarden den 19 December 1713."

Origineel op groot perkament met opgedrukt provinciaal zegel, geteekend: A. weeduw Plettenberg, J. J. van Nijsten, weedue Schepper en J. Bouritius, not. publ.

No. 359. Twee Rekeningen van de Ontvangsten en Uitgaven
1716 en **1718** voor den opbouw van het „Nieuwe Stadshuijs" te
10 Octobr. en *Leeuwarden* in het jaar 1715, waarvan de kosten voor
10 Decembr. het grootste deel zijn bestreden uit de „Magistraats- en Vroedschaps-beurs."

Daarbij eene akte van 11 Januari 1716, waarbij de nieuw benoemde Raadsleden de verplichting op zich nemen om de besluiten omtrent 3 vroeger aangegane geldleeningen, ad *f* 8000 ieder, te approbeeren.

„Actum den 10en Octob. 1716 en den 10en December 1718."

Origineel in perkamenten band met het stedelijk wapen. De eerste rekening was geteekend: M. Siderius, A. Was-

senbergh, F. Regneri, Johan Knock, W. Scheversteyn, J. Fennema, J. Eppinga en T. Wesselius; de tweede: M. Siderius, T. D. Acronius, J. Eppinga, E. Wielinga, H. Acronius, P. Tania, T. Wesselius, A Wassenbergh, F. Regneri en J. v Greven.

No. 360. „Acte van Correspondentie tusschen de Regeerende
1719 Magistraats-persoonen" van *Leeuwarden*, waarbij zij
29 Decembr. elkander beloven om alle stadsrechten en privilegiën te handhaven, om in confidentie en goede harmonie alle raadsbestellingen, begeving van ambten en benificiën ten uitvoer te brengen en de ambten bij tourbeurten onder elkander te verdeelen volgens achterstaande „Ordre."

„Actum den 29 Decemb. 1719."

Auth. kopie van den Schepen P. H. Petreüs. Een ander afschrift met bovengenoemde „Ordre der Tourbeurten" komt voor in den Catalogus der Stedelijke Bibliotheek van Leeuwarden onder C. 84a.

No. 361. „Ordonnantie ende Taux van de Stadstollen op de
1720 Swarte Wegh buiten *Leeuwarden*."
26 Julij. „Aldus gerenoveert in de vergadering van de Magistraat der stad Leeuwarden, den 26en July 1720."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: M. v. Dotingh.

No. 362. *Minke Pyters*, huisvrouw van *Yble Arriens*, timmer-
a. man te *Kornjum*, verkoopt voor *f* 80 aan den Magis-
1722 traat van *Leeuwarden* één pondemaat los land, gele-
23 Januari. gen in een stuk van 4 pondematen, dat aan de stad toebehoort, liggende „onder den klokslag en buiten de Vrouwenpoort aan de Breededyk," bezwaard met 1½ g.gld. eeuwige rente ten profijt van de pastorie te *Garyp*.

„Leuwarden den 23 Janry 1722."

Origineel, geteekend: Ible Arjens, Mincke Pytters en A. v. Greven, not. publ.

b. Vrouwe *Anna Sophia van Gramberringen*, huisvrouw
727 van den „oud-overste luyt. Collonel" *Sjoerd van Mo-*
April. *lenschot*, wonende te *St. Jacobi-Parochie*, verkoopt aan den Magistraat van *Leeuwarden* ruim drie pondematen nieuw land, gelegen ten noorden van den „Marsumer-Rijdweg," onder den klokslag van de stad, voor eene som van 130 g.gld. 7 stuivers de pondemaat.

„Leuwarden den 10^en April 1727."

Origineel, geteekend: A. S. de Gramberringen en S. Acronius. — Hierbij de reversaal van bovengenoemden koop van 10 April 1727, geteekend: N. Arnoldi.

363. Missive van *Maria Louise*, *prinses van Oranje* aan
731 den Magistraat van *Leeuwarden*, waarbij zij bij de
tember. meerderjarigheid van haren zoon afscheid neemt als Regentes en dank betuigt voor de liefde en toegenegenheid, van al de burgers der stad ondervonden. Zij belooft daarom ook dat zij in deze stad zal blijven wonen en beveelt haren zoon aan in aller „trouwhartige affectie."

„Leeuwarden den 5^en Septemb. 1731."

Origineel, eigenhandig onderteekend: M. L. Princesse van Orange.

364. Conventie tusschen de Magistraten der steden *Leeu-*
737 *warden* en *Bolsward* omtrent de regeling van de af-
ctober. vaart der trekschepen.

Bolsward zal zorgen voor het onderhoud van het veer, terwijl *Leeuwarden* gedurende 10 jaren jaarlijks *f* 125 daarvoor zal uitkeeren.

„Aldus gedaen en gesloten binnen Leeuwarden den 18en October 1737."

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel, geteekend voor Leeuwarden door H. H. van Haersma, S. Reen, F. Regneri en E. Bourboom, Secretaris; voor Bolsward door G. S. van Hiemstra, A. Algra en G. Monsma, Secretaris.

No. 365. „Omschrijving van personen in *Friesland*," waarbij
1748 de bevolking van de Grietenijen afzonderlijk wordt
a. opgegeven en het geheele getal van de inwoners der
Juni. provincie blijkt te bedragen 135.191.

„Gedaen den . . . . Junij 1748."

Ongeteekend origineel.

b. „Vrijwillige gifte," volgens welke „in de kist aan-
20 Februari. wezig is samen *f* 42.619 en 18 stuivers, buiten de Personele Goed-Schatting, die schraag zoo hoog is."

Op de keerzijde eene opgaaf van *Oostergo*, *Westergo*, *Sevenwolden en de Steden*, bedragende, buiten het zilver in de kist, *f* 345.827 : 8 : 12.

„Den 20 Febr. 1748."

Ongeteekend origineel.

c. Hoofdgeld, verdeeld in Classen en huisgezinnen en bedragende, volgens quotisatie, in hoofdsom *f* 1.102.500.

Ongedateerd origineel, geteekend: C. H. van den Berg.

d. Publicatie van de Staten van Friesland, volgens
5 Juni. welke *de Prins van Oranje en Nassau* wordt aangesteld tot Erfstadhouder, Capitein- en Admiraal-Generaal van deze Provincie, zoowel in de vrouwelijke als

mannelijke linie, evenals in Holland en West-Friesland is geschied.

In margine de aanteekening dat publicatie daarvan door den Heer Secretaris *van Sminia* en den Burgemeester *N. Arnoldi* in de Groote Kerk aan eenige ingezetenen is geschied, maar dat zij verder zonder effect gebleven is.

„Aldus gedaan, geresolveert en gearresteerd op 't Landsthapshuis binnen Leeuwarden den 5en Juny 1748."

Auth. kopie.

e. Propositie van Zijne Hoogheid aan de Edel-Groot-
25 Juny. mogende Heeren Staten van Holland en West-Friesland, om, ten einde aan de eischen en de oproerigheid der ingezetenen te voldoen, de pachten af te schaffen en een ander belastingstelsel in te voeren, waarbij vooral een „hootdgeld in consideratie zou kunnen komen."

„Overgegeven den 25 Junij 1748."

Ongeteekende kopie van dien tijd.

f. Propositie van de Staten van Friesland aan Magis-
27 Juni. traat en Bevelhebbers te *Leeuwarden* om middelen vast te stellen ter bescherming van de stad met Responsie van den Magistraat omtrent het waarnemen van de wachten, het betalen van de wachtgelden enz.

„den 27 Juny 1748."

Minuut.

g. De 4 buitenkwartieren der Schutterij verbinden zich
1 Juli. om met de overige Hoplieden en Officieren de orde in de stad te handhaven.

[illegible]

[illegible] September daara[illegible]

k. [illegible] Rapport van de extraordinaire Gecommitteerd[illegible]

16 Septembr. aan de Staten van Friesland over de oorzaken [illegible] den opstand in deze provincie, welke, volgens he[illegible] gelegen zijn in het weinige gezag van den Prins [illegible] zoo groote authoriteit van de Staten: voorts in [illegible] pachten, de hooge belastingen en de toenemende sch[illegible] der provincie.

„Den 16 Septembr. 1748."

Kopie van den tijd.

l. Voorstellen tot verbetering van de inkomsten van Friesland door afschaffing van de tegenwoordige belastingen en invoering van een hoofdgeld, dat in 13 klassen zou geheven worden en zou opbrengen: *f* 2.510.000.

Het opschrift luidt: „kopie uit een gedructe papier."

m. Bepalingen omtrent de samenstelling van de nomi-
25 Decemb^r. natie, die den Prins zal worden aangeboden om daaruit de verkiezing te doen voor den nieuwen Raad.

„De 25 Dec. 1748."

Extract-Resolutie van Magistraat en Vroedschap te Leeuwarden.

N.B. De stukken a—m zijn bijeengevoegd, omdat zij allen betrekking hebben op de aanstelling van Prins Willem IV als Erfstadhouder en de daarop gevolgde beroerten van 1748 in Friesland. Tot toelichting zijn nog daaraan toegevoegd eenige gedrukte stukken uit dien tijd.

No. 366. Resolutie van de Staten van Friesland, waarbij het
a. verzoek van de Bevelhebbers der stad *Leeuwarden* wordt
1748 toegestaan dat, ten behoeve van „de Nachtwacht",
29 Juli. een wachtgeld van de ingezetenen wordt geheven van twee of één stuiver 's weeks, terwijl *Joden* en *Mennonieten* vier stuivers zullen betalen, welk wachtgeld door allen zonder onderscheid moet voldaan worden, ook door de leden der Regeering van Stad en Provincie, door het Hof, de Predikanten, Praeceptoren van de Latijnsche scholen enz.

„Aldus geresolveert op 't Landshapshuis den 29^en July 1748."

Extract uit de Notulen der Staten, gecoll. en geteekend: E. Idema.

b. Protest van het Hof bij de Staten van Friesland
1750 tegen bovengenoemde Resolutie, die is afgeperst in een tijd van „volkomen anarchy," die in strijd is met alle privilegiën, aan het Hof sints zijne erectie onder de Hertogen van Saksen verleend en die aan burgers mag opgelegd worden, maar niet aan leden van het Hof.

Ongeteekende minute, waaronder het jaartal 1750.

c. De Staten van Friesland verdedigen hunne resolutie
28 Juli. van den 29[en] Juli 1748 omtrent de „Wachtgelden" tegen bovengenoemd Protest van het Hof, dat zij bij missive van 13 Maart l.l. ontvingen.

„Den 28 Julij."

Origineel.

d. Resolutie van de Staten van Friesland, die, de con-
10 Augustus. sideratiën van den Prins-Stadhouder gehoord hebbende, volharden bij hun besluit tot betaling van de „Wachtgelden" door het Hof.

„Aldus geresolveert op 't Landschapshuijs den Augusti 1750."

Extract uit het Resolutieboek der Staten, gecoll. en geteekend door J. v. Sminia.

e. Resolutie van de Staten van Friesland, genomen
1778 op advies van den Prins-Erfstadhouder, waarbij, tot
6 Mei. beeindiging van het dispuut tusschen den Magistraat en het Hof, de Raadsheeren worden verplicht het „Wachtgeld" te betalen.

„Aldus geresolveert op het Landschapshuis den May 1778."

Extract uit het Resolutieboek der Staten, gecoll. en geteekend door H. W. v. Plettenberg.

No. 367. Deductie van den Magistraat van *Leeuwarden* aan
1748 de Staten van Friesland met verzoek om ontheffing
a. van den eed op het bestaande Regeerings-reglement
24 Decembr. en om de verkiezing van den Magistraat voortaan aan den Prins-Erfstadhouder op te dragen.

„Leeuwarden den 24 Decbr. 1748."

Extract uit het Resolutieboek van Leeuwarden, geteekend: E. Bourboom.

b. De Staten van Friesland verleenen toestemming op
25 Decembr. het verzoek van den Magistraat, in bovengenoemde deductie vervat.

„Aldus gedaen op het Landschapshuis binnen Leeuwarden den 25 December 1748."

Kopie. Het origineel was geteekend voor Oostergo door W. L. v. Heemstra en F. Bavius; voor de Sevenwouden door M. C. v. Scheltinga en A. C. v. Swaluwe; voor Westergo door H. v. Burmania en T. E. v. Sminia; voor de Steden door S. R. Bosscha en G. S. Oosterhuis.

c. Resolutie van den Magistraat van *Leeuwarden* tot
25 en 26 het opmaken van een Diploma voor den Prins-Erf-
December. stadhouder, waarbij hij voortaan den Magistraat zal kiezen en hem de macht wordt verleend om het Reglement van Raadsbestelling te herzien.

„Woensdag den 25 Dec. 1748." Het diploma „actum den 26 Decbr. 1748."

d. Ontwerp van de bepalingen omtrent de nominatie

25 Decembr. van den Magistraat en van een gedeelte van het Diploma voor den Prins.
„Den 25 Dec. 1748."

Concept.

e. Reglement op de Regeering der stad *Leeuwarden*,
1751 vastgesteld door *Willem Carel Hendrik Friso*, *Prince*
31 Augustus. *van Orange en Nassau* enz,
„Gegeven in 's Graven Hage den 31 Augusti 1751."

Origineel met opgedrukt zegel van den Prins, eigenhandig door hem geteekend en lager door: J. de Back.

f. Begeleidende missive van den Prins bij bovenge-
31 Augustus. noemd Reglement met last om dit te doen drukken en te publiceeren.
„in 's Graven Hage den 31en Augusti 1751."

Origineel als boven met bezegeld adres aan den Magistraat van Leeuwarden.

No. 368. Rapport van Gecommitteerden van het Mindergetal
1755 aan de Staten van Friesland omtrent den herbouw en de nieuwe inrichting van „het Lands Tucht en Werkhuis," dat den 11en November 1754 was afgebrand.
Zie no. 306 en 309.

Kopie van het bij de Staten ingediend rapport, dat den 20en Februari 1755 door de Staten is aangenomen.

No. 369. Resolutie van den Magistraat van Leeuwarden, waar-
a. bij vergunning wordt verleend aan *Pieter Hemmes*,
1756 „timmerman, Sits- en Bontglanser" alhier, om, tot
6 Augustus. uitbreiding van zijne fabriek, 80 voeten van het „zoogenaamde Aschepuisterland even buiten de Wirdumer-

poort" te mogen gebruiken tot revocatie en tegen eene eeuwige rente van 10 g.gld. 's jaars, onder voorwaarde o. a. dat die huizing nooit tot een herberg of tapperij zal gebruikt worden.

„Vrijdag den 6 Aug-ty 1756."

Extract uit het Stads-resolutieboek.

b. **1758** 28 Juni. Koopbrief van het onvoltooide huis, op bovengenoemden grond gebouwd en door *Pieter Hemmes* verkocht aan *Gerlof Regnery* voor 600 g.gld., maar den 29en September 1758 door den Magistraat van *Leeuwarden* genaast „ratione vicinitatis."

„Actum 28 Juny 1758."

Origineel met opgedrukt zegel, geteekend door Pieter Hemmes, G. Siderius, Advocaat en notaris en door den Secretaris der stad E. Bourboom.

c. 3 Juni. Gerechtelijke insinuätie, namens de stad ingesteld door den notaris *G. van der Ley*, ten aanzien van de voorwaarden, waarop aan *Pieter Hemmes* het bouwen op genoemd land is toegestaan.

„Leeuwarden den 3 Juny 1758."

Origineel, geteekend door Gysbs. van der Ley en de gerechtsboden P. Hobbema en J. v. Slooten.

d. **1759** 25 Mei. *Pyttie Fennema*, wed. wijlen den Vroetsman *Paulus Ennema* te *Franeker*, verklaart van den Magistraat van *Leeuwarden* ontvangen te hebben de som van *f* 539 als een gedeelte der koopsom voor het huis van *Pieter Hemmes.*

„Vertekent te Franeker den 25 Mey 1759."

Origineel, geteekend: Pyttie Fennema en H. Semler. Adv.

e. *Gerlof Regneri* verklaart van den Magistraat van
9 Juni. *Leeuwarden* ontvangen te hebben de som van *f* 227
als het resteerend gedeelte van de koopsom van bovengenoemd huis.
„Verteekent te Leeuwarden den 9 Juny 1759."

Origineel, geteekend: G. Regneri en P. Wierdsma, Not. publ.

f. Declaratie van „niaerskosten" voor *G. Regneri* cum
9 Juni. uxore „declaranten" en den Magistraat van *Leeuwarden*, „niaernemer en declareerder."
„den 9 Juny 1759."

Origineel, geteekend: G. Regneri.

g. „Notulen van Costen tot laste van de Coopman *Ger-*
1758 *lof Regnery* cum uxore."
21 Juli. „Voldaen den 21 July 1758."

Origineel, geteekend: G. Siderius.

h. „Coopbrief en verdere Acquiten voor gedane beta-
1759 lingen relative tot de Stads Huisinge c.a. in het so-
22 Septembr. genaamde Aschepoestersland buiten de Widdumer Poort."
„den 22 Septembr. 1759."

Origineel, geteekend: E. Bourboom.

No. 370. Conventie omtrent het maken van een „Rijdweg" van
1758 *Grouw* naar *Irnsumerzijl* en van een „flap- of draai-
a. brug" over de Irnsumerzijl tusschen Gecommitteerden
1 Juli. van Grouw en de belanghebbende eigenaars ter eenre, en den Grietman van *Rauwerderhem* en den Magistraat van *Leeuwarden* ter andere zijde, waarbij o. a. wordt

bepaald dat de stad *Leeuwarden* als eigenares van de Irnsumerzijl de brug zal maken en onderhouden, maar daarvoor eene tegemoetkoming zal ontvangen van *f* 300 en het recht om aldaar tol te heffen.

„Vertekend te Leeuwarden, den 1en July 1758; goedgekeurd door de Staten 6 July 1758."

Auth. kopie.

b. „Ordonnantie ende Taux" van *de Irnsumerzijl*, zoo-
18 October. als die door den Magistraat van *Leeuwarden* is geärresteerd.

„Leeuwarden, 18 Octob. 1758."

Origineel, geteekend: E. Bourboom.

No. 371. Missive van den *Prins van Oranje* aan Burgemees-
1760 teren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden* om dank
a. te zeggen dat het leggen van den eersten steen aan
19 Augustus. de nieuwe zaal van het Raadhuis in zijnen naam is geschied door den Heer *van Hambroik tot Arenthorst* en in presentie van zijne „teedergeliefde Grootmoeder."

„In 's Gravenhage den 19en Aug. 1760."

Origineel, door den prins zelf geteekend.

b. Missive van den *Hertog van Brunswijk* aan den Ma-
19 Augustus. gistraat van *Leeuwarden* met dankzegging voor de communicatie van het leggen van den eersten steen aan de nieuwe zaal van het Raadhuis.

„'s Gravenhage, den 19 Augusti 1760."

Origineel, door den hertog zelf geteekend.

Hierbij als bijlage een bundel teekeningen en rekeningen, den bouw dier nieuwe zaal betreffende.

No. 372. Extracten uit het Resolutie-boek der stad *Leeuwarden*,
1763 handelende over de beruchte zaak van ds. *Cornelius*
a. *Blom*, predikant te *Leeuwarden*, die den 26^{en} Augus-
5 en 7 tus l. l. op het Stadhuis eene zeer beleedigende aan-
September. spraak tot den Magistraat had gehouden over het uitstel van het beroepen van een predikant; die nu deswege in de vergadering van den Raad geciteerd wordt en eerst na herhaald opontbod verschijnt.

Auth. kopieën.

b. Remonstrantie van den Kerkeraad der Gereformeerde Gemeente van *Leeuwarden* bij het Hof van Friesland tegen den Achtbaren Magistraat der stad wat betreft de veroordeeling door dezen van *ds. Blom.*

Origineel, geteekend: Corn. Blom en A. Hamerster.

c. Betoog van het gepasseerde omtrent de zaken van *ds. Blom* met eene begeleidende missive, door den Magistraat van *Leeuwarden* ingezonden bij Heeren Gedeputeerden en het Hof van Friesland.

De Missive origineel, het „betoog" auth. kopie; de eerste is onderteekend door G. Acker, E. Wendt, G. Hiddema en Gerl. Buma.

d. Extract van de voornaamste lasterlijke en injurieuse expressiën omtrent den Magistraat van *Leeuwarden*, voorkomende in de Deductie van *ds. Blom.*

Auth. kopie.

e. Extract van de voornaamste extravagante stellingen

omtrent „het Politieke”, voorkomende in de voornoemde Deductie van *ds. Blom.*

Auth. kopie.

f. **1764** 13 Januari. Extract uit het Resolutieboek der Ed. Mogende Heeren Gedeputeerde Staten van Friesland, bevattende het besluit, waarbij de Magistraat van *Leeuwarden* in zijne handelingen ten opzichte van *ds. Blom* wordt geapprobeerd en *ds. Blom* voor 6 weken in zijne betrekking wordt geschorst.

„Vrijdag den 13 January 1764.”

„Accordeert met voorschreven Boek etc.”

g. **1765** 16 Mei. Missive van den Kerkeraad aan den Magistraat van *Leeuwarden*, waarbij hij verlof vraagt om een drietal predikanten te mogen formeeren en dit bij den Magistraat in te zenden.

„In onze vergadering den 16 May 1765.”

Origineel, geteekend door den Praeses en Scriba van den Kerkeraad: Corn. Blom en Henr. van Hiltrop.

Hierbij nog vele, meest gedrukte stukken, op deze zaak betrekking hebbende.

No. 373. **1765** *a.* 23 April. Missive van Prinses *Carolina* aan den Magistraat van *Leeuwarden*, waarbij H. H. dank betuigt voor de betoonde deelneming bij het overlijden op den 9en April l. l. van hare Grootmoeder, Prinses *Maria Louisa*, douarière van Z. D. Hoogheid *Johan Willem Friso.*

„'s Hage den 23en April 1765.”

Origineel, met opgedrukt zegel, geteekend: „Harer Ed. Achtb. dienstwillige goede Vriendinne Carolina. V. v. Nassau, geb. P. v. Orange.”

b. 25 Mei. Missive van Gedeputeerde Staten van Friesland aan den Magistraat van *Leeuwarden*, waarbij wordt gelast

dat de Lijkstatie van Prinses *Maria Louisa* zal worden gevolgd van wege de stad *Leeuwarden* door *Willem Coulon* en nog twee personen, uit — en door den Raad te benoemen, alsook door twee Stads- boden als dragers van het lijk.

„Leeuwarden den 25 Mey 1765."

Origineel met opgedrukt zegel der provincie, geteekend: J. W. v. Altena en J. G. v. Wychel.

c.
25 Mei. Tweede Missive van Gedeputeerden van Friesland aan den Magistraat van *Leeuwarden* met bevel om bij de begrafenis van Prinses *Maria Louisa* de burgerij in de wapens te roepen en in rijen te scharen, het geschut te lossen, de klokken te doen luiden en de Groote kerk te ontruimen.

„Leeuwarden den 25 Mey 1765."

Origineel als boven.

d.
6 Juni. Missive van den *Hertog van Brunswijk* aan Heeren Burgemeesteren, Schepenen en Raden van *Leeuwarden*, waarbij hij verklaart geen uitspraak te kunnen doen in het geschil, dat tusschen Gedeputeerden en den Magistraat is ontstaan over de deelname aan de begrafenis van Prinses *Maria Louisa.*

„'t Loo, den 6en Juny 1765."

Origineel, geteekend: L. Hertog van Brunswijk.

e.
10 Juni. Missive van Gedeputeerden aan den Magistraat van *Leeuwarden*, gelastende dat Raad en Vroedschap in hun geheel aan de begrafenis der Prinses zullen deelnemen.

„Leeuwarden den 10 Juny 1765."

Origineel, geteekend: L. van Haersma en J. G. v. Wyckel.

f. Missive van Prinses *Carolina* aan den Magistraat van
11 Juni. *Leeuwarden*, waarbij zij belooft om zijn voorspraak te zijn bij Gedeputeerden in zijn verlangen om de begrafenis der Prinses „en corps" bij te wonen.

„'s Hage den 11de Juny 1765."

Origineel, door de prinses zelve geteekend.

g. Uitgaven der stad *Leeuwarden* bij de begrafenis van Prinses *Maria Louisa* tot een bedrag van f 1212 — 4 st. — 14 penn.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

h. Extract van het Testament van Prinses *Maria Lou-*
17 Decembr. *ise* van 23 November 1760, aan den Magistraat van *Leeuwarden* toegezonden door den Executeur Testamentair, den *Hertog van Brunswijk*, met begeleidende missive.

„in 's Gravenhage, den 17en Decemb. 1765."

Het extract gecoll. en geteekend door D. Coolhaas, nots. publ. te 's Gravenhage; de missive door den Hertog zelf onderteekend.

No. 374. Request, door Voogden van de Armekamer te *Leeu-*
1765 *warden* ingediend bij den Magistraat aldaar, om het
a. legaat van wijlen Prinses *Maria Louisa* ad. f 10.000
20 Septembr. te mogen besteden tot het bouwen van een *Armhuis* op de plaats, waar de kerk van *Nijehove* had gestaan.

„Ingediend den 20 Septemb. 1765."

Origineel, geteekend: Oeds O. Gorter, Preses.

b. Rapport van Armvoogden aan den Magistraat van
1 November. *Leeuwarden*, waarin de voordeelen worden opgesomd, die de stichting van een *Armhuis* zou hebben boven de uitbesteding van de armen, zoals die thans geschiedt.

„Ingediend den 1 November 1765."

c. „Redenen en argumenten," door Voogden van de Armekamer bijgebracht voor het bouwen van een groot *Armhuis*.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

d. „Voor — en tegen argumenten" omtrent het bouwen van een nieuw *Armhuis*.

Als boven. — Hierbij nog als bijlagen 5 Ontwerp-teekeningen van het te stichten Stadsarmhuis.

No. 375. Reglement op de Regeering der stad *Leeuwarden*, op
1766 verzoek van Magistraat en Vroedschap uitgevaardigd
a. door Prins *Willem V*, ter vervanging van die van 9
9 December. Mei 1657 en van 31 Augustus 1751 en tot wegneming van alle duisterheid in — en tot voorkoming van geschillen over de Raadsbestelling. Daarachter de Eedformule voor Magistraat en Vroedschap en voor de Bevelhebbers.

„Gegeven in 's Gravenhage den 9en December 1766"

Origineel met opgedrukt zegel en onderteekening van den Prins, mede geteekend: P. J. de Larrey.

b. Begeleidende Missive van den Prins aan Magistraat
9 December. en Vroedschap van *Leeuwarden* met eenige bedenkingen omtrent de aanstelling van „vaste Leveranciers" aan de stad.

„In 's Gravenhage den 9en December 1766".

Origineel als boven.

c. Missive vau den Prins aan Magistaat en Vroedschap
15 Septembr. van *Leeuwarden* met goedkeuring dat hem worden toegezonden de gewenschte ampliatiën op de Regeerings-Reglementen van 1657 en 1751.

„in 's Gravenhage den 15 September 1766."

Origineel als boven.

d. De Burgemeesters *Dothing* en *Arnoldi* worden ge-
20 Juni. committeerd tot revisie van het oude en nieuwe Reglement van Raadsbestelling,

„Vrijdag den 20 Juny 1766."

Kopie van de Magistraats-Resolutie.

e. Publicatie van wege den Prins, waarbij artikel 19
1772 van het Regeerings-Reglement van 9 December 1766
18 Juli. wordt gewijzigd in dien zin, dat de vergaderingen van den Magistraat voortaan op Dinsdag *na den middag* zullen gehouden worden.

„Gegeven in 's Gravenhage den 18en July 1772."

Origineel met opgedrukt zegel en onderteekening van den Prins, mede geteekend door P. J. de Larrey.

No. 376. Consideratiën van de Raden van het Hof van Fries-
1767 land aan de Provinciale Staten ten aanzien van de „De-
23 Februari. ductie", die de Magistraat van *Leeuwarden* had ingediend, omdat deze zich bezwaard achtte over het vonnis, dat door het Hof geveld was in zake van injuriën, hem aangedaan door den distillateur *Pieter Algra.*

„Leeuwarden den 23 Feb. 1767."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend door den Griffier van het Hof V. V. Glinstra.

No. 377. Inventaris der Panden in de Bank van Leening bin-
1771 nen *Leeuwarden*, welke de Voogden van het Nieuwe
a. Stads-Weeshuis, na het eindigen van het bestaande
1 Maart. Octrooi, overdragen aan den Magistraat en waarvoor deze aan het Weeshuis zal betalen de som van f 34.744.

„Gedaan te Leeuwarden den 1 Maart 1771."

Origineel, geteekend door Gecommitteerden van den Magistraat en van het Weeshuis.

b. Kwitantie van de „Gereedschappen", die in de Bank
1 Maart. van Leening gebruikt worden en die de Magistraat voor *f* 500 van de Weesvoogden overneemt.

„den 1 Maart 1771."

Origineel, door Weesvoogden onderteekend.

c. „Consent en decreet" van het Hof van Friesland
14 Mei. aan het Nieuwe Stads-Weeshuis tot verkoop aan den Magistraat van *Leeuwarden* van het huis, waarin de Bank van Leening wordt gehouden, voor eene som van *f* 4.500.—

„Aldus gedaan in de Cancellarye binnen Leeuwarden den 14 May 1771."

Origineel met groot uithangend zegel van het Hof van Friesland in rood was, geteekend: W. K. Ferwerda.

d. Koopbrief van een huis in de Heerestraat te *Leeu-*
1794 *warden*, verkocht door *Johannes Henricus Mentz*, kas-
21 Februari. sier in de Bank van Leening, aan den Magistraat aldaar voor eene som van *f* 2000 met annexe Reversaal van 28 Februari daaraanvolgende.

„Verteekend te Leeuwarden, den 21[en] February 1794."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend: J. H. Mentz, J. Bavius, notaris en, namens de stad, door Burgemeester W. H. Hambroick en E. Ter Maat, loco Secretaris.

No. 378. Korte Staat van de kosten, welke op order van de
1773 Staten van Friesland, gemaakt zijn voor de Receptie
a. van *Prins Willem V* bij zijne inhuldiging binnen *Leeu-*
24 Julij. *warden* op 24 July 1773, opgemaakt door 's Lands Bouwmeester *H. Semler* tot een bedrag van *f* 17.628-12 st. 7 penn.

b. Rekening van kosten bij de intrede voornoemd, ge-
24 Juli. maakt op last van Gedeputeerde Staten van Friesland, opgemaakt door den Staten-Bode *Gosling Lourens* tot een bedrag van *f* 8,917-13 st.

c. Reglement omtrent de Receptie van Zijne doorl. Hoog-
24 Julij. heid enz. op den 24 July 1773.

a—c Origineelen.

No. 379. Testament van Mr. *Gerard Riemersma* te *Leiden*,
a. waarbij hij den Senaat der Hoogeschool aldaar tot erf-
1770 genaam benoemt van zijne nalatenschap en, bij niet
28 en 30 aanneming door dezen, de provincie Friesland, opdat
Juny. uit de renten daarvan behoeftige dorpschoolmeesters en hunne weduwen zouden worden ondersteund.

„Geteekend 28 en 30 Juny 1770."

Verkort afschrift met bijgevoegde aanteekeningen in manuscript omtrent het geslacht Riemersma van E. M. v. Burmania. Het origineele testament berust in het archief der Akademische Bibliotheek te Leiden.

b. *Pieter Cats* en *Rinske Heeringa*, echtelieden, ver-
1789 koopen aan de Stad *Leeuwarden* de „groote en royale
16 Decembr. huisinge op de *Tweebaksmarkt*, met hovinge, koetshuis, stallinge en knegtskamer, benevens het huis op de hoek van de Oosterstraat," samen voor de som van *f* 8000.

„den 16en December 1789."

Origineel met opgedrukt stadszegel en onderteekening van wederzijdsche partijen.

c. Akkoord tusschen Magistraat en Vroedschap van
1791 *Leeuwarden* en den Raadsheer *Frans Julius Johan van*
20 Mei. *Scheltinga* omtrent een steeg en riool naast het bovengenoemde huis, „thans tot eene Fransche Kostschool geapproprieërd."

„Verteekend binnen Leeuwarden, den 20en May 1791."

Origineel, door contractanten onderteekend.

d. Missive van den Landdrost van Friesland aan den
1808 Magistraat van *Leeuwarden* ter begeleiding van een
20 February. Request van de weduwe *Lewis* aan den Koning om schadeloosstelling voor het gemis van traktement en het ten onrechte betalen van huishuur als Fransche kostschoolhouderes.

„Leeuwarden den 20 February 1808"

Origineel, geteekend door den Landdrost R. L. van Andringa de Kempenaer.

No. 380. Rapport omtrent den oorsprong, de geschiedenis, de
1774 bestemming en den tegenwoordigen toestand van de
2 December. „Magistraats- en Vroedschapsbeurs" te *Leeuwarden*, benevens voorstellen hoe zij zal worden aangewend in de toekomst.

„Aldus gerapporteerd in de vergadering van Magistraat en Vroedschap den 2 Decemb. 1774."

Auth. kopie. — Overeenkomstig dit rapport is besloten in de vergadering van den Magistraat van 6 Januari 1775.

N.B. Deze beurs was opgericht in 1679 uit eene belasting, door de nieuwe leden van verschillende Regeerings-colleges te betalen. Uit deze beurs werden, buiten bezwaar van de Gemeentekas, enkele noodige onkosten bestreden, zooals in 1686 de kosten van een nieuw klokkenspel, in 1715 van het nieuwe Raadhuis, in 1760 van de nieuwe Raadzaal enz.

o. 381. Rekening en verantwoording van den Magistraat van
1775 *Leeuwarden* aan *Hans Paul Christoffel van Echten*, koop-
2 Juli. man aldaar, als gelastigde van zijn schoonzoon *Daniël Pieter Visker* te *Noordcrney*, vader en voorstander van zijn zoon *Paul Daniëls Visker*, beneficiant van het *St. Anna-leen in Oldehove*, omtrent diens aandeel in de huur der met de Stadslanden massaal verhuurde 10 pondematen land bij de *Galgefenne* en *Schenkenschans*, bedragende per jaar van 1769—1772 de som van *f* 58—11 st.—6 penn., welk bedrag hem is uitgekeerd.

„Gediend en geleeverd op den 12 July 1775."

Auth. afschrift van den Rentmeester G. J. Voorda.

o 382. Missive van Prins *Willem V* aan Magistraat en Vroed-
1777 schap van *Leeuwarden*, waarbij, wegens het overlijden
a. van den heer *N. Arnoldi*, voor de opengevallen plaats
Augustus. in den Raad der Vroedschap wordt aanbevolen Jr. *W. H. van Hambroek*, „voor deezen Edelman van de kamer van Wijlen onze vrouwe Grootmoeder en thans Regent der stad Ylst." — Omdat de Heer Hambroek geen burger der stad is en niet woont in het Espel,

waaruit de overledene was, geeft de Prins voor ditmaal dispensatie van het daaromtrent bepaalde in het Regeerings-Reglement.

„Loo den 8en Augusti 1777."

Origineel, geteekend: W. Pr. v. Orange en G. A. v. Riel.

b. De Prins benoemt, in plaats van den overleden
14 Augustus burgemeester Mr. *Nicolaes Arnoldi*, tot burgemeester van Leeuwarden Jr. *Willem Hendrik van Hambroick*.

„op het Loo den 14 Augustus 1777."

Origineel, geteekend door den Prins en P. J. de Larrey.

c. Missive van den Prins aan den Magistraat van *Leeu-*
7 September *warden*, waarin hij zijn bevreemding te kennen geeft over de „weinige deference", die de Heer *van Hambroick* ondervindt en op verbetering daarin aandringt.

„Leeuwarden den 7en Sept. 1777."

Origineel, geteekend door den Prins en G. A. v. Riel.

d. Missive als boven, waarbij het verzoek van den
1778 Magistraat van *Leeuwarden* wordt toegestaan om aan
29 Decembr. den Heer *van Hambroick*, ook, als hij geen burgemeester is, zitting te gunnen in de Magistraatsvergadering en in de Bouw- Commissie en hem dan een adviseerende stem te geven.

„in 's Gravenhage den 29 December 1778."

Origineel, geteekend door den Prins en P. J. de Larrey.

No. 383. Voorstel van de „ordinaris Gecommitteerden, de
1786 Staf-officieren, Capiteins en Subalterne Officieren van het gelegaliseerde VrijCorps te *Leeuwarden*" aan de

verdere leden en honoraire leden van dat Corps, tot oprichting van een Beneficiaal-fonds, waaruit zieke leden zullen worden ondersteund.

Daarbij het Reglement op genoemd fonds, dat door 140 leden eigenhandig is onderteekend. Voorts het zegel in rood was van het Corps en eindelijk een „Concept van Artikelen van Vriendschap enz. tusschen de Heeren Bevelhebbers van *Leeuwarden* en het Exercitie-genootschap of Vrijkorps aldaar."

Origineelen.

o. 384. Stukken, behoorende tot de samenstelling van het
4 en **1786** Reglement op de Regeering van *Leeuwarden*, gearresteerd door de Staten van Friesland 19 Maart 1786.

a. Remonstrantie van een aantal burgers van *Leeuwar-*
1784 *den* aan de Staten van Friesland om hunne „souve
vember. reine autoriteit" te gebruiken tot wering van het Reglement van 1766, dat prins *Willem V*, zonder de burgerij daarin te kennen, wederrechtelijk had ingevoerd.

„Gedaan te Leeuwarden den . . . Nov. A° 1784."

Auth. kopie met bijgevoegde lijst der Requestranten en met begeleidende origineele missive, geteekend: H. Haitsma. Op deze laatste komt voor de dispositie van Gedeputeerde Staten van 29 November 1784, geteekend: L A. A. Rengers en H. van Wyckel.

b. Request van Gecommitteerden van een groot aantal burgers en ingezetenen van *Leeuwarden* aan den Prins om afstand te doen van het recht van verkiezing van den Magistraat, in 1748 aan zijn vader opgedragen.

Minute.

c.
1785 Volmacht aan 20 burgers van *Leeuwarden*, door vele andere burgers hun verleend, om het recht tot electie der Magistratuur tegenover den Prins te vindiceeren.

Minute.

No. 385.
1786
28 Maart. Nieuwe „Acte van Correspondentie" (cf. nº 360) tusschen de leden van den Magistraat van *Leeuwarden* over de begeving der stadsambten, bedieningen, beneficiën en Collecten, met daartoe behoorende Extractresolutien van Magistraat en Vroedschap, waarbij de uitkeeringen worden bepaald, welke degenen zullen voldoen, die van wege de stad ten Landsdage worden gecommitteerd.

„Aldus geresolveerd in de volle vergadering van den Magistraat der stad Leeuwarden den 28 Maart 1786."

Ongeteekende kopie van dien tijd.

No. 386.
1787
a.
3 September. „Declaratoir en Uitschrijvings-Missive" van tien Volmachten ten Landsdage, die beweren door de „pretense" Resolutie van 11 Augustus l.l. in hunne vrijheid van advies belemmerd en in hunne persoonlijke veiligheid bedreigd te zijn en die daarom hebben besloten om bij provisie de vergadering van de Staten van Friesland te verleggen naar *Franeker*, terwijl zij hunne medevolmachten oproepen om daar op den 6en September a. s. in het gebouw der Akademie te vergaderen en maatregelen te beramen tot herstel der Constitutie en der geschonden volksrechten.

„Franeker den 3 Sept. 1787."

Gedrukt, maar eigenhandig geteekend door de volmachten bovengenoemd.

Daarbij gedrukte en onderteekende waarschuwingen van Gedeputeerde Staten tegen deze „verbijsterde onderneming."

b. Vergunning van Gedeputeerde Staten van Friesland
16 Juni. aan den Magistraat van *Leeuwarden* om, ten dienste der Schutterij aldaar, 300 en 700 pond „Bus-en Canonkruid" in te voeren en in 's Lands Magazijnen op te slaan.

„Saturdag den 16 Juny 1787."

Extract-resolutie van Gedep. Staten, gecoll. en geteekend: H. J. van Vierssen.

c. Gedeputeerde Staten verbieden aan het Exercitie-
11 Augustus. Genootschap het „exerceeren of maneuvreeren met kanon."

„Leeuwarden den 11 Augusty 1787."

Gedrukt maar eigenhandig geteekend door L. Rengers en H. van Wyckel.

d. Bevel van Gedeputeerden aan den Magistraat van
9 November. *Leeuwarden* om de wapenen van die personen, die op het Blokhuis waren gevangen gezet maar weêr losgelaten zijn, hun niet terug te geven, maar ze te doen overbrengen in het Ammunitiehuis der provincie.

„Leeuwarden den 9 November 1787."

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel en geteekend: I. L. Doys van Burmania en H. van Wyckel.

e. Lijsten van Patriotten, op het Blokhuis te *Leeuwarden* gevangen gezet.

Gedrukt, maar met manuscript-aanteekeningen voorzien.

f. „Opgaaff, Notificatie en tauxatie wegens geleeden Schaaden en Verliesen, door de vervolging in den Jaare 1787 veroorzaakt," voor geheel Friesland opge-

geven tot eene som van *f* 1.114.296 — 9 st. — 4 penn.

Ongeteekend Origineel. Hierbij nog een groot aantal gedrukte stukken en publicaties.

No. 387.
1787
1 November.

Voorstel van het Kwartier der Steden aan de Staten van Friesland om de begeving van de „ambulatoire" ambten, die in 1782 aan den Prins was ontnomen, hem nu weer op te dragen.

„Leeuwarden den 1 November 1787."

Origineel, namens Volmachten der Steden geteekend: P. A. v. d. Werf.

No. 388.
1788
7 Februarij.

Missive van Gedeputeerden van Friesland aan den Magistraat van *Leeuwarden* tot begeleiding van eene Resolutie der Staten omtrent den verkoop van het huis der „gedissolveerde Fraterniteit" bij „de Waag" te Leeuwarden.

„Leeuwarden den 7en February 1788."

Origineel met opgedrukt provinciaal zegel en geteekend: Syds Schaaff en J. G. van Wyckel.

No. 389.
1788
a.
21 October.

Abraham Meinsma, Oud-Burgemeester en mede-Raad in de Vroedschap te *Leeuwarden* c. s., verkoopt aan *Anthony Meetsma*, Distillateur op 't Vliet, 4 pondematen kostelijk Greidland, gelegen op 't Zuidvliet achter de Grachtswal, welke echter bij naasting den 27en Maart 1789 eigendom worden van de stad *Leeuwarden* voor de som van *f* 1320.

„Leeuwarden den 21 Octob. 1788."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen onderteekend.

Daarbij een reversaal en opgaaf der kosten van naasting.

No. 390. Staat, Scheiding en Deeling der nalatenschap van
1793 wijlen Mr. *Eelco van Haersma*, in leven Gecommit-
3 Junij. teerde Staat ten Landsdage wegens *Leeuwarderadeel*, overleden 11 Januari 1793, waarbij Vrouwe *Ansk van Burmania*, huisvrouw van J^r. *Assuerus Vegelin van Claerbergen* en het *Burger-Weeshuis* te *Leeuwarden* ieder een $^4/_{15}{}^e$, het *Stads-Weeshuis* een $^3/_{15}{}^e$, *de Diakonie der Ned. Herv. Gemeente* en *de Armekamer* ieder een $^2/_{15}{}^e$ gedeelte ontvangen van een kapitaal van *f* 98.836.

„Verteekend onder vijf gelijkluidende in 't Burger Weeshuis binnen Leeuwarden den 3 Juny 1793."

Origineel met 16 handteekeningen.

No. 391. Dr. *Johannes Mebius*, Secretaris van *Menaldumadeel*,
a. woonachtig te *Marsum*, verkoopt aan *Fonger Jaans*
1790 drie pondematen Greidland, „de Ticheldobben" genaamd,
30 Decemb^r. gelegen op *Schilkampen*, genaast door den Magistraat van *Leeuwarden* uit kracht van Naastlegerschap den 25^{en} Februari 1791, met Reversaal.

„Actum Leeuwarden den 30 December 1790."

Origineel, geteekend: J. Mebius en W. v. Eyck, gezworen klerk.

b. *Nicolaas Johannes van Altena*, oud-kommies van 's
1793 Lands gemeene middelen in het Kwartier van *Oostergo*,
21 Juni. woonachtig te *Dokkum*, verkoopt aan de stad *Leeuwarden* één morgen bouwland en vier pondematen Mieden, „het Schip Wan" genaamd, gelegen onder *Giekerk*, voor 443 g.gld., met Reversaal en Akte van Guarand van 5 Augustus.

„Actum Dockum den 21^{en} Juny 1793."

Origineel met opgedrukt zegel, door partijen geteekend.

c.
1794
18 Juli.

Petrus Bruining, bedienaar des Goddelijken Woords, woonachtig te *Wirdum*, c. s. verkoopt aan de stad *Leeuwarden* 3½ pondematen Greidland op „het Nieuwland omtrent den Marsumerweg" voor *f* 1050.

„Actum Dragten en te Leeuwarden den 18 Julyus 1794."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen geteekend.

No. 392.
1798
1 Mei.

Missive van het „Administratief Bestuur van het voormalig Gewest Friesland" aan den Raad der Gemeente *Leeuwarden* ter begeleiding van eene Circulaire over het Nationaal Feest, op den 19en dezer maand te houden, als het Ontwerp van Staatsregeling door het Bataafsche volk wordt aangenomen.

„Leeuwarden den 1en May 1798, 4e jaar der Bat. Vrijheid."

Origineel, namens het Bestuur voornoemd geteekend door J. J. Tinga en Corn. Godschalk.

No. 393.
1798
a.
15 October.

Contract van landruiling tusschen de Gemeente *Leeuwarden*, vertegenwoordigd door de burgers *Fonger de Haan* en *Oene Oedses Gorter* aan de ééne zijde en *Jan Feima* Sr., als gelastigde van de erven van *Jan Alzes Disselsma* aan de andere zijde, waarbij de eerste aan den laatste overdraagt één pondemaat Greidland in *Groot-Collumerland* op het *Nieuwland* onder *Deinum* en daarentegen ontvangt één pondemaat Greidland, gelegen in *Klein-Collumerland* onder *Deinum* en behoorende tot acht pondematen, waarvan de stad *Leeuwarden* reeds 7 pondematen bezat.

„Leeuwarden den 15 October 1798."

Origineel, geteekend door partijen en door den notaris Tiede Bavius.

b. Request van *J. Feima* aan den Raad van *Leeuwar-*
31 Augustus. *den* omtrent bovengenoemde landruiling, waartoe worden gecommitteerd de burgers *O. O. Gorter* en *F. de Haan.*

„actum Leeuwarden den 31 Aug^s^. 1798."

Origineel, geteekend: Tiede Bavius.

c. Rapport met gunstig advies van de Commissie, die
13 Septemb^r^. in dezen door den Raad van *Leeuwarden* was benoemd.

„Leeuwarden 13 Septr. 1798."

Origineel, geteekend: Fonger de Haan en O. O. Gorter.

No. 394. *Teunis Cornelis Crop* c. s. verkoopt aan den Raad
1799 der Gemeente *Leeuwarden* 15 pondematen Mieden of
December. Klynland, gelegen „tusschen de Swarte Weg en de groote Wiel" onder *Rypperkerk*, voor de som van 1498 gld. 14 st.

„Leeuwarden den . . . Dec. 1799."

Origineel, door partijen geteekend en met gezegeld consent van den Raad van Tietjerksteradeel.
Als Bijlagen een Reversaal en de notulen van verkoopkosten.

No. 395. Missive van het Departementaal-Bestuur van Fries-
1802 land aan den Raad der Gemeente *Leeuwarden*, waarbij
a. tot Drost der stad wordt benoemd *Pier Zeper*, tot
25 Novemb^r^. Secretarîs M^r^. *Dominicus Aggeüs Hamerster* en ook de verdere leden van het Gemeentebestuur worden aangewezen.

„Leeuwarden 25 November 1802."

Origineel, namens het Departementaal-bestuur geteekend door P. Fontein en Petrus Wierdsma.

b. Missive van het Departementaal-Bestuur van Fries-
9 December. land aan den Raad der Gemeente *Leeuwarden*, waarbij in plaats van burger *Pier Zeper*, aangesteld tot Drost in het 13e Drostampt, tot lid van het Gemeentebestuur wordt benoemd burger *Hendrik Eringa.*

„Leeuwarden 9 December 1802."

Origineel, namens het Departumentaal-Bestuur geteekend door B. Buma en Petrus Wierdsma.

No. 396. *Justinus Sjuck Gerrolt Juckema van Burmania Ren-*
1805 *gers*, Raad ordinaris in den Hove van Friesland en
8 Februarij. vrouwe *Henrietta Jacoba de Kempenaer*, Echtelieden te *Leeuwarden*, verkoopen aan die stad een stalling en wagenhuis c. a.., staande bij het Blokhuis aldaar voor 1840 gld. 13 st. en 8 penn.

„Leeuwarden den 8 February 1805."

Origineel met opgedrukt stedelijk wapen, door partijen geteekend en met kwitantie en reversaal.

No. 397. De erven van wijlen *Paulus Ignatius Sluiterman*,
1805 in leven Kapitein van de Friesche Gardes te *Leeuwar-*
10 Augustus. *den*, verkoopen aan het Gemeentebestuur aldaar een huis en tuintje in „de Zak in de Bollemansteeg'' voor 2110 gld. en 10 st.

„Actum Leeuwarden den 10 Augustus 1805."

Origineel met opgedrukt stadszegel, door partijen geteekend, met kwitantie en reversaal.

No. 398. *Petrus Jacobus Suringar*, boelgoedontvanger, ver-
1805 koopt als gelastigde van *Tjeerd Nicolaas Suringar*,
6 September. oud-burgemeester van *Leeuwarden*, thans woonachtig te *Lingen*, aan het Gemeentebestuur van Leeuwarden een huis bij „de Put" voor *f* 3.600. Met reversaal.

„Actum Leeuwarden den 6 September 1805.”

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend: P. J. Suringar en Pier Zeper.

Hierbij een koopbrief van 7 Januari 1795, waarbij ditzelfde perceel was gekocht door *T. N. Suringar* van *Duco van Haren*, Grietman van het Bildt, terwijl het toen werd bewoond door Mevrouw de Douarière Onno Zwier van Haren.

No. 399. **1806** 27 Maart. Missive van het Departementaal-Bestuur van Friesland aan het Gemeentebestuur van *Leeuwarden* tot begeleiding van Zijne Resolutie van 18 Maart l. l., waarbij zes leden van het Gemeentebestuur tot „Schepenen” worden benoemd en nadere bepalingen worden gemaakt omtrent de constitueering der „Schepenbank.”

„Leeuwarden 27 Maart 1806.”

Origineel met annexe Extract-Resolutie, beide geteekend namens het Departementaal-bestuur door Petrus Wierdsma.

No. 400. **1807** 5 Januari. Extract uit het Resolutie-boek van het Departementaal-Bestuur van Friesland, bevattende het goedgekeurde „Reglement voor de Stad *Leeuwarden* van het Gemeentebestuur, derzelver Werkzaamheden en pligten”, alsook een Reglement voor de Gecommitteerden uit de Gemeente.

„Maandag den 5 January 1807.”

Auth. kopie, gecoll. en geteekend door Petrus Wierdsma.

No. 401. **1807** 16 April. *Rudolph Kundig*, koopman te *Leeuwarden* verkoopt aan Bestuurders van het „Instituut tot nut der Armen” aldaar een huis in de „Groote Hoogstaat” en een huis daarachter voor *f* 3200.

„Actum Leeuwarden den 16 April 1807.”

Origineel met opgedrukt stadszegel en bijbehoorende kwitantiën en reversaal, benevens bijlagen omtrent de verdere geschiedenis van dit gebouw.

No. 402. 1807 a. 6 Mei. *Beerend Miedema*, Mr. Slager en Vleeschhouwer te *Leeuwarden*, verkoopt aan het Gemeentebestuur van *Sneek* vijfachtste pondemaat land of zooveel meer of minder als voor het maken van een Trekweg noodig is, gelegen aan de Harlinger Vaart, voor een som van *f* 500.

„Verteekend binnen Leeuwarden den 6 Mey 1807."

Origineel, geteekend Beerend Miedema.

b. 27 Novembr. Consent van Schepenen van *Leeuwarden*, waarbij deze verkoop „ratione vicinitatis" bij naasting wordt toegewezen aan de Stad Leeuwarden.

„Actum den 27 Novbr. 1807."

Origineel met opgedrukt stadszegel, geteekend namens Schepenen door Johs. van d. Veen en E. Ter Maat.

c. 21 en 23 November. Conventie tusschen de Gemeentebesturen van *Leeuwarden* en *Sneek*, waarbij Sneek verklaart te berusten in bovengenoemde naasting, terwijl Leeuwarden belooft aan Sneek *f* 500 te zullen betalen en dit gedeelte van den nieuwen Trekweg tusschen de beide steden te zullen beschoeien en altijd te onderhouden, zonder eenige belasting van tollen enz.

„Verteekend te Leeuwarden den 23 November 1807 en te Sneek 21 Nov. 1807."

Origineel met opgedrukte stadszegels en geteekend voor Leeuwarden door Johs. van d. Veen en D. A. Hamerster. Secr. en voor Sneek door Y. Vlink en J. F. M. Herbell. Secr.

No. 403. Contract tusschen het Gemeentebestuur van *Leeuwarden* en de Armverzorgers der Roomsch- Catholieke Gemeente aldaar omtrent het onderhoud van de Roomsch-Catholieke Militaire armen, hun vrouwen, weduwen en weezen.
1808
a.
2 Augustus.

„Op heeden den 12 Augustus 1808."

Origineel, geteekend namens de Armverzorgers door P. Rosinga en P. J. Metz, namens den Burgemeester door de Gecommitteerde Wethouders P. Cats en D. R. Smeding en namens den Landdrost door de Assessoren Petrus Wierdsma en H. v. Sminia.

b. Approbatie door den Landdrost *Andringa de Kempenaer* van het bovengenoemde Contract.
2 Augustus.

„Leeuwarden, den 22 Augustus 1808."

Origineel, door den Landdrost onderteekend.

No. 404. Missive van den Minister van Oorlog aan den Burgemeester van *Leeuwarden* met aanbod tot overname door de stad van alle Rijksgebouwen te Leeuwarden, die tot „stalling en Cazernering" dienen.
1808
a.
September.

„Amsterdam den 8en September 1808."

Origineel, door den Minister van Oorlog J. W. Jansens onderteekend.

b. Antwoord van den burgemeester van *Leeuwarden J. v. Burmania*, waarbij hij namens de stad voor bovengenoemd aanbod bedankt, maar aan den Minister wederkeerig alle de stads-Casernen en stallingen gratis en bloot voor het onderhoud aanbiedt, terwijl mede voor eventueel grooter Garnizoen het „Engelsch- of Rijks-Ammunitiehuis" in de „Hania-steeg" beschikbaar is.
4 October.

„Leeuwarden 14 Octob. 1808."

Auth. kopie. Het origineel was door den burgemeester geteekend.

c. Missive van den Minister van Oorlog, waarbij hij
24 October. bericht dat de steden volgens de wet van 11 Juli 1807 tot de zorg voor de „Cazernering" verplicht zijn en dat de stad *Leeuwarden* het Rijk dus daarmede niet kan belasten.

„Amsterdam den 24 October 1808."

Origineel, door den Minister J. W. Jansens geteekend.

d. De Burgemeester van *Leeuwarden* verklaart dat hij
16 Decembr. wel genegen is het „Rijks- Ammunitiehuis" in de „Hania- Steeg", maar niet de andere Rijksgebouwen voor de stad over te nemen.

„Leeuwarden den 16 Decb. 1808."

Auth. kopie. Het origineel was geteekend: J. v. Burmania.

e. Missive van den Minister van Oorlog met authori-
1809 satie van den Koning om het Ammunitie- huis aan de
23 Februari. stad over te dragen tegen tauxatie daarvan door twee neutrale deskundige personen en verzoek aan den Burgemeester om één daarvan te benoemen.

„Amsterdam den 23 van Sprokkelmaand 1809."

Origineel, geteekend door den Minister bovengenoemd.

f. Proces- Verbaal van Tauxatie van genoemd gebouw,
11 Maart. dat het Rijk aan de Stad overdraagt voor f 9025 met bijgevoegde tauxatiën.

„Den Elfden van Lentemaand agtien honderd en Negen."

Origineel. Het proces-verbaal is geteekend: J. v. Burmania, Johan Ter Horst Gz., W. H. P. van Sloterdyck, J. J. Uytermark, 1e luit. art. en genie en P. Chuffard; de tauxaties door den Bouwmeester J. S. Nooteboom en T. Warringa, Mr. Timmerman.

g. Missive van den Minister van Oorlog met bericht
29 Maart. dat de stad *Leeuwarden* bij het Rijk is belast voor de som van *f* 9025 en dat tot liquidatie dier som telkens een vierde gedeelte der Logiesgelden zal worden ingehouden.

„Amsterdam den 29 van Lentemaand."

Origineel, geteekend: J. J. Cambier, „gechargeerd met de portefeuille van Oorlog."

Hierbij nog een verzameling Bijlagen omtrent dit onderwerp uit later tijd.

No. 405. Contract van Landscheiding tusschen Burgemeester
1809 en Wethouders van *Leeuwarden*, *Rindert Wopkes Tol-*
8 Januari. *sma*, wonende onder het beheer der stad en *Andrys Tjeerds* te *Jelsum*, waarbij hun gemeenschappelijk bezit van 17½ pondematen lands, aan den „Breeden Dijk" gelegen, door afgraving alzoo wordt verdeeld, dat de eersten 7, de tweede 4½ en de derde 6 pondematen zullen verkrijgen, behoudens „de noodige reed en drift" over elkanders eigendom.

„den 28 Jan: 1809."

Origineel, geteekend: J. v. Burmania, Reindert Wopkes Tolsma en Andrys Tjeerds.

No. 406. Missive van den Minister van Oorlog aan den Burgemeester van *Leeuwarden*, waarbij het „Provoosthuis" alhier ter dispositie van de stad gesteld wordt, op voorwaarde dat het worde onderhouden en bij aanvraag weder ter beschikking van het Rijk worde gesteld.
1809
a.
19 Septembr.

„Amsterdam den 19en van Herfstmaand 1809."

Origineel, geteekend: Krayenhoff.

b. Proces-Verbaal van de overdracht van „de Provoost" door het Rijk aan de stad *Leeuwarden.*
28 October.

„Leeuwarden den 28en van Wijnmaand 1809."

Origineel, geteekend: J. J. Uytermark, J. v. Burmania en J. D. Wierdsma.

c. Inventaris van goederen in „het Provoosthuis" te *Leeuwarden*, welke aan het Rijk behooren en aan de stad worden overgedragen.
7 November.

„Leeuwarden den 7 November 1809."

Origineel, geteekend: J. D. Kuijpers, gew. geweldig provoost.

d. Missive van den Minister van Oorlog aan den Burgemeester van *Leeuwarden* met verklaring dat „het Provoosthuis" ingevolge vroeger gemaakte voorwaarde thans weêr door het Rijk wordt overgenomen.
1810
7 Juli.

„Amsterdam den 7en van Hooimaand 1810."

Origineel, geteekend: J. Cambier.

e. De Burgemeester van *Leeuwarden* geeft toestemming tot de gevraagde overname van „het Provoost-huis",
11 Juli.

en machtigt daartoe den Heer *Kuypers*, in dat huis inwonende.

„Leeuwarden den 11^{en} van Hooimaand 1810."

Origineel, geteekend: J. v. Burmania.

f. Proces- Verbaal van bovengenoemde overname van
12 Juli. „het Provoost-huis" te Leeuwarden.

„Den 12^{en} van Hooimaand 1810."

Origineel, geteekend: J. v. Burmania en J. J. Uytermark, 1^{e} L^{t}. en Distr. Kommd^{t}. voor de Genie.

No. 407. Missive van den Landdrost van Friesland aan den
1810 Burgemeester van *Leeuwarden*, waarbij „het Arsenaal
25 Juni. op den Amelandsdwinger" en het „Kruitmagazijn boven de Vrouwen-Waterpoort" ter beschikking van de stad worden gesteld voor het Garnizoen of de Douanes.

„Leeuwarden den 25 Zomerm. 1810."

Origineel, namens den Landdrost geteekend door den Secretaris-Generaal M. Ypey.

No. 408. Missive van den Prefekt van Friesland aan den Maire
1811 van *Leeuwarden* over de besmetting van een groot
11 Juni. aantal militairen, die lijden aan venérische ziekten.

„Leeuwarden 11 Juny 1811."

Origineel, geteekend door den prefekt J. G. Verstolk.

No. 409. Uitgaven voor de feesten te *Leeuwarden*, gegeven
1811 bij gelegenheid van de geboorte van *Z. M. den koning*
10 Augustus. *van Rome.*

„Leeuwarde ce 10 Août 1811."

Origineel met gedrukte bijlagen.

No. 410. Aanschrijving van den Prefekt van Friesland aan de
1812 Maires van *Leeuwarden*, *Harlingen en Sneek* met last
11 Februarij. van den Minister van Binnenlandsche Zaken om lijsten op te maken van *honderd* der meest „contribuäbelen" in de steden, met bijgevoegde zoodanige lijst van Leeuwarden.

„Leeuwarden den 11 Febry 1812."

Origineel, geteekend: J. G. Verstolk.

No. 411. Generale Staat der in de gemeente *Leeuwarden* aan-
1812 wezige „Prentedrukkers, Prentverkopers, Omlopers
Maart. met boeken, boekbinders, boekhandelaars en houders van leesbibliotheken," met opgaaf tevens hunner namen, door den Maire aldaar op verzoek van den Prefekt van Friesland opgemaakt.

Ongedateerd en ongeteekend origineel.

No. 412. Rapporten van den Commissaris van Politie *Steur-*
1813 *broek* te *Leeuwarden* aan Mr. *de Courturon*, Auditeur
a. van den Staatsraad, Commissaris-speciaal in Friesland
Januari. te *Dokkum*.

„January 1813."

Ongeteekend origineel.

b. Rapporten, door den Commissaris van Politie uit-
11 April. gebracht en opgezonden aan den Commissaris-speciaal van het Departement, antwoordende op gestelde vragen omtrent „Hooge"-en„Municipale policie."

„Leeuwarden 11 April 1813."

Origineel, geteekend: Steurbroek, Commissaris van Politie.

c. Missive van den Directeur van het „tweede Thea-
30 Juli. trale Arrondissement" aan den Maire der stad *Leeuwarden* met verslag omtrent zijne „zomer-werkzaamheden."

„Leeuwarden 30 July 1813."

Origineel, geteekend door den directeur A. Hoetink.

d. Missive van den Maire van *Franeker J. Banga* aan
25 October. den Onder-prefekt van het Arrondissement *Leeuwarden* ter weerlegging van eenige tegen hem ingebrachte beschuldigingen.

„Franeker d. 25 October 1813."

Auth. kopie.

No. 413. Proces Verbaal van de deliberatiën in den Munici-
1813 palen Raad van *Leeuwarden* en het gevallen besluit
28 Januari om aan Z. M. den Keizer en Koning in de tegenwoordige omstandigheden het aanbod te doen van „acht Jagers te paard" op kosten van de stad.

„Leeuwarden op heden den acht en twintigsten January achtienhonderd en dertien."

Origineel in het Fransch en Hollandsch, geteekend door J. v. Burmania, Maire, Bernh. Buma, S. Salverda, Adjudanten, en verder door 28 leden van den Raad.

No. 414. Missive van den Prefekt van Friesland aan den Maire
1813 van *Leeuwarden* met verzoek om af te kondigen dat
a. er gelegenheid bestaat om als „Garde d' honneur" te
19 April. worden aangenomen. Daarbij een „notificatie" van den Maire.

„Leeuwarden den 19 April 1813."

Origineel, geteekend J. G. Verstolk.

b. Lijst van personen te *Leeuwarden*, die tot „de formatie van een der Regimenten Gardes d' honneur concurreren."
18 April. „Leeuwarden den 18 April 1813."

Origineel, geteekend: J. G. Verstolk.

c. Instructie voor de Heeren Gardes d' honneur van *Leeuwarden*, vertrekkende den 12[en] Juli om te worden ingelijfd in het Corps, dat zich te *Tours* organiseert.
4 Juli. „Leeuwarden den 4 July 1813."

Kopieën in het Hollandsch en Fransch.

d. Lijst van personen, die zijn aangewezen voor de
6 November. formatie van het 3e Regiment van de Gardes d' honneur.
„à Leeuwarde le 6 Novembre 1813."

Kopie.

e. Verzameling stukken betreffende den Garde-d' hon-
April-Octob[r]. neur *G. Buma*, zoon van den Maire van *Leeuwarden*, *Bern. Buma*, waaronder vooral vele brieven, door hem geschreven aan zijn vader en anderen.

Auth. kopieën, verstrekt door zijn broeder W. W Buma.

f. Missive van den Garde-d' honneur *Jan Wentholt* aan
12 Septemb[r]. den Heer *B. Buma*, Maire van *Leeuwarden*.
„Tours den 12 September 1813."

Origineel, geteekend: Jan Wentholt.

No. 415. Missive van den Franschen Generaal *de Lorcet* aan
1813 den Maire van *Leeuwarden* met bericht dat 300 paar-
15 Novemb[r]. den en 800 manschappen binnen weinige uren te *Leeu-*

warden zullen aankomen en met verzoek om voor inkwartiering te zorgen.

„Leeuwarden ce 15 Novembre 1813."

Origineel, geteekend: le Général Baron de Lorcet.

No. 416. **1813** Novr.-Decbr. Collectie stukken, bevattende beraadslagingen van den Municipalen Raad van *Leeuwarden*, nadat deze de regeering weder had aanvaard, over maatregelen tot voorziening in de kosten der omwenteling, het onderhoud der Kozakken, de vergoeding der Nationale Gardes en Rustbewaarders, de herstelling der Stedelijke belastingen, de heffing van 25 pc. op de directe belastingen enz.

Origineelen en minuten.

No. 417. **1813** en **1814** Collectie stukken, bestaande uit geschreven Missives en gedrukte proclamaties van den Prefekt van Friesland en van het Stedelijk Bestuur betreffende de Omwenteling, het vertrek der Franschen enz.

Enkele origineelen, meest kopieën en gedrukte stukken.

Alphabetisch Register van personen.

A.

B.

D.

E.

G.

I.

J.

K.

M.

No. der stukken

O.

No. der stukken.

P.

R.

S.

U.

V.

W.

Y.

Z.

Alphabetisch Register van Zaken.

A.

C.

D.

E.

No. der stukken.

G.

H.

M.

N.

P.

No. der stukken.

R.

U.

V.

IJ.

Z.

CORRIGENDA.

Pagina.	No.				
11,	14	staat	*Wyba* Oennyngha,	lees:	*Wyka* O.
11,	14	„	*Sijka* Mennama,	„	*Sipka* M.
29,	42	„	Tyaerd *Ghewytsz.*,	„	T. *Gherrytsz.*
54,	69b	„	*Taba* Obbama,	„	*Taka.*
65,	94	worde bijgevoegd:	*Renick Heemstra.*		
79,	121	staat	*ons Gew.*,	lees:	*ons Gen.*
81,	126	„	*Jauck* Goltschmidt,	„	*Jarich* G.
83,	130c	„	*Foppa Matysszn.*, *Oenya*,	„	*F. M. Oenya.*
117,	190b	„	*Guerardt Nicolay*,	„	*Everardt N.*
138,	212c	„	Upcke van *Byrmania*,	„	U. v. *Burmania.*
233,	303d	„	*Gawcister*-Zathe,	lees:	*Garreister*-Zathe.
289,	344	„	*b.*	lees:	*b.* *13 Maart.*
294,	351	„	*U. Acronius*,	„	*H. Acronius.*
329,	394	„	T. C. Crop,	„	T. C. Crap.

